

Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine
Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće Bosne i Hercegovine
Високи судски и тужилачки савјет Босне и Херцеговине
High Judicial and Prosecutorial Council of Bosnia and Herzegovina

CEST F BiH

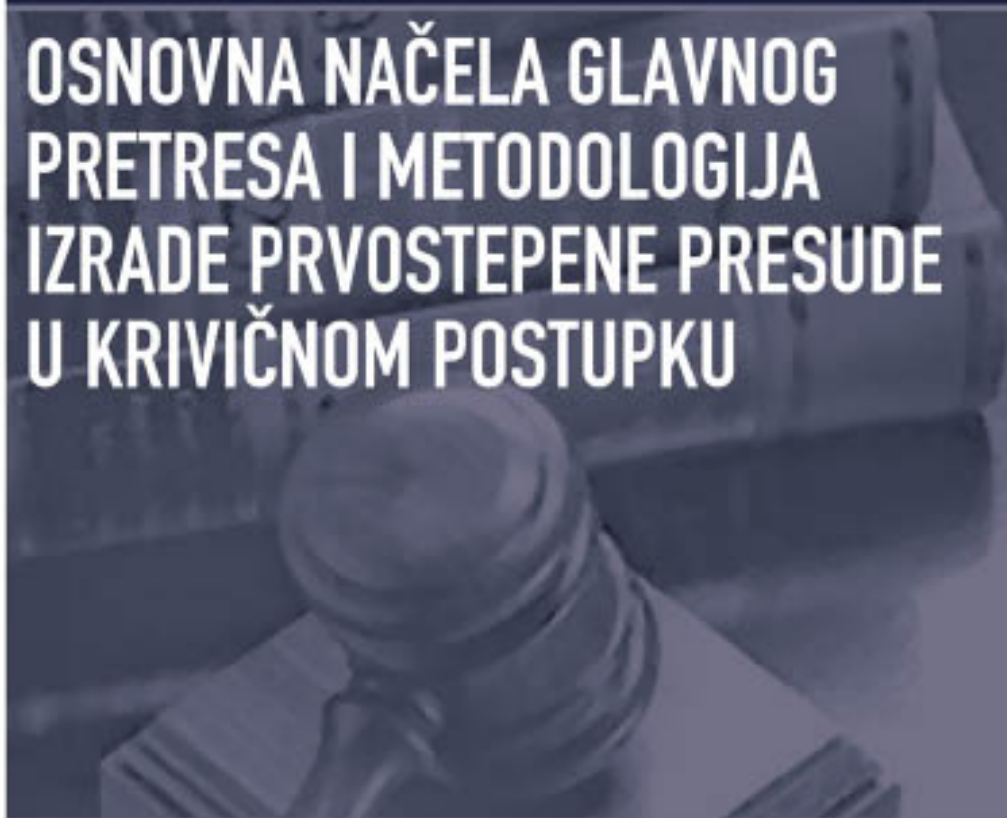

CEST RS

4

MODUL

OSNOVNA NAČELA GLAVNOG
PRETRESA I METODOLOGIJA
IZRADE PRVOSTEPENE PRESUDE
U KRIVIČNOM POSTUPKU

Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine
Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće Bosne i Hercegovine
Високи судски и тужилачки савјет Босне и Херцеговине
High Judicial and Prosecutorial Council of Bosnia and Herzegovina

Javna ustanova centar za edukaciju sudija i tužilaca u FBiH
Javna ustanova centar za edukaciju sudaca i tužitelja u FBiH
Јавна установа центар за едукацију судија и тужилаца у Ф БиХ
Public Institution Center for Judicial and Prosecutorial Training of the FBiH

Јавна установа центар за едукацију судија и јавних тужилаца у РС
Javna ustanova centar za edukaciju sudija i javnih tužilaca u RS
Javna ustanova centar za edukaciju sudaca i tužitelja u RS
Public Institution Center for Judicial and Prosecutorial Training of the RS

MODUL 4

OSNOVNA NAČELA GLAVNOG PRETRESA I METODOLOGIJA IZRADE PRVOSTEPENE PRESUDE U KRIVIČNOM POSTUPKU

Voditeljica modula:

Azra Miletić, sudija Suda Bosne i Hercegovine

Konsultant:

Obren Bužanin, sudija Vrhovnog suda Republike Srpske

Recenzenti:

Milan Tegeltija, sudija Osnovnog suda u Banjoj Luci
Živana Bajić, tužilac Okružnog tužilaštva Banja Luka

Sarajevo, 2007. godine

PREDGOVOR

Edukativni modul koji se nalazi pred Vama rezultat je nastavka podrške koju Evropska komisija pruža Visokom sudskom i tužilačkom vijeću Bosne i Hercegovine i Centrima za edukaciju sudija i tužilaca Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske, u cilju na unaprijeđivanja edukacije nosilaca pravosudnih funkcija. Praksa izrade edukativnih modula koji bi trebali na cjelovit i kvalitetan način dati praktični prikaz određenih zakonskih rješenja se pokazala veoma uspješnom.

Imajuću u vidu sugestije i prijedloge profesionalne zajednice Upravni odbori Centara za edukaciju sudija i tužilaca Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske su odabrali 8 tema, koje su predstavljene u 7 modula, na čijoj izradi su radili stručnjaci iz različitih oblasti.

Ovdje želimo odati priznanje i zahvalnost ekspertima, konsultantima i recenzentima, ukupno njih 17 iz cijele Bosne i Hercegovine. Oni su svojim radom na izradi ovog edukativnog materijala, pokazali da pravosuđe Bosne i Hercegovine svojim stručnim kapacitetima može odgovoriti potrebi nosilaca pravosudnih funkcija za kvalitetnim praktičnim priručnikom u svakodnevnom radu.

Sa nadom da je cilj obezbijedivanja praktičnog alata u svakodnevnom rada pravnih stručnjaka, ostvaren realizacijom ovih edukativnih modula, Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine i Centri za edukaciju sudija i tužilaca Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske, zahvaljuju Evropskoj komisiji na finansijskoj podršci pruženoj kroz realizaciju projekta CARDS 2005, bez kojeg izrada ovih edukativnih modula ne bi bila moguća.

Branko Perić
Predsjednik

Visokog sudskog i tužilačkog vijeća
Bosne i Hercegovine

Biljana Marić
Direktorica

Centra za edukaciju sudija i tužilaca
u Republici Srpskoj

Šahbaz Džihanović
Direktor

Centra za edukaciju sudija i tužilaca
u Federaciji Bosne i Hercegovine

SADRŽAJ

UVODNE NAPOMENE	7
I PODMODUL - OSNOVNA NAČELA GLAVNOG PRETRESA/RASPRAVE	9
Uvod	9
1. Načelo kontradiktornosti	9
2. Načelo usmenosti	10
3. Načelo neposrednosti	11
4. Načelo slobodne ocjene dokaza	13
5. Pravilo in dubio pro reo	13
6. Načelo materijalne istine	14
II PODMODUL - PRESUDA	17
Uvod	17
1. Izricanje i objavljivanje presude	17
2. Vežanost presude za optužbu	17
3. Dokazi na kojima se zasniva presuda	22
III PODMODUL - PISMENA IZRADA PRESUDE	25
1. Uvod presude	26
2. Izreka presude	27
3. Obrazloženje presude	33
3.1. Razlozi za svaku tačku izreke presude	34
3.2. Sud je dužan određeno i potpuno obrazložiti činjenice	34
3.2.1. Slobodna ocjena dokaza	35
3.2.2. Razlozi za neprihvatanje dokaza	36
3.2.3. Razlozi za odstupanje od načela neposrednosti	36
3.2.4. Razlozi za rješavanje pravnih pitanja	37
3.3. Razlozi za odluku o krivično-pravnoj sankciji	37
3.4. Razlozi za oslobađajuću presudu	38
3.5. Razlozi za odbijajuću presudu	38
3.6. Kompozicija obrazloženja presude	38
IV PODMODUL - VRSTE PRESUDA	43
1. Meritorne i procesne presude	43
2. Presuda kojom se optužba odbija	43
3. Presuda kojom se optuženi oslobađa od optužbe	44
4. Presuda kojom se optuženi oglašava krivim	54
4.1. Presuda na osnovu priznanja krivnje	59
4.2. Presuda na osnovu prihvatanja sporazuma o priznanju krivnje	60
4.3. Presuda na osnovu kaznenog naloga	67
4.4. Presuda pravnoj osobi	71
4.5. Osvrt na presudu u predmetima ratnih zločina	76
4.5.1. Korištenje dokaza pribavljenih od Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) u Hagu u postupku pred sudovima u BiH	77
LITERATURA	118

UVODNE NAPOMENE

Kategorije	<p>Načela glavnog pretresa (Glava I Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Brčko Distrikta BiH.)</p> <p>Presuda (Glava XXII Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Brčko Distrikta BiH.)</p>
Ključne riječi:	<p>Načela krivičnog postupka, usmena rasprava, slobodna ocjena dokaza, princip akuzatornosti, pretpostavka nevinosti, pravilo in dubio pro reo, kontradiktoran postupak, posredni dokazi, neposredni dokazi, presuda, vrsta presude, pismena izrada presude, sadržaj presude, presuda kojom se optužba odbija, presuda kojom se optuženi oslobađa od optužbe, presuda kojom se optuženi oglašava krivim, izjašnjenje o krivnji, pregovaranje o krivnji, kazneni nalog, presude u predmetima ratnih zločina.</p>
Trajanje	<p>Dvodnevni seminar.</p>
Oblik	<p>Kombinacija predavanja, interaktivne diskusije i praktične vježbe, sa kopiranim pravnosnažnim predmetima, bez prvostepeni presuda.</p>
Ciljevi edukacije	<ol style="list-style-type: none">1. Prikazati zakonska rješenja koja se odnose na postupak donošenja i izrade presude.2. Dati praktična objašnjenja relevantnih zakonskih odredaba.3. Ukazati na sporna pitanja i njihova rješenja.4. Unaprijediti praktična znanja i vještine sudija prilikom izrade presude.
Opis	<p>Modul se sastoji od 4 podmodula.</p> <p>I podmodul obrađuje načela krivičnog postupka koja se u najvećoj mjeri očituju kroz donošenje i izradu presude.</p> <p>II podmodul sadrži odredbe u vezi sa osnovnim pravilima izricanja i objavljivanja presude, vezanosti presude za optužbu i dokaze na kojima se zasniva presuda. Značaj ovog podmodula jeste što upute iz ovog podmodula omogućavaju ostvarenje krajnjeg cilja: kvalitetnu pismeno izradenu presudu.</p> <p>III podmodul sadrži pravila i vještinu pisanja pismenog otpravka presuda uz ogleadne primjerke, a s ciljem unapređenja profesionalnih sposobnosti i vještina sudija.</p> <p>IV podmodul sadrži obradu svih vrsta presuda predviđenih zakonima o krivičnim postupcima u BiH, procesnu presudu kojom se optužba odbija, te meritornu presudu kojom se optuženi oslobađa od optužbe i oglašava krivim, te podvrste osuđujuće presude, presude na osnovu priznanja krivnje, prihvatanja spo-</p>

razuma o priznanju krivnje, presude izdate na osnovu kaznenog naloga, specifičnosti u izradi presuda u odnosu na pravna lica i u predmetima "ratnih zločina".

**Mogući predavači
edukatori**

Vodeći ekspert, konsultant i ostali predavači - edukatori centara.

Dnevni red modula

Dnevni red modula se nalazi kao dio modula ili će ga kreirati centri na bazi potreba za pojedinačni modul.

Vodeći ekspert

Azra Miletić, sudija - Sud Bosne i Hercegovine

PODMODUL I

OSNOVNA NAČELA GLAVNOG PRETRESA/RASPRAVE

UVOD

Osnovna funkcija krivično-pravnih načela je izražavanje specifičnosti zakonskog uređenja konkretnog krivičnog postupka. Krivičnoprocesnim načelima utvrđuju se prava i dužnosti krivičnoprocesnih subjekata, odvijanje krivičnog postupka i priroda krivičnoprocesnih ustanova."Sistem krivičnoprocesnih načela odgovara ne samo potrebama zakonodavca u smislu njegovog opredjeljenja za određena načela pri izgradnji sistema krivičnog postupka, već služi i da bolje razumiju suštinu pojedinih procesnih instituta onih koji tumače i primjenjuju norme krivičnog prava."¹

Zakon o krivičnom postupku BiH (i ostali procesni zakoni u Bosni i Hercegovini) temelji se na određenom broju osnovnih i opštepriznatih procesnih načela, koja trpe stalnu doradu u odnosu na tradicionalna načela, u smjeru da se sve više zasnivaju na međunarodnom pravu o pravima čovjeka i ustavnim odredbama koje se odnose na osnovna ljudska prava i slobode.

Iako sva procesna načela prate krivični postupak, ipak ona na isti način ne dolaze do punog izražaja u svakoj fazi krivičnog postupka. Ne umanjujući značaj nijednog krivičnoprocesnog načela, ali imajući u vidu da je osnovna zadaća ovog modula obraditi metodologiju pismene izrade presude, to će se za te potrebe u Modulu ukazati na ona načela koja svoju značajnu primjenu ostvaruju u fazi krivičnog postupka donošenja i izrade presude.

1. NAČELO KONTRADIKTORNOSTI

Načelo kontradiktornosti je usko vezano za načelo akuzatornosti i jedno je od osnovnih krivičnoprocesnih načela, označava se i kao raspravno načelo.

U sadržajnom smislu, načelo kontradiktornosti omogućava strankama (dakle tužiocu i osumnjičenom, odnosno optuženom) da pred sudom iznose svoje navode i argumente za njih, kao i da se izjasne o navodima suprotne stranke, a prije nego što sud donese odluku povodom onog što je predmet raspravljanja u postupku. Dakle, stranke pred sudom iznose dvije suprotne teze: tezu optužbe i tezu odbrane, iznose svoje razloge kojima pobijaju protivrazloge suprotne strane, a sud je dužan da ih sasluša prije donošenja odluke o konkretnom krivično-pravnom zahtjevu. Zahvaljujući ovom načelu moguće je osigurati ravnopravnost stranaka (jednak tretman stranaka pred sudom). Također načelo kontradiktornosti omogućava potpunije načelo istine, s obzirom na to da sud može presuditi spor tek pošto su stranke bile u mogućnosti da izraze svoje stavove i da se izjasne o stavovima druge strane, odnosno nakon što je saslušao procesne izjave obje strane i sagledao njihove dokaze. U akuzatorskom modelu krivičnog pos-

1 Prof. dr. Hajrija Sijerčić Čolić; Krivično procesno pravo; Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo 2005. godine

tupka, koji je kao pretežan usvojen u našem pozitivnom zakonodavstvu u procesu odvijanja glavnog pretresa, to podrazumijeva način rješavanja krivične stvari uz aktivnu ulogu stranaka koje pred sudom izvode dokaze. Ostvarivanje inkvizicionog načela, s obzirom na naš savremeni mješoviti postupak, prisutno je i ovlaštenje u procesnim aktivnostima sudije pojedinca, odnosno sudskog vijeća u toku prikupljanja dokaza i utvrđivanja činjenica, kako bi se postiglo pravilno i zakonito raspravljanje o krivičnom događaju.

2. NAČELO USMENOSTI GLAVNOG PRETRESA/ RASPRAVE

Sud smije donijeti presudu samo na temelju činjenica i dokaza iznesenih na glavnom pretresu. Pitanje oblika njihovog iznošenja savremeno krivično procesno pravo rješava tako što dopušta da za podlogu presude uzme samo onaj dokazni materijal koji je iznesen i raspravljen u usmenom obliku. To proizilazi iz relevantnih zakonskih odredaba (čl. 281. st. 1. ZKP BiH, čl. 296. st. 1. ZKP FBiH, čl. 287. st. 1. ZKP RS i čl. 281. st. 1. ZKP BDBiH), ali i samog pojma "glavni pretres/rasprava", jer, ako se presuda može donijeti samo na temelju rezultata pretresa, raspravljanje ima smisla ako je usmeno. Usmeno raspravljanje znači da stranke u potpunosti razumiju sam predmet rasprave. Ovo je temeljno načelo Ustava BiH, te člana 6. stav 3. tačka a) Evropske konvencije o ljudskim pravima (EKLJP) "pravo svakog ko je optužen za krivično djelo jeste da u najkraćem roku bude obaviješten, potanko i na jeziku koji razumije, o prirodi i razlozima tužbe koja se podiže protiv njega." U funkciji ovog načela su i posebne odredbe o upotrebi službenog jezika u sudu. Svrha ovog načela jeste da zbog jedinstva mjesta i procesne radnje koja se preduzima usmeno, omogućava stranci da se odmah izjasni o navodima svog protivnika, da odmah razjasni nesporazume i nejasnoće, a sudu da brzo reaguje i usmjerava postupak.

Ona je nužna pretpostavka za provedbu načela neposrednosti sudske ocjene dokaza i načela javnosti na glavnom pretresu.²

Načelo usmenosti na glavnom pretresu znači naročito sljedeće:

- cjelokupni procesni materijal na kojem sud zasniva presudu mora se na glavnom pretresu iznijeti u usmenom obliku;
- tužilac i optuženi svoje izjave daju usmeno;
- tužilac čita optužnicu na početku glavnog pretresa (čl. 260. st. 1. ZKP BiH, čl. 275. st. 1. ZKP FBiH, čl. 267. st. 1. ZKP RS i čl. 260. ZKP BDBiH);
- dokazni postupak je usmen (svjedoci i vještaci se usmeno ispituju, a dokazivanje ispravama, zapisnicima i drugim spisima se ostvaruje njihovim čitanjem čl. 262, 270. i 274. ZKP BiH, čl. 277, 285. i 289. ZKP FBiH, čl. 269, 277. i 281. ZKP RS, čl. 262, 270. i 274. ZKP DBBiH);
- završne riječi tužioca, oštećenog, branioca i optuženog su također usmene (čl. 277. ZKP BiH, čl. 292. ZKP FBiH, čl. 284. ZKP RS. i čl. 277. ZKP BDBiH);

2 "Načelo usmenosti ne smije se pomješati sa načelom neposrednosti, jer je od istog po opsegu šire, a po sadržaju uže: načelo usmenosti odnosi se na cjelokupno komuniciranje stranaka i suda pri poduzimanju procesnih radnji, a načelo neposrednosti samo na izvođenje i ocjenu dokaza na glavnoj raspravi; načelo usmenosti ostvaruje se i u slučaju ako se o dokazu, koji se sastoji od iskaza neke osobe, na raspravi samo usmeno pročita ranije sastavljeni zapisnik ili se autor neke isprave usmeno ispita kao svjedok o njezinom sadržaju bez da se ta isprava neposredno pročita. No, tako postupanje znači kršenje načela neposrednosti." - Davor Krapac: Kazneno procesno pravo.

- način vođenja zapisnika na glavnom pretresu (čl. 253. ZKP BiH, čl. 268. ZKP FBiH, čl. 260. ZKP RS i čl. 253. ZKP BDBiH);
- izreka presude će se uvijek javno pročitati i ukratko će biti izloženi razlozi za presudu (čl. 286. st. 2. ZKP BiH, čl. 301. st. 2. ZKP FBiH, čl. 292. st. 2. ZKP RS i čl. 286. st. 2. ZKP BDBiH);
- sjednica vijeća u drugostepenom postupku počinje izlaganjem podnosioca žalbe, a nakon toga druga strana izlaže odgovor na žalbu. Rad ovog vijeća se odvija prema načelu usmenosti (čl. 304. st. 3. ZKP BiH, čl. 319. st. 3. ZKP FBiH, čl. 310. st. 3. ZKP RS i čl. 304. st. 3. ZKP BDBiH);
- na pretres pred vijećem Apelacionog odjeljenja primjenjuju se odredbe koje se odnose na glavni pretres u prvostepenom postupku (čl. 317. ZKP BiH, čl. 332. ZKP FBiH, čl. 323 ZKP RS i čl. 317. ZKP BDBiH).

Na osnovu izloženog može se zaključiti da sve ono na čemu sud zasniva svoju presudu mora biti usmeno izneseno ili saopšteno na glavnom pretresu. To je način da se otklone protivriječnosti, nejasnoće i olakša utvrđivanje istine. Drugim riječima, vrijednost načela usmenosti jeste u tome da ovo načelo doprinosi realizovanju načela kontradiktornosti, načela javnosti glavnog pretresa, načela neposrednosti u provođenju i ocjeni dokaza, te načela utvrđivanja istine u krivičnom postupku.

3. NAČELO NEPOSREDNOSTI GLAVNOG PRETRESA/RASPRAVE

Krivično procesno pravo u BiH propisuje da sud zasniva presudu samo na činjenicama i dokazima koji su izneseni na glavnom pretresu (čl. 281. st. 1. ZKP BiH, čl. 296. st. 1. ZKP FBiH, čl. 287. st. 1. ZKP RS i čl. 281. st. 1. ZKP BDBiH).

Za razliku od načela usmenosti, koje zahtijevajući da se procesne radnje u pravilu preduzimaju u usmenom obliku, kako bi sud i stranke imale usmene, neposredne informacije o sadržaju dokaza koji se izvode, načelo neposrednosti, koje vrijedi za stadij glavnog pretresa, traži da se sudu omogući što izravniji uvid u činjenične tvrdnje stranaka. Dokazi koji nisu neposredno izvedeni u toku glavnog pretresa i podvrgnuti ocjeni suda ne mogu se uzeti u obzir prilikom donošenja presude, osim ako zakonom nisu dozvoljeni izuzeci. Pri tome se ne pravi razlika između dokaza koji se sastoji u iskazima osoba, od materijalnih dokaza ili predmeta krivičnih djela, isprava i tehničkih snimaka činjenica. Na primjer, bez obzira što postoji zapisnik svjedoka u istrazi, na glavnom pretresu će se, u okviru načela neposrednosti, svjedok ispitati u direktnom, unakrsnom i dodatnom ispitivanju (čl. 281. st. 1. ZKP BiH, čl. 277. ZKP FBiH, čl. 287. st. 1. ZKP RS i čl. 281. st. 1. ZKP BDBiH); kod dokazivanja ispravama one se moraju prezentirati na sudu u originalnom obliku; što se tiče predmeta krivičnog djela koji služe kao dokaz u krivičnom postupku, oni se na glavnom pretresu razgledaju kako bi se utvrdio njihov sadržaj (čl. 262. i 274. st. 2. ZKP BiH, čl. 289. st. 2. ZKP FBiH, čl. 269. i 281. st. 2. ZKP RS i čl. 262. i 274. st. 2. ZKP BDBiH).

Ocjenjujući ovo načelo sa aspekta njegove primjenjivosti u procesu donošenja izrade presude značajno je napomenuti:

- presuda se može temeljiti samo na dokazima koji su neposredno izvedeni na glavnom pretresu;

- dokazi koji su izvedeni u istrazi moraju se ponoviti na glavnom pretresu ukoliko se žele iskoristiti kod donošenja presude;
- utvrđivanje činjeničnog stanja izvođenjem dokaza je pravilo, dok je izvođenje dokaza u posrednom obliku izuzetno. Naime, samo izuzetno (kada je neposredno izvođenje dokaza nemoguće, ili kada to zakon posebno predviđa) čitaju se zapisnici o radnjama koje su preduzete u toku istrage i koje je preduzeo drugi organ krivičnog postupka. Zapisnici se moraju čitati ako se žele određeni dokazi upotrijebiti kod donošenja presude.

Odstupanje od ovog načela je moguće u slučajevima:

- saslušanje van sudnice svjedoka ili vještaka koji nije u mogućnosti da dođe na glavni pretres, a čije je svjedočenje važno za konkretni predmet, (čl. 272 ZKP BiH, čl. 288. ZKP FBiH, čl. 279. ZKP RS, čl. 272 ZKP BDBiH);
- zapisnici o iskazima svjedoka, vještaka ili osumnjičenog iz istrage čitaju se na glavnom pretresu (čl. 273. ZKP BiH, čl. 288. ZKP FBiH, čl. 280 ZKP RS i čl. 273 ZKP BDBiH);
- čitanje zapisnika o radnjama dokazivanja kao što su uviđaj, pretresanje stana prostori-ja ili osoba, privremeno oduzimanje predmeta, imovine ili dokumentacije (čl. 274. st. 1. ZKP BiH, čl. 289. st. 1. ZKP FBiH, čl. 281. st.1. ZKP RS i čl. 274. st. 1. ZKP BDBiH);
- izuzetnu upotrebu, kao dokaza, ovjerenih kopija umjesto originala pismena, zapisa ili fotografija (čl. 274. st. 3. ZKP BiH, čl. 289. st. 3. ZKP FBiH, čl. 281. st. 3. ZKP RS i čl. 274. st. 3. ZKP BDBiH);
- čitanje zapisnika o saslušanju zaštićenog svjedoka, a samo načelo se ogleda i kroz:
 - zabranu suđenja u odsustvu stranaka,
 - permanentno prisustvo svih članova sudskog vijeća je obavezno,
 - kontinuitet glavnog pretresa i koncentraciju radnji na glavnom pretresu.

Svrha načela neposrednosti, tj. neposredno izvođenje i ocjena dokaza omogućuje sudu pouzdanije utvrđivanje činjeničnog stanja. Iskaze osoba može ocijeniti ne samo sa stajališta logike, kao istinite/neistinite, odnosno valjane/nevaljane sudove i zaključke, nego i psihološki (uzimajući u obzir boju i ton glasa ispitivane osobe, njenu mimiku i gestikulaciju, sigurnost ili kolebanje u izlaganju itd.). Osim toga, u neposrednom ispitivanju osoba mogu se uvijek postaviti pitanja prema spoznajnim potrebama ispitivača, tj. suda i stranaka, što je nužno ako se pokaže da ranija ispitivanja nisu bila tačna ili potpuna (to je posebno važno za ostvarenje raspravnog načela kako bi se stranci, koja tokom ranijeg stadija postupka nije imala mogućnosti nekog svjedoka ili vještaka podvrgnut ispitivanju, kako bi se otvorila takva prilika - čl. 6. st. 3. tač. d) EKLJP). Kada te mogućnosti ne bi bilo sud bi bio vezan za dokazni materijal koji je prikupio neko drugi, što bi umanjilo njegovu nepristrasnost. Zakon, međutim, ne sankcioniše sve slučajeve povreda načela neposredne sudske ocjene dokaza, nego samo one koje prema iskustvu ozbiljno dovode u pitanje ostvarenje njene svrhe (npr. čitanje ranije sastavljenog zapisnika o iskazu neke osobe izvan slučajeve koje je to zakon dopustio predstavlja samo tzv. relativno bitnu povredu odredaba krivičnog postupka, koja može dovesti do ukidanju presude, ako viši sud ustanovi da je uticala ili mogla uticati na presudu (čl. 297. st. 2), dok nastavljanje glavnog pretresa pred novim predsjednikom vijeća, bez njegovog započinjanja iznova i ponavljanja svih do tada izvedenih dokaza, predstavlja tzv. apsolutnu bitnu povredu krivičnog postupka koja obavezno dovodi do ukidanja prvostepene presude (čl. 297. st. 1. tač. a).

4. NAČELO SLOBODNE OCJENE DOKAZA

Načelo slobodne ocjene dokaza propisano je članom 15. ZKP BiH, (čl. 16. ZKP FBiH, čl. 15. ZKP RS i čl. 15. ZKP BDBiH) "*pravo suda, tužioca i drugih organa koji učestvuju u krivičnom postupku da ocjenjuju postojanje ili nepostojanje činjenica nije vezano, ni ograničeno posebnim formalnim dokaznim pravilima*". Na nju se nadovezuje odredba člana 281. stav 2. ZKP BiH (čl. 296. st. 2. ZKP FBiH; čl. 287. st. 2. ZKP RS; čl. 281. st. 2. ZKP BDBiH), koja navodi da je sud "*dužan savjesno ocijeniti svaki dokaz pojedinačno i u vezi sa ostalim dokazima, te na temelju takve ocjene izvesti zaključak je li neka činjenica dokazana*".

To znači da sudija, vodeći se rezultatima konkretnog istraživanja u nekom krivično-pravnom predmetu i ocjenjujući svojstva izvedenih dokaza pojedinačno i u međusobnoj vezi, dolazi do uvjerenja o postojanju ili nepostojanju činjenica u krivičnom postupku. Do tog uvjerenja sudija smije doći na osnovu dokaznog materijala iznesenog na glavnom pretresu, ocjenjujući njihovu logičku valjanost i psihološku uvjerljivost. Radi se o unutrašnjem, psihičkom procesu, pa se prema tome izvjesnost njegovih rezultata ne može izjednačiti sa apsolutnom sigurnošću o postojanju ili nepostojanju činjenica, koja bi se mogla izračunati matematičkim metodama.

S druge strane, izvjesnost tih rezultata nikad ne smije biti puki subjektivni osjećaj sudije o postojanju ili nepostojanju neke činjenice, jer bi u takvom slučaju postojala opasnost arbitrarnosti i samovolje sudija. Taj psihički proces je nužno racionalizirati, tj. propisima krivičnog procesnog prava podvrgnuti ga zakonima razuma, takvima po kojima bi ga kod svakog dokaza određene vrste i kakvoće s jednakim rezultatom (tj. s jednakim zaključkom o postojanju ili nepostojanju činjenice) mogao provesti svaki razuman sudija.

Načelo slobodne ocjene dokaza primjenjuje se u cijelom toku krivičnog postupka i odnosi se na sve odluke koje se donose u krivičnom postupku, a slobodnu ocjenu dokaza vrše kako sud, tako i tužilac, ovlaštene službene osobe i drugi organi koji učestvuju u krivičnom postupku.

Izuzetno pozitivno procesno pravo poznaje **odstupanje od načela slobodne ocjene dokaza, odnosno predviđa da se određene činjenice utvrduju određenim dokaznim sredstvima:**

- ponavljanje postupka u korist osuđenog, odnosno na štetu optuženog: davanje lažnog iskaza svjedoka, vještaka ili tumača, učinjenje krivičnog djela sudije ili druge ovlaštene osobe ili zloupotreba službenog položaja tužioca, dokazuje se pravnosnažnom presudom da su navedene osobe oglasene krivim za određena krivična djela;
- takozvane obavezne vrste vještačenja kako bi se utvrdio uzrok smrti neke osobe, težina tjelesne povrede ili uzrok za neuračunljivost ili bitno smanjenu uračunljivost osumnjičenog, odnosno optuženog;
- posebna pravila o dokazima u slučajevima seksualnih delikata;
- konkretne dokazne zabrane, kao i načelo zakonitih dokaza, s obzirom na to da pravno nevaljani dokazi ne mogu biti predmetom slobodne ocjene, niti se na njima može zasnovati sudska odluka.

5. NAČELO PRETPOSTAVKE NEVINOSTI I PRAVILO *IN DUBIO PRO REO*

Neku činjenicu sudija može na temelju ocjene dokaza smatrati utvrđenom kada se na glavnom pretresu uvjerio u njezino postojanje i kad u tom pogledu nema više dvojbi. Ako se i nakon savjesne ocjene dokaza "*pojedinačno i u vezi sa ostalim dokazima*" one ne daju otkloni-

ti, prema izričitoj zakonskoj normi iz člana 3. stav 1. ZKP BiH (čl. 3. st. 1. ZKP FBiH; čl. 3. st. 1. ZKP RS; čl. 3. st. 1. ZKP BDBiH) "*svako se smatra nevinim za krivično djelo dok se pravomoćnom presudom na utvrdi njegova krivnja*". Ova odredba je potpuno uskladena sa međunarodnim dokumentima (čl. 14. st. 2. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima - MPGPP i člana 6. st. 2. EKLJP). Rezultat primjene pravila *in dubio pro reo* "sumnju u pogledu postojanja činjenica koje čine obilježja krivičnog djela ili o kojima ovisi primjena neke odredbe krivičnog zakonodavstva, sud rješava presudom na način koji je povoljniji za optuženog", bit će izricanje presude "u korist optuženog", što u slučaju dvojbe oko pravno relevantnih činjenica predviđenih materijalnim krivičnim pravom uključuje ne samo blažu kaznu, nego i oslobađajuću presudu u slučajevima u kojima glavni pretres nije mogao razjasniti dvojbu oko pitanja je li optuženi počinio krivično djelo iz optužbe. U ovom smislu je i odredba čl. 284. tač. c) ZKP BiH "*ako nije dokazano da je optuženi učinio krivično djelo za koje se optužuje*" što znači, ne samo u slučajevima u kojima uopšte ne bi bilo dokaza za optužbu nego i u takvim u kojima bi ih bilo, ali bi oni bili nedovoljni da sud iz njih, na osnovu ocjene na glavnom pretresu, izvuče zaključke o postojanju činjenica iznesenih u optužbi. U slučaju dvojbe oko pravno relevantnih činjenica propisanih krivičnim procesnim pravom, primjena pravila *in dubio pro reo* dovest će do presude kojom se optužba odbija (čl. 283. ZKP BiH).

6. NAČELO MATERIJALNE ISTINE

Krivični postupak u Bosni i Hercegovini rezultat je doktrine mješovitog tipa krivičnog postupka u smislu da bi prije donošenja obavezujuće sudske odluke trebalo utvrditi istinu o tome da li je u konkretnom slučaju izvršeno krivično djelo i da li se na optuženog mogu primijeniti norme materijalnog krivičnog prava o izricanju krivično-pravnih sankcija. Da bi krivični postupak ostvario ovu svrhu, da na osnovu zakonito pokrenutog i provedenog postupka sud donese pravilnu odluku, krivični postupak se mora urediti da se ovo načelo može ostvariti. "Utvrđivanje istine je u državnom, odnosno javnom interesu i kažnjen može i smije biti samo onaj optuženi čija je odgovornost potpuno i nesporno utvrđena. Zahtjev da se odluke u krivičnom postupku smiju donositi samo na osnovu istinito utvrđenih činjenica tako je prirodan da ga ne treba posebno opravdavati."³

Krivično procesno pravo u BiH ne sadrži propis koji obavezuje sud i druge državne organe da istinito i potpuno utvrde činjenice koje su važne za donošenje odluka, jer je to nepotrebno.

Ne može se zamisliti krivični postupak u kojem bi sud i drugi državni organi imali neku drugu dužnost u pogledu utvrđivanja činjenica.

U prilog ovome govori i niz procesnopravnih instituta koji služe utvrđivanju materijalne istine:

- član 14. ZKP BiH (čl. 15. ZKP FBiH; čl. 14. ZKP RS; čl. 14. ZKP BDBiH) koji propisuju da je obaveza suda, tužioca i drugih organa da sa jednakom pažnjom ispituju i utvrđuju kako činjenice koje terete osumnjičenog, odnosno optuženog (*in peius*), tako i one koje mu idu u korist (*in favorem*);
- član 15. ZKP BiH (čl. 16. ZKP FBiH; čl. 15. ZKP RS; čl. 15. ZKP BDBiH) koji propisuje da pravo suda, tužioca i drugih organa koji učestvuju u krivičnom postup-

ku da ocjenjuju postojanje ili nepostojanje činjenica nije vezano ni ograničeno formalnim dokaznim pravilima (slobodna ocjena dokaza). Time je isključena zakonska ocjena dokaza ili ocjena dokaza koja je unaprijed određena u smislu da zakon određuje vrijednost pojedinih dokaza;

- član 230. stav 1, čl. 231. st. 4. i čl. 265. ZKP BiH (čl. 245. st. 1. čl. 246. st. 4. i čl. 280 ZKP FBiH, čl. 230. st. 1. čl. 231. st. 4. i čl. 265. ZKP BDBiH; čl. 237. st. 1. čl. 238. st. 4. i čl. 272. ZKP RS) koji regulišu provjeravanje priznanja krivnje, pri čemu se provjerava priznanje optuženog u pogledu njegove osnovanosti i dobrovoljnosti. Ovo je pokazatelj da samo priznanje nije dovoljno za osudu, a suprotno tome, u inkvizitorskom postupku priznanje optuženog se smatralo "kraljicom dokaza",
- član 239. stav 2. ZKP BiH (čl. 254. st. 2. ZKP FBiH; čl. 246. st. 2. ZKP RS; i čl. 239. st. 2. ZKP BDBiH), kojim je propisana dužnost sudije, odnosno predsjednika vijeća da se stara za svestrano pretresanje predmeta, utvrđivanje istine i otklanjanje svega što odugovlači postupak, a ne doprinosi razrješenju stvari;
- u skladu sa inkvizicionom maksimumom, na glavnom pretresu se izvode dokazi koje je naredio sudija odnosno vijeće, čl. 261. st. 2. tač. e) ZKP BiH (čl. 276. st. 2. tač. e) ZKP FBiH, čl. 268. st. 2, tač. d) ZKP RS; čl. 261. st. 2. tač. e) ZKP BDBiH). Ova odredba ograničena je inicijativom stranaka i zakonskim rješenjima po kojima se prvo izvode dokazi optužbe, odnosno odbrane, pa tek onda dokazi čije je izvođenje naredio sud;
- utvrđivanju materijalne istine doprinosi i pobijanje presude žalbom zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja kad je sud neku odlučnu činjenicu pogrešno utvrdio ili je nije utvrdio čl. 299. st. 1. ZKP BiH (čl. 314. st. 1. ZKP FBiH; čl. 305. st. 1. ZKP RS; čl. 299. st. 1. ZKP BDBiH);
- pored navedenih procesnih instituta koji pridonose utvrđivanju materijalne istine treba spomenuti pravilo da iznošenje dokaza u krivičnom postupku nije vezano ni za kakav rok, čime se omogućava istinito i potpuno utvrđivanje pravno relevantnih činjenica (stranke i branilac imaju pravo predlagati dokaze do završetka dokaznog postupka na glavnom pretresu, u žalbenom postupku dozvoljeno je iznošenje novih činjenica, i dokaza koji pored dužne pažnje i opreza nisu mogli biti predstavljeni na glavnom pretresu, nove se činjenice i dokazi mogu iznositi i nakon pravosnažnosti presude u okviru ponavljanja postupka kao vanrednog pravnog lijeka);
- sud je ovlašten za rješavanja prethodnih pitanja bez obzira da li je o takvom prethodnom pitanju već donio odluku sud u nekom drugom postupku ili neki drugi organ (čl. 19. ZKP BiH; čl. 20. ZKP FBiH; čl. 19. ZKP RS; čl. 19. ZKP BDBiH).

Takoder postoje i neke procesne odredbe koje predstavljaju **odstupanje od načela utvrđivanja materijalne istine** u krivičnom postupku:

- pravo na šutnju koje znači da osumnjičeni, odnosno optuženi nije dužan iznositi svoju odbranu u cjelini niti odgovarati na pojedina pitanja, čime se otežava utvrđivanje materijalne istine (čl. 6, st. 3. ZKP BiH, čl. 6. st. 3. ZKP FBiH, čl. 6. ZKP RS i čl. 6. st. 3. ZKP BDBiH);
- u interesu zaštite prava optužene osobe je i princip zabrane preinačenja presude na štetu optuženog (*reformatio in peius* čl. 307. ZKP BiH, čl. 322. ZKP FBiH, čl. 313 ZKP RS i čl. 307 ZKP BDBiH). Naime, ako je žalba izjavljena samo u korist optuženog, presuda se ne može izmijeniti na njegovu štetu i pod uslovom da se u žalbenom postupku utvrde okolnosti i činjenice koje su na štetu optuženog;

- načelom *ne bis in idem* propisano članom 4. ZKP BiH, (čl. 4 ZKP FBiH, čl. 4. ZKP RS i čl. 4. ZKP BDBiH) predviđeno je da niko ne može biti ponovno suđen za krivično djelo za koje je već bio suđen i za koje je donesena pravnosnažna sudska odluka, čak i onda ako bi se pojavile nove činjenice i novi dokazi, osim u okviru ponavljanja postupka u korist osuđene osobe;
- materijalna istina ne smije se utvrđivati zakonom zabranjenim načinom ili nedopuštenim sredstvima (iznuđivanje priznanja ili drugih izjava čl. 10. st. 1. ZKP BiH, čl. 11. st. 1. ZKP FBiH, čl. 10. st. 1. ZKP RS i čl. 10. st. 1. ZKP BDBiH);
- već poznato načelo akuzatornosti koje se ogleda u postojanju subjektivnog i objektivnog identiteta između presude i optužbe (čl. 280. st. 1. ZKP BiH, čl. 295. st. 1. ZKP FBiH, čl. 286. st. 1. ZKP RS i čl. 28. st. 1. ZKP BDBiH) također predstavlja izuzetak od načela utvrđivanja materijalne istine, jer sud raspravlja i odlučuje o krivično-pravnom zahtjevu koji je naveden u optužnom aktu, bez obzira što na glavnom pretresu izvedeni dokazi ukazuju na drugačije činjenično stanje (osim ako tužilac ne izmijeni optužnicu);
- isključivanje i oslobodenje od dužnosti svjedočenja kojim se rješava sukob suprotnih interesa u postupku i to interesa da se utvrdi materijalna istina i interesa da se istina o nekim činjenicama sačuva kao tajna, odnosno da se određenim osobama pruži zaštita zbog njihovih specifičnih i vrlo bliskih porodičnih i drugih odnosa i veza, također ograničava mogućnost utvrđivanja materijalne istine (čl. 82. i 83. ZKP BiH, čl. 96. i 97. ZKP FBiH; čl. 146. i 147. ZKP RS i čl. 82. i 83. ZKP BDBiH).

II PODMODUL

PRESUDA

UVOD

Presuda je najvažniji procesni akt u krivičnom postupku i zato njenoj izradi treba posvetiti punu pažnju, kako na izreku presude, tako i na njeno obrazloženje. Naime, u presudi su sadržani i sintetizirani svi relevantni podaci krivičnog postupka na takav način da ona predstavlja konačni ishod postupka koji se vodio pred sudom. Bez obzira na to da li je riječ o presudi kojom se optuženi oglašava krivim, ili kojom je oslobođen od optužbe, ili je pak optužba protiv optuženog odbijena, čime sam meritum spisa predmeta nije riješen (tzv. formalna presuda), presuda u sebi sadržava ne samo odluku suda (izreka presude), već i razloge za njeno donošenje (obrazloženje presude).

1. IZRICANJE I OBJAVLJIVANJE PRESUDE

Relevantni zakonski propisi:

Član 279. ZKP BiH; član 294. ZKP FBiH; član 2 ZKP RS; član 279. ZKP BDBiH

Izricanje i objavljivanje presude

"Presuda se izriče i objavljuje u ime Bosne i Hercegovine"

Ova zakonska odredba odraz je načela javnosti vođenja glavnog pretresa, jer se presuda izriče i javno objavljuje i to: U ime Bosne i Hercegovine, odnosno Republike Srpske, odnosno Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine i čini obavezni dio presude.

Razlog za pominjanje državnice zajednice leži u činjenici da donošenje presude jeste akt kojim državnica zajednica ostvaruje svoju ulogu na rasvjetljavanju i suzbijanju kriminaliteta. Smatra se da to istovremeno određuje i položaj suda u donošenju odluka kojima se raspravlja krivično-pravni zahtjev, što je upravo osnovno obilježje presude.

Relevantni zakonski propisi:

Član 280. ZKP BiH, član 295. ZKP FBiH, član 286. ZKP RS, član 280. ZKP BDBiH

2. VEZANOST PRESUDE ZA OPTUŽBU

(1) Presuda se može odnositi samo na osobu koja je optužena i samo na djelo koje je predmet optužbe sadržane u potvrđenoj, odnosno na glavnom pretresu izmijenjenoj optužnici.

(2) *Sud nije vezan za prijedloge u pogledu pravne ocjene djela.*

Navedenom odredbom iz stava (1) riješena su pitanja objektivnog i subjektivnog identiteta optužbe i presude, polazeći od principa akuzatornosti (optužno načelo). Pitanje **subjektivnog identiteta** nije sporno, niti je ikada bilo, jer je jasno da se presuda može odnositi na lice, ili lica, obuhvaćena optužbom. Identitet osobe provjerava se kroz identifikacijske podatke iz člana 78.1. ZKP BiH (čl. 92.1. ZKP FBiH; čl. 142.1. ZKP RS; čl.78.1. ZKP BDBIH). Međutim, ukoliko se na glavnom pretresu pojavi sumnja da je neka druga (a ne optužena) osoba izvršila krivično djelo, sud će donijeti oslobađajuću presudu. Naravno da sud ne bi mogao donijeti osuđujuću presudu za tu drugu osobu, jer ona nije obuhvaćena optužnim aktom i time bi se narušio subjektivni identitet optužbe i presude, nego bi se izlaz tražio u pokretanju krivičnog postupka prema toj drugoj osobi.

Međutim, pitanje **objektivnog identiteta** optužbe i presude je jedno od najsuptilnijih pitanja krivičnog procesnog prava, jer se kroz njega prelamaju fundamentalni principi savremene krivične procedure, pa je u njihovoj međusobnoj realizaciji nužno tražiti i nalaziti rješenja koja bi u odgovarajućoj mjeri zadovoljila princip akuzatornosti, koji utvrđuje da se postupak može voditi samo protiv osobe koja je obuhvaćena zahtjevom tužioca i **samo za krivično djelo opisano u zahtjevu tužioca.**

Najkraće rečeno, sud je vezan za činjenično stanje kako je ono izneseno u potvrđenoj ili na glavnom pretresu izmijenjenoj optužnici, što znači da je vezan ne samo za djelo iz optužbe kao određeni događaj u prošlosti, već za opis tog djela, odnosno događaja kako je on iznesen, odnosno opisan u optužnici. Sud ne smije taj opis da prekorači, tj. da na štetu optuženog uzme u obzir činjenice koje su utvrđene na glavnom pretresu, a nisu obuhvaćene opisom djela u optužnici. Praktično to znači da sud ne smije da prekorači kompleks činjenica opisanih u optužnici i na štetu optuženog uzme u obzir činjenice koje nisu obuhvaćene optužbom. Isto tako opis djela u presudi, ako je povoljniji za optuženog, ne smije da predstavlja drugu vrstu krivičnog djela (moraju biti genusno ista). Nadalje, taj identitet ne mora da je apsolutan, jer se mogu izostaviti iz opisa, ili dometnuti u opis neki detalji koji ipak ne mijenjaju identitet djela u osnovi. **Osnovna opredjeljenja treba da se kreću u odnosu na elemente bića krivičnog djela, odnosno na kvalifikatorne elemente koji ne mogu da se mijenjaju, ako su na štetu optuženog. Objektivni identitet optužbe i presude neće biti doveden u pitanje ako se u presudi izmijene okolnosti koje nisu bitne za opis djela, ili ako se potpunije i preciznije odredi uopćeni činjenični opis djela iz optužnog akta, ili ako je osoba optužena za produženo krivično djelo, a na pretresu se utvrdi da se radi o sticaju krivičnih djela (sud nije vezan za pravnu kvalifikaciju).**

Događaj koji je predmet optužbe mora se posmatrati sa stanovišta opisa u optužnom aktu, a ne sa stanovišta utvrđenih činjenica, u odnosu na to kako se događaj odigrao u stvarnosti (pod uslovom da tužilac ne izmijeni optužnicu), te prema tome donositi odluku. Samo činjenice koje se utvrde u korist optuženog mogu biti uzete u obzir i bez izmjene optužnog akta.

Nasuprot tome, izmjena opisa radnje izvršenja koja bi mijenjala identitet djela, iako se odgovarajuće činjenice nesumnjivo utvrde, ne može biti uzeta u obzir ako tužilac ne izmijeni optužnicu. Takvo postupanje predstavljalo bi prekoračenja optužbe, odnosno bitnu povredu postupka iz člana 297. stav 1. tačka j) ili povredu iz člana 297. stav 1 tačka h), ZKP BiH, kada sud nije riješio predmet optužbe.

Iz sudske prakse:

"Predmet optužnice Kantonalnog tužioca u Tuzli je krivično djelo - ubistvo u pokušaju - iz člana 171. stav 1. u vezi sa članom 20. KZ FBiH - i činjenični opis tog krivičnog djela

naveden u optužnici sadržavao je sva zakonska, objektivna i subjektivna obilježja ovog krivičnog djela. Međutim, prvostepeni sud je, bez izmijenjenog činjeničnog opisa iz optužnice od strane ovlaštenog tužioca, samoinicijativno izmijenio ovaj činjenični opis izbacivši iz istog subjektivno zakonsko obilježje navedenog krivičnog djela... "da I.M. liši života..." i time u potpunosti izmijenio samu suštinu činjeničnog stanja optužnice zamijenivši krivično djelo - ubistvo u pokušaju, koje je bilo predmet optužbe, krivičnim djelom - izazivanje opće opasnosti iz člana 304. stav 1. KZ FBiH. Na ovaj način prvostepeni sud je očigledno prekoračio dozvoljene granice optužbe povređujući istovremeno objektivni identitet optužbe osuđujući optuženog za potpuno drugo krivično djelo od onoga krivičnog djela za koje se optuženi optužnicom tužioca tereti. Istovremeno, zamjena predmeta optužbe, kako je to prvostepeni sud uradio, krivično djelo - ubistvo u pokušaju, čiji je zaštitni objekat - život i tijelo čovjeka - sa krivičnim djelom izazivanja opće opasnosti, čiji je potpuno drugi zaštitni objekat - opća sigurnost ljudi i imovine - također predstavlja, sa krivično-pravnog aspekta, jedan vid prekoračenja optužbe (Zakon o krivičnom postupku - Pregled sudske prakse O. Gregorić - Zagreb - 1991. str. 167; Zbirka sudskih odluka iz oblasti ZKP - S. Kreho str. 196). U konkretnoj situaciji kada sud u okviru svojih ovlaštenja, bez prekoračenja optužbe vezano za povredu objektivnog identiteta optužbe, ne može mijenjati činjenični osnov inkriminisanog događaja, jedini je procesno pravni izlaz iz te situacije u odnosu na događaj na to krivično djelo iz optužbe, donošenje oslobađajuće presude - čl. 345. tač. 3. ZKP." (Rješenje Vrhovnog suda FBiH, br. Kž-339/05 od 09.08.2005)

Teško djelo protiv sigurnosti javnog prometa - član 336. stav 4. u vezi sa članom 332. stav 3. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine

AKO TUŽITELJ PROPUSTI, DA U ČINJENIČNI SUPSTRAT DJELA OPTUŽNICE UNESE ČINJENICE I OKOLNOSTI KOJE OMOGUĆAVAJU OCJENU, DA JE UTVRĐENA KOLIČINA ALKOHOLA U KRVI OPTUŽENOGA U UZROČNOJ VEZI SA KRŠENJEM SAOBRAĆAJNOG PROPISA O NEPRILAGOĐENOJ BRZINI I DA JE ONO (KRŠENJE SAOBRAĆAJNOG PROPISA) ZAVISNO OD SITUACIJE BILO GRUBO ILI BEZOBZIRNO, ONDA TAKAV OPIS DJELA NE MOŽE BITI OSNOVA ZA IZVOĐENJE ČINJENIČNIH I PRAVNIH ZAKLJUČAKA O UMIŠLJAJNOM UGROŽAVANJU SAOBRAĆAJA NA PUTEVIMA.

Iz obrazloženja:

ČINJENIČNI OPIS DJELA IZ OPTUŽNICE, PREMA KOME JE OPTUŽENI U DINAMICI NASTANKA SAOBRAĆAJNE NEZGODE U KOJOJ JE SMRTNO STRADALA JEDNA OSOBA VOZILOM UPRAVLJAO NEPRILAGOĐENOM BRZINOM I TOM PRIKLIKOM BIO U STANJU LAKOG PIJANSTVA SA KONCENTRACIJOM ALKOHOLA U KRVI OD 1,06 GR/KG (NIJE NAVEDENO DA JE POMENUTA KOLIČINA ALKOHOLA U KRVI OPTUŽENOGA U UZROČNOJ VEZI SA KRŠENJEM SAOBRAĆAJNOG PROPISA O NEPRILAGOĐENOJ BRZINI, A NITI DA JE ONO BILO GRUBO ILI BEZOBZIRNO), UPUĆUJE NA PRAVNI ZAKLJUČAK O NEHATNOM UGROŽAVANJU SAOBRAĆAJA NA PUTEVIMA, ODNOSNO SADRŽI SAMO OBILJEŽJA KRIVIČNOG DJELA TEŠKO DJELO PROTIV SIGURNOSTI JAVNOG PROMETA IZ ČLANA 336. STAV 4. U VEZI SA ČLANOM 332. STAV 3. KZ FBiH.

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, br. 070-0-Kž-06-000056 od 23.03.2006)

Treba naglasiti da se optužbi, u smislu ovog stava, priključuju i optužni akti u formi optužnice u - postupku za izdavanje kaznenog naloga (čl. 334); postupku protiv pravnih osoba (čl. 375) i postupku u slučaju neuračunljivosti (čl. 389).

U postupku prema maloljetnicima identitet između presude i optužbe rješava se na način da je sudija za maloljetnike ovlašten da i bez prijedloga tužioca donese odluku na osnovu činjeničnog stanja koje je izmijenjeno na glavnom pretresu (čl. 364. st. 4).

Loša je praksa da se iz bojazni od prekoračenja optužbe iz izreke presude ne izostavlja ni jedan, pa ni najsitniji detalj, iako nije utvrđen (nekada nije ni utvrđen, jer je beznačajan), pa presuda ispada nelogična.

Za razliku od identiteta iz stava 1. ovog člana koji mora postojati između potvrđene ili na glavnom pretresu izmijenjene optužnice i presude u smislu identiteta optužene osobe (subjektivni identitet) i identiteta djela koje predmet optužbe (objektivni identitet), u pogledu pravne ocjene, sud nije vezan za pravnu ocjenu tužioca. Ovo može biti rezultat različitog stava u vezi sa pravnom ocjenom (npr. tužilac smatra da je djelo umišljajnog karaktera, a sud nehatnog, da li optuženi ima svojstvo službene osobe), ili ako neka činjenica iz opisa djela iz optužnice ostane nedokazana, ili se utvrdi da ne postoji. **Ako ne prihvati tužiočevu pravnu kvalifikaciju sud će izreći osuđujuću presudu sa kvalifikacijom koju smatra ispravnom i svoju odluku obrazložiti u obrazloženju presude, sa posebnim osvrtom zbog čega nije prihvaćena pravna kvalifikacija iz optužnice.**

Iz sudske prakse:

"Sud nije prihvatio pravnu kvalifikaciju Tužilaštva BiH da se u radnjama optuženih R.D. i B.P., opisanim u činjeničnom supstratu optužnice, stiču obilježja pomaganja u izvršenju krivičnog djela pranja novca, a ovo polazeći od odredbe člana 29. Krivičnog Zakona BiH, koji propisuje 'ako više osoba, učestvovanjem u učinjenju krivičnog djela ili preduzimajući što drugo čime se na odlučujući način doprinosi učinjenju krivičnog djela, zajednički učine krivično djelo, svako od njih kaznit će se kaznom propisanom za to krivično djelo', nalazeći da su i optuženi R D., i optuženi B. P., svojim radnjama na odlučujući način doprinijeli učinjenju krivičnog djela, i da preduzete radnje čine radnje izvršenja koje su bile neophodne za izvršenje predmetnog krivičnog djela i bez kojih to izvršenje ne bi bilo moguće u gore opisanoj šemi - modelu pranja novca.

Na osnovu svega izloženog, ovaj sud smatra da se u radnjama optuženih B. Lj., R. D. i B. P. stiču sva bitna obilježja krivičnog djela - Pranje novca iz člana 209. stav 2 u vezi sa stavom 1 i članom 29. Krivičnog Zakona BiH, da su opisane radnje izvršenja ovog krivičnog djela preduzeli postupajući sa direktnim umišljajem, potpuno svjesni svoga djela i posljedica preduzetih radnji čije učinjenje su htjeli, a imajući u vidu ličnosti optuženih, prirodu i okolnosti izvršenja djela, sud nalazi da su optuženi, u vrijeme izvršenja krivičnog djela, bili u takvom psihičkom stanju da su mogli shvatiti značaj djela koje su preduzeli i upravljati svojim postupcima, pri čemu uračunljivost niti jednog od optuženih ničim nije bila dovedena u pitanje, pa ih je sud, za navedeno krivično djelo, kao saizvršioce, i oglasio krivim."

(Iz presude Suda BiH, br. K- 128/04 od 11.04.2005)

"Razbojništvo - član 289. stav 1. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine

PRVOSTEPENI SUD JE POVRIJEDIO KRIVIČNI ZAKON NA ŠTETU OPTUŽENIKA, KADA JE IZVEO PRAVNI ZAKLJUČAK DA NJEGOVA PRIJETNJA PLASTIČNIM PIŠTOLJEM PREDSTAVLJA UPOTREBU ORUŽJA, ODNOSNO KVALIFIKATORNU OKOLNOST KAZNENOG DJELA RAZBOJNIŠTVA IZ ČLANA 289. STAV 2. KZ FBiH. OVO ZBOG TOGA, JER PLASTIČNI PIŠTOLJ BEZ OBZIRA ŠTO JE PREDSTAVLJAO VJERNU IMITACIJU PRAVOG PIŠTOLJA, NEMA SVOJSTVA ORUŽJA U SMISLU ZAKONA O NABAVLJANJU,

DRŽANJU I NOŠENJU ORUŽJA I MUNICIJE U SLUČAJU KADA JE OPTUŽENIK SA PLASTIČNIM PIŠTOLJEM (KOJI JE PREDSTAVLJAO VJERNU IMITACIJU PRAVOG PIŠTOLJA) ZAPRIJETIO OŠTEĆENOJ DA MU MORA DATI NOVAC, PA JE OŠTEĆENA SMATRAJUĆI DA SE RADI O PRAVOM PIŠTOLJU TU PRIJETNJU SHVATILA OZBILJNO I PREDALA MU NOVAC, ONDA SE MORA PRAVNO OCIJENITI DA JE OPTUŽENIK NOVAC ODUZEO I PRISVOJIO UPOTREBOM PRIJETNJE, TE DA JE TIME UČINIO KRIVIČNO DJELO RAZBOJNIŠTVA IZ ČLAN 289. STAV 1. KZ FBiH.

Iz obrazloženja:

"Prije svega, ovaj sud nalazi da je prvostupanjski sud na pravilno utvrđeno činjenično stanje pogrešno primijenio kazneni zakon kada je radnje optuženog opisane u izreci pobijane presude pravno ocijenio kao kazneno djelo iz članka 289. stavak 2. u svezi sa stavkom 1. KZ FBiH, umjesto da po pravilnoj primjeni zakona te radnje pravno ocijeni kao kazneno djelo iz članka 289. stavak 1. KZ FBiH. Ovo stoga što po nalaženju ovog suda za postojanje kvalifikatornog oblika kaznenog djela razbojstva iz članka 289. stavak 2. u svezi sa stavkom 1. KZ FBiH je potrebno da je počinitelj tog djela pri izvršenju istog upotrijebio oružje ili opasno oruđe, a u konkretnom slučaju od strane optuženog upotrijebljena su dva plastična pištolja koja nemaju svojstvo oružja kako je to propisano u članku 2. Zakonom o nabavljanju, držanju i nošenju oružja i municije. Drugačiji zaključak nije moguće izvesti ni zbog toga što oštećena nije znala o kakvom se pištolju radi, odnosno što je povjerovala da je pravi pištolj. U konkretnom slučaju s obzirom na utvrđene činjenice i okolnosti ovaj sud nalazi da je optuženi pri izvršenju kaznenog djela zaista prijetio oštećenoj sa plastičnim pištoljem pa izraženu prijetnju oštećena je shvatila ozbiljno što je optuženi i htio, te da je upravo pod uticajem te prijetnje predala optuženom novac u navedenom iznosu. Međutim, po nalaženju ovog suda za postojanje kaznenog djela iz članka 289. stavak 2. u svezi sa stavkom 1. KZ FBiH traži se da je kod njegovog izvršenja upotrijebljeno oružje ili opasno oruđe, a plastični pištolji koje je upotrijebio optuženi nemaju svojstvo oružja koje se određuje navedenim zakonom. Zbog svega navedenog ovaj sud je radnje izvršenja optuženog iz izreke pobijane presude pravno ocijenio kao kazneno djelo iz članka 289. stavak 1. KZ FBiH, jer prijetnje upućene oštećenoj bile su usmjerene na sprečavanje njenog otpora, a pri tome je upotrijebio dva plastična pištolja, bez obzira što su oni bili vjerni imitaciji pravog pištolja, ne može se uzeti da je optuženi pri izvršenju djela upotrijebio oružje. Ovo zbog toga što je pojam oružja definiran u članku 2. Zakona o nabavljanju, držanju i nošenju oružja i municije, dok plastični pištolj nema osobine oružja koje se pretpostavljaju u narečenom zakonu. Drugačiji zaključak nije moguće izvesti ni zbog toga što oštećena nije znala o kakvom se pištolju radi, odnosno što je povjerovala da je pravi pištolj. Stoga je ovaj sud uvažanjem žalbe optuženog K. J. ne dirajući činjenični opis djela izmijenio samo pravnu ocjenu, tako što je radnje optuženog pravno ocijenio kao kazneno djelo iz članka 289. stavak 1. KZ FBiH, pa na taj način otklonio povredu kaznenog zakona iz članka 313. stavak 1. točka d) ZKP FBiH učinjeno na štetu optuženog na koju je osnovano ukazala žalba optuženog."

(Odluka Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, br. 070-0-Kž-06-000061 od 29.03.2006)

Kad postoji očigledan nesklad između činjeničnog opisa krivičnog djela i pravne ocjene djela, za suđenje će se odrediti sudija pojedinac ili vijeće, **zavisno od pravne kvalifikacije koja je izvedena iz činjeničnog opisa djela.**

Tužilac ima pravo na izmjenu pravne ocjene djela sadržanog u optužnom aktu, bilo ako mijenja činjenični opis optužnice, ili samostalno, kada zaključi da je pravno pogrešno ocijenio optužene radnje.

3. DOKAZ NA KOJEM SE ZASNIVA PRESUDA

Relevantni zakonski propisi:

Član 281. ZKP BiH; član 296. ZKP FBiH; član 287. ZKP RS; član 281. ZKPBD

Dokaz na kojima se zasniva presuda

- (1) Sud zasniva presudu samo na činjenicama i dokazima koji su izneseni na glavnom pretresu.
- (2) Sud je dužan savjesno ocijeniti svaki dokaz pojedinačno i u vezi sa ostalim dokazima i na osnovu takve ocjene izvesti zaključak je li neka činjenica dokazana.

Ova odredba zasniva se na poštovanju načela neposrednosti, jer kao osnov za sudsku odluku - presudu dozvoljava korištenje samo onih dokaza i utvrđenih činjenica koje su iznesene i utvrđene na glavnom pretresu, naravno sa izuzecima koje zakon predviđa (čl. 272 - saslušanje van sudnice svjedoka ili vještaka; čl. 273 - izuzeci od neposrednog izvođenja dokaza; čl. 274. st. 1 - radnje dokazivanja kao uviđaj, pretresanje stana prostorija ili osoba, privremeno oduzimanje predmeta, imovine ili dokumentacije; čl. 274. st. 3 - izuzetna upotreba kao dokaza ovjerenih fotokopija umjesto originala pismena, zapisa ili fotografija).⁴

Što se tiče predmeta krivičnog djela koji služe kao dokaz u krivičnom postupku, oni se na glavnom pretresu razgledaju kako bi se utvrdio njihov sadržaj (čl. 274. st. 1). **Polazeći od iznesenog, presuda se ne može zasnivati na onim dokazima koji nisu izvedeni na glavnom pretresu ni posredno, ni neposredno.** U suprotnom, korištenje dokaza koji nisu izvedeni na navedeni način predstavlja relativnu bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 297. stav 2.

Presuda se ne može zasnivati ni na dokazima koji su izvedeni u drugim krivičnim postupcima. Istovremeno, ovom odredbom dolazi do izražaja i princip kontradiktornosti, jer su na glavnom pretresu stranke, u odnosu na svaki dokaz i svaku činjenicu, bile u mogućnosti da suprotstavljaju mišljenja i ocjene.

Kada su u pitanju dokazi zakon ne pravi nikakvu razliku između materijalnih i verbalnih dokaza.

Zakon vrlo izuzetno nalaže da se neka činjenica može ili mora dokazivati tačno određenim dokazom (Vidi Načelo slobodne ocjene dokaza str. 9. i 10. Modula).

Iako zakonska odredba koristi termin "činjenica" i "dokaz", u praksi saznanje (utvrđivanje) činjenica funkcionalno se vrši dokazivanje, tako da je odnos činjenice i dokaza, odnos cilja i sredstva, pa samo činjenica - kao cilj, rezultat saznanja, može biti osnov presude, a dokaz, dokazivanje je metod, sredstva saznavanja činjenica. Pošto se u krivičnom postupku redovno utvrđuju činjenice iz bliže i dalje prošlosti, to se i dokazivanje kreće u pravcu reprodukovanja činjenica tempore criminis. Naravno da su činjenica i dokaz u procesnom smislu, nerazdvojno povezani i uslovljeni, jer nema činjenice bez dokaza, a svaki dokaz potvrđuje neku činjenicu. Drugo je pitanje u kojoj je mjeri činjenica dokazana određenim dokazom, odnosno da li se dokazom utvrđuje relevantna činjenica.

Posebno pitanje u okviru dokazivanja, a koje se odmah nameće, pitanje je dokazivanja putem indicija (tzv. posredno dokazivanje). Jasno je da u pojedinom slučaju može da bude više

4 Vidi Modul 2: Postupak optuženja i glavni pretres - Filipović, str. 153-204

indicija, čak i mnogo, ali za njih važi uvijek jedna opšta zakonitost: **indicije moraju djelovati kao čvrsto zatvoren krug koji dozvoljava samo jedan zaključak u odnosu na relevantnu činjenicu**, i da objektivno potpuno isključuje mogućnost drugačijeg zaključka u odnosu na istu činjenicu. (Vidi Odluku Ustavnog suda Bosne i Hercegovine br. AP 5/05 od 14. 03. 2006)

Dokazivanje putem indicija nije teoretska konstrukcija, već ono proizilazi direktno iz odredbe člana 15. KZ BiH - princip slobodne ocjene dokaza. Istina, potrebno je mnogo znanja, vještine, umiješnosti i upornosti da se neko indicijalno dokazivanje uspješno privede kraju. U situacijama kada ne postoji ovakva vještina ide se u drugu krajnost i primjenjuje kvaziprincip *in dubio pro reo*.

Iz sudske prakse:

"... Pri tome, posebno treba naglasiti da utvrđivanje pravno relevantnih činjenica na osnovu dokazivanja znači da se prvostepeno vijeće o konkretnom događaju moglo uvjeriti samo na osnovu informacija koje su mu pružili dokazi, a to su posredni dokazi, iskazi svjedočka H.Š. i D. DŽ., na osnovu kojih je sud logičkim zaključivanjem utvrdio postojanje relevantnih činjenica kako je to u pobijanoj presudi navedeno, jer čl. 15. ZKP BiH ne pravi razliku spoznajne vrijednosti između neposrednih i posrednih dokaza."(Iz presude Suda Bosne i Hercegovine, br. Kž. 40/06 od 17.08.2006)

III PODMODUL

SADRŽAJ PISMENO IZRAĐENE PRESUDE

Relevantni zakonski propisi:

član 290. ZKP BiH; član 305. ZKP FBiH; član 296. ZKP RS; član 290. ZKP BDBiH

"Sadržaj presude:

- (1) Pismeno izrađena presuda mora potpuno odgovarati presudi koja je objavljena. Presuda mora imati uvod, izreku i obrazloženje.*
- (2) Uvod presude sadrži: naznačenje da se presuda izriče u ime Bosne i Hercegovine, naziv suda, ime i prezime predsjednika i članova vijeća i zapisničara, ime i prezime optuženog, krivično djelo za koje je optužen i da li je bio prisutan na glavnom pretresu, dan glavnog pretresa i da li je glavni pretres bio javan, ime i prezime tužioca, branioca, zakonskog zastupnika i punomoćnika koji su bili prisutni na glavnom pretresu i dan objavljivanja izrečene presude.*
- (3) Izreka presude sadrži osobne podatke o optuženom i odluku kojom se optuženi oglašava krivim za krivično djelo za koje je optužen ili kojom se oslobada od optužbe za to djelo ili kojom se optužba odbija.*
- (4) Ako je optuženi oglašen krivim, izreka presude mora obuhvatiti potrebne podatke iz člana 285. ovog zakona, a ako je oslobođen od optužbe ili je optužba odbijena, izreka presude mora obuhvatiti opis djela za koje je optužen i odluku o troškovima krivičnog postupka i imovinskom pravnom zahtjevu, ako je bio postavljen.*
- (5) U slučaju stjecaja krivičnih djela sud će u izreku presude unijeti kazne utvrđene za svako pojedinačno krivično djelo, a zatim jedinstvenu kaznu koja je izrečena za sva djela u stjecaju.*
- (6) U obrazloženju presude sud će iznijeti razloge za svaku tačku presude.*
- (7) Sud će određeno i potpuno iznijeti koje činjenice i iz kojih razloga uzima kao dokazane ili nedokazane, dajući naročito ocjenu vjerodostojnosti protivrječnih dokaza, iz kojih razloga nije uvažio pojedine prijedloge stranaka, iz kojih razloga je odlučio da se ne sasluša neposredno svjedok ili vještak čiji je iskaz pročitao, kojim razlozima se rukovodio pri rješavanju pravnih pitanja, a naročito pri utvrđivanju da li postoji krivično djelo i krivična odgovornost optuženog i pri primjenjivanju određenih odredaba krivičnog zakona na optuženog i njegovo djelo.*
- (8) Ako je optuženom izrečena kazna, u obrazloženju će se navesti koje je okolnosti sud uzeo u obzir pri odmjeravanju kazne. Sud će posebno obrazložiti kojim se razlozima rukovodio pri odluci da kaznu treba ublažiti ili optuženog osloboditi od kazne ili izreći uvjetnu osudu ili da treba izreći mjeru sigurnosti ili oduzimanje imovinske koristi.*
- (9) Ako se optuženi oslobada od optužbe, u obrazloženju će se naročito navesti iz kojih se razloga iz člana 284. ovog zakona to čini.*
- (10) U obrazloženju presude kojom se optužba odbija sud se neće upuštati u ocjenu glavne stvari nego će se ograničiti samo na razloge za odbijanje optužbe.*

Odredbom stava (1) zakonodavac insistira da **pismeno izrađena presuda potpuno odgovara presudi koja je objavljena, što praktično znači da presuda mora odgovarati izvorniku presude koji je unesen u zapisnik o glavnom pretresu.**

U slučaju nesaglasnosti između izvornika presude u zapisniku o glavnom pretresu i one izreke koja je javno objavljena uzima se kao tačno ono što je zabilježeno u zapisniku o glavnom pretresu.

Pismeno izrađena presuda mora imati tri dijela, koja po unutrašnjem redu i vezama čine zaokruženu i zatvorenu cjelinu. To su **uvod, izreka i obrazloženje presude i to neovisno od toga o kakvoj vrsti presude se radi.**

Nedostatak jednog od tri obavezna dijela presude oduzima takvoj odluci svojstvo presude.

1. UVOD PRESUDE

Uvod presude (2) mora sadržavati podatke koje zakonodavac traži da budu uneseni u sadržaj. Međutim, ukoliko u uvodu nisu navedeni traženi podaci, to ne predstavlja apsolutnu bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 297. stav 1. tačka k), jer se citirana odredba odnosi na druga dva obavezna dijela presude, tj. na izreku i obrazloženje. U uvodu presude na prvom mjestu se ističe u ime koga se presuda izriče⁵, a zatim se unose podaci kojim se identifikuju i individualiziraju subjekti ili učesnici u postupku na glavnom pretresu. Prisutni subjekti moraju biti navedeni po imenu i prezimenu, kao i krivičnoprocesnoj funkciji koju su imali u postupku. Ovaj dio presude identifikuje i krivični predmet. Naznačenje krivičnog djela obuhvata naznačenje zakonskog naziva krivičnog djela s navođenjem odredaba krivičnog zakona iz potvrđene, odnosno na glavnom pretresu izmijenjene optužnice. U uvodu se dalje navode podaci o načelu javnosti ili isključenju javnosti sa glavnog pretresa, zatim navođenje dana glavnog pretresa i dana objavljivanja izrečene presude, s tim što bi se uvijek moralo naglasiti da li je presuda objavljena istog dana kada je pretres održan ili je njeno objavljivanje bilo odgođeno.

Praktični primjer potpunog uvoda presude:

"Bosna i Hercegovina

SUD BOSNE I HERCEGOVINE

SARAJEVO

Broj:K- 128/04

Sarajevo, 11.04.2005.godine.

U IME BOSNE I HERCEGOVINE!

Sud Bosne i Hercegovine, u vijeću sastavljenom od sudija A. M., kao predsjednice vijeća, Dr B.M. i M. N., kao članova vijeća, uz sudjelovanje zapisničara Ive Pogarčić, u krivičnom predmetu protiv optuženih B. Lj., R. D. i B. P., zbog krivičnog djela - Pranje novca - iz člana 209. stav 2. u vezi sa stavom 1. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, povodom

5 Vidi komentar uz član 280. Modula

optužnice Tužilaštva Bosne i Hercegovine broj Kt. 142/04 od 27.09.2004. godine, nakon održanog glavnog i javnog pretresa, u prisustvu optuženog B.Lj. i njegovog branioca, advokata Simić Krstana, optuženog R.D i njegovog branioca, advokata Bojić Živka, i optuženog B.P. i njegovog branioca, advokata Trbojević Milana, te zamjenika Glavnog tužioca Bosne i Hercegovine, Vase Marinkovića, donio je, a dana 11.04.2005. godine, javno objavio

P R E S U D U "

Ako je presuda istog dana i donesena i objavljena, onda to treba biti i naznačeno: " donio je i istog dana javno objavio.."

U uvodu presude izrečene pravnoj osobi, pored navedenog sadržaja, unosi se i naziv pod kojim pravna osoba, u skladu s propisima, nastupa u platnom prometu, sjedište pravne osobe, ime i prezime zastupnika pravne osobe koji je bio prisutan na glavnom pretresu (čl. 385. tač. a).

Iz sudske prakse:

"Sud Bosne i Hercegovine

Broj: KPV-05/06

Sarajevo, 08.06.2006. godine

U IME BOSNE I HERCEGOVINE!

Sud Bosne i Hercegovine, u vijeću sastavljenom od sudija M.S., kao predsjednika vijeća, Š.M. i I.T., kao članova vijeća, uz sudjelovanje pravnog saradnika S.B. kao zapisničara, u krivičnom predmetu protiv optuženog V.B., zbog krivičnog djela Udruživanje radi činjenja krivičnih djela iz člana 249. stav 2. i krivičnog djela Pranje novca iz člana 209. stav 2. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, a u vezi sa članom 53. KZ BiH - sticaj krivičnih djela i pravnih osoba "Alfa RS. d.o.o.", Bijeljina, sa sjedištem u Bijeljini, i "Interspeed" d.o.o. Brčko iz Brčkog, zbog krivičnog djela - Pranje novca iz člana 209. stav 2. KZ BiH, koje je zastupao optuženi V.B. u smislu člana 379. stav 2. ZKPBH, po optužnici Tužilaštva Bosne i Hercegovine broj KT-42/04 od 18.04.2005. godine, nakon održanog ročišta za razmatranje sporazuma o priznanju krivnje i pretresa za izricanje krivično-pravne sankcije, u prisutnosti tužiteljice Tužilaštva Bosne i Hercegovine B.S., optuženog V.B. i njegovog branioca advokata N.G., dana 08.06.2006. godine donio je i istog dana javno objavio sljedeću: ..."

2. IZREKA PRESUDE

Izreka presude (3), bez obzira o kojoj vrsti presude je riječ, mora sadržavati lične podatke o optuženom (čl. 78. st. 1. u vezi sa čl. 227. st. 1. tač. b), čime se potvrđuje subjektivni identitet između presude i optužbe (čl. 280. st. 1). U ovom dijelu izreke unosi se odluka o krivično-pravnom zahtjevu navedenom u optužnom aktu čime se određuje vrsta presude u konkretnom slučaju. Odredba ovog stava mora se posmatrati u neraskidivoj vezi sa odredbom stava (4) i tamo navedenim članom 285. stav 1. Na taj način **izreka svake presude koja se donosi u krivičnom postupku ima odluku o glavnom predmetu krivičnog postupka, kao i odluke o njegovim sporednim predmetima.**

U postupku protiv **pravnih osoba**, izreka presude, pored podataka iz ovog stava, sadrži i naziv pod kojim pravna osoba u skladu sa propisima nastupa u pravnom prometu, sjedište

pravne osobe, kao zakonski propis po kojem je optužena, po kojem se oslobađa optužbe za to djelo ili po kojem se optužba odbija (čl. 385. tač. b).

Izreka presude kojom se optužba odbija i izreka oslobadajuće presude, uz sadržaj iz stava 3. mora sadržavati opis krivičnog djela, odluku o troškovima krivičnog postupka i odluku o upućivanju na parnični postupak podnosioca imovinsko-pravnog zahtjeva, ako je takav zahtjev bio postavljen.

Kad se donosi oslobadajuća presuda, izreka sadrži, pored podataka o optuženom, odluku kojom se optuženi oslobađa od optužbe za djelo za koje je optužen.

Sud ne smije mijenjati činjenični opis djela iz optužbe i podešavati ga, već izreka presude kojom se optuženi oslobađa od optužbe, odnosno optužba odbija, mora sadržavati činjenični opis djela kakav je sadržan u optužnici (Vrhovni sud R Hrvatske, I KŽ 254/98 od 18.12.2001. godine, Izbor odluka Vrhovnog suda R Hrvatske br. 2; 2002; str. 228-229).

Iz sudske prakse:

"Nije u pravu državni odvjetnik kada u žalbi tvrdi da je u odnosu na opt. D.M. za kazneno djelo iz čl. 90. u svezi čl. 33. KZ iz toč. 2) izreke pobijane presude, prvostupanjski sud ostvario bitnu povredu odredaba kaznenog postupka iz čl. 367. st. 1. toč. 11. ZKP, time što je izreka presude proturječna njenim razlozima, budući da se oslobadajuća presuda temelji na odredbi iz čl. 354. toč. 1. ZKP, iako iz njene izreke nije razvidno da je optuženik oslobođen zbog nužne obrane, pa da djelo za koje je optužen po zakonu nije kazneno djelo, a kako se to, opet, navodi u razlozima presude. Suprotno, naime, stajalištu iz žalbe, oslobadajuća presuda, prema onome što čl. 359. st. 3. i 4. ZKP propisuje kao sadržaj izreke presude, donesena zbog postojanja nužne obrane kao osnove za isključenje protupravnosti, sadrži u izreci samo opis djela za koje se ona izriče i odluku o troškovima kaznenog postupka. Izreka pobijane presude, uz navedene sastojke sadrži i pravni propis po kojem je izrečena oslobadajuća presuda, pa je ovdje za navesti i da izreka oslobadajuće presude, u smislu prethodno citiranih zakonskih odredbi, ne treba sadržavati zakonski temelj oslobođenja, a posebno ne i opis činjenica iz kojih proizlazi nužna obrana, niti pravnu ocjenu da te činjenice ostvaruju nužnu obranu, kako to pogrešno smatra žalitelj. Međutim, razlozi presude kojom se optuženik oslobađa optužbe moraju određeno i jasno ukazivati na to iz koje je osnove navedene u čl. 354. ZKP donesena takva presuda, a kako to izričito nalaže odredba iz st. 9. čl. 359. ZKP. Budući da je prvostupanjski sud upravo i određeno i jasno obrazložio činjenice temeljem kojih je utvrdio i razloge kojima se vodio pri zaključivanju da u konkretnom slučaju nema kaznenog djela, jer je opt. D.M. postupao u nužnoj obrani, što i jest zakonski temelj za donošenje oslobadajuće presude u smislu čl. 354. toč. 1. ZKP, to nije ostvario u žalbi navedenu apsolutno bitnu postupovnu povredu iz čl. 367. st. 1. toč. 11. ZKP, jer se pobijana presuda po svojem sastavu i obrazloženju u svemu može pravilno i zakonito ispitati, ali, također, ni bilo koju drugu bitnu povredu odredaba kaznenog postupka, što je bilo predmetom ispitivanja odnosnog dijela pobijane presude po službenoj dužnosti, sukladno odredbama iz čl. 379. st. 1. toč. 1. ZKP."

(Presuda Vrhovnog suda RH I Kž-619/1998-3)

Postoji i drugačije pravno stanovište izraženo u više odluka Vrhovnog suda FBiH:

"Iz izreke oslobadajućeg dijela pobijane presude proizilazi, da je prvostepeni sud optuženog na osnovu čl. 350. tač. 1. Zakona o krivičnom postupku oslobodio od optužbe da je dana 13. aprila 1993. godine oko 22,30 sati u Tuzli ulica Skojevska bb, u restoranu "Laguna" nakon svade i tuče sa T.A. i K. S., u namjeri da ga liši života, iz pištolja marke Crvena Zastava fabrički broj 883802, kalibra 7,62 mm ispalio više hitaca u lijevu stranu leđa T.A., nanijevši mu povrede koje su prouzrokovale njegovu smrt."

Prema obrazloženju tog djela pobijane presude se vidi, da je prvostepeni sud izveo zaključak da je u ovom slučaju optuženi braneći se od protivpravnog napada oštećenog T.A. primijenio neophodno potrebnu odbranu u smislu čl. 9. st. 1. Krivičnog zakona, pa ga je radi toga na temelju čl. 350. tač. 1. Zakona o krivičnom postupku oslobodio od optužbe.

Međutim, ovaj sud nalazi, da je takvo postupanje prvostepenog suda bilo pogrešno.

Naime, kada je prvostepeni sud utvrdio da je optuženi V.A. lišio života oštećenog T.A. pod okolnostima nužne odbrane, onda je u tom pravcu trebao dopuniti činjenični opis djela činjenicama i okolnostima koje predstavljaju protivpravni napad. Kako prvostepeni sud tako nije postupio u činjeničnom supstratu djela su mu ostale činjenice i okolnosti koje predstavljaju samo bitna obilježja krivičnog djela ubistva iz čl. 36. st. 1. Krivičnog zakona RBiH.

Shodno naprijed izloženom, ovaj sud je mišljenja, da je izreka oslobadajućeg dijela pobijane presude nerazumljiva i uz to da je u protivrječnosti sa njenim obrazloženjem. Time je prvostepeni sud učinio bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz čl. 364. st. 1. tač. 11. Zakona o krivičnom postupku, na koju je javni tužilac u svojoj žalbi opravdano ukazao. Radi toga je valjalo njegovu žalbu uvažiti, pobijanu presudu u tom dijelu ukinuti i predmet vratiti prvostepenom sudu na ponovno suđenje shodno ovlaštenju iz čl. 385. st. 1. Zakona o krivičnom postupku."

(Presuda Vrhovnog suda FBiH, KŽ- 548/96 od 17.09.1996)

Izreka presude u skladu sa zauzetim pravnim mišljenjem:

Optuženi Č.A.....

Na osnovu člana 299. tačka a) Zakona o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine u vezi sa članom 26. stav 1. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine

OSLOBAĐA SE OD OPTUŽBE

da je:

dana 14.12.2003. godine u Tojšićima, općina Kalesija, iza ugostiteljskog objekta "Meriks" kada ga je napala grupa mladića, među kojima su bili i M.M., koji je u ruci imao nož, i M.J., udarajući ga rukama i nogama po raznim dijelovima tijela, odbijajući taj napad, sa nožem ubo M.M. u predjelu lijeve bočne strane grudnog koša i u predjelu glave gdje je došlo do oštećenja za po život važnih centara u moždanom stablu usljed čega je nastupila smrt M.M. dana 25.12.2003. godine,

čime da bi učinio krivično djelo ubistva iz člana 166. stav 1. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine."

(Presuda Vrhovnog suda FBiH, br. Kžk-360/04 od 23.11.2004)

U presudi u kojoj je optuženi oglašen krivim, izreka mora sadržavati podatke navedene u članu 285. Prema sudskoj praksi, izreka te presude, pored opisa objektivnih elemenata, treba sadržavati i opis subjektivnih elemenata krivičnog djela, tj. da li je djelo izvršeno umišljajno ili iz nehata. Ako je krivično djelo učinjeno iz nehata, u izreci se moraju iskazati radnje i okolnosti iz kojih bi proizlazila pravna kvalifikacija djela učinjenog iz nehata, a ne može se zadovoljiti formulacijom da je djelo učinjeno iz nehata. Isti stav se odnosi i na krivično djelo izvršeno s umišljajem.

Iz sudske prakse:

"Što su:

Noću 13/14.08.2004. godine između 22,00 i 0,30 sati u diskoteci "Planet" u Donjoj Orahovici - Centar, općina Gračanica, M.M. radeći kao obezbjeđenje, a M.E. radeći kao šef

obezbjeđenja prilikom održavanja koncerta grupe "Zabranjeno pušenje", nakon verbalnog a potom i fizičkog duela sa mlđb. M.E., M.Ed. i D.D. u sali diskoteke u kojem sukobu su učestvovala i druga lica i u kojem sukobu su M.E. i D.D. zadobili tjelesne ozljede u predjelu glave (lica), kada se sukob oko 0,30 sati prenio iz sale napolje na terasu i stepenište i kada su uz stepenice prema terasi, na kojoj su stajali M.M. i M.E., u namjeri da se tuku krenuli mlđb. M.E. sa drvenom letvom (okorak) dužine 186 cm, debljine do 2 cm, širine na jednom kraju 11 cm, a na drugom kraju 5 cm, a iza njega M.Ed. i D.D., i kada je mlđb. M.E. dva puta letvom udario M.M. u predjelu podlaktice, u momentu kada je treći puta zamahnuo letvom da ga udari, **M.M. je svjestan činjenice da mu takvim udarcem može nanijeti tešku tjelesnu ozljedu, pa ipak pristajući na to**, desnom nogom obuvenom u patiku snažno zamahnuo i udario M.E. u predio stomaka lijevo ispod rebara nanijevši mu tom prilikom tešku tjelesnu ozljedu u vidu nadražaja živčanog spleta (solarnog pleksusa), u sklopu povređivanja lijeve strane trbuha, što je dovelo do inhibicionog šoka i smrti mlđb. M.E., dok je M.E. pozivajući prisutne na tuču riječima "hajde gore jedan po jedan", kada je D.D. došao do vrha stepenica, nogom obuvenom u patiku udario D. D. u predjelu lica pa je D.D. od udaraca zadobivenih u sali i napolju zadobio tešku tjelesnu ozljedu u vidu krvne podlivenosti kapka lijevog oka, sa nagnječenjem očne jabučice i izlivom krvi u prednju očnu komoru i nagnječenje nosa sa prelomom nosnih kostiju uz njihov pomak,

čime su učinili krivična djela, i to M.M. krivično djelo teške tjelesne ozljede iz člana 172. stav 5. u vezi sa stavom 1. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine i u vezi sa članom 26. stav 3. istog zakona, a M.E. krivično djelo sudjelovanje u tuči iz člana 174. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine, pa ih sud, temeljem istog zakonskog propisa i uz primjenu člana 49. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine, "(Presuda Vrhovnog suda FBiH KŽK 12/05).

Ukoliko je u presudi izrečena novčana kazna, u izreci presude se određuje rok plaćanja novčane kazne (čl. 46. st. 8. KZ BiH), kao i način zamjene nenaplative novčane kazne u zatvor (čl. 47. st. 2. i 3. KZ BiH).

U izreku presude se ne unosi odluka da se novčana kazna plaća u otplatama, jer se dozvoljava za takvo plaćanje daje naknadno, nakon pravosnažnosti presude na zahtjev osuđenog.

Maloljetnički zatvor se izriče presudom koja obuhvata sve navedene elemente presude kojom se optuženi oglašava krivim (čl. 364. st. 4. ZKP BiH).

Ako činjenični opis djela u izreci presude kojom se **optuženi kao podstrekač** oglašava krivim za određeno krivično djelo, ne sadrži određenu i jasnu naznaku radnje optuženog iz čijeg opisa proizilazi da su te radnje, s obzirom na okolnosti konkretnog slučaja, bile podobne da kod drugog stvore i učvrste odluku u izvršenju određenog krivičnog djela i da su navele drugog na izvršenje određenog krivičnog djela, kao i činjenice i okolnosti iz kojih proizilazi da je optuženi bio svjestan da svojim radnjama navodi drugog na izvršenje krivičnog djela, te da je bio svjestan djela na koje drugog podstrekava ili da je htio ili pristao na izvršenje tog djela, izreka presude je nerazumljiva i učinjena je bitna povreda odredaba krivičnog postupka (čl. 297. st. 1. tač. k).

Iz sudske prakse:

"Podstrekavanje, kao oblik sudjelovanja u djelu koje izvršava drugo lice, je umišljajno navođenje drugog lica da izvrši određeno krivično djelo. Za krivičnu odgovornost podstrekača potrebno je najprije utvrditi da je on svojim radnjama kod drugog stvorio ili učvrstio odluku da izvrši određeno krivično djelo, da je to djelo taj drugi i izvršio, da je podstrekač bio svjestan da svojim radnjama drugog navodi na izvršenje krivičnog djela, a, također, i da je bio svjestan djela na koje je drugog podstrekavao i da je htio ili pristao na izvršenje tog djela.

Stoga, činjenični opis djela u izreci presude kojom se okrivljeni oglašava krivim za podstrekanje u izvršenju određenog krivičnog djela mora sadržavati određenu i jasnu naznaku radnji okrivljenog iz čijeg opisa proizilazi da su te radnje, s obzirom na okolnosti konkretnog slučaja, bile podobne da kod drugog stvore ili učvrste odluku o izvršenju određenog krivičnog djela i da su navele drugog na izvršenje određenog krivičnog djela. Činjenični opis djela u izreci takve presude mora, također, sadržavati i činjenice i okolnosti iz kojih proizilazi da je okrivljeni bio svjestan da svojim radnjama navodi drugog na izvršenje krivičnog djela, kao i da je bio svjestan djela na koje drugog podstrekava i da je htio ili pristao na izvršenje tog djela."

(Rješenje Kantonalnog suda u Tuzli, Kž-55/00 od 25.4.2000).

Činjenični opis djela u izreci presude kojom se **optuženi oglašava krivim kao pomagač** u izvršenju određenog krivičnog djela mora sadržati činjenice i okolnosti iz kojih proizilazi da je optuženi bio svjestan i djela i izvršioca i da svojim radnjama podupire djelo izvršioca. (Kantonalni sud u Tuzli, Kž-154/97 od 3.9.1997)

Činjenični opis djela u izreci presude kojom se optuženi oglašava krivim za **krivično djelo zloupotrebe položaja ili ovlaštenja** učinjeno iskorištavanjem službenog položaja, mora u skladu sa obaveznim sadržajem izreke presude u kojem se optuženi oglašava krivim, osim činjenica i okolnosti iz kojih proizilazi da je optuženi imao svojstvo službene osobe i da je svojom radnjom, koja je formalno u okvirima ovlaštenja te službene osobe, pribavio drugom korist, sadržavati činjenice i okolnosti iz kojih proizilazi da ta radnja nije bila u interesu službe. U protivnom izreka presude je nerazumljiva, jer ne sadrži sve što je potrebno da se djelo optuženog odredi, a što predstavlja bitnu odredbu krivičnog postupka čl. 297. st. 1. tač. k) Zakona o krivičnom postuku).

Iz sudske prakse:

"Kako se u smislu čl. 358. st. 1. KZ FBiH iskorištavanjem službenog položaja smatra takvo ponašanje službene osobe koje formalno ne prelazi granice ovlaštenja te službene osobe, ali je materijalno (suštinski) protivpravno, jer se ne vrši u interesu službe, te, stoga, ipak, predstavlja zloupotrebu službenog položaja, činjenični opis djela u izreci presude, kojom se okrivljeni oglašava krivim za krivično djelo - zloupotreba položaja ili ovlasti - iz čl. 358. st. 1. KZ FBiH učinjeno iskorištavanjem službenog položaja, mora, u skladu sa čl. 346. st. 1. tač. 1. ZKP-a, sadržavati, osim činjenica i okolnosti iz kojih proizilazi da je okrivljeni imao svojstvo službene osobe i da je svojom radnjom drugome pribavio korist, i činjenice i okolnosti iz kojih proizilazi da određeno ponašanje okrivljenog nije bilo u interesu službe (u konkretnom slučaju, npr. da nije bilo potrebe za nabavku boje ili da je nabavljena boja po cijeni višoj od uobičajne tržišne cijene ili da je nabavljena boja lošijeg kvaliteta od uobičajene i sl.). Međutim, činjenični opis djela u tački 1. izreke presude, ne sadrži činjenice i okolnosti iz kojih proizilazi da preduzeta radnja okrivljenog V.H. predstavlja iskorištavanje službenog položaja, tj. ne sadrži činjenice i okolnosti iz kojih proizilazi da se radilo o radnji koja formalno nije prelazila granice ovlaštenja okrivljenog V.H., kao predsjednika kantonalne vlade, ali koja nije preduzeta u interesu službe i koja stoga predstavlja zloupotrebu službenog položaja. Stoga je tačka 1. izreke pobijane presude nerazumljiva, jer ne sadrži sve što je potrebno da se djelo okrivljenog V.H. odredi, te je time prvostepeni sud učinio bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz čl. 358. st. 1. tač. 11. ZKP-a, na koju drugostepeni sud, prema odredbi čl. 370. st. 1. tač. 1. ZKP-a, pazi po službenoj dužnosti pri ispitivanju prvostepene presude povodom žalbe."

(Rješenje Kantonalnog suda u Tuzli, Kž-165/00 od 4.10.2000)

Za **krivična djela sa blanketnom dispozicijom** uvijek mora postojati njihova povezanost sa materijalno-pravnim propisima na koje se odnose te dispozicije, činjenični opis takvog krivičnog djela u izreci presude mora sadržavati činjenice i okolnosti koje predstavljaju obilježja krivičnog djela i od kojih ovisi primjena određene odredbe krivičnog zakona, a u njenom obrazloženju i materijalno-pravni propis koji je povrijeđen. Dakle, iz izreke presude mora se vidjeti da je učinjeno krivično djelo sa blanketnom dispozicijom i da postoji njegova zavisnost od materijalno-pravnog propisa (Vrhovni sud FBiH, Kž-97/96 od 10.4.1997)

Iz sudske prakse:

Primjer I

"što je:

neutvrdenog dana početkom 2005. godine u DZ SCG od njemu poznate osobe, radi neovlaštenog prenosa u Bosnu i Hercegovinu i prodaje na teritoriju Bosne i Hercegovine, kupio 9 paketića opojne droge kokain ukupne količine 9.579,74 grama koja je **Konvencijom o psihopatskim supstancama iz 1971. godine i Rješenjem o spisku opojnih droga proglašena opojnom drogom ('Službeni list R BiH', broj: 2/92 i 13/94) i čiji se promet može obavljati samo na temelju dozvole nadležnog organa sukladno s odredbama Zakona o proizvodnji i prometu opojnih droga ('Službeni list RBiH', br.: 2/92 i 13/94), a zatim ovu drogu sakrio u već napravljen bunker za krijumčarenje robe manje količine iznad rezervoara za gorivo na putničkom automobilu marke "VW" tip GOLF-dizel, crvene boje, reg. oznaka KV-472-84, vlasništvo M.M., kojim je upravljao na temelju Dozvole za upravljanje tuđim motornim vozilom koje prelazi granicu Srbije i Crne Gore, na koji način je sakrivenu opojnu drogu dana 11.02.2005. godine iznio iz Državne zajednice Srbije i Crne Gore preko malograničnog prijelaza između Državne zajednice Srbije i Crne Gore i Bosne i Hercegovine 'Hum' i uvezao u Bosnu i Hercegovinu,**

Čime je počinio kazneno djelo neovlaštenog prometa opojnim drogama iz člana 195. stav 1. KZ BiH."

Primjer II

"što je:

za vrijeme rata u BiH u toku 1992. godine, na području općine Hadžići, koje se nalazilo pod kontrolom Vojske Republike Srpske, kao pripadnik te vojske, postupao protivno pravilima međunarodnog humanitarnog prava tako što je u toku lipnja - srpnja 1992. godine, u Hadžićima, u ulici Hadželi, odjeven u vojničku uniformu i naoružan automatskom puškom, zajedno s dvojicom nepoznatih vojnika, **postupajući protivno članu 3. stav 1. tačka a) i c), članu 27, 33, 42, 43. i 147. IV Ženevske konvencije o zaštiti civilnih osoba za vrijeme rata i članu 50, 51. i 75. stav 2. tačka a), b) i e) Dopunskog protokola o zaštiti žrtava međunarodnih oružanih sukoba**, ušao u stan T.F., majke G.F., u kojem su se pored njih nalazili G. otac M. i njegovi sestrići N. i tada mldb. J., pitajući je "gdje je G.", a kada je ona odgovorila da ne zna, B.K. je odmah prišao sanduku za posteljinu, jer je imao saznanja da se G. tu krije, otvorio sanduk, te kada ga je ugledao počeo je da galami na njega, upućuje mu psovke i prijetnje da će ga ubiti, nakon čega je repetirao pušku u pravcu G., da bi potom T., u strahu da će ga ovaj ubiti, otklonila svojom rukom pušku prema gore i zavikala "ubijte mene, a ne njega", nakon čega je B. iz puške ispalio jedan hitac u pravcu plafona, a što je izazvalo strah kod prisutnih, da bi potom B. naredio jednom od vojnika da sve ukućane osim G. odvede u prizemlje te zgrade, nakon čega su on i taj drugi vojnik izvršili pretres tog i G. stana, a koji se nalazio u blizini, u istoj zgradi i ulazu, prethodno zaprijetivši svima da će ih pobiti ako se pronađe i

jedan metak, te, kada prilikom pretresa nisu ništa pronašli, otišli su do prostorije u prizemlju zgrade gdje je G. držao neke svoje stvari, a gdje su uzeli i prisvojili više starih policijskih uniformi, alat i čizme za planinarenje, koje stvari su potom odvezli, a zatim su se B. i jedan od tih vojnika ubrzo vratili po G., prinudili ga da uđe u vozilo 'golf' kojim je upravljao taj vojnik, na mjestu suvozača se nalazio B., a na zadnjem sjedištu G., odvozeći ga protivno njegovoj volji u kasarnu u Žunovnicu, gdje su ga predali stražarima, odakle je prebačen u prostorije bivšeg magacina TO u blizini zgrade općine Hadžići, a koji je korišten kao zatvor, bez da mu je dato rješenje o lišenju slobode i zadržavanju i bez da je protiv njega vođen bilo kakav postupak,

čime je učinio krivično djelo - ratni zločin protiv civilnog stanovništva..."

Kad su **krivična djela izvršena u sticaju (5)** izreka presude kojom se optuženi oglašava krivim mora sadržavati utvrđene pojedinačne kazne i jedinstvenu kaznu, u suprotnom takva bi izreka bila nerazumljiva i to bi predstavljalo bitnu povredu odredaba krivičnog postupka člana 297. stav 1. tačka k).

Ako se kao utvrđena kazna uzima kazna iz ranije pravnosnažne presude, mora se tačno navesti koji je sud donio tu presudu, broj i datum presude i kaznu koja se uzima utvrđenom (čl. 55. i 57. KZ BiH).

Iz sudske prakse:

"Na osnovu citiranih zakonskih propisa, te uz primjenu članova 39, 42, 48. i 53. KZ BiH optuženom V.B. se za krivično djelo iz člana 249. stav 2. KZ BiH utvrđuje kazna zatvora u trajanju od 6 (šest) mjeseci, a za krivično djelo iz člana 209. stav 2. KZ BiH utvrđuje se kazna zatvora u trajanju od 1 (jedne) godine i 8 (osam) mjeseci, a na osnovu člana 55. citiranog Zakona, kao već utvrđena, uzima mu se kazna zatvora u trajanju od 4 (četiri) godine i 6 (šest) mjeseci izrečena pravnosnažnom presudom Suda Bosne i Hercegovine broj: K-79/04 od 19.01.2005. godine,

pa se na osnovu citiranih zakonskih propisa optuženi

O S U D U J E

Na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 6 (šest) godina i 6 (šest) mjeseci.

Na osnovu člana 56. KZ BiH u izrečenu zatvorsku kaznu optuženom V.B., uračunava se vrijeme koje je proveo u pritvoru i na izdržavanju kazne po presudi ovog Suda broj K-79/04 od 19.01.2005. godine, kao i vrijeme koje je proveo u ekstradicionom pritvoru u Republici Hrvatskoj od 26.10.2005. godine do 03.02.2006. godine."

3. TREĆI DIO PRESUDE JE OBRAZLOŽENJE I OBAVEZNI JE DIO SVAKE PRESUDE

Obrazloženje presude je posebna vrsta pisanog akta gdje je najprije važna njena sadržajna komponenta, ali isto je tako važno kako je taj sadržaj sastavljen i predložen čitaocu. Zbog toga su važne i još neke strane presude koje nemaju direktne veze sa pravom: riječ je o okolnostima koje se tiču izbora i redoslijeda korištenih riječi, njihovoj ispravnoj upotrebi, korištenom stilu, a niti izgled presude nije zanemariv.

Zato je obrazloženje presude gotovo uvijek odraz najprije stručne osposobljenosti predsjednika vijeća, koji u pravilu izrađuje pismeni otpis presude, ali isto tako i odraz njegovog opšteg obrazovanja i znanja i njegove sposobnosti prenošenja misli u pismenom obliku.

Zakon ne sadrži odredbe koje bi propisivale metodu i sistematiku izrade obrazloženja presude. Međutim, sudska praksa razvila je određene standarde za koje se tvrdi da bi trebalo da budu najčešći prihvatljiv način izrade obrazloženja presude. Ipak, ni ti standardi nisu jedinstveni i kod njih postoje razlike i različiti načini pristupa izrade obrazloženja presude, pa i u redosljedju izlaganja razloga.

Nije nam intencija utvrditi jedan standard koji bi bio jedino ispravan, već prezentirati problematiku izrade obrazloženja presude u krivičnom postupku kroz pravnu i praktičnu analizu na temelju koje će se dati okolnosti o kojima se mora voditi računa prilikom izrade obrazloženja presude.

Ovo je posebno važno i ima li se u vidu da se najveći postotak presuda ukida upravo iz razloga iz člana 297. stav 1. tačka k), odnosno bitne povrede odredaba krivičnog postupka kada presuda ne sadrži razloge o odlučnim činjenicama, ili su ti razlozi protivrječni izvedenim dokazima ili izreci presude.

Pravo da se zna obrazloženje presude vezano je i sa pravom na žalbu propisano Protokolom br. 7 Evropske konvencije i članom 14 (1) Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima (ICCPR), te članom 74(5) Statuta međunarodnog krivičnog suda (ICC).

"Pravo na javno izricanje presude se tumači tako da se od sudova zahtijeva da daju obrazloženja svojih presuda. Pravo na obrazloženje presude je od suštinskog značaja za ostvarivanje prava optuženog na žalbu".⁶

3.1. Zakonodavac traži da sud iznese razloge za svaku tačku presude

Pod "tačkom presude" (6), valja razumjeti bitne sastojke koje Zakon traži za "osudujuću", "oslobađajuću" i "odbijajuću" presudu, ali isto tako i za svaku tačku izreke presude koja se odnosi na radnju počinjenja (ako ima više djela pojedinačno opisanih u posebnim tačkama), ali i ako ima više krivično-pravnih radnji (produženo djelo).

U obrazloženju presude sud iznosi stav o činjeničnim i pravnim pitanjima.

Obrazloženje mora biti **jasno, razumljivo i potpuno**, što znači da se mora odnositi na krivično-pravni zahtjev povodom kojeg se odvijao krivični postupak, kao i na pitanja o kojima se raspravljalo i odlučivalo.

"Razlozi presude su nejasni i protivrječni kad sud u obrazloženju presude u pogledu istog događaja navede različite činjenične razloge o postojanju odlučnih činjenica i na osnovu njih prvo izvede pravni zaključak da je optuženi postupao u nužnoj odbrani, a onda da je prekoračio nužnu odbranu."

(Vrhovni sud FBiH Kž.392/99-1 od 12.10.1999)

Odluke o sporednim predmetima krivičnog postupka, tj. o troškovima krivičnog postupka i imovinskom pravnom zahtjevu, ako je podnesen, također moraju biti obrazložene.

3.2. Sud je dužan određeno i potpuno obrazložiti činjenice

Obrazloženje presude temelji se na principu slobodne ocjene dokaza kada je sud dužan određeno i potpuno obrazložiti koje činjenice i iz kojih razloga uzima kao dokazane ili ne dokazane (7), dakle, kako je i na koji način utvrdio pravno relevantne činjenice.

⁶ Član 74(5) Statuta ICC zahtijeva "potpuno i obrazloženu izjavu o... dokazima i zaključcima." Pravično sudenje, priručnik: Fond za humanitarno pravo

Ovi zahtjevi odnose se na sistematiku presude i u suštini traže da presuda ne ostavlja prostora za drugačije tumačenje, osim ono koje je u presudi navedeno, a koje se zasniva na činjeničnim utvrđenjima zasnovanim na pravilno i potpuno izvedenim dokazima koji su ocijenjeni po pravilima struke i pravilnom primjenom slobodne ocjene dokaza. Ako i nakon što su izvedeni svi dokazi ostaje dilema oko bilo koje činjenice koja je odlučujuća za objektivne ili subjektivne elemente krivičnog djela, ili u pogledu bilo koje druge odlučujuće činjenice, sud će to riješiti presudom na način koji je povoljniji za optuženog (pravilo *in dubio pro reo*).

Odredenost razloga iznijetih u obrazloženju presude znači da riječi, redosljed upotrijebljenih riječi i rečenične konstrukcije na siguran način upućuju na razloge presude. Pri tome su važna pravila logike i psihologije i tu dolazi do izražaja sposobnost pismenog izražavanja i odgovarajuće prenošenje misli i stavova koji su podloga presudi. Potrebno je obratiti pažnju na pravila gramatike kako bi pravno znanje bilo pravilno oblikovano. Odredenost, posebno kroz stvaranje većih izraznih cjelina, posebno je važna pri obrazlaganju odnosa postavljenog činjeničnog stanja, utvrđenih činjenica i dokaza iz kojih takva utvrđenja proizilaze.

Potpunost obrazloženja znači da sve odlučne činjenice koje su u presudi navedene moraju u presudi biti i obrazložene. Nije nužno obrazlagati činjenice koje zakon pretpostavlja i notorne činjenice, ali je potrebno obrazložiti činjenice koje se u izreci presude impliciraju. Drugim riječima, potpunost obrazloženja znači da su razlozi presude usklađeni i da se odnose na odlučne činjenice koje su navedene u činjeničnom opisu djela za koje je optuženi oglašen krivim. Može se reći da je obrazloženje presude potpuno kad su iznijeti:

- razlozi o svim utvrđenim činjenicama,
- razlozi o svim činjenicama koje sud ne prihvata kao utvrđene (negativne činjenične tvrdnje, protivrječnosti),
- razlozi o utvrđenom činjeničnom stanju u cjelini,
- rezultat analize svih dokaza koji su u postupku izvedeni,
- razlozi o svim odlukama koje su navedene u izreci,
- razlozi o svim procesnopravnim odlukama koje je prema okolnostima konkretnog predmeta potrebno obrazložiti.

Kako bi obrazloženje imalo jasnoću, **razlozi presude moraju biti nedvosmisleni.** Da bi se to postiglo potrebno je unaprijed odrediti ključne tematske cjeline koje u obrazloženju presude moraju biti obrađene, a to zavisi od svakog konkretnog predmeta, odnosno krivičnog djela koje je predmet postupka, te o materijalno-pravnim i procesno-pravnim odlukama suda.

Isto tako **dužnost je suda da obrazloži i pomoćne činjenice i činjenične indicije.** Naime, i o utvrđivanju tih činjenica u određenim situacijama ovisi konkretna primjena prava. Nije rijetko da se odluka o krivici zasniva na tzv. zatvorenom krugu indicija, a da pomoćne činjenice koje sud utvrdio ili nije utvrdio, predstavljaju temelj ocjene vjerodostojnosti iskaza ispitanih svjedoka (tzv. kontrolne činjenice).

3.2.1. Slobodna ocjena dokaza

Slobodna ocjena dokaza znači savjesnu analizu i ocjenu svakog dokaza pojedinačno i u vezi sa ostalim dokazima, te izvođenja zaključka o tome da li je odlučna činjenica utvrđena ili nije. Zakon zahtjeva da se obrazloži zašto se uzima da je pravno relevantna činjenica dokazana, tj. utvrđena, odnosno nije dokazana, tj. ostala je neutvrđena.

Zakon posebno traži da sud treba dati **naročito ocjenu vjerodostojnosti protivrječnih dokaza.** Svaki izvedeni dokaz mora biti predmetom ocjene i zaključka je li neka činjenica

dokazana ili nije. To je složen proces logičke dedukcije i zaključivanja na osnovu više ili manje premisa (utvrđenih okolnosti tokom postupka), koje dopuštaju ili snagom logike nameću određeni zaključak kao silogizam. Obrazlažući ocjenu vjerodostojnosti iskaza ispitane osobe na glavnom pretresu, nije dovoljno navesti da su iskazi svjedoka ili vještaka neprihvatljivi, nejasni ili nepouzdana, već se mora obrazložiti zašto. Posebno mora biti obrazloženo utvrđenje s obzirom na protivrječne iskaze svjedoka. Zato u razlozima presude, njenom obrazloženju, valja analizirati provedene dokaze i iznijeti rezultate te analize, pa na dovoljno jasan i pregledan način prikazati vezu između pojedinih dokaznih rezultata i ocjene dokazanosti, odnosno nedokazanosti određenih činjenica.⁷

Stoga, složeni postupak slobodne ocjene dokaza, koja se treba temeljiti i na iskustvu, te pravilima logike, psihologije, naučnih saznanja iz konkretnih područja nauke i uopšte, treba biti adekvatno prenijet u obrazloženje presude. To je svakako težak zadatak, ali svaki sudija mora iznaći profesionalne i opšteobrazovne sposobnosti za odgovarajuće korištenje slobodne ocjene dokaza i prenošenje njenih rezultata u obrazloženje presude. Bez toga se slobodna ocjena dokaza, koja predstavlja jedno od načela našeg krivičnog procesa, svodi na suđenje po utisku, intuiciji i osjećaju, što onda nije suđenje u pravom smislu te riječi.

Prema sudskim odlukama i razmatranjima u teoriji krivičnog procesnog prava u obrazloženju nisu navedeni razlozi za odlučne činjenice ako se samo prepričava tok dokaznog postupka, ili se samo iznosi sadržina optužbe, odbrane i dokaznog materijala.

Nisu prihvatljiva ni ona obrazloženja u kojima je opisano činjenično stanje kako ga sud smatra utvrđenim, ograničavajući se pri tom samo na navođenje izvedenih dokaza prema nazivima dokaznih sredstava.

3.2.2. Razlozi za neprihvatanje dokaza

Obrazloženje razloga neprihvatanja pojedinih prijedloga stranaka nosi posebnu težinu. Osim u slučaju kad Zakon nalaže da sud **može** odbiti dokazni prijedlog (čl. 263. i 264), u svim ostalim situacijama sud dokazni prijedlog **mora** prihvatiti. Izostanak obrazloženja o neprihvatanju dokaznih prijedloga stranaka predstavlja procesnu povredu, apsolutno bitnu ako se odbijanje prijedloga odnosi na kakvu odlučujuću činjenicu, a relativno bitnu povredu ako se to odbijanje odnosi na neku pomoćnu činjenicu ili indiciju. Zbog toga je važno zahtijevati da dokazni prijedlozi budu određeni, što podrazumijeva obavezu predlagača da označe koje bi se činjenice i okolnosti trebale tim dokazom utvrditi, osim ako to nije očigledno iz samog prijedloga.

Međutim, kada sud za takvo odbijanje dokaznog prijedloga iznese razloge, neovisno da li su isti prihvatljivi ili ne, onda to nije pogreška u sastavu presude, nego se može raditi o žalbenom osnovu pogrešno ili nepotpuno utvrđenom činjeničnom stanju.

"Sud je odbio kao neosnovan prijedlog odbrane da se dopuni dokazni postupak ispitivanjem svjedoka I. V., optuženikova poslodavca, kojem je poznato da je optuženik poslije radnog vremena nosio nož kojim se služi na radu. Naime, po mišljenju suda, izvođenje dokaza predloženo je u odnosu na činjenicu koja nije odlučna u konkretnom slučaju."

3.2.3. Razlozi za odstupanje od načela neposrednosti

Obrazloženje presude mora dati **razloge za odstupanje od načela neposrednosti.**

U presudi se moraju navesti razlozi zašto je sud tokom glavnog pretresa odlučio ne ispitati neposredno svjedoka ili vještaka, nego njegov iskaz pročitati (čl. 273. st. 2).

7 Prof. dr. Tihomir Vasiljević- prof. dr. Momčilo Grubač: Komentar Zakona o krivičnom postupku, Beograd 1987.

"Temeljem čl. 288. st. 2. ZKP FBiH, unatoč protivljenju obrane, temeljem navedenog propisa, sudsko vijeće je pročitalo iskaze svjedoka, oštećenika A. P., i svjedoka Z. O., koji su pozivani na glavnu raspravu, ali nisu pristupili, jer dostava poziva nije uredno iskazana. Predsjednik vijeća je putem policije tražio provjeru adrese za navedene svjedoke, pa je od policije pismeno izviješten da se navedeni svjedoci nalaze na radu u Njemačkoj, a njihove sadašnje adrese nisu policiji poznate. Naime, ovaj se kazneni postupak, od podignute optužnice, vodi od ožujka mjeseca 1990. godine, pa je sud ocijenio da su i to važni uzroci u smislu čl. 288. st. 2. da se bez suglasnosti stranaka, po odluci vijeća, pročitaju iskazi navedena dva svjedoka."

3.2.4. Razlozi za rješavanje pravnih pitanja

Kad je riječ o primjeni krivičnog zakona, posebno se kod tih pravnih pitanja mora obrazložiti postojanje ili nepostojanje krivičnog djela i krivične odgovornosti, ali i drugih odredaba materijalnog krivičnog prava, a koje se odnose na krivično djelo i njegovog izvršioca.

Kod krivičnog djela sa blanketnom dispozicijom, pored navođenja činjenica i okolnosti koje predstavljaju obilježja krivičnog djela, treba u obrazloženju presude navesti i materijalno-pravni propis od kojeg zavisi postojanje tog djela.

To je obaveza suda da ranije utvrđeno činjenično stanje, tj. odgovore na činjenična pitanja, podvede pod pravnu normu.

"... sud nalazi potrebnim napomenuti da svaka povreda pravila međunarodnog humanitarnog prava ne mora istovremeno sadržavati i elemente krivičnog djela ratnog zločina, pa, iako se u činjeničnom opisu djela iz tačke 1. osuđujućeg dijela presude navodi da je optuženi postupao protivno članu 3. stav 1. tačka a) i c) i članu 27. IV Ženevske konvencije o zaštiti civilnih osoba u vrijeme rata i članu 50, 51. i 75. stav 2. tačka a), b) i e) Dopunskog protokola o zaštiti žrtava međunarodnih oružanih sukoba, a da bi se opisana radnja optuženog mogla smatrati zastrašivanjem (čl. 27. IV Ženevske konvencije), odnosno prijetnjom nasiljem (čl. 51. Dopunskog protokola), te prijetnjom kolektivnim kažnjavanjem (čl. 75. st. 2. tač. e) Dopunskog protokola), ona ipak ne predstavlja radnju učinjenja krivičnog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz člana 142. stav 1. preuzetog KZ SFRJ, s obzirom na to da su u zakonskom opisu tog krivičnog djela kao moguće radnje učinjenja označene primjenjivanje mjera zastrašivanja i terora, a ne samo zastrašivanje, te kolektivno kažnjavanje, a ne prijetnja kolektivnim kažnjavanjem."

Činjenično pitanje je postoji li, i je li pravilno utvrđena neka činjenica iz stvarnog života, odnosno iz događaja koji je predmet postupka, a **pravno je pitanje** odgovara li tako utvrđena činjenica apstraktnom pojmu iz pravne norme.

Pri rješavanju pravnih pitanja od pomoći može biti sudska praksa i pravni stavovi istog ili višeg suda. **Jedan od uslova kvalitetnog sudovanja uopšte jeste odgovarajuće praćenje sudske prakse, neovisno od toga što pravni stavovi višeg suda nisu pravno obavezujući**, ali oni svakako na stavove nižeg suda mogu uticati snagom svojih argumenata.

3.3. Razlozi za odluku o krivično-pravnoj sankciji

Obavezni dio presude jeste obrazlaganje **odluke o krivično-pravnim sankcijama i oduzimanju imovinske koristi (8)** i u okviru toga sud je dužan ocijeniti i izložiti okolnosti koje su uzete u obzir prilikom odmjeravanja kazne, dakle, okolnosti koje utiču na vrstu i visinu izrečene kazne. Utvrđivanje olakšavajućih i otežavajućih okolnosti, te njihovo iznošenje u obrazloženju i odgovarajuće vrednovanje, uslov su za pravilno odmjeravanje krivično-pravne sankcije. To je dio raspravnog postupanja, a posebno obrazloženja, koji se relativno često

zapostavlja. Od ranije se i u teoriji i u praksi upozoravalo na površnost i stereotipnost obrazloženja o krivično-pravnoj sankciji, iako se upravo aktivnost pri izboru vrste i visine sankcije može smatrati najsloženijom, najtežom i najznačajnijom aktivnošću suda u krivičnom postupku. Često je to rezultat mukotrpnog posla oko utvrđivanja činjenica i krivnje optuženog, pa su onda obrazloženja krivičnih sankcija štura, ali **optuženom trebaju biti jasni razlozi koji su doveli do izricanja upravo takve krivične sankcije.**

Sud posebno mora obrazložiti razloge za ublažavanje kazne, razloge za oslobodenje od kazne, te razloge za izricanje uvjetne osude, pri čemu se moraju dati uvjerljivi razlozi za odluku da se optuženom, umjesto propisane kazne lišenja slobode izrekne ova blaža krivično-pravna sankcija.

"Odlučujući o vrsti i visini krivične sankcije, sud je cijenio sve okolnosti koje su od uticaja pri izboru vrste i visine sankcije, a posebno stepen društvene opasnosti djela i učinioca, te okolnosti pod kojim je djelo učinjeno, pri čemu je od olakšavajućih našao da je optužena u potpunosti priznala izvršenje krivičnog djela, da je porodična, majka jednog djeteta i jedini hranilac porodice, neosuđivana, te da je djelo izvršila zbog veoma teške materijalne situacije, ocijenivši ove okolnosti u svojoj skupnosti kao osobito olakšavajuće okolnosti, dok otežavajućih okolnosti sud nije našao, pa je imajući u vidu sve ove okolnosti izrekao uslovnu osudu, kojom je, primjenom odredaba o ublažavanju kazne, utvrdio kaznu zatvora u trajanju od 8 (osam) mjeseci, sa rokom provjere od 3 (tri) godine, nalazeći da se radi o takvom izvršiocu krivičnog djela na kojeg će i samo upozorenje, uz prijetnju kaznom, bez njenog izvršenja, postići da optužena ubuduće ne vrši krivična djela, te svrha izricanja krivičnih sankcija predviđenih zakonom."

U obrazloženju mjere sigurnosti ne može se samo parafrazirati zakonski tekst, nego se moraju obrazložiti razlozi za njeno izricanje i vrijeme trajanja.

Obrazloženje treba da sadrži i odluku o uračunavanju pritvora i svakog drugog lišenja slobode.

3.4. Razlozi za oslobadajuću presudu

Sud mora posebno obrazložiti **razloge za donošenje oslobadajuće presude (9).** Obrazloženje takve presude sadrži sve utvrđene činjenice koje predstavljaju osnov za donošenje odluke po kojoj se optuženi oslobađa od optužbe. **U obrazloženju se mora navesti po kojoj tački navedene odredbe se optuženi oslobađa optužbe, budući da to nije obavezni dio izreke oslobadajuće presude.**

3.5. Razlozi za odbijajuću presudu

Zbog prirode presude zbog koje se **optužba odbija (10), obrazloženje ove vrste presude ne sadrži ocjenu, niti činjeničnih, niti pravnih pitanja, nego samo osnov po kojem se presuda odbija.**

3.6. Kompozicija obrazloženja presude

Pored bitnih elemenata obrazloženje presude dosada su naznačena dva modela redosljeda u obrazlaganju. Oba, uz manje razlike, slijede zakonsku odredbu koja određuje bitne sastojke obrazloženja presude. Međutim, **zakonska odredba određuje samo bitne sastojke presude, a ne i redosljed njihova navođenja u obrazloženju presude.** Procesne odredbe koje uslovljavaju tok glavnog pretresa, te logika raspravljanja i utvrđivanja krivično-pravne odgovornosti optuženog traže nešto drugačije pozicioniranje sastojaka obrazloženja od onog koji bi mogao proizilaziti iz doslovnog tumačenja zakonske odredbe iz člana 290. ZKP BiH. Treba

napomenuti da odredbe novog procesnog zakona traže drugačiji pristup izradi obrazloženja presude nego što je to bilo prema odredbama ranijih procesnih zakona. Naime, drugačiji izgled glavnog pretresa, čiji su tok, dužina trajanja i preduzimanje pojedinih procesnih radnji ovisni o izjavi o krivnji optuženog, traži i drugačiji pristup izradi obrazloženja presude.

Uvažavajući dva, u praksi uočena, modela obrazloženja presude, odnosno redosljeda navodenja razloga u obrazloženju presude, **sudska praksa razvila je dva osnovna načina obrazlaganja presude** kada je riječ o postupku koji se vodio prema odredbama ranijeg procesnog zakona. Ta dva načina, uz mnoge dodirne tačke, razlikuju se po prezentiranju izvedenih dokaza, odnosno po poziciji u obrazloženju presude izvedenih dokaza, utvrđenog činjeničnog stanja i ocjene vrijednosti izvedenih personalnih dokaza.

Oba načina iznošenja razloga presude počinju obrazloženje sa uvodom, u kojem su obično navedeni naziv tužilaštva i optužnog akta, pravna kvalifikacija kojom se koristio tužilac, eventualne izmjene i dopune optužnog akta koji su učinjeni od strane tužioca. U tom dijelu se obično navode rezultati drugih procesnih radnji koji su prethodili glavnom pretresu: spajanje i razdvajanje postupka, odluke o naknadnim prigovorima mjesne ili stvarne nadležnosti, odluka o (ne)isključenju javnosti sa glavnog pretresa, te odluka u pogledu prigovora da nisu ispunjene procesne pretpostavke za krivični progon (imunitet, drugo odobrenje kada je ono potrebno) itd.

Izmjenom procesnog zakona kada više nema mogućnosti ispitivanja optuženog po službenoj dužnosti, u nastavku obrazloženja se dalje navode ukratko uvodne riječi tužioca i odbrane, a ponekad i završne riječi tužioca i branioca optuženog, koje ne treba da predstavljaju reprodukciju završnih riječi, s obzirom na to da se iste nalaze u zapisniku i da ih nije potrebno reproducirati, ali u određenim situacijama, kada to zahtijevaju specifične okolnosti pojedinih predmeta, bilo bi potrebno ukratko, u bitnim crtama, navesti glavne naglaske navoda stranaka.

Nadalje se izlažu (pobrajaju) izvedeni dokazi, tužilaštva, odbrane i eventualno dokazi po nalogu suda, a zatim se pristupa iznošenju sadržaja dokaza. Upravo od ovoga zavisi da li se obrazloženje prvostepene presude radi u skladu sa jednim od dva uočena modela.

Prema jednom načinu u obrazloženju se navodi sve što je sadržaj izvedenih dokaza, odnosno što je sadržaj personalnih dokaza. To znači da je to navođenje veoma često opširno, a ponekad kraće, sve ono što pojedini svjedok ili vještak navede u svojoj izjavi na glavnom pretresu. U taj dio obično je inkorporirana i ocjena vrijednosti iskaza tih osoba. Potom bi slijedilo navođenje koje su relevantne činjenice u postupku utvrđene, a onda i pravna ocjena u smislu odgovaraju li utvrđene činjenice ponašanju koje zakon predviđa kao krivično djelo, tj. da li je optuženi učinio krivično djelo, gdje svakako treba obrazložiti objektivne i subjektivne elemente i uračunljivost optuženog. Tu dakle trebaju biti vidljivi razlozi zašto je sud optuženog oglasio krivim ili oslobodio od optužbe (odbijajuća presuda ima drugačiju koncepciju izrade).

Kod osuđujuće presude potom slijedi obrazloženje izrečene krivično-pravne sankcije, te obrazloženje drugih odluka (uračunavanje pritvora, imovinsko-pravni zahtjev, oduzimanje imovinske koristi, objava presude putem sredstava javnog informisanja, troškovi postupka i sl.).

Drugi način obrazlaganja presude ne sadrži reproduciranje personalnih dokaza, već se utvrđeno činjenično stanje navodi odmah nakon pobrojanih izvedenih dokaza i obrazloženja razloga, prihvatanja, odnosno odbijanja pojedinih dokaznih prijedloga (ponekad argumentacija u vezi sa odlukom povodom dokaznih prijedloga čini posebnu cjelinu koja se navodi nakon ocjene dokaza), s tim da su činjenična utvrđenja povezana sa konkretno izvedenim dokazima. Ovdje izostaje reproduciranje cjelokupnog sadržaja personalnih dokaza, jer bi to bilo prepisivanje raspravnog zapisnika, što je nepotrebno. Argumentacija da izostavljanje reproduciranja iskaza otežava mogućnost da se vidi šta je svjedok rekao, te da "neko sa strane" ko čita presudu ne može povezati o čemu je riječ, ne stoji, jer obrazloženje presude nije predviđeno za "neko-

ga sa strane", već za stranke, a one znaju šta je koji svjedok izjavio. To nije potrebno ni za drugostepeni sud koji prilikom raspravljanja po žalbama ima na uvid cio spis. Ako bi se prihvatilo reproduciranje svih iskaza i vještačenja, nije ni potrebno reći kolika bi to ponekad bila presuda. Naravno, okolnosti konkretnog predmeta, posebno ocjena vjerodostojnosti iskaza svjedoka ili vještaka, mogu zahtijevati pozivanje na karakteristične riječi, navode, pa čak i dijelove iskaza svjedoka ili vještaka. Nema nikakve zabrane da oni u obrazloženju presude budu navedeni sažeto i bitno. Nakon što se navede šta je u postupku utvrđeno i na temelju kojeg dokaza, kod ovog drugog načina pisanja presude prelazi se na pravnu ocjenu, zatim ocjenu vjerodostojnosti i obrazloženje krivično-pravne sankcije, te ostalih potrebnih sastojaka redosljedom navedenih u izreci presude.

Razlika između prvog i drugog načina sastavljanja obrazloženja presude je u tome što drugi način ne traži reproduciranje personalnih dokaza. Osim toga, drugi način pisanja obrazloženja presude ima različito pozicioniranu ocjenu vrijednosti iskaza ispitanih osoba na glavnom pretresu, koja je na jednom mjestu u presudi, te odijeljena od ostalih utvrđenja i tako nije "pomiješana" sa reproduciranim iskazima ili sa činjeničnim ili pravnim utvrđenjima.

Navedene razlike pružaju osnovu za razmatranje odgovora na pitanje koji bi od dva načina sastavljanja presude bio prihvatljiviji.

Naime, drugi način sastavljanja obrazloženja presude može biti podijeljen na 8 (osam) izdvojenih, ali istovremeno koherentnih i koegzistentnih cjelina:

- uvod obrazloženja presude,
- kratko iznošenje uvodnih izlaganja (tužioca - koje se sastoji u tvrdnji da će izvedenim dokazima dokazati krivicu optuženog i odbrane, optuženog ili branioca - kojim se generalno izjašnjava o osnovanosti optužbe) i značajne naznake završnih riječi,
- navođenje izvedenih dokaza (optužbe, odbrane, sudskih dokaza, sa imenima svjedoka i vještaka i nazivima materijalnih i pismenih dokaza),
- činjenična utvrđenja,
- pravna utvrđenja,
- ocjena vjerodostojnosti iskaza,
- obrazloženje krivično-pravne sankcije.
- ostalo (pritvor, imovinsko-pravni zahtjev, troškovi itd.).

Ti dijelovi odvojeni su upravo onoliko koliko je potrebno da obrazloženje presude ima onu sistematičnost i jasnoću iznijetih razloga koje su potrebne za logičan slijed utvrđivanja odlučujućih okolnosti za utvrđivanje krivične odgovornosti. To je posebno uočljivo u središnjem dijelu obrazloženja gdje treba iznijeti činjenična obrazloženja i pravnu ocjenu tako utvrđenih činjenica. Ta dva bitna sastojka drugim načinom sastavljanja obrazloženja ne smiju biti preklapljeni iz najmanje dva razloga. Presuda time gubi na jasnoći, a pored toga može ukazati i na to da predsjednik vijeća ne razumije razliku između činjeničnih i pravnih pitanja koja u postupku treba utvrditi. Osim toga, kod drugog načina izbjegnuta je opasnost paralelnog razmatranja i preklapanja ocjene vjerodostojnosti iskaza ispitanih osoba na glavnom pretresu i činjeničnih utvrđenja, a ta opasnost postoji kod prvog načina obrazlaganja presude. Naime, ako se uz reproduciranje iskaza saslušanih osoba navodi i ocjena vjerodostojnosti iskaza, lako može doći do sljedeće situacije. Poslije reproduciranja iskaza bilo bi potrebno navesti šta je sud utvrdio, a pri tome je opet moguće upozoravati na dijelove iskaza koji su već navedeni. Nadalje, pri obrazlaganju ocjene vjerodostojnosti pojedinih iskaza svjedoka i vještaka doći će do ponavl-

janja njihovih iskaza i ponovnog naglašavanja zašto sud svjedoku vjeruje ili ne, pa takva presuda lako može izgubiti sistematičnost, te logički slijed i povezanost, a time i jasnoću. Jedini manjak drugog načina pisanja obrazloženja presude jeste što on traži više vremena na pripremu pisanja obrazloženja, ali ovo može biti kompenzirano, ne samo konačnim izgledom presude koja prema drugom načinu ima logičke i kompozicijske prednosti, već i time što je za samo pisanje presude prema drugom načinu potrebno manje vremena, budući da izostaje prenošenje svega što su svjedoci i vještaci izjavili. Za ovakav način pisanja manja je mogućnost da se ostavi dojam "preobrazloženosti", koja obično dovodi do veće mogućnosti ulaženja u kontradiktornosti i nejasnoće, te pogrešnog sastava presude i apsolutno bitne procesne povrede.

Prema tome, smatram da postoji prednost drugog načina izrade obrazloženja presude. Osim što je ona manjeg opsega, njeno pisanje (ali ne i priprema za pisanje) u pravilu zahtijeva manje vremena, zatim takva presuda je preglednija, njeni bitni sastojci poredani su logikom utvrđivanja krivične odgovornosti, a pored toga prihvatanjem takvog načina može se izbjeći ponavljanje iskaza saslušanih osoba u samoj presudi i ulaženje u kontradiktornosti i nejasnoće što, kako je već naglašeno, može imati za posljedicu učinjenje apsolutno bitne povrede odredaba krivičnog postupka.

Stupanjem na snagu novih zakona o krivičnom postupku izgled obrazloženja prvostepene presude promijenjen je uvođenjem odredbe o izjašnjenju optuženog o krivnji, te ovisno o tom izjašnjenju zavisi dalji slijed glavnog pretresa, pa je logično da je obrazloženje presude tada prilagođeno konkretnom toku preduzimanja procesnih radnji na glavnom pretresu. To naravno ovisi o tome da li je optuženi priznao krivnju za počinjenje djela ili ga poriče. To također zavisi od toga u kojem momentu je optuženi dao svoj iskaz, kada to, po prijedlogu odbrane, optuženi učini, "*osumnjičenom, odnosno optuženom se mora omogućiti da se izjasni o svim činjenicama i dokazima koji ga terete i da iznese sve činjenice i dokaze koji mu idu u korist*", kao i na trenutak početka izvođenja dokaza.⁸

Tamo gdje optuženi priznaje djelo, njegov iskaz o činjenicama dolazi u obrazloženju odmah nakon izjave o priznanju djela. U postupku kad optuženi poriče djelo, nakon izjašnjenja optuženog, najprije dolazi do navođenja koji su dokazi izvedeni, a zatim činjenična utvrđenja i onda već izneseni redoslijed.

Ovdje još valja dodati da sve te okolnosti u vezi sa metodologijom obrazlaganja prvostepene presude vrijede, *mutatis mutandis*, također kod "oslobađajuće presude", dok obrazloženje presude kojom se optužba odbija ima drugačiji sadržaj, pa je samim tim drugačiji i metodološki pristup izgledu i sastavljanju te vrste obrazloženja presude.

Budući da se u obrazloženju presude kojom se optužba odbija moraju iznijeti samo razlozi odbijanja, jasno je da nije potrebno iznositi sadržaj eventualnog iskaza optuženog, a niti dokaza izvedenih na glavnom pretresu, osim ako to nije u direktnoj vezi sa razlozima odbijanja optužbe. Kod tog obrazloženja izostaje ocjena vjerodostojnosti iskaza ispitanih osoba, obrazloženje krivično-pravne sankcije oduzimanja imovinske koristi. Ali ako je optuženi u pritvoru, izreka, a i obrazloženje presude, trebaju sadržavati i odluku o pritvoru i njeno obrazloženje. Isto tako obrazloženje "odbijajuće presude" treba sadržavati i razloge odluke o troškovima postupka, a ako je postavljen imovinsko-pravni zahtjev izreka i obrazloženje presude moraju

8 Ovdje treba razlikovati iskaz optuženog od njegova izjašnjenja o krivnji. Izjašnjenje je sredstvo odbrane optuženog i predstavlja izraz načela "jednakosti oružja" stranaka u krivičnom postupku. Iskaz optuženog je iznošenje činjenica koje mu idu u korist, kao i njegovi navodi do kojih sud dolazi na temelju njegova ispitivanja (od bilo čije strane). Zato je iskaz optuženog dokazno sredstvo, te svakako ulazi u dokazni postupak, jer je i on izvor saznanja o činjenicama (Krapac-Damaška: Okrivljenikov iskaz kao dokaz u suvremenom krivičnom procesu, Narodne novine Zagreb, 1962)

sadržavati odluku kojom je oštećeni upućen da imovinsko-pravni zahtjev može ostvariti u parnici. Zakonska odredba da se kod ove vrste presude sud neće upuštati u ocjenu glavne stvari znači da obrazloženje ove presude ne sadrži niti činjenična, niti pravna utvrđenja koja se odnose na objektivne i subjektivne elemente predmetnog krivičnog djela.

Bez obzira na koji način predsjednik vijeća koncipira obrazloženje presude, riječ je isključivo o njegovoj odluci koja je temeljena što na iskustvu, a što na smislu i načinu pisanja koji svakom sudiji ponaosob odgovara. No jedno je sigurno: svako obrazloženje presude treba imati bitne sastojke koje Zakon o krivičnom postupku traži, jer u suprotnom dolazi do bitne procesne povrede.

Prilozi 1. i 2. uz ovaj podnaslov na kraju Modula:

Presuda po modelu 1.

Presuda po modelu 2.

IV PODMODUL – VRSTE PRESUDA

1. MERITORNE I PROCESNE PRESUDE

Relevantni zakonski propisi:

Član 282. ZKP BiH; član 297. ZKP FBiH; član 288. ZKP RS; član 282. ZKP BDBiH

Meritorne i procesne presude

- (1) *Presudom se optužba odbija ili se optuženi oslobađa od optužbe ili se oglašava krivim;*
- (2) *ako optužba obuhvata više krivičnih dijela, u presudi će se izreći da li se i za koje djelo optužba odbija ili se optuženi oslobađa od optužbe ili se oglašava krivim.*

Presuda kojom se optužba odbija je po suštini formalna presuda, jer ne odlučuje o materijalnoj sadržini optužbe, već samo respektuje odgovarajuće formalne elemente, dok su ostale dvije vrste presude materijalne presude. U navedenoj odredbi dat je redoslijed vrsta presuda, tako što je na prvo mjesto stavljena odbijajuća, na drugo oslobađajuća, a na treće osuđujuća presuda, i taj je redoslijed zadržan u odredbama člana 283. do 285. ZKP BiH. Ovo ima svoje puno opravdanje, jer sud treba prvo da saopšti šta je bilo nepodobno za odlučivanje, zatim gdje je utvrdio da optuženi nije kriv, i najzad za šta je utvrdio da je optuženi kriv. U praksi su uočena česta odstupanja od ovog pravila na način da se ide potpuno obrnutim redom. Međutim, ovakav redoslijed izricanja i objavljivanja ima i svoje psihološko opravdanje, jer niko više ne bi obraćao pažnju na odbijajući i oslobađajući dio presude ukoliko bi se prvo objavio osuđujući dio. Drugo je pitanje pismeno izrađena presuda. U tom slučaju red je obrnut, a u skladu sa članom 290. stav 4. ZKP BiH.

Važno je još napomenuti da sud donosi presudu, po pravilu, samo nakon održanog glavnog pretresa. Međutim, ovo pravilo ima izuzetaka kada se nakon glavnog pretresa donosi rješenje (na situaciju kad optuženi umre ili trajno duševno oboli, maloljetnički postupak, mjera bezbjednosti) ili kada se presuda donosi bez glavnog pretresa (opozivanje uslovne osude, izvršenje strane krivične presude). Postoji jedan specifičan slučaj kada se glavni pretres, koji je počeo, ne okončava presudom nego rješenjem, a to je kada tužilac, u međuvremenu, dok je glavni pretres odložen ili prekinut, odustane od optužnice. U tom slučaju krivični postupak se obustavlja rješenjem.

2. PRESUDA KOJOM SE OPTUŽBA ODBIJA

Relevantni zakonski propisi:

Član 283. ZKP BiH; član 298. ZKP FBiH; član 289. ZKP RS; član 283. ZKP BDBiH

"Presudu kojom se optužba odbija sud će izreći:

- a) *ako za presuđenje sud nije nadležan,*
- b) *ako je postupak vođen bez zahtjeva tužitelja,*

- c) *ako je tužitelj od započinjanja pa do završetka glavnog pretresa odustao od optužnice,*
- d) *ako nije bilo potrebnog odobrenja ili ako je nadležni državni organ odustao od odobrenja,*
- e) *ako je optuženi za isto djelo već pravomoćno osuđen, oslobođen od optužbe ili je postupak protiv njega rješenjem pravomoćno obustavljen, a ne radi se o rješenju o obustavljanju postupka iz člana 326. ovog zakona i*
- f) *ako je optuženi aktom amnestije ili pomilovanja oslobođen od gonjenja ili se krivično gonjenje ne može poduzeti zbog zastarjelosti ili ako postoje druge okolnosti koje isključuju krivično gonjenje."*

Kako je intencija ovog modula bazirati se na metodologiji pismeno izrađene presude, to ovaj modul neće sadržavati teorijsku razradu pojedinih zakonskih razloga za donošenje ovakve presude, nego o načinu njihove pismene izrade koji sadrži zajedničke elemente. Naime, ono što je karakteristično za ovu formalnu (procesnu) presudu jeste da sud i objektivno nema šta da odlučuje, jer su sve odluke unaprijed izričito predviđene. Sud samo konstatuje da je nastupio neki od gore navedenih slučajeva i donosi presudu kojom odbija optužbu. Sama pismena izrada presude je vrlo jednostavna i praksa izrade ovakve presude je jedinstvena, budući da ne zahtijeva ocjenu izvedenih dokaza i utvrđenih činjenica, nema izjašnjenja o krivnji optužene osobe, istom se ne izriče krivično-pravna sankcija tako da obrazloženje presude ne sadrži ni razloge takve odluke.

3. PRESUDA KOJOM SE OPTUŽENI OSLOBAĐA OPTUŽBE

Relevantni zakonski propisi:

Član 284. ZKP BiH; član 299. ZKP FBiH; član 290. ZKP RS; član 284. ZKP BDBiH

"Presudu kojom se optuženi oslobađa od optužbe, sud će izreći:

- a) *ako djelo za koje se optuženi optužuje nije zakonom propisano kao krivično djelo;*
- b) *ako postoje okolnosti koje isključuju krivičnu odgovornost optuženog;*
- c) *ako nije dokazano da je optuženi učinio krivično djelo za koje se optužuje."*

Oslobađajuća presuda je presuda kojom sud **meritorno raspravlja** i odgovara na pitanje o postojanju krivičnog djela i krivične odgovornosti izvršioca.

Osnovi za oslobođenje od optužbe, dati u svega tri tačke potpuno su dovoljni da pokriju sve konkretne situacije, budući da su dati dovoljno obuhvatno tako da omogućavaju adekvatno rješavanje i odlučivanje o svim pravima (tačka 1. i 2) kao i činjeničnim (tačka 3) pitanjima, koja se mogu pojaviti u bilo kom slučaju.

Osnovi za donošenje oslobađajuće presude su isključivi osnovi za takvu odluku, a ni ekstenzivnim tumačenjima, ni analogijom, a ni na bilo koji drugi način se ne mogu širiti, ili im se davati onaj domet koji nemaju.

tačka a)

Oslobođenje po ovom osnovu je moguće samo onda kada radnja opisana u optužnici ne sadrži elemente bića krivičnog djela koje je navedeno, niti neko drugo krivično djelo.

To znači da djelo opisano u optužnom aktu ne obuhvata one elemente koji uvijek moraju postojati da bi određeno ponašanje bilo kažnjivo (opći pojam krivičnog djela) ili posebne elemente određenog krivičnog djela, sadržane u zakonskom opisu djela. U KZ BiH kao elementi općeg pojma krivičnog djela predviđeni su: **protupravnost**, djelo mora biti zakonom propisano kao krivično djelo, **kažnjivost**, radnja izvršenja i posljedica krivičnog djela, **uzročnost** (kauzalitet) u smislu da je radnja uzrok posljedice (čl. 20. i 21. KZ BiH).

Najčešći osnov donošenja oslobadajuće presude po ovom osnovu jest kad postoje osnovi isključenja postojanja krivičnog djela predviđeni članom 24. KZ BiH - nužna odbrana i člana 25. KZ BiH - krajnja nužda. Pri tome mora se posebno paziti da se po ovom osnovu oslobadajuća presuda može donijeti samo ako djelo, onako kako je opisano u optužnici, po zakonu nije krivično djelo. Ako se na osnovu utvrđenih činjenica dokaže da se djelo odigralo drugačije nego što je opisano u optužnici, optuženi se ne može osloboditi po osnovu tačke 1, nego tačke 3, kada nije dokazano da je optuženi izvršio krivično djelo na način opisan u optužnici.

Također se kao osnov isključenja protivpravnosti uzima pristanak povrijeđenog i samopovređa pod određenim uslovima, preduzimanje određenih građanskih ili službenih dužnosti ili obavljanja određenih radnji na osnovu zakonskog ovlaštenja (npr. lišenje slobode i zadržavanje prema članu 139; upotreba sile od strane ovlaštene službene osobe u skladu sa zakonom iz člana 61. ili 139. i člana 147. KZ BiH). U KZ BiH predviđeno je da se za neprijavlivanje krivičnog djela ili izvršioca i pomoć izvršiocu poslije izvršenog krivičnog djela neće kazniti osoba koja se nalazi u posebnim ličnim ili srodničkim vezama sa izvršiocom određenog krivičnog djela, ili je riječ o branioocu, ljekaru ili vjerskom ispovjedniku izvršioca, član 230. stav 3. i 232. stav 5. KZ BiH. Također za neprijavlivanje osobe koja je optužena od strane mks-a, odnosno za pružanje pomoći osobi optuženoj od strane mks-a, neće se kazniti osobe koje se s izvršiocom krivičnog djela nalaze u pomenutim odnosima i vezama (čl. 231. st. 2. i čl. 233. st. 2. KZ BiH).

Sudska praksa rješava određena pitanja koja se javljaju u vezi sa ovom zakonskom osnovom za donošenje oslobadajuće presude. Tako na primjer, **ako sud nade da djelo nije izvršeno u obimu opisanom u optužnici** (novčani iznos kod krivičnog djela pronevjera u službi iz člana 221. KZ BiH), neće izreći presudu kojom se optuženi oglašava krivim u obimu u kojem je utvrđeno izvršenje krivičnog djela, a odluku kojom se optuženi oslobađa od optužbe za ostalo što nije utvrđeno, već će izreći samo presudu kojom se optuženi oglašava krivim u utvrđenom obimu. To iz razloga što jedna radnja izvršenja u krivično-pravnom smislu ne može biti istovremeno predmetom dvostruke odluke u presudi (odluke kojom se optuženi oglašava krivim i odluke kojom se optuženi oslobađa optužbe), s tim da će obrazloženje presude svakako sadržavati razloge za ovakvu odluku.

Kad je u pitanju produženo krivično djelo uočena je dvojaka praksa.

Prema jednoj praksi presudom se optuženi oglašava krivim za krivična djela iz opisa produženog krivičnog djela za koja se utvrdi dokazanim da ih je počinio, dok se pojedine radnje izvršenja u izreci izostavljaju, a razlozi za to se navode u obrazloženju presude.

Prema drugom stavu ovakvo rješenje nije prihvatljivo, jer svaka radnja izvršenja u okviru produženog krivičnog djela predstavlja samostalno krivično djelo o kojem se dužno riješiti izrekom presude, odnosno u odnosu na te radnje izvršenja mora se donijeti odgovarajuća meritorna ili procesna odluka. Za prihvatanje ovog stava ukazuje se na član 327. stav 1. tačka e) ZKP BiH kojim je predviđeno da se u slučaju osude za produženo krivično djelo može dozvoliti ponavljanje krivičnog postupka u korist osuđenog, ako se iznesu nove činjenice ili podnesu novi dokazi koji ukazuju da osuđeni nije učinio radnju koja je obuhvaćena djelom iz osude, a postojanje ovih činjenica bi bilo od bitnog uticaja na odmjeravanje kazne. U prilog

navedenom je i stav sudske prakse o tome da apsolutna zastarjelost krivičnog gonjenja nastupa odvojeno za svako pojedino djelo iz sastava produženog krivičnog djela.

Kod krivičnih djela sa blanketnom dispozicijom neophodno je da se u toku krivičnog postupka, u svakom konkretnom slučaju, raspravi i utvrdi da li je inkriminisano ponašanje protivpravno, tj. suprotno propisu na koji se poziva blanketna dispozicija, budući da od toga zavisi postojanje samog krivičnog djela, ako se optužba poziva na neku odredbu posebnog dijela krivičnog zakona koja sadrži blanketnu dispoziciju, a u opisu djela nisu navedene činjenice i okolnosti koje predstavljaju obilježja krivičnog djela i od kojih ovisi primjena određene odredbe krivičnog zakona, to ima za posljedicu da djelo nije krivično djelo, jer ne sadrži sve zakonske elemente.

tačka b)

Kada se oslobadajuća presuda donosi **po tački b), ako postoje okolnosti koje isključuju krivičnu odgovornost optuženog**, onda oslobodenje od optužbe po ovom osnovu znači da je sud utvrdio da je optuženi izvršio krivično djelo za koje je optužen, ali u konkretnom slučaju postoje okolnosti koje isključuju krivičnu odgovornost (čl. 33. KZ BiH predstavlja odredbu o krivičnoj odgovornosti). Prema KZ BiH, osnovi koji isključuju krivičnu odgovornost u vezi su ili za nepostojanje zakonskih sadržaja, kao što su neuračunljivost (čl. 34. st. 1. KZ BiH), umišljaj (čl. 35. KZ BiH) ili nehat (čl. 36. KZ BiH), ili na nepravilnost u sadržaju krivične odgovornosti, kao što je stvarna zabluda (čl. 37. KZ BiH). Isključena je krivična odgovornost kad se neko krivično djelo može izvršiti samo sa umišljajem, a kod optuženog se utvrdi nehat. Isključenje krivične odgovornosti može biti uređeno i posebnim zakonom, kojim su određene radnje opisane kao krivična djela.

Neuračunljivost isključuje krivičnu odgovornost. Po novim procesnim rješenjima takav izvršilac iz krivičnog postupka, uz utvrđenje materijalnopravne pretpostavke da postoji opasnost od ponavljanja krivičnog djela, prelazi u postupak pred nadležnim organom socijalnog staranja. U krivičnom postupku se presudom utvrđuje da je osumnjičeni učinio djelo u stanju neuračunljivosti, a u posebnom postupku se pred nadležnim organom socijalnog staranja izriče odgovarajuća mjera medicinske hospitalizacije. Ovo je do sada nepoznat oblik presude u našoj krivično-pravnoj praksi i mogli bismo je uslovno nazvati "**utvrđujućom**" presudom. U praksi se ovo novo procesno rješenje ukazalo problematičnim, te prema prijedlogu radne grupe za izmjenu Zakona o krivičnom postupku velika je vjerovatnoća da će se za ove slučajeve potražiti drugo zakonsko rješenje.

Iz sudske prakse:

*"BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
SREDNJOBOSANSKI KANTON/KANTON SREDIŠNJA BOSNA
KANTONALNI SUD U NOVOM TRAVNIKU
BROJ: K-17/05
Novi Travnik, 18.05.2005.g.*

U IME FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE!

Kantonalni sud u Novom Travniku, u vijeću sastavljenom od sudija: Z.Č., kao predsjednika vijeća, S.M. i D.B., kao članova vijeća, sa zapisničarem S.K., u krivičnom predmetu protiv optuženog M.S., radi izvršenja krivičnog djela ubistva iz člana 166. stav 1. KZ FBiH, po optužnici Kantonalnog tužilaštva Travnik broj KT-127/05 od 26.04.2005.g. nakon održanog

glavnog, javnog i usmenog pretresa u prisutnosti kantonalnog tužioca Travnik V.V.Vjekoslava Vavre, optuženog lično i njegovog branioca Ljiljane Imamović, advokata iz Travnika, a u postupku utvrđivanja da je optuženi ovo krivično djelo učinio u stanju neuračunljivosti shodno odredbama člana 410. stav 1. ZKP FBiH, dana 18.05.2005.g. donio je i javno objavio sljedeću

P R E S U D U

UTVRĐUJE SE DA JE:

Optuženi: M.S., sin S. i majke D. djevojačko B., rođen 28.10.1974.g. u Travniku, nastanjen u mjestu Turići br. 8 Travnik, Bošnjak, drž. BiH, pismen sa završenom osnovnom školom, bez zaposlenja, neoženjen, bez djece, vodi se u VO općine Travnik, ranije neosuđivan, nalazi se u pritvoru po rješenju Kantonalnog suda u Novom Travniku počev od 5.2.2005.g.

učino krivično djelo ubistva iz člana 166. stav 1. KZ FBiH, u stanju **NEURAČUNLJIVOSTI**,

na način da je:

dana 05.02.2005.g. , u mjestu Turići, općina Travnik u svojoj roditeljskoj kući oko 17 sati došao u prizemlje sa kata gdje se nalazila njegova majka - oštećena D.M., koja je sjedila na sećiji u dnevnom boravku, a zatim u stanju potpune neuračunljivosti, uzeo nož sječiva dužine 12,5 cm sa drvenom drškom, te oštećenju u predjelu vrata i prsa zadao više uboda, od kojih je oštećena zadobila smrtonosne ozljede, od kojih je preminula.

Po pravosnažnosti presude predmet će se, temeljem odredbi člana 410. stav 1. ZKP FBiH, **UPUTITI** organu nadležnom za pitanja socijalnog staranja u općini Travnik radi pokretanja odgovarajućeg postupka.

U skladu sa odredbom člana 202. stav 4. ZKP FBiH optuženi se u cijelosti oslobađa naknade troškova krivičnog postupka.

O b r a z l o ž e n j e

Kantonalno tužilaštvo Travnik, optužnicom broj KT-127/05 od 26.04.2005.g. optužilo je S.M. sin S., radi izvršenja krivičnog djela ubistvo iz člana 166. stav 1. KZ FBiH, činjenično pobliže opisano u izreci, koje je izvršeno u stanju neuračunljivosti, te da se provede odgovarajući postupak u tom smislu u skladu sa odredbama člana 410. stav 1. ZKP FBiH.

Nakon što je sudija za prethodno saslušanje potvrdio ovu optužnicu, nije proveden postupak o izjašnjenju o krivnji zbog specifičnosti odredaba, već poseban postupak u skladu sa odredbama člana 410. stav 1. ZKP FBiH, koji se provodi u slučaju neuračunljivosti.

Nakon što je proveden taj postupak, te održan glavni pretres i izvedeni svi predloženi dokazi na tom pretresu, kantonaini tužilac V.V. u završnoj riječi je istakao da je tokom postupka dokazano sve ono što je nužno u ovakvim postupcima, i to da su dokazane tri stvari i to: prvo da je počinjeno krivično djelo kako je navedeno u optužnici, a u prilog tome su svjedočili iskazi saslušanih svjedoka, a to potvrđuju i predloženi materijalni dokazi koji su tokom pretresa pročitani i priloženi u spis, gdje se radi o brojnim dokazima, drugo da je počinitelj tog krivičnog djela upravo optuženi S.M., za što je tokom postupka temeljem istih dokazano, u što nema nikakve sumnje i dileme, i treće što je dokazano tokom postupka je činjenica da je optuženi u stanju neuračunljivosti počinio navedeno krivično djelo, u koji zaključak također nema nikakve dileme, a što je potvrđeno na temelju svjedočenja te nalaza i mišljenja vještaka neuropsihijatra koji je sačinio pismeni nalaz i mišljenje, te i na pretresu detaljno iznio i obrazložio svoj nalaz i mišljenje, na kojim činjenicama se bazira tvrdnja o neuračunljivosti optuženog, na čiji nalaz i mišljenje nije bilo niti primjedbi, a niti je bilo čim osporen od bilo kog učesnika u postupku. Stoga je predložio da sud shodno odredbama člana 410. ZKP FBiH

cio predmet uputi organu nadležnom za pitanja socijalnog staranja radi pokretanja odgovarajućeg postupka, kako to propisuju citirane odredbe.

Branilac optuženog advokat Ljiljana Imamović u završnoj riječi također se u svemu saglasila u bitnim tačkama sa završnom riječju tužioca i gotovo na identičan način iznijela završnu riječ, naglašavajući da optuženi, pošto je krivično djelo učinio u stanju potpune neuračunljivosti, zbog duševne bolesti koja je trajnog karaktera, a koju je odredio vještak neuropsihijatar u što nema dileme, da on nije krivično odgovoran za ovo krivično djelo i predložila je saglasno tužiocu da se postupi po odredbama člana 410. ZKP FBiH.

Optuženi je u cijelosti prihvatio završnu riječ svog branioca i nije imao bilo šta više reći.

U dokaznom postupku sud je saslušao u direktnom i unakrsnom ispitivanju svjedoke M.S., oca optuženog, i M.S., brata optuženog, te saslušao vještaka neuropsihijatra dr. E.E., koja je svjedočila tokom glavnog pretresa, a i prethodno sačinila pismeni nalaz i mišljenje, pa je izveo dokaze po prijedlogu tužioca u smislu člana 289. ZKP FBiH, i to prihvatio pismeni nalaz i mišljenje vještaka neuropsihijatra E.E., te potvrdu o privremenom oduzimanju predmeta PU Travnik br. 04-02/3-3-01/05 od 05.02.2005.g., a u pitanju je predmet - nož oduzet od optuženog, dopis MUP Travnik br. 04-02/3-5/04-6-126/05ZŠ od 07.02.2005.g. sa službenom zabilješkom br. 04-02/3-5/04-6-14/05 od 06.02.2005.g., a na okolnost da je izvršena obdukcija nad mrtvim tijelom M.D., zapisnik o očevidu MUP Travnik br. 02/3-3-7/05 od 15.03.2005.g., fotodokumentacija MUP Travnik od 15.03.2005.g., kao prilog zapisniku o očevidu, crtež lica mjesta MUP Travnik od 05.02.2005. kao prilog zapisnika o očevidu, fotodokumentacija MUP Travnik br. 04-02/3-5/04-6-126/05 o toku obdukcije na tijelu oštećene M.D., akt sa nazivom vještačenje tragova biološkog porijekla br. 12/9-3-04-5-717 od 17.03.2005.g. FMUP Sarajevo Sektor krim. policije sa nalazom i mišljenjem, dopis MUP Travnik br. 02/3-10-1/04-2126/05 od 14.04.2005.g., u pitanju su podaci iz kaznene evidencije, izvršio uvid u dokazni materijal koji se nalazi u kartonskoj kutiji oznake KT-127/05, a što je prilog uz vještačenje FMUP Sarajevo, kako sam malo prije naveo, biološki tragovi, radi se o odjeći i nožu - predmeti izvršenja djela, uvid u rješenje Kantonalnog suda N. Travnik od 05.02.2005.g., te rješenje istog suda br. Kps-15/05 od 04.05.2005.g.

Prijedloga za bilo kakvom dopunom dokaznog postupka nije bilo, kako od stranaka, tako ni od branioca optuženog.

Nakon što je ovaj sud pošao od specifičnosti odredaba člana 410. stav 1. ZKP FBiH, i činjenice da se radi o posebnom specifičnom postupku, analizirajući sve izvedene dokaze pojedinačno, kao i cijeneći ukupnost rezultata izvedenog dokaznog postupka, odlučio je kao u izreci iz sljedećih razloga:

Nije sporno na osnovu saglasnih tvrdnji, kako saslušanih svjedoka, tako i materijalnih dokaza u spisu koji su naprijed pobrojani, a na koje dokaze nije bilo primjedbe ni od optuženog ni od odbrane, da se u prvom redu desio događaj na način kako je to opisano u optužbi nadležnog tužioca, te da je na štetu oštećene D.M. počinjeno krivično djelo na način kako je to precizno opisano. Kako u tom smislu nije bilo nikakvih dilema, isto tako na nesumnjiv način je tokom postupka utvrđeno, temeljem istih dokaza, da je počinilac krivičnog djela ubistva iz člana 166. stav 1. KZ FBiH, koje se optuženom M.S. stavlja na teret, upravo M.S., sin ubijene.

Dakle, na nesumnjiv način je utvrđeno tokom postupka, kako da je ovo krivično djelo učinjeno, tako i da je optuženi njegov počinilac.

Isto tako, tokom postupka je utvrđeno, na temelju nalaza i mišljenja vještaka neuropsihijatra dr. E.E., kako onog koje je vještak iznio i obrazložio na glavnom pretresu, tako i na osnovu pismeno sačinjenog nalaza i mišljenja, koji je taj vještak povodom ovog događaja sačinio i uložio u spis, da je optuženi ovo krivično djelo učinio u stanju potpune neuračunljivosti. Naime, iz nalaza i mišljenja vještaka se zaključuje da je sadašnje stanje zdravlja M.S. takvo da je kod njega prisutna duševna

bolest koja se definiše kao *Psychosis paranoides* (paranoidna psihoza) i to njen recidivni oblik. Zaključuje se da se M.S. u vrijeme izvršenja ovog krivičnog djela koje mu se stavlja na teret također nalazio u akutnom stanju duševne bolesti, čiju dijagnozu je, kao što je rečeno naprijed, odredio vještak neuropsihijatar. Isto tako se zaključuje da se na osnovu raspoloživih činjenica može reći da se u slučaju ovog krivičnog djela radi o motivu koji je u potpunosti psihopatološke prirode i potiče iz bolesnog izvora optuženog. Zaključuje se kada se govori na temelju anamnističkih podataka iz raspoložive medicinske dokumentacije da je vrlo jasno da se radi o jednom hroničnom duševnom bolesniku koji boluje od duševne bolesti *SCHIZOPHRENIA PARANOIDES* i to njenog oblika koji se naziva recidivnim, te se zbog toga zaključuje iz analize načina na koji se događaj desio, da se može konstatovati da je u pitanju bila isključivo psihotička radnja. Konačan zaključak i ocjena vještaka neuropsihijatra je da optuženi M.S. u vrijeme kada je izvršio ovo krivično djelo koje mu se stavlja na teret, nije bio u stanju da shvati značaj radnji koje je poduzimao, niti je bio u stanju da kontroliše svoje postupke, pa je samim time u to vrijeme bio **potpuno neuračunljiv**. Istakao je činjenicu da optuženi, s obzirom na ovakvo stanje, predstavlja objektivnu opasnost po okolinu.

Na ovakav nalaz i mišljenje ovog vještaka nije bilo primjedbi i kao takav je u cijelosti prihvaćen od strane ovog suda, jer je ocijenjen u svemu s pravilima struke, dovoljno i detaljno obrazložen i činjenično potkrijepljen i koji je kao takav i poslužio za zaključak da je optuženi krivično djelo počinio u stanju neuračunljivosti.

Dakle, tokom ovog postupka primarno je utvrđeno da je izvršeno krivično djelo iz optužbe nadležnog tužioca upravo na način kako je opisano u toj optužbi i pošto je utvrđeno da je to djelo učinjeno, isto tako je tokom postupka utvrđeno da je optuženi M.S. učinilac tog krivičnog djela koje mu se optužbom stavlja na teret, tj. ubistvo iz člana 166. stav 1 KZ FBiH, te je na kraju isto tako utvrđeno da je djelo učinjeno od strane optuženog, u stanju potpune neuračunljivosti.

Kod takvog stanja stvari, pošto su utvrđeni svi navedeni elementi, ovaj sud je donio odluku u formi presude kojom se utvrđuju naprijed navedene činjenice. To je učinjeno sa razloga što je utvrđeno da su ispunjeni uvjeti iz člana 410. stav 1. ZKP FBiH, pa kako su ispunjeni ti uvjeti, onda je dosljednom primjenom citiranih odredbi evidentno da sastavni dio izreke presude bude i odluka o upućivanju predmeta organu nadležnom za pitanja socijalnog staranja, u konkretnom slučaju Općine Travnik, radi pokretanja odgovarajućeg postupka, što je u konkretnom i učinjeno.

Pokretanje odgovarajućeg postupka u smislu ove odredbe, po stavu ovog suda treba tumačiti kao pokretanje odgovarajućeg postupka u kome će se donijeti odluka o zadržavanju duševno bolesnog lica u zdravstvenoj ustanovi. Ovo zbog toga što po stavu ovog suda, u konkretnom slučaju se ne mogu primjenjivati odredbe člana 43. Zakona o zaštiti osoba sa duševnim smetnjama FBiH, koje upućuju na odgovarajuće krivično-pravne odredbe iz oblasti krivičnog zakonodavstva, s obzirom na važeću odredbu člana 410. stav 1. Zakona o krivičnom postupku Federacije BiH ("Službene novine FBiH", br. 35/03, 37/03, 56/03, 78/04 i 28/05) koji je sada na snazi. Budući da je vještak našao da je opasan po okolinu i na temelju odluke ovog suda nalazi se u pritvoru najdalje do 30 dana od dana donošenja ove odluke, smatramo da bi taj organ trebao pokrenuti postupak prisilnog zadržavanja i prisilnog smještaja kao duševno bolesnog lica, bez obzira što je krivično djelo učinio u stanju neuračunljivosti, jer se u konkretnom slučaju radi o licu sa težim smetanjama, a te smetnje direktno ugrožavaju, kako život optuženog M.S. i njegovo zdravlje, tako pogotovo sigurnost drugih lica.

Kako je optuženi nezaposleno lice, bez bilo kakve imovine, a radi se o potpuno duševno oboljeloj osobi, koja je neuračunljiva, to je u skladu sa odredbama člana 202. stav 4. ZKP FBiH u cijelosti oslobođen bilo kakve naknade troškova krivičnog postupka.

Imajući u vidu sve izloženo, ovaj sud je temeljem odredbi člana 410. stav 1. ZKP FBiH odlučio kao u izreci.

Zapisničar

Predsjednik vijeća"

Inače, prema sudskoj praksi, presuda mora da utvrdi postojanje djela i da je optuženi izvršilac, pa tek onda da ga oslobodi zbog nepostojanja krivične odgovornosti (u situaciji kada se sudi osobi koja je bila neuračunljiva *tempore criminis*, a sada nije duševno bolesna osoba i ne predstavlja opasnost po okolinu u smislu mogućnosti ponavljanja djela).

Ako se u konkretnom predmetu utvrdi postojanje više uslova za donošenje oslobađajuće presude, sud će optuženog osloboditi po onom osnovu koji je najpovoljniji za optuženog.

tačka c)

Prema tački c) ili **odredbi da se optuženi oslobada od optužbe kada nije dokazano da je učinio krivično djelo za koje se optužuje**, konkretizovano je načelo *in dubio pro reo* (čl. 3. st. 2.). **Jednostavno rečeno, sud je dužan donijeti oslobađajuću presudu kako onda kad je sa sigurnošću utvrđeno, tj. dokazano da optuženi nije izvršio krivično djelo za koje se optužuje, tako i onda kad sud ostane u sumnji da li je optuženi učinio krivično djelo.** Također sve činjenice koje su *in peius* optuženog moraju se sa sigurnošću utvrditi, tj. dokazati, a ako se to ne postigne uzima se kao da one i ne postoje. Sve činjenice koje su *in favorem* optužene osobe uzimaju se kao da postoje i onda i kad su utvrđene sa vjerovatnošću (znači, ne sa sigurnošću). Ne treba ponovno napominjati da se na glavnom pretresu moraju provesti svi dokazi koji su od važnosti za ovakvu odluku suda, jer je u suprotnom činjenično stanje nepotpuno utvrđeno. Za razliku od oslobađajuće presude pod tačkom a), ova presuda se donosi kad se optuženi oslobada od optužbe, jer dokazi izneseni na glavnom pretresu ne pružaju dovoljno osnova za zaključak da postoje sve pravno relevantne činjenice iz opisa krivičnog djela iz kojih proizilaze zakonska obilježja krivičnog djela i kojima se utvrđuje krivična odgovornost.

Dodaćemo da se, neovisno od toga na osnovu koje tačke se donosi oslobađajuća presuda, pritvor mora odmah ukinuti, donijeti odluka o troškovima krivičnog postupka koji tada padaju na teret budžetskih sredstava (čl. 189. st. 1), zatim o imovinsko-pravnom zahtjevu sa kojim se oštećeni, ako je takav zahtjev istaknut, upućuje na parnicu (čl. 198. st. 3) .

U pogledu oduzetih predmeta, donosi se odluka o njihovom vraćanju, ako to nije učinjeno ranije i ako ne postoje razlozi za njihovo oduzimanje iz člana 391. stav 1.

Iz sudske prakse:

" BOSNA I HERCEGOVINA

SUD BOSNE I HERCEGOVINE

SARAJEVO

Broj: K- 131/04

Sarajevo, 10.12.2004. godine

U IME BOSNE I HERCEGOVINE !

Sud Bosne i Hercegovine, u vijeću sastavljenom od sudija A.M., kao predsjednice vijeća, i sudija Z.G. i M.N., kao članova vijeća, uz sudjelovanje zapisničara T.Đ., u krivičnom predmetu protiv optuženih H.M. i M.R., zbog krivičnog djela - Krivotvorenje novca iz člana 205. stav 1. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, povodom optužnice Tužilaštva Bosne i Hercegovine, broj: Kt- 252/04 od 19.10.2004. godine, nakon održanog glavnog i javnog pretresa, u prisustvu tužioca Tužilaštva BiH V.M., optuženog H.M. i njegovog branioca K.S., advokata iz Sarajeva, i optuženog M.R. i njegovog branioca S.A., advokata iz Sarajeva, dana 10.12.2004. godine, donio je i istog dana javno objavio sljedeću:

P R E S U D U

1. *OPTUŽENI: H.M., sin H. i Š., rodene P., rođen 03.10.1970. godine u Konjicu, gdje je i stalno nastanjen, selo Gornje Višnjevice bb, Bošnjak, državljanin BiH, po zanimanju ugostitelj, oženjen, otac jednog mlđb. djeteta,*
2. *OPTUŽENI: M.R., zv. "Rio" sin R. i Z., rodene Š., rođen 19.07.1983. godine u Konjicu, gdje je i stalno nastanjen, Selmica bb, Bošnjak, državljanin BiH, bez zanimanja, neoženjen,*

OSLOBAĐAJU SE OD OPTUŽBE

Na osnovu člana 284. tačka c. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine

Da su:

Dana 29.07.2004. godine, nakon prethodnog dogovora da lažan novac stave u opticaj kao pravi, iz Konjica otišli na područje Općine Neum. Nakon kraćeg zadržavanja, M.R. otišao u poštu, dok ga je H.M. zajedno sa licem Š.M. čekao u blizini pošte, te radniku I.M. dao dvije krivotvorene novčanice u apoenima od po 200 eura, za koje je M., nakon vizeulnog pregleda novčanica, isplatio M.R. 778,42 KM, nakon čega je R. napustio poštu, da bi potom I.M., nakon što je provjerio novčanice i utvrdio da su krivotvorene, izašao iz pošte i automobilom krenuo u grad, te sustigao osumnjičene i upozorio M.R. da mu vrati novac u iznosu od 778,42 KM što je isti i učinio, prethodno uzevši novac od H.M., a od Ivice uzeo dvije krivotvorene novčanice u apoenima od po 200 eura, koje su osumnjičeni, vidjevši da su otkriveni, sakrili na nepoznatom mjestu

čime bi počinili krivično djelo - Krivotvorenje novca iz člana 205. stav 1. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine,

- jer nije dokazano da su optuženi počinili navedeno krivično djelo.

Na osnovu člana 189. stav 1. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, troškovi krivičnog postupka, u iznosu od 6.659,00 KM, padaju na teret budžetskih sredstava Suda.

O b r a z l o ž e n j e

Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, svojom optužnicom Kt- broj: 252/04 od 19.10.2004. godine, stavilo je na teret optuženim H.M. i M.R. krivično djelo - Krivotvorenje novca iz člana 205. stav 1. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Krivični Zakon BiH), sa prijedlogom da se optuženi oglase krivim i kazne po zakonu.

Izjašnjavajući se o krivinji kod sudije za prethodno saslušanje ovog suda, optuženi H.M. i M.R., izjasnili su se da nisu krivi.

U toku dokaznog postupka sud je proveo dokaze optužbe saslušanjem svjedoka, vještaka grafologa E.B., nakon čijeg saslušanja je prihvaćen pismeni nalaz i mišljenje ovog vještaka od 19.08.2004. godine, te dodatno stručno izjašnjenje vještaka od 08.12.2004. godine, izvršen uvid u potvrdu o otkupu stranih sredstava plaćanja izdatu 29.07.2004. godine u Neumu od strane Raiffeisen banke, te izvod iz kaznene evidencije za optužene, pa je, nakon ovako provedenog dokaznog postupka, svestrane ocjene izvedenih dokaza pojedinačno i u međusobnoj povezanosti jednih s drugim, našao utvrđenim:

da je optuženi M.R., dana 29.07.2004. godine oko 18,00 sati, ušao u Poštu u gradu Neumu, te od službenika pošte I.M., zatražio zamjenu dvije novčanice u apoenima od po 200,00 eura, nakon čega je I.M., pregledavši novčanice na način da je istu vizuelno pregledao, opipao i stavio pod UV aparat, od optuženog M.R. zatražio identifikacioni dokument, pa kada je isti

rekao da je dokumente zaboravio u autu, ipak pristao da izvrši zamjenu novčanica i M.R. isplati iznos od 778,42 KM, sačinivši pomenutu potvrdu o otkupu stranih sredstava plaćanja, koju je optuženi M.R. potpisao imenom Balaban Emir. Nadalje je utvrđeno da je svjedok I.M., po odlasku optuženog M.R., posumnjao u vjerodostojnost novčanica, te zajedno sa D.M., svojom kolegicom koja se vratila u poštu po odlasku optuženog M.R., ponovo pregledao novčanicu na način da je istu upoređivao sa nespornom novčanicom iz njihove blagajne, i kako su oboje posumnjali da su novčanice krivotvorene, uzeo iste, sjeo u svoje vozilo marke "golf", bijele boje i krenuo da potraži optuženog M.R., kojeg je i našao u gradu, u društvu sa optuženim H.M. i svjedokom M.Š. Nakon kraćeg razgovora sa optuženim M.R. isti je, uzevši novac od optuženog H.M., M. novac vratio, a ovaj njemu dvije novčanice od po 200,00 eura. Ovakve radnje optuženog M. R. svjedok M. je prijavio patroli policije na koju je naišao, nakon čega su isti porazgovarali sa optuženim H.M., te svjedokom M.Š., pitajući ih za lažne eure, što su ovi negirali, ali ubrzo zatim, u momentu kada su H. i M.Š. prilazili vozilu, iste lišili slobode, pozvavši u policijsku stanicu M. koji je odmah pitao za optuženog M.R., koji je ubrzo zatim pronađen i priveden, te od strane M. identifikovan.

Ovakva utvrđenja proizilaze prije svega iz navoda svjedoka I.M., čiji je iskaz sud ocijenio kao iskren, istinit i objektivan, jer, polazeći od činjenice da je svjedok vratio novac koji je prilikom zamjene isplatio i da pri tome nije imao nikakve materijalne štete, jasno je da ovaj svjedok nema interesa da neosnovano tereti optuženog M.R.. Navodi ovog svjedoka su u pretežnom dijelu potkrijepljeni iskazom svjedoka M.Š., koji je potvrdio činjenicu da je on, zajedno sa H.M. i M.R., došao u Neum u popodnevnim satima, da je optuženi M.R. iz njihovog društva odsustvovao oko sat do sat i po vremena, da im je u jednom momentu prišlo lice u vozilu marke "golf" bijele boje, te kratko razgovaralo sa optuženim M.R., pri čemu svjedok, istina, djelimično mijenja svoj iskaz iz istrage, navodeći da nije siguran da se radi o istom licu koje je kasnije u policijskoj stanici predstavljeno kao radnik pošte M. Ivica, ali je u bitnom potvrdio navode M. da je u gradu prilazio M.R., te da je tom prilikom i vidio H. M. i M.Š., ovo tim prije, što je svjedok ova dva lica odmah prepoznao u Policijskoj stanici, a što ne bi bilo moguće da njegovi navodi, da mu je M.R. novac vratio u gradu dok je bio u društvu sa H. i svjedokom M.Š., nisu tačni. Istina, svjedok M.Š. navodi da nije vidio momenat vraćanja novca, ali to nije ni opovrgao, navodeći da nije obraćao pažnju, jer je bio okupiran bacanjem smeća u kontejner.

Da je optuženi M.R. zaista bio lice koje je ušlo u poštu i izvršilo zamjenu novčanica, sud je utvrdio, također, na osnovu iskaza svjedoka M., koji je lice tačno opisao, posebno ukazujući na njegovu, tada, specifičnu boju kose, odmah prepoznao na ulici kada je tražio novac, a zatim u Policijskoj stanici u Neumu, obraćajući se H. i Š., koji su bili lišeni slobode prije M.R., pitao iste "gdje vam je treći", a kojeg su radnici policije, upravo po opisu koji je dao M., ubrzo pronašli, lišili slobode i doveli u Policijsku stanicu, gdje je M., bez oklijevanja, rekao da se radi o tom licu. Polazeći od ovih utvrđenja, sud poprima utvrđenim i da je optuženi M.R., prilikom zamjene novčanica i potpisao potvrdu koju mu je dao M., i to imenom Balaban Emir, pri čemu i iz navoda vještaka grafologa, E.B., proizilazi da se optuženi M.R. ne može isključiti kao mogući skriptor rukopisa, potpisa na ime Balaban Emir.

Međutim, utvrđujući činjenicu da li su novčanice u apoenima od 200,00 eura bile krivotvorene, sud je sa posebnom pažnjom ocijenio iskaze I.M. i M.D., radnika pošte, koji su jedini imali u posjedu i pregledali predmetne novčanice. Ocjenjujući njihove iskaze, sud je našao da navedeni svjedoci nisu dovoljno kvalifikovani za ocjenu vjerodostojnosti novčanica. Naime, svjedok M. je u svom kazivanju rekao da je neposredno prije zamjene, novčanice pregledao vizuelno, opipao iste, a zatim i pod UV aparatom i da je ocijenio da su novčanice ispravne. Nije dao objašnjenje šta ga je navelo da posumnja u ispravnost istih, ali je očigledno da se svjedok pobojavao da je pogriješio, a radilo se o većoj sumi novca koja, kako sam kaže, odgo-

vara iznosu njegove mjesečne plate. Po mišljenju suda upravo je to razlog zbog kojeg je svjedok ponovo pregledao novčanice, te pri tome konsultovao i kolegicu, svjedokinju D.M. Očigledno je da svjedok M. nije kompetentan da procijeni validnost novčanica, a po njegovom vlastitom priznanju nikada do tada nije vidio novčanicu za koju je nesporno utvrđeno da je krivotvorena. Svjedok D.M. je pred sudom bila nešto uvjerljivija, ističući da je zaključak o neispravnosti novčanica donijela poredeći iste sa ispravnom novčanicom, pri tome opisujući kako je to činila, te prije svega da su iste bile nove, nekorištene, nekako grube pod rukom, a pod UV aparatom uočavala se izvjesna razlika u boji kod znaka EU, serijskih brojeva i slično, u odnosu na novčanicu od 200 eura, koju su ranije primili. Međutim, i ova svjedokinja priznaje da ona lično, u svojoj dugogodišnjoj praksi, nikada nije vidjela krivotvorenu novčanicu, a posebno novčanice eura, te da o toj problematici znaju uglavnom teoretski, iz priručnika. Iz ovakvih navoda proizilazi da je sud, sa određenom vjerovatnošću, jedino mogao izvesti zaključak da se kod predmetnih novčanica moglo raditi o sumnjivim novčanicama. Pri tome nije bez značaja i to da je ova svjedokinja, o ovom događaju, po prijedlogu optužbe, svjedočila prvi puta nakon skoro pet mjeseci. Istina, i iz navoda stručnog vještaka, E.B., te njegovog pismenog stručnog izjašnjenja od 08.12.2004.godine, datog na osnovu uvida u listing istraživanja sumnjivih novčanica u apoenu od 200 eura za period od januara do 03.12.2004. godine Trezora CBBiH Sarajevo, proizilazi da postoje indicije da dvije novčanice od po 200 eura, serijskih slova i brojeva navedenih u potvrdi o otkupu, mogu pripadati do sada identifikovanom pojavnom obliku krivotvorenih novčanica, ali i po navodima ovog vještaka, te novčanice mogu biti samo sumnjive, jer je jedini potpuno pravilan i vjerodostojan način utvrđivanja originalnosti novčanice, neposredni stručni pregled iste, a kako predmetne novčanice nisu nadene, jer je svjedok M. novčanice vratio optuženom M.R., a iste nisu pronadene ni pretresom ovog optuženog prilikom lišenja slobode, to se nad predmetnim novčanicama nije ni mogla vršiti ekspertna analiza.

Dakle, ovaj sud, na osnovu ponuđenih dokaza, iskaza svjedoka M. i D.M., te djelimično vještaka E.B., odlučnu činjenicu koja čini bitno obilježje ovog krivičnog djela, da su dvije predmetne novčanice u apoenu od po 200 eura krivotvorene, nije utvrdio na nesumnjiv i pouzdan način.

Opisane radnje optuženog M.R., uz činjenicu i da se prilikom napuštanja Neuma odvojio od optuženog H.M. i svjedoka M.Š., očigledno oslobodio novca, vraćanje iznosa od oko 750 KM M., zaista upućuje na zaključak da se može raditi o kriminalnim aktivnostima, posebno činjenica da se optuženi M.R. potpisao tuđim imenom, ali je isto tako realno moguće da je optuženi M. sve navedeno učinio iz nekog drugog razloga, odnosno da je u posjed predmetnih novčanica došao drugim nedozvoljenim radnjama, krađom i slično.

Nadalje, optužnica tereti optuženog H.M. da je sa optuženim M.R. imao prethodni dogovor za stavljanje u opticaj krivotvorenog novca. Ovakva tvrdnja optužbe nije potvrđena niti jednim izvedenim dokazom. Optuženi ne priznaje krivnju, a svjedok M.Š., koji je cijelo vrijeme bio sa optuženima, takvu mogućnost nije ni nagovijestio, te jedino činjenica da je optuženi M. upravo od H. uzeo novac koji je vratio svjedoku I.M., može upućivati na zaključak o eventualnoj umiješanosti ovog optuženog u radnje optuženog M.R.

Na osnovu izloženog, a kako sud, prije svega, nije našao dokazanom odlučnu činjenicu da su predmetne novčanice zaista bile krivotvorene i kao takve stavljene u opticaj, a što predstavlja bitno obilježje krivičnog djela - Krivotvorenje novca iz člana 205. stav 1. Krivičnog zakona BiH, to je optužene, H.M. i M.R., na osnovu člana 284. tačka c) Zakona o krivičnom postupku BiH, valjalo osloboditi od optužbe.

Kako su optuženi oslobodeni od optužbe, to je sud na osnovu člana 189. stav 1. Zakona o krivičnom postupku BiH, odlučio da troškovi krivičnog postupka, u iznosu od 6.659,00 KM,

a koji se odnose na troškove grafološkog vještačenja, isplate naknada vještaku i svjedocima za pristup sudu, te braniocima za odbrane po službenoj dužnosti, padaju na teret budžetskih sredstava ovog suda.

Zapisničar:

T.Đ.

PREDSJEDNIK VIJEĆA

S U D I J A

A.M.

POUKA: Protiv ove presude dozvoljena je žalba Apelacionom vijeću ovog suda, u roku od 15 dana od dana prijema otpravka iste.

4. PRESUDA KOJOM SE OPTUŽENI OGLAŠAVA KRIVIM

Relevantne zakonske odredbe:

Član 285. ZKP BiH; član 300. ZKP FBiH; član 291. ZKP RS; član 285. ZKP BDBiH

" (1) U presudi u kojoj se optuženi oglašava krivim sud će izreći:

- a) za koje se krivično djelo optuženik oglašava krivim, uz navođenje činjenica i okolnosti koje čine obilježja krivičnog djela kao i onih od kojih ovisi primjena određene odredbe krivičnog zakona;
- b) zakonski naziv krivičnog djela i koje su odredbe krivičnog zakona primijenjene;
- c) kakva se kazna izriče optuženom ili se po odredbama krivičnog zakona oslobada od kazne;
- d) odluku o uvjetnoj osudi;
- e) odluku o mjerama sigurnosti, o oduzimanju imovinske koristi i odluku o vraćanju predmeta (čl. 74.) ako predmeti do tada nisu vraćeni vlasniku, odnosno držatelju;
- f) odluku o uračunavanju pritvora ili već izdržane kazne;
- g) odluku o troškovima krivičnog postupka, po imovinsko-pravnom zahtjevu, kao i o tome da se pravomoćna presuda ima objaviti putem sredstava javnog informiranja.

(2) Ako je optuženom izrečena novčana kazna, u presudi će se odrediti rok u kojem se novčana kazna ima platiti i način zamjene izvršenja novčane kazne u slučaju da se novčana kazna ne može naplatiti."

(1) Presuda kojom se optuženi oglašava krivim, tzv. **osudujuća presuda je presuda kojom se prihvata krivično-pravni zahtjev iznesen u optužnom aktu koji je potvrđen, odnosno izmijenjen na glavnom pretresu.** Takvom presudom se optuženi oglašava krivim za ono što mu je tužilac stavio na teret i osuđuje na određenu vrstu i visinu kazne ili se utvrđuje kazna bez njenog izvršenja - uvjetna osuda (čl. 40 i 58. KZ BiH), ili se izrečena kazna zatvora zamjenjuje radom za opće dobro na slobodi (čl. 43. KZ BiH).

Osim ovoga, ovom presudom optuženi se može oglasiti krivim za određeno krivično djelo i osloboditi kazne (čl. 51. i 52. KZ BiH) ili sud može donijeti presudu kojom se izdaje kazneni nalog (čl. 338).

U postupku protiv pravne osoba, pored navedenih sadržaja, presuda pravnoj osobi mora sadržavati i podatke iz člana 385.

Presuda kojom sud utvrdi da je osoba *tempore criminis* bila neuračunljiva, nije presuda kojom se optuženi oglašava krivim (čl. 389. st. 1) i moglo bi se reći da je to neka nova vrsta utvrđujuće presude.

U pogledu tačke a) neosporan je zahtjev da se činjeničnim opisom djela u izreci presude (činjenična osnova presude) konkretizuje radnja koja čini krivično djelo, uz navođenje činjenica i okolnosti koje čine obilježja krivičnog djela i koje potvrđuju da je određena osoba izvršila predmetno krivično djelo.

Takoder treba navesti i druge činjenice i okolnosti od kojih zavisi primjena odredaba materijalnog krivičnog prava.

Ovaj dio presude mora biti jasan i određen, kao i potpun.

Ne može se činjenični opis djela u presudi zamijeniti parafraziranjem zakonskog propisa djela. Sud mora utvrditi postojanje pravno relevantnih činjenica i na tako utvrđenom činjeničnom stanju zasnovati svoju odluku. Ako to ne učini, odnosno **ako sud nije u mogućnosti da konkretizuje sva obilježja krivičnog djela, to znači da činjenično stanje nije pravilno i potpuno utvrđeno.**

Ako je izrekom presude obuhvaćeno **više krivičnih djela**, svako od njih mora biti jasno prikazano. Zbog toga se krivična djela u idealnom sticanju opisuju zajedno, a u realnom odvojeno.

Što se tiče **kvalifikovanog i privilegovanog oblika** krivičnog djela, u izreci se moraju posebno navesti činjenice i okolnosti koje djelu daju teži, odnosno lakši oblik.

Kad je u pitanju izvršenje djela uz **prekoračenje granica nužne odbrane**, u izreci presude se moraju opisati radnje oštećenog koje predstavljaju istovremeni protivpravni napad na optuženog i u obrazloženju presude dati razloge za takvo uvjerenje suda koji ne mogu biti prosto parafraziranje zakonskog teksta:

"Medutim, odbrana koju je u konkretnoj situaciji primijenio optuženi M.M. pri odbijanju istovremenog protivpravnog napada oštećenog M.E. nije bila neophodno potrebna i ovaj sud smatra da je optuženi M.M. opisani protivpravni napad oštećenog mogao efikasno odbiti od sebe i primjenom odbrane koja bi bila blažeg intenziteta od one koju je on primijenio. Naime, iz nalaza i mišljenja vještaka sudske medicine nesporno proizilazi da je povrijeđivanje oštećenog M.E. koje je dovelo do njegove smrti rezultat najmanje jednokratnog djelovanja tupine snažno zamahnutog čvrstog mehaničkog oruđa. Kako je u toku postupka utvrđeno da je povredu, koja je prouzrokovala smrt oštećenog, optuženi M.M. nanio oštećenom udarcem nogom, očito je, dakle, da se radilo o snažnom zamahu nogom i snažnom udarcu u predio stomaka oštećenog. S obzirom na to da je u toku postupka utvrđeno da je, neposredno prije toga, oštećeni M.E., zbog ponašanja u sali diskoteke, od strane radnika obezbjeđenja, među kojima je bio i optuženi M.M., već bio udaljen iz diskoteke bez većih problema (kako to proizilazi iz iskaza svjedoka A.H., M.J. i E.K.), te da je, prema tome, optuženi M.M. bio svjestan ograničenih fizičkih mogućnosti oštećenog zbog alkoholisanog stanja u kojem se nalazio, da oštećeni ni inače po svojoj fizičkoj konstituciji i snazi nije bio dominantan u odnosu na optuženog, da napad koji je oštećeni preduzeo prema optuženom M.M., zbog njegove akutne alkoholiziranosti i činjenice da je bio ispod nivou na kojem se nalazio optuženi, i pored upotrebe motke, nije bio jakog intenziteta što proizilazi iz okolnosti da dva udarca koja je tom motkom zadao optuženom M.M. nisu ostavila nikakve tragove na tijelu optuženog (što proizilazi iz potvrde Doma zdravlja, Stanica hitne pomoći Gračanica od 14.8.2004. godine na ime optuženog M.M.), i da je, s obzirom na sve to, optuženi M.M. imao sasvim određenu pred-

stavu o intezitetu napada oštećenog, ovaj sud nalazi da je optuženi M.M. konkretni napad oštećenog M.E. mogao efikasno odbiti i udarcem slabijeg intenziteta nego što je bio udarac koji je on primijenio u konkretnom slučaju. Budući da odbrana koju je primijenio optuženi M.M. nije bila srazmjerna istovremenom protivpravnom napadu oštećenog, ovaj sud nalazi da je optuženi primijenjenim načinom odbrane prekoračio granice nužne odbrane. "

Izreka presude je nerazumljiva i onda kada je **više osoba oglašeno krivim za jedno krivično djelo, a za svakog saizvršioca nije opisana njegova djelatnost** kojom je učestvovao u izvršenju zajedničkog krivičnog djela (npr. nije dovoljno reći da su optuženi postupali kao saizvršioци ako je samo navedeno da su oni po prethodnom dogovoru provalili u određeni objekat i oduzeli određene stvari.) Nužno je opisati koje konkretne radnje izvršenja je poduzeo svaki izvršilac.

Prema tački b) u izreku presude kojom se optuženi oglašava krivim sud će izreći naziv krivičnog djela i koje su odredbe krivičnog zakona primijenjene. Ako je djelo sadržano u sporednom krivičnom zakonodavstvu, tj. u drugom zakonu, navodi se naziv djela (ako je u zakonu dat takav naziv), kao i **naziv posebnog zakona** o kojem je riječ, te odredba zakona koja propisuje određeno ponašanje kao krivično djelo.

Uz zakonski član pod koji se podvodi činjenični opis djela **mora se navesti i stav, odnosno tačka, koji se odnose na konkretno krivično djelo**, jer je u suprotnom izreka presude nerazumljiva, što predstavlja bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 297. stav 1. tačka k).

U vezi sa tačkom c) osuđujuća presuda mora jasno odrediti vrstu i visinu kazne koja se izriče i to, kako glavne, tako i sporedne.

Za krivična djela u sticaju, u izreku presude se unose kazne utvrđene za svako pojedinačno krivično djelo, a zatim jedinstvena kazna koja se izriče za djela u sticaju.

Zajednička kazna koja se odmjerava osuđenoj osobi odmjerava se po pravilima izricanja kazne za krivična djela izvršena u sticaju.

Ukoliko sud izrekne novčanu kaznu, u izreci presude će se odrediti rok plaćanja novčane kazne (čl. 46. st. 8. KZ BiH).

U pogledu oslobodenja od kazne, optužena osoba se oglašava krivim, ali se primjenom člana 51. ili 52. KZ BiH oslobađa od kazne.

Takoder, u posebnom dijelu KZ BiH je određeno kad sud može optuženog osloboditi od kazne (čl. 218. st. 3, čl. 235. st. 5, čl. 249. st. 4 ili čl. 250 st. 5. KZ BiH).

Pod tačkom d), kada sud optuženog oglasi krivim, može mu pod određenim zakonskim uslovima izreći uslovnu - uvjetnu osudu i utvrđenu kaznu zatvora ili novčanu kaznu odgoditi u njenom izvršenju. Takvom odlukom sud određuje da se ta kazna neće izvršiti ako optuženi u određenom roku ne izvrši novo krivično djelo.

Kad se radi o krivičnim djelima u sticaju, sud neće za svako djelo izricati uvjetnu osudu, nego će za svako pojedino krivično djelo utvrditi pojedinačnu kaznu, a zatim za sva krivična djela utvrditi jedinstvenu kaznu po pravilima iz člana 53. KZ BiH, kao i trajanje vremena provjeravanja za jedinstvenu kaznu.

Uz uvjetnu osudu sud može odrediti ispunjavanje određenih obaveza: vraćanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, nadoknada štete prouzrokovane krivičnim djelom, ili neke druge obaveze predviđene krivičnim zakonodavstvom BiH.

Rok za ispunjenje tih obaveza utvrđuje se u okviru određenog vremena provjeravanja (čl. 60. st. 1. i 2. KZ BiH).

Pod tačkom e) osuđujuća presuda mora da sadrži **odluku o mjerama sigurnosti, oduzimanju imovinske koristi i vraćanju predmeta**, ako nisu vraćeni do izricanja presude. Mjere sigurnosti su: obavezno psihijatrijsko liječenje, obavezno liječenje od ovisnosti, zabrana vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti i oduzimanje predmeta i izriču se po pravilima o izricanju mjera sigurnosti sadržanim u odredbama članova od 68. do 74. KZ BiH.

U smislu odredbe tačke f) u presudi u kojoj se optuženi oglašava krivim sud će izreći **odluku o uračunavanju pritvora ili već izdržane kazne**.

Vrijeme provedeno u pritvoru kao i svako lišenje slobode u vezi sa krivičnim djelom uračunavaju se u izrečenu kaznu zatvora, kaznu dugotrajnog zatvora, kaznu maloljetničkog zatvora ili novčanu kaznu.

Pri svakom uračunavanju izjednačava se dan pritvora, dan lišenja slobode, dan maloljetničkog zatvora, dan zatvora, dan dugotrajnog zatvora i iznos od 50,00 KM (čl. 56. st. 1. i 2. KZ BiH).

Na isti način treba postupiti prilikom uračunavanja već izdržane kazne.

U obrazloženju odluke o uračunavanju pritvora u izrečene kazne sud je dužan navesti **na osnovu čega je utvrdio da je optuženi bio u pritvoru i koliko vremena**. Međutim, u pravilu presude ne sadrže ove navode, najčešće zbog toga što sud u dokaznom postupku izvrši uvid u rješenja o pritvoru (koja mogu biti mnogobrojna ako je optuženi u pritvoru duži period), a sama činjenica pritvora i nije sporna (eventualno početak trajanja pritvora), osim ako se radi o uračunavanju pritvora po odluci drugog suda, a ne onog koji donosi presudu.

U slučaju da u jedinstvenom postupku koji se vodi protiv optuženog zbog više krivičnih djela, u pogledu onih djela zbog kojih je određen pritvor dođe do oslobađajuće presude, a u pogledu onih zbog kojih nije bio određen pritvor bude izrečena kazna, pritvor se uračunava u kaznu, iako zbog tih djela nije bio određen pritvor.

Pritvor se uračunava i u uvjetnu osudu (utvrđenu kaznu), a ne može se ostaviti da to uračunavanje bude riješeno tek pri eventualnom opozivanju ili posebnom rješenju.

"Na osnovu člana 56 KZ BiH, u utvrđenu kaznu zatvora optuženom se uračunava vrijeme koje proveo u pritvoru počev od 13.03.2005.g. do 18.06.2005.godine."

Pritvor, lišenje slobode u toku ekstradiციjskog postupka, kao i kazna koju je izvršilac izdržao po presudi inostranog suda uračunat će se u kaznu koju izrekne domaći sud za isto krivično djelo, a ako kazne nisu iste vrste, uračunavanje će se izvršiti po ocjeni suda (čl. 57. KZ BiH).

Samo pozivanje na odredbu člana 56. KZ BiH u izreci presude, a bez konkretnog navođenja vremena koje se ima uračunati optuženom u izrečenu kaznu, predstavlja bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 297. stav 1. tačka k).

O sporednim predmetima krivičnog postupka, kao što su troškovi krivičnog postupka i imovinsko-pravni zahtjev oštećenog i o tome da se pravnosnažna presuda objavi putem sredstava javnog informisanja **govori tačka g)**. Osuđujuća presuda dakle mora sadržavati odluku o troškovima krivičnog postupka (čl. 188. st. 1), s tim da ako nedostaju podaci o visini troškova sud će donijeti posebno rješenje o visini troškova, kada se ti podaci pribave. Česta je praksa sudova da pribjegavaju ovakvom rješenju pitanja troškova krivičnog postupka, pa kada se presudom ne utvrdi visina troškova, stranke ih i ne pobijaju u žalbi, nego to tek učine žalbom na rješenje o visini troškova kojom pobijaju cjelokupnu odluku suda u pogledu troškova. Kako je pravosnažnošću presude pravnosnažna i odluka kojom se žalilac obavezao na obavezu plaćanja troškova krivičnog postupka, to se pobijanjem posebnog rješenja više ne može odlučivati o osnovanosti odluke suda kojom je obavezan na troškove, nego samo u pogledu visine tih troškova. Ovakvu praksu treba izbjegavati, jer objektivno sud je u mogućnosti blagovremeno imati podatke o učinjenim troškovima krivičnog postupka i presudom riješiti o obavezi i visi-

ni naknade, i neovisno od toga što postoji kasnija mogućnost oslobodenja od dužnosti naknade troškova krivičnog postupka (čl. 188. st. 4).

Odluku o imovinsko-pravnom zahtjevu sud donosi u skladu sa odredbama Glave XVII. **U osuđujućoj presudi sud može oštećenom dosuditi imovinsko-pravni zahtjev u cjelini ili djelimično, a može ga uputiti da taj zahtjev ostvari u parničnom postupku (čl. 198. st. 2).**

Ukoliko je šteta elemenat bića krivičnog djela, pa se u presudi utvrdi tačan iznos štete, onda i naknada štete mora biti dosudena u istom iznosu, ili u istom iznosu mora biti oduzeta imovinska korist. U suprotnom izreka presude je protivrječna sama sebi, što predstavlja bitnu povredu odredaba krivičnog postupka iz člana 297. stav 1. tačka k).

U pogledu objavljivanja pravosnažne presude putem sredstava javnog informisanja treba naglasiti da je riječ o mjeri koja ne predstavlja krivično-pravnu sankciju, već način nadoknade tzv. moralne štete. Krivični zakoni u Bosni i Hercegovini ne sadrže odredbe koje se odnose na ovu mjeru, ali u izreci presude bi se moralo određeno navesti u kom obimu se pravosnažna presuda treba objaviti, da li u cjelini ili djelimično, samo izreka ili i obrazloženje (u kojem sredstvu javnog informisanja, na kakav način i na čije troškove).

Od ove mjere treba razlikovati mjeru sigurnosti objave presude koja se u postupku protiv pravnih osoba izriče kada bi bilo korisno da javnost sazna za osudu (čl. 138. st. 1. i 2. KZ BiH).

(2) KZ BiH propisuje novčanu kaznu kao krivično-pravnu sankciju.

Novčana kazna se može izreći kao glavna i kao sporedna kazna(čl. 40. i 41. KZ BiH).

Kazneni zakon BiH predviđa da se kazna izriče **u dnevnim iznosima, a ako to nije moguće, može se izreći u određenom iznosu** (čl. 46. st.1. KZ BiH). Ono što je odmah uočljivo jeste da zakon zahtijeva izricanje novčane kazne u dnevnim iznosima, a samo izuzetno u određenom iznosu. Međutim, praksa u dosadašnjoj primjeni ove odredbe pokazuje da sudovi novčane kazne uglavnom izriču u određenim iznosima, a da pri tome ne daju obrazloženja zbog čega nije bilo moguće novčanu kaznu izreći u dnevnim iznosima i zbog čega se primijenila zamjenska mogućnost. To upućuje na zaključak da je zakonodavac odredbu o načinu izricanja kazne, na način kako je sada koncipirana, možda preuranjeno ugradio kao zakonsko rješenje.

Izreka presude mora sadržavati i rok u kojem novčana kazna mora biti plaćena.

Prema članu 46. stav 8. KZ BiH rok plaćanja novčane kazne ne može biti kraći od 15 dana niti duži od 6 (šest) mjeseci, a računa se od dana pravosnažnosti presude.

Novčana kazna se može izvršiti na način da se dozvoli (rješenjem vijeća iz čl. 24. st. 6) otplata u ratama, a nakon pravosnažnosti presude.

U navedenom primjeru pokazano je kako prvostepeni sud postupa suprotno gore navedenom stavu:

"... čime je počinila krivično djelo nedozvoljeno korištenje autorskih prava iz člana 243. stav 1. KZ BiH.

pa joj se na osnovu istog zakonskog propisa, uz primjenu članova 46. i 48. KZ BiH, izriče:

NOVČANA KAZNA
u iznosu od 1.000,00KM (hiljadakonvertibilnihmaraka)

koju je dužna platiti u roku od 5 (pet) mjeseci po pravosnažnosti presude, s tim da će plaćanje novčane kazne izvršiti u otplatama tako što će istu platiti u 5 rata po 200,00 KM. "

Izreka presude mora sadržavati i način izvršenja nenaplative novčane kazne, tj. njenu zamjenu kaznom suplatornog zatvora (čl. 47. st. 2. i 3. KZ BiH) budući da se ista više ne naplaćuje prinudno.

"Na osnovu člana 47. KZ BiH u slučaju nenaplativosti novčana kazna će se zamijeniti kaznom zatvora, na način da će se za svakih započelih 50 (pedeset) KM odrediti jedan dan zatvora."

Odredba da će sud "bez odlaganja" novčanu kaznu zamijeniti kaznom zatvora i da u tom slučaju **kazna zatvora ne može biti duža od jedne godine** lako dovodi do mogućnosti da veće novčane kazne ostanu neizvršene.

4.1. Presuda na osnovu priznanja krivnje

U nastavku ćemo govoriti o dvije "podvrste" osuđujuće presude, koje predstavljaju novinu u našem krivičnom zakonodavstvu i za koje nemamo ustanovljenu praksu izrade istih, i upravo s ciljem postizanja što bolje prakse, iznijet ćemo neke do sada uočene modele, radi ocjene kvaliteta izrade, harmonizacije prakse i svakako postizanja najboljeg rješenja.

Ono što ovu vrstu presuda svakako razlikuje od gore navedenih, jeste relativno jednostavan pismeni izradak, budući da ove vrste presude ne sadrže ocjenu vjerodostojnosti dokaza u vezi sa činjeničnim i pravnim utvrđenjima, što svakako predstavlja najkompleksniji i najzahtjevniji dio pismeno izradene presude.

Relevantne zakonske odredbe:

Član 230. Razmatranje izjave o priznanju krivnje

(1) "Prilikom razmatranja izjave i priznanju krivnje, Sud provjerava:

a) da se do priznanja krivnje došlo dobrovoljno, svjesno i sa razumijevanjem, kao i nakon upoznavanja o mogućim posljedicama, uključujući i posljedice vezane za imovinsko-pravni zahtjev i troškove krivičnog postupka;

b) da postoji dovoljno dokaza o krivnji optuženog.

(2) Ako Sud prihvati izjavu o priznanju krivnje, izjava optuženog će se unijeti u zapisnik. Istovremeno odredit će se datum održavanja pretresa za izricanje krivično-pravne sankcije i to u roku od najkasnije tri dana.

(3) Ako Sud odbaci izjavu o priznanju krivnje, o tome će obavijestiti stranke i branitelja i to konstatovati u zapisnik. Izjava o priznanju krivnje ne može se koristiti kao dokaz u krivičnom postupku."

Metodologija izrade presude na osnovu izjave o priznanju krivnje treba da slijedi osnovnu intenciju same odredbe, ali i da sadrži sve elemente koje se po slovu zakona ispituju i prethode takvoj presudi. Prije svega polazimo od činjenice da izjava o priznanju krivnje od strane optuženog i prihvatanje takve izjave od strane suda rezultiraju završetkom krivičnog postupka bez održavanja glavnog pretresa, što znači jednostavno i efikasno, i sužava se na pretres za izricanje krivične sankcije.

Međutim, prije donošenja presude sud se mora kumulativno uvjeriti u više elemenata: da se do priznanja došlo dobrovoljno, svjesno i sa razumijevanjem, da je optuženi upoznat sa svim

posljedicama takvog priznanja, i te provjere sud mora detaljno provesti i o njima potpuno navesti u presudi. Nije dovoljno pitati optuženog, niti to navesti u presudi, da je optuženi priznao izvršenje krivičnog djela iz optužnice, bez navođenja izjave optuženog da svojim riječima ispriča događaj, objektivne radnje izvršenja i elemente podobne za utvrđivanje krivične odgovornosti optuženog u smislu člana 33. KZ BiH.

U smislu ove odredbe sud će, ispitujući izjavu o priznanju krivnje, utvrditi da li ponudeni dokazi upućuju na zaključak o krivnji optuženog, pa će razlozi za takav zaključak biti iznijeti i u presudi.

Iako novim zakonskim rješenjem, priznanje optuženog oslobađa sud od obaveze izvođenja dokaza, osim onih koji se odnose na odluku o krivično-pravnoj sankciji (na to upućuje i odredba čl. 265), sud je i dalje vezan opštim načelima (princip zakonitosti iz čl. 2. i zakonitost dokaza iz čl. 10).

Pored toga, krivično-pravna sankcija se može izreći samo krivično odgovornoj osobi, koja je uračunljiva i koja je djelo učinila sa umišljajem ili iz nehata, kada to zakon izričito propisuje.

Razlozi za odluku o krivično-pravnoj sankciji treba da sadrže sve ono što je već rečeno za izradu ovog dijela obrazloženja osuđujuće presude.

4.2. Presuda na osnovu prihvatanja sporazuma o priznanju krivnje

Relevantne zakonske odredbe: člana 231. ZKP BiH; člana 246. ZKP FBiH; članova 238. i 239. ZKP RS; člana 231. ZKP BD.

Član 231.

Pregovaranje o krivnji

- 1. Osumnjičeni, odnosno optuženi i njegov branilac mogu pregovarati sa Tužiocem o uslovima priznavanja krivnje za djelo za koje se osumnjičeni, odnosno optuženi tereti.*
- 2. Prilikom pregovaranja sa osumnjičenim, odnosno optuženim i braniocem o priznanju krivnje u skladu sa stavom 1. ovog člana, Tužilac može predložiti izricanje kazne ispod zakonom određenog minimuma kazne zatvora za to krivično djelo, odnosno blažu sankciju za osumnjičenog, odnosno optuženog.*
- 3. Sporazum o priznanju krivnje sačinjava se u pismenom obliku i sudija za prethodno saslušanje, sudija, odnosno vijeće može ga usvojiti ili odbaciti.*
- 4. Prilikom razmatranja sporazuma o priznanju krivnje, Sud provjerava:*
 - a. da se do sporazuma o priznanju krivnje došlo dobrovoljno, svjesno i sa razumijevanjem, kao i nakon upoznavanja o mogućim posljedicama, uključujući i posljedice vezane za imovinsko-pravni zahtjev i troškove krivičnog postupka;*
 - b. da postoji dovoljno dokaza o krivnji osumnjičenog, odnosno optuženog;*
 - c. da osumnjičeni, odnosno optuženi razumije da se sporazumom o priznanju krivnje odriče prava na suđenje i da ne može uložiti žalbu na krivično-pravnu sankciju koja će mu se izreći.*
- 5. Ako Sud prihvati izjavu o priznanju krivnje, izjava osumnjčenog, odnosno optuženog će se unijeti u zapisnik. Istovremeno će se odrediti datum održavanja pretresa za izricanje krivično-pravne sankcije, predviđene sporazumom iz stava 3. ovog člana i to u roku od najkasnije tri dana.*
- 6. Ako Sud odbaci sporazum o priznanju krivnje, o tome će obavijestiti stranke i branioca i to konstatovati u zapisnik.*

Priznanje dato pred sudijom za prethodno salušanje, sudijom, odnosno vjećem ne može se koristiti kao dokaz u krivičnom postupku.

7. O rezultatima pregovaranja o krivnji, Sud će obavijestiti oštećenog."

Novi institut "pregovaranje o krivnji" u našem krivičnoprocesnom zakonu iznjedrio je još jednu "podvrstu" osuđujuće presude, presudu na osnovu prihvatanja sporazuma o priznanju krivnje.

Ova procesna ustanova u bitnom se oslanja na elemente izjave o priznanju krivnje, ali podrazumijeva povoljniju i izvjesniju situaciju za optuženog od one predviđene, kada optuženi da izjavu u kojoj priznaje krivnju, jer pregovaranje ima za posljedicu dobitak određene pogodnosti, najčešće u vidu blaže krivično-pravne sankcije. Upravo takva mogućnost može opredijeliti optuženog da pristupi zaključenju sporazuma sa tužiocem koji ponekad nije njegov najbolji interes, pa sud ima obavezu za što temeljitiji pristup razmatranju takvog sporazuma. U praksi su se već pokazali loši rezultati olakog prihvatanja sporazuma o priznanju krivnje.

Kako se radi o novini u našem zakonu, pojavila se i različita praksa u izradi presuda na osnovu prihvaćenih sporazuma o priznanju krivnje, koja je rezultat, kako različitog pristupa u tumačenju samog instituta, tako i zakonskog teksta, a svakako i posebnosti prirode ovog instituta.

Naime, ako je glavni pretres, kao kontradiktorno sučeljavanje dviju ravnopravnih stranaka, potreban kako bi bio razriješen spor stranaka pred neovisnim i nepristrasnim presuđivačem, onda u situaciji kada nema spora nije potreban glavni pretres o krivnji (institut preuzet iz angloameričkog sistema krivičnog postupka kada optuženi priznaje djelo, ne predviđa raspravu, jer je krivnja priznata i nema potrebe trošiti snagu, vrijeme i novac na nešto o čemu nema spora).

Moguća je rasprava o krivično-pravnoj sankciji, jer tako i tužilac i odbrana imaju motiv - sučeliti argumente i prezentirati činjenice o kojima ovisi vrsta i visina krivično-pravne sankcije, oni tu imaju drugačiji, suprotstavljeni interes.

Ali kad tužilac u optužnom aktu utvrdi da je optuženi počinio određeno krivično djelo, a optuženi pred sudom izjavi "da, tako je", optuženi ne osporava tužiočevu tvrdnju. O tome da je djelo počinjeno tada nema spora, pa kad nema spora, nije ni nužno provoditi glavni pretres o krivnji, jer je okrivljeni krivnju priznao. Ostaje samo izricanje krivično-pravne sankcije čije otežavajuće i olakšavajuće okolnosti traže raspravu.

Zato, *de lege ferenda*, u situacijama kada optuženi prizna djelo, glavni pretres za utvrđivanje činjenica koje se odnose na krivnju treba izostati, na posebnom ročištu za razmatranje sporazuma okrivljeni, uz garancije da je svjestan svoje izjave i da je razumije (te da je sud u to uvjeren), daje izjavu o krivnji (osnovanosti optužnog akta), nakon čega se određuje održavanje pretresa, na kome stranke usmeno, javno i kontradiktorno iznose argumente i okolnosti važne za izbor vrste i visine kazne.

Rezultat ovakvog, **pojednostavljenog, pristupa** je donošenje i izrada presude koja najčešće izgleda ovako:

*"BOSNA I HERCEGOVINA
SUD BOSNE I HERCEGOVINE
S A R A J E V O
Broj: K- 03/06
Sarajevo, 26.01.2006. godine*

U IME BOSNE I HERCEGOVINE !

Sud Bosne i Hercegovine, sudija M.Š., kao sudija pojedinac, uz sudjelovanje zapisničara T. Đ., u krivičnom predmetu protiv optuženog V.Ž., zbog krivičnog djela nedozvoljeno korištenje

autorskih prava ih člana 243. stav 1. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, sve u vezi sa Zakonom o autorskom pravu i srodnim pravima u BiH, povodom optužnice Tužilaštva Bosne i Hercegovine broj KT- 314/05 od 14.12.2005. godine, po održanom glavnom i javnom pretresu za razmatranje sporazuma o priznanju krivnje i izricanje krivično-pravne sankcije, u prisutnosti tužioca Tužilaštva Bosne i Hercegovine J.L.-M., optuženog V.Ž. i njegovog branioca M.G., advokata iz Istočnog Sarajeva, dana 26.01.2006. godine, donio je i javno objavio

P R E S U D U

OPTUŽENI: V. Ž., sin S. i majke J., rođene V., rođen 25.09.1968. godine u Gradačcu, po nacionalnosti Srbin, državljanin BiH, po zanimanju veterinarski tehničar, oženjen, otac jednog mlđb. djeteta, stalno nastanjen u Šamcu, ul. _____.

K R I V I J E

Što je:

U toku 2004. godine, u Banjoj Luci i Sarajevu od njemu poznatih lica, a u namjeri da se bez odobrenja autora bavi umnožavanjem i prodajom autorskih djela fiksiranih na nosače zvuka i filma, nabavio kućište kompjutera bez registarskog broja, štampač marke "Canon" model 250, laserski štampač 1500/1500 L, 8 rezača za CD-ove, te 6 duplih dekova koje je povezao instalacijama, 9 komada DVD/RV čitača - rezača, dek marke "Kaba", hard disk "Kvantu" i kontrolor DVD 3000, kao i 3700 komada praznih CD-ova, 100 komada praznih DVD-ova, 2.319 komada praznih audio-kaseta, 20 komada plastičnih kutija za CD-ove, 400 komada DVD BOX, veći broj naljepnica i omota raznih izvodača za kasete i CD-ove, 20 komada vrpce za kasete tzv. "pankejk", uz pomoć koje opreme je protivno članu 34. i članu 109. stav 2. tačka b) Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima u BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 7/02), u porodičnoj kući svog oca V. S. u ulici _____ u Šamcu umnožio 241 komad CD-ova raznih autora, 373 komada DVD-ova raznih autora i 481 komad audio kasete i koju opremu je koristio sve do 28.12.2004. godine kada je ista od strane policije, kao i primjerci proizvedenih autorskih djela oduzeti,

čime je počinio krivično djelo nedozvoljeno korištenje autorskih prava iz člana 243. stav 1. KZ-a BiH, a sve u vezi sa Zakonom o autorskom pravu i srodnim pravima u BiH,

pa ga sud primjenom navedenog zakonskog propisa, te uz primjenu odredaba članova 40, 41,46, 47. i 48. KZ BiH :

O S U Ā U J E

na novčanu kaznu u iznosu od 8.500,00KM
(osamhiljadapetstotinakonvertibilnih maraka)

Novčanu kaznu optuženi je dužan platiti u roku od 5 (pet) mjeseci od dana pravomoćnosti presude, s tim ukoliko se novčana kazna ne može u cijelosti ili djelimično naplatiti u roku koji je utvrđen ovom presudom, Sud će bez odlaganja donijeti odluku da se novčana kazna zamijeni kaznom zatvora i to tako što će se za svakih započelih 50,00 (pedeset) KM novčane kazne odrediti 1 (jedan) dan zatvora.

Po osnovu odredbi člana 74. KZ BiH od optuženog se oduzimaju predmeti koji su upotrijebljeni za učinjenje predmetnog krivičnog djela i to kućište kompjutera bez registarskog broja, štampač marke "Canon" model 250, laserski štampač 1500/1500 L, 8 rezača za CD-ove, 6 duplih dekova koje je povezao instalacijama, 9 komada DVD/RV čitača - rezača, dek marke "Kaba", hard disk "Kvantu" i kontrolor DVD 3000.

Po osnovu odredbi člana 243. stav 6. KZ BiH od optuženog se oduzima 3700 komada praznih CD-ova, 100 komada praznih DVD-ova, 2.319 komada praznih audio-kaseta, 20

komada plastičnih kutija za CD-ove, 400 komada DVD BOX, veći broj naljepnica i omota raznih izvodača za kasete i CD-ove, 20 komada vrpce za kasete tzv. "pankejk", te će se navedeni oduzeti predmeti i uništiti.

Po osnovu odredbi člana 188. stav 1. ZKP BiH optuženi se obavezuje naknaditi troškove krivičnog postupka i to u iznosu od 50,00 KM na ime sudskog paušala, a sve u roku od 30 dana od dana pravomoćnosti presude.

O b r a z l o ž e n j e

Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, optužnicom broj KT- 314/05 od 14.12.2005. godine, optužilo je V.Ž., zbog krivičnog djela nedozvoljeno korištenje autorskih prava iz člana 243. stav 1. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, u vezi sa Zakonom o autorskom pravu i srodnim pravima u BiH, sa prijedlogom da se oglasi krivim i kazni po zakonu.

Sudija za prethodno saslušanje ovoga Suda je potvrdio optužnicu Tužilaštva Bosne i Hercegovine dana 21.12.2005. godine, nakon čega se optuženi na ročištu o izjašnjenju o krivnji izjasnio da nije kriv.

Dana 13.01.2006. godine optuženi V.Ž. i njegov branilac su sa tužiocem Tužilaštva Bosne i Hercegovine zaključili sporazum o priznanju krivnje, koji je ovaj Sud razmotrio, u smislu člana 231. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine i isti prihvatio, na glavnom pretresu održanom dana 26.01.2006. godine, nakon što je utvrdio da je do sporazuma došlo dobrovoljno, svjesno i sa razumijevanjem, kao i nakon upoznavanja optuženog o mogućim posljedicama, uključujući i posljedice vezane za imovinsko-pravni zahtjev i troškove krivičnog postupka, te da, pored navedenog, **postoji dovoljno dokaza o krivnji optuženog**, kao i da je optuženi razumio da se sporazumom odriče prava na suđenje i da ne može uložiti žalbu na krivično-pravnu sankciju koja će mu se izreći, a koja je dogovorena navedenim sporazumom. Nakon toga, sporazum je prihvaćen i isti je proglašen sastavnim dijelom zapisnika.

Po prihvatanju sporazuma o priznanju krivnje, pristupilo se izricanju krivično-pravne sankcije, pa je sud, nakon izjašnjenja, tužioca, optuženog i njegovog branioca, optuženog oglasio krivim, te ga je, za počinjeno krivično djelo, osudio na novčanu kaznu u iznosu od 8.500,00 KM (osamhiljadapetstotinakonvertibilnihmaraka). Sud, pri tome, smatra da je izrečena sankcija, srazmjerna težini počinjenog krivičnog djela i stepenu krivične odgovornosti optuženog i da će se istom ostvariti svrha krivično-pravne sankcije, kako prema optuženom, tako i prema ostalim potencijalnim počiniocima krivičnih djela da ubuduće ne čine krivična djela, a kako je to predviđeno u skladu sa odredbom člana 39. KZ BiH.

Prilikom odmjerenja utvrđene kazne, sud je na strani optuženog od olakšavajućih okolnosti cijenio da je priznao izvršenje krivičnog djela, što je rezultiralo zaključenjem sporazuma o priznanju krivnje sa tužiocem, koja činjenica je umnogome doprinijela bržem i efikasnijem okončanju krivičnog postupka i smanjenju troškova, zatim da je saradivao sa tužiocem, da se iskreno i korektno držao pred sudom, da ranije nije osuđivan, da je porodičan, dok otežavajućih okolnosti nije bilo.

Po osnovu odredbi člana 74. KZ BiH od optuženog su oduzeti predmeti koji su upotrijebljeni za učinjenje predmetnog krivičnog djela i to kućište kompjutera bez registarskog broja, štampač marke "Canon" model 250, laserski štampač 1500/1500 L, 8 rezača za CD-ove, 6 duplih dekova koje je povezao instalacijama, 9 komada DVD/RV čitača - rezača, dek marke "Kaba", hard disk "kvantu" i kontrolor DVD 3000.

Po osnovu odredbi člana 243. stav 6. KZ BiH od optuženog se oduzima 3.700 komada praznih CD-ova, 100 komada praznih DVD-ova, 2.319 komada praznih audio-kaseta, 20 komada plastičnih kutija za CD-ove, 400 komada DVD BOX, veći broj naljepnica i omota

raznih izvodača za kasete i CD-ove, 20 komada vrpce za kasete tzv. "pankejk", te će se navedeni oduzeti predmeti i uništiti.

Po osnovu člana 188. stav 1. ZKP BiH optuženi se obavezuje naknaditi troškove krivičnog postupka i to u iznosu od 50,00 KM na ime sudskog paušala, a sve u roku od 30 dana od dana pravomoćnosti presude, s obzirom na to da optuženi na svoje imovinske prilike je u mogućnosti platiti navedene troškove te da plaćanjem istih neće dovesti u pitanje svoje izdržavanje ili izdržavanje osoba koje je po zakonu dužan da izdržava.

Zapisničar

T.Đ.

S U D I J A

M.Š.

PRAVNA POUKA: Protiv ove presude optuženom nije dozvoljena žalba na krivično-pravnu sankciju, s obzirom na potpisani sporazum o uvjetima priznanja krivnje (čl. 231. ZKP-a BiH). "

Međutim, zakonodavac u stavu (4), tačka (b) navedene odredbe zahtijeva od suda da se uvjeri "**da postoji dovoljno dokaza o krivnji osumnjičenog, odnosno optuženog,**" što znači da samo priznanje krivnje, ma kako ono uvjerljivo bilo, ne oslobađa sud obaveze da se sam uvjeri u krivnju, odnosno o dovoljnosti dokaza o krivnji optuženog, tj. da je optuženi učinio predmetno krivično djelo (djela). U praksi, naravno postoje dileme šta to praktično znači u situaciji kada je optužnica potvrđena (jer ima dovoljno dokaza o osnovanoj sumnji), naročito kada do zaključenja sporazuma dođe prije započinjanja dokaznog postupka i kada faktički u spisu postoje samo dokazi kojima se potkrepljuje optužnica.⁹

9 Vidjeti o tome u Azra Miletić: "Institut pregovaranja o krivnji u praksi", Pravo i pravda, br. 1/05, Sarajevo, 2005. godine. "Kod ispitivanja ovog uslova za prihvatanje sporazuma postoje vrlo različiti i oprečni stavovi, koji po mom mišljenju, rezultiraju prije svega pojedinačnim stavom sudije o tome koliko važna je uloga suda, odnosno sudije u postupku prihvatanja sporazuma o priznanju krivnje. Za one koji su sporazum o priznanju krivnje prihvatili kao ugovor i konsenzus među strankama gdje sud ne treba da se bitno miješa, dovoljno dokaza o krivnji osumnjičenog postoji već samim tim što je optužnica potvrđena, te na ročištu za razmatranje sporazuma se zadovoljavaju samom konstatacijom da je tužilac uz optužnicu dostavio dovoljno dokaza o krivnji optuženog. Veći broj sudija smatra da ovakva formulacija nije u skladu sa zakonom, jer da se uz optužnicu dostavlja dovoljno dokaza da postoji osnovana sumnja da je optuženi učinio krivično djelo a da, doslovno tumačeći navedenu odredbu, zakonodavac traži da sud ispita i provjeri da li postoji dovoljno dokaza o "krivnji" optuženog, što je veći stepen uvjerenja nego što se traži za osnovanu sumnju. U cilju takve provjere od tužioca se traži prezentiranje dokaza sa obrazloženjem sadržine istih u vezi sa pojedinim tačkama optužnice, te je sud na osnovu takvog izlaganja, koje je u prisustvu optuženog i njegovog branioca, a što nije bez značaja, jer isti mogu osporiti navode tužioca, u mogućnosti da se uvjeri da li su prezentirani dokazi dovoljni za uvjerenje suda o krivnji optuženog. Pored ove, uočena je i praksa sudova da se optuženi temeljito ispita na okolnosti priznanja krivice u vezi sa svim tačkama optužnice, kako bi se sud uvjerio da je priznanje krivice, koje jeste pretpostavka svega, a ne samo zaključenje sporazuma, dato dobrovoljno, svjesno i sa razumijevanjem, a zatim izvrši uvid u sve dokaze koje tužilac prezentira sudu u toku ročišta za razmatranje krivnje. Također, nema ni jedinstvenog stava da li, prilikom provjeravanja dovoljnosti dokaza o krivnji optuženog, sud istovremeno treba provjeravati da li su dokazi, koje tužilac prezentira, pribavljeni na zakonit način i da li se na njima može zasnivati sudska odluka. Ovo posebno sa aspekta mogućnosti optuženog da izjavi prigovor na optužnicu kojim osporava zakonitost dokaza i dobijeno priznanje (čl. 233. st. 1.1. tač. c) ZKP BiH), te ukoliko on to ne učini, ili sudija za prethodno saslušanje razmatra sporazum prije formalnog potvrđivanja optužnice i dostavljanja iste na prigovor, da li sud ima obavezu da, i pored toga, prilikom razmatranja dokaza, vodi računa i o njihovoj zakonitosti. Ovakva obaveza suda proizilazila bi iz odredbe člana 10(2) ZKP (sud ne može zasnovati svoju odluku na dokazima pribavljenim povredama ljudskih prava..., niti na dokazima koji su pribavljeni bitnim povredama ovog zakona), koja je obavezujuća za prvostepeni postupak. Članom 297. stav 1. tačka i) ZKP propisano je da je učinjena bitna povreda odredaba krivičnog postupka, ako se presuda zasniva na dokazu na kome se po odredbama ovog zakona "ne može zasnivati presuda", međutim i ovakav stav je doveden u pitanje odredbom člana 306. ZKP BiH ("Vijeće Apelacionog odjeljenja ispituje presudu u onom dijelu u kojem se ona pobija žalbom"), što znači da se na bitne povrede odredaba krivičnog postupka više ne pazi po službenoj dužnosti, iz čega bi, pak, proizilazilo da se sud zakonitošću dokaza u ovoj fazi postupka može baviti jedino po žalbenom prigovoru stranaka, koja u konkretnim predmetima uglavnom neće biti ni ulagana, pa se može dogoditi da neko bude osuđen na temelju nezakonitih dokaza.

Bez obzira kako će postupajući sudija, odnosno vijeće, tumačiti "dovoljnost dokaza", prema drugom pristupu, sud je dužan navesti ponudene dokaze i dati svoju ocjenu tih dokaza u smislu da li su isti podobni da prozrokuju donošenje osuđujuće presude.

Ovo je posebno važno i sa aspekta ocjene zakonitosti dokaza (čl. 10. st. 2. " *Sud ne može zasnovati svoju odluku na dokazima pribavljenim povredama ljudskih prava i sloboda propisanih ustavom i međunarodnim ugovorima koje je Bosna i Hercegovina ratifikovala, niti na dokazima koji su pribavljeni bitnim povredama ovog zakona.* ").

Pored toga, optuženi se upozorava da ne može izjaviti žalbu samo na odluku o krivično-pravnoj sankciji, što znači da **optuženi može izjaviti žalbu zbog bitnih povreda odredaba krivičnog postupka, povrede krivičnog zakona, pa čak i zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja** (iako je ovaj žalbeni osnov reduciran zbog prirode postupka), presuda mora biti ispitana u okviru žalbenih prigovora, te može doći do ukidanja i takve presude, što se u praksi već događa.

Drugi sugerisani model:

" *BOSNA I HERCEGOVINA*

SUD BOSNE I HERCEGOVINE

S A R A J E V O

Broj: K- 09/05

Sarajevo, 22.03.2005. godine

U IME BOSNE I HERCEGOVINE !

Sud Bosne i Hercegovine, u vijeću sastavljenom od sudija A.M., kao predsjednice vijeća, te Ž.R. i M.N., kao članova vijeća, uz sudjelovanje zapisničara Tanje Đokić, u krivičnom predmetu protiv optužene L.M., zbog krivičnog djela - Krivotvorenje novca iz člana 205. stav 1. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, povodom optužnice Tužilaštva Bosne i Hercegovine, broj: Kt- 304/04 od 16.11.2004. godine, nakon razmatranja sporazuma i održanog pretresa za izricanje krivično-pravne sankcije u prisustvu tužioca Tužilaštva BiH Ismeta Šuškića, optužene i njenog branioca Gligić Gorana, advokata iz Sarajeva, dana 22.03.2005. godine, donio je i istog dana javno objavio sljedeću:

P R E S U D U

OPTUŽENA: L.M., kći M. i majke S., rođene S., rođena 24.04.1965. godine u mjestu Ljuša, Opština Donji Vakuf, nastanjena u Gradišci, ul. _____, nezaposlena, pismena sa završenom Ugostiteljskom školom, udovica, majka jednog djeteta, po nacionalnosti Srпкиnja, državljanka BiH, neosuđivana,

K R I V A J E

Što je:

Od B.N., koja je u drugoj polovini maja 2004. godine oko 22,00 časa, radeći kao trgovac u STR "Stupar" u Aleksandrovcu, Opština Laktaši, od NN lica, za prodatu robu primila novčanicu od 1.000 kuna serijskog slova i broja A7160846E kao pravu, koju je sutradan provjerila i utvrdila da je krivotvorena i umjesto da to prijavi policiji, slučaj ispričala L.M., ponudivši joj tu novčanicu uz proviziju da je zamijeni na drugom mjestu, istu i prihvatila, pa je tako L.M. 05.06.2004. godine, na benzinskoj pumpi "Vicanović" u mjestu Mahovljani, Opština Laktaši, znajući da je novčanica od 1.000 Kuna krivotvorena, radniku benzinske pumpe Š. Slavku platila gorivo navedenom novčanicom,

dakle, lažan novac stavila u optičaj kao pravi, čime je počinila krivično djelo - Krivotvorenje novca iz člana 205. stav 1. KZ BiH, pa joj Sud na osnovu istog zakonskog propisa, te primjenom član 42, 48. i 49. tačka b), član 50. stav 1. tačka d), član 58. i 59. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine izriče

U S L O V N U O S U D U

KOJOM UTVRĐUJE KAZNU ZATVORA U TRAJANJU OD 8 (OSAM) MJESECI, s tim da se ista neće izvršiti ukoliko optužena u roku od 3 (tri) godine ne počini novo krivično djelo.

Na osnovu člana 188. stav 4. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine optužena se oslobada dužnosti plaćanja troškova krivičnog postupka.

Na osnovu člana 205. stav 5. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine od optužene se oduzima krivotvorena novčanica u apoenu od 1.000 kuna, serijskog slova i broja A7160846E.

Na osnovu člana 198. stav 2. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine optužena je dužna naknaditi štetu oštećenom S.Š. u iznosu od 1.000 Kuna.

O b r a z l o ž e n j e

Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, svojom optužnicom Kt- broj: 304/04 od 16.11.2004. godine, stavilo je na teret optuženoj krivično djelo - Krivotvorenje novca iz člana 205. stav 1. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: KZ BiH), sa prijedlogom da se optužena oglasi krivom i kazni po zakonu.

Dana 07.02.2005.godine, optužena L.M. je sa Tužilaštvom Bosne i Hercegovine zaključila sporazum o priznanju krivnje, koji je ovo vijeće razmotrilo dana 22.03.2005. godine, te utvrdilo da je sporazum potpisan dobrovoljno, svjesno i sa razumijevanjem, da je optužena svjesna da navedenim sporazumom u potpunosti priznaje krivicu za djelo koje joj se predmetnom optužnicom stavlja na teret, kao i da se potpisivanjem sporazuma o priznanju krivnje odriče prava na suđenje. Vijeće se uvjerilo da je optužena svjesna i ostalih posljedica predviđenih sporazumom, da može biti obavezana na naknadu troškova krivičnog postupka, te odredaba sporazuma vezano za krivičnu sankciju, kao i činjenicu da ne može uložiti žalbu na krivično-pravnu sankciju koja će joj se izreći.

*Utvrđujući da li postoji dovoljno dokaza o krivnji optužene, na ročištu za razmatranje sporazuma, **zastupnik optužbe je sudu prezentirao dokaze optužbe** pribavljene u istrazi i to zapisnike o ispitivanju optuženih B.N. i L.M. kojim se potkrepljuju navodi optužnice da je optužena preduzela radnje opisane u izreci presude, zatim zapisnike o saslušanju svjedoka R.G., D.K. i oštećenog kao svjedoka S.Š., a na okolnosti navoda optužbe da je optužena krivotvorenu novčanicu stavila u optičaj na benzinskoj pumpi gdje je radio oštećeni Š. Pored navedenih, tužilac je sudu prezentirao i dokaz - nalaz vještačenja novčanice koji je izvršen od strane MUP-a RS, a iz kojeg proizilazi da je predmetna novčanica krivotvorena, te je sudu dostavljena i sporna novčanica u apoenu od 1.000 kuna serijskog slova i broja A7160846E, te izvještaj CJB Banja Luka - PS Laktaši i izvod iz kaznene evidencije za optuženu.*

Svi prezentirani dokazi su nesporni među strankama, na iste nije bilo nikakvih primjedbi niti prigovora od strane odbrane optužene, pa je vijeće zaključilo da je tužilac pružio dovoljno dokaza o krivici optužene L.M. i da je optužena, u vrijeme i na način opisan u izreci presude, počinila krivično djelo - Krivotvorenje novca iz člana 205. stav 1. KZ BiH, za koje ju je sud, prihvatajući sporazum, i oglasio krivom.

Na pretresu za izricanje krivične sankcije, koji je vijeće održalo odmah po prihvatanju sporazuma, zastupnik optužbe je ostao kod prijedloga iz sporazuma da se optuženoj, za

učinjeno krivično djelo, izrekne uslovna osuda, s tim da se utvrdi kazna zatvora u trajanju od 8 (osam) do 11 mjeseci sa rokom provjere od dvije do tri godine, pri tome ističući da je optužena udovica i majka jednog djeteta, da je do sada neosuđivana i da je u teškoj materijalnoj situaciji, te da bi i prijetnja od izvršenja kazne na optuženu popravno djelovala.

Branilac optužene se saglasio sa navodima tužioca, također ukazujući na priznanje krivnje od strane optužene, da do sada nije osuđivana, njenu porodičnu i tešku materijalnu situaciju.

Odlučujući o vrsti i visini krivične sankcije, sud je cijenio sve okolnosti koje su od uticaja pri izboru vrste i visine te sankcije, a posebno stepen društvene opasnosti djela i učinioca, te okolnosti pod kojim je isto učinjeno, pri čemu je od olakšavajućih našao da je optužena u potpunosti priznala izvršenje krivičnog djela, da je porodična, majka jednog djeteta i jedini hranilac porodice, neosuđivana, te da je djelo izvršila zbog veoma teške materijalne situacije, oćenivši ove okolnosti u svojoj skupnosti kao osobito olakšavajuće okolnosti, dok otežavajućih okolnosti sud nije našao, pa je imajući u vidu sve ove okolnosti izrekao uslovnu osudu kojom je, primjenom odredaba o ublažavanju kazne, utvrdio kaznu zatvora u trajanju od 8 (osam) mjeseci, sa rokom provjere od 3 (tri) godine, nalazeći da se radi o takvom izvršiocu krivičnog djela na kojeg će i samo upozorenje uz prijetnju kaznom, bez njenog izvršenja, postići da optužena ubuduće ne vrši krivična djela, te svrha izricanja krivičnih sankcija predviđena zakonom.

Na osnovu člana 205. stav 5. Krivičnog zakona BiH od optužene je oduzeta krivotvorena novčanica u apoenu od 1.000 kuna serijskog slova i broja A7160846E, kao predmet izvršenja krivičnog djela.

Na osnovu člana 188. stav 4. ZKP-a BiH optužena je oslobođena dužnosti naknade troškova krivičnog postupka, a koji se odnose na naknadu troškova braniocu po službenoj dužnosti, nalazeći da bi njihovim plaćanjem bilo dovedeno u pitanje izdržavanje optužene i njene porodice.

Odlučujući o imovinsko-pravnom zahtjevu oštećenog S.Š., sud je našao da je isti u cijelosti osnovan, te je, na osnovu člana 198. stav 2. ZKP BiH, optuženu obavezao na naknadu štete oštećenom S.Š. u iznosu od 1.000 kuna, a budući da su podaci prikupljeni u toku krivičnog postupka pružili pouzdan osnov za donošenje takve odluke.

Zapisničar

T. Đ.

PREDSJEDNIK VIJEĆA

S U D I J A

A.M.

POUKA: Protiv ove presude dozvoljena je žalba u roku od 15 dana od dana prijema opravka iste. Žalba se ne može izjaviti na odluku o krivičnoj sankciji."

4. 3. Presuda na osnovu kaznenog naloga

Relevantne zakonske odredbe:

Član 334, 335, 336, 337, 338. i 339. ZKP BiH

"Član 337.

Izdavanje kaznenog naloga

1. *Ako optuženi izjavi da nije kriv ili stavi prigovor na optužnicu, sudija će zakazati glavni pretres u roku od 30 dana ili proslijediti optužnicu na dalji postupak, u skladu sa ovim zakonom.*

2. *Ako optuženi izjavi da je kriv i da prihvata krivično-pravnu sankciju ili mjeru predloženu u optužnici, sudija će prvo utvrditi krivnju i onda presudom izdati kazneni nalog u skladu s optužnicom.*

Član 338.

Sadržaj presude kojom se izdaje kazneni nalog i pravo na žalbu

1. *Presuda kojom se izdaje kazneni nalog sadrži podatke iz člana 285. ovog zakona.*
2. *U obrazloženju presude iz stava 1. ovog člana ukratko se navode razlozi koji opravdavaju izricanje presude kojom se izdaje kazneni nalog.*
3. *Protiv presude iz stava 1. ovog člana dopuštena je žalba u roku od osam dana od dana dostavljanja presude ."*

Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske ovaj institut obradio je u članovima 340, 341, 342, 343, 344 i 345.

Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine ovaj institut obradio je u članovima 350, 351, 352, 353, 354 i 355.

Zakon o krivičnom postupku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine ovaj institut obradio je u članovima 334, 335, 336, 337, 338 i 339.

Kazneni nalog je novi institut u našem procesnom zakonodavstvu svrstan u posebne postupke, koji poznaju svi zakoni o krivičnim postupcima koji su na snazi u Bosni i Hercegovini, a osnovna svrha uvođenja ovog instituta kao i kod priznanja krivnje i sporazuma o priznanju krivnje je ubrzanje krivičnog postupka, jer se ne provodi glavni pretres, postupak se maksimalno pojednostavljuje, a istovremeno se od strane suda provjerava da li su ispunjeni uslovi za prihvatanje kaznenog naloga, tako da je ovaj postupak jednako dobar kao i redovan krivični postupak.

Kazneni nalog se može predložiti u slučaju da je za krivično djelo propisana kazna zatvora do 5 (pet) godina ili novčana kazna, kao glavna kazna.

Kaznenim nalogom ne može se tražiti izricanje kazne zatvora, jer za isto ne postoji zakonski osnov, a svrha ovog instituta je da sud i tužilaštvo rasterete suđenja u manje složenim, jednostavnijim postupcima i manje društveno opasnim krivičnim djelima, što nije slučaj kad se izriče kazna zatvora učiniocima krivičnih djela.

O optužnici sa prijedlogom da se izda kazneni nalog odlučuje sudija pojedinac, što je također jedna od karakteristika ovog instituta, tako da pored toga što se izbjegava provođenje glavnog pretresa i maksimalno ubrzava krivični postupak, štede se i ljudski resursi.

S obzirom na to da se radi o skraćenom postupku u kome se ne provodi glavni pretres i dokazni postupak, i postupak izrade presude je jednostavniji i obrazloženje presude se svodi na razloge koji opravdavaju prihvatanje kaznenog naloga.

Presuda kojom se izdaje kazneni nalog po svom sadržaju ista je kao i presuda kojom se optuženi oglašava krivim u redovnom krivičnom postupku (čl. 338. st. 1) .

Pored ovih obaveznih elemenata u obrazloženju presude kojom se izdaje kazneni nalog "*ukratko se navode razlozi koji opravdavaju izricanje presude kojom se izdaje kazneni nalog*" član 338(2), a kratke razloge treba dovesti u vezu sa stavom (2) član 337. "**sudija će prvo utvrditi krivnju**", kod čega treba koristiti sve standarde navedene kod instituta izjave o priznanju krivnje.

Pored ovog uslova potrebno je da postoji **dovoljno dokaza** koji pružaju osnov za tvrdnju da je optuženi učinio krivično djelo. Termin "**dovoljno dokaza**", treba tumačiti kao dokaze koji

upućuju na zaključak da je učinjeno krivično djelo, to može biti isti onaj standard koji se koristi kod priznanja krivnje i sporazuma o priznanju krivnje, kada je bilo riječi o terminu "dovoljno dokaza" pa obrazloženje presude mora sadržavati zaključak suda zašto su priznanje krivnje koje je dao optuženi i predočeni dokazi podobni za uvjerenje suda da je optuženi krivično odgovoran i da je učinio krivično djelo.

Iz sudske prakse:

"BOSNA I HERCEGOVINA

SUD BOSNE I HERCEGOVINE

SARAJEVO

Broj: KPS- 34/06

Sarajevo, 28.02.2006.godine

U IME BOSNE I HERCEGOVINE !

Sud Bosne i Hercegovine, sudija za prethodno saslušanje N.P., uz sudjelovanje zapisničara T. Đ., u krivičnom predmetu protiv optuženog J.Z., zbog krivičnog djela nedozvoljeno korištenje autorskih prava iz člana 243. stav 1. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu KZ BiH), odlučujući po optužnici Tužilaštva/Tužiteljstva Bosne i Hercegovine broj: KT-132/05 od 10.02.2006. godine, sa sadržanim prijedlogom za izdavanje kaznenog naloga, na javnom ročištu za saslušanje optuženog, u prisustvu optuženog J.Z. i tužiteljice B.S. na osnovu člana 337. stav 2. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu ZKP-a BiH), dana 28.02.2006. godine, donio je i javno objavio:

P R E S U D U

U skladu sa optužnicom Tužilaštva/Tužiteljstva Bosne i Hercegovine br. KT- 132/05 od 10.02.2006.godine izdajem

KAZNENI NALOG

Optuženi:

J. Z. zv. "Zeko", sin Dž. i majke S., rođene Š., rođen u Deču - Pećnica 11.03.1967. godine, nastanjen u Tuzli, ul. _____, Bošnjak, državljanin BiH, ugostitelj, oženjen, otac jednog djeteta, lošeg materijalnog stanja, JMBG: _____.

K R I V I J E

Što je:

Dana 28.12.2004. godine u Tuzli u TR "____", čiji je on vlasnik u ulici Trgovačka stavljao u promet veću količinu optičkih diskova (formata CD 1.188 komada) sa zvučnim snimcima i (formata DVD 16 komada sa snimljenim filmovima), ukupno 1.204 komada, a na kojima su fiksirana i umnožena autorska djela bez odobrenja autora ili drugog nosioca autorskog prava ili lica koje je ovlašteno dati odobrenja, suprotno odredbama člana 34. i člana 109. stav 2. tačka b) Zakona o autorskom pravu i srodnim pravima u BiH ("Sl. glasnik BiH", br. 7/02), pa su navedeni predmeti prilikom pretresa po Naredbi Suda BiH broj: KPP- 443/04 od 22.12.2004. godine, od strane ovlaštenih službenih lica PU Tuzla pronađeni i oduzeti,

čme je počinio krivično djelo nedozvoljeno korištenje autorskih prava iz člana 243. stav 1. KZ BiH.

Pa mu se na osnovu istog zakonskog propisa, uz primjenu članova 46. i 48. KZ BiH izriče:

NOVČANA KAZNA
u iznosu od 800,00 KM (osamastotinakonvertibilnihmaraka)

koju je dužan platiti u roku od 2 (dva) mjeseca po pravosnažnosti presude.

Na osnovu člana 47. KZ BiH u slučaju nenaplativosti novčana kazna će se zamijeniti kaznom zatvora, na način da će se za svakih započelih 50 (pedeset) KM odrediti jedan dan zatvora.

Na osnovu člana 243. stav 6. KZ BiH, od optuženog se trajno oduzima 1.188 komada formata CD, 16 komada formata DVD sa snimljenim filmovima, ukupno 1.204 komada.

Na osnovu člana 188. stav 1. ZKP-a BiH, optuženi je dužan snositi troškove krivičnog postupka i platiti sudu paušal u iznosu od 50,00 KM, koje je dužan platiti u roku od 15 dana od dana pravosnažnosti presude.

O b r a z l o ž e n j e

Optužnicom br. KT- 132/05 od 10.02.2006. godine Tužilaštva/Tužiteljstva Bosne i Hercegovine, optužen je J.Z. da je počinio krivično djelo nedozvoljeno korištenje autorskih prava iz člana 243. stav 1. KZ BiH. Citiranom optužnicom predloženo je izdavanje kaznenog naloga te da se imenovanom izrekne novčana kazna u iznosu od 700,00 do 1.000,00 KM, kao i oduzimanje navedenih CD-ova i DVD-ova.

Sudija za prethodno saslušanje se složio sa zahtjevom za izdavanje kaznenog naloga te potvrdio optužnicu 21.02.2006. godine i zakazao saslušanje optuženog na osnovu člana 336. stav 1. u vezi sa članom 229. ZKP-a BiH.

Na osnovu člana 336. stav 2. ZKP-a BiH, prilikom saslušanja optuženog sudija je utvrdio da je ispoštovano pravo optuženog da ga zastupa branilac, da je primio i razumio optužnicu i zahtjev Tužilaštva za izricanje krivično-pravne sankcije, da se optuženi upoznao sa dokazima koje je prikupio tužilac i to: zapisnik o ispitivanju svjedoka Dž.M. od 05.01.2005. godine, zapisnik o ispitivanju svjedoka A.S. od 04.01.2006. godine, zapisnik o ispitivanju svjedoka N.H. od 09.01.2006. godine, zapisnik o ispitivanju svjedoka A.B. od 16.01.2006. godine, zapisnik o ispitivanju svjedoka Z.J. od 12.01.2005. godine, zapisnik o uvidaju MUP Kantona Tuzla broj: 08-02/3-3-04.3-571/04 od 29.12.2004. godine, zapisnik o pretresu stana i drugih prostorija MUP Kantona Tuzla broj: 08-02/03-3-04.3-571/04 SP od 28.12.2004. godine, potvrda o privremenom oduzimanju predmeta MUP Kantona Tuzla broj: 08-02/3-3-04.3-571/04 od 28.12.2004. godine sa spiskom oduzetih predmeta, zapisnik o pretresanju osobe J.Z. MUP Kantona Tuzla broj: 08-02/3-3-04.3-571/04 SP od 28.12.2004. godine, potvrda o privremenom oduzimanju predmeta od J. Z. MUP Kantona Tuzla broj: 08-02/3-3-04.3-571/04 SP od 28.12.2004. godine, fotodokumentacija MUP Tuzlanskog kantona broj: 08-02/3-3-04.3-571/04 od 08.02.2005. godine, izvod iz kaznene evidencije za J.Z. - MUP Tuzlanskog kantona od 06.01.2006. godine, zapisnici o ispitivanju osumnjičenog J.Z. od 04.01.2005. godine i 24.01.2006. godine, te je izjavio da se svi dokazi koji su sadržani u optuženju odnose na optuženje i da "stoje protiv njega".

Pozvan da se izjasni o krivnji i predloženoj krivično-pravnoj sankciji, optuženi je izjavio da je kriv te da je predložena sankcija u vezi sa kaznenim nalogom prihvatljiva, s tim što je zamolio da mu se izrekne minimalna kazna.

S obzirom na naznačeno, na osnovu člana 337. stav 2. ZKP-a BiH, nakon što se optuženi izjasnio o krivnji, te prihvatanjem krivično-pravne sankcije, sudija je utvrdio krivnju i izdao kazneni nalog u skladu sa optužnicom.

Izricanje ovakve presude opravdano je u potpunosti, s naznakom da je optuženi razumio optužnicu, priznao krivnju, prihvatio predložene dokaze te prihvatio izricanje sankcije, priznajući pri tome da je kriv za činjenje krivičnog djela iz optuženja. Optuženi je djelo opisano u izreci činio sa svješću o tome, htijući to, shvatajući značaj svojih postupaka, dakle, postupajući u direktnom umišljaju, zašto je oglašen krivim.

Odlučujući o vrsti i visini sankcije sud je prihvatio kaznu predloženu u prijedlogu za izdavanje kaznenog naloga imajući pri tom u vidu sve okolnosti koje mogu biti od uticaja da kazna bude veća ili manja. Sud je kao olakšavajuće okolnosti na strani optuženog našao da se radi o porodičnoj osobi, da do sada nije osuđivan, da je priznao izvršenje krivičnog djela, a prihvatanjem sankcije izrazio i kajanje, kao i to da je stepen krivične odgovornosti optuženog u odnosu na sadržinu presuđenja i na proistekle posljedice takav da se radi o pojedinačnoj radnji počinioaca u najblažem obliku naznačenog krivičnog djela, da su predmeti diskovi i DVD oduzeti, čime su štetne posljedice znatno umanjene, dok otežavajućih okolnosti nije našao.

Imajući u vidu navedeno sud je mišljenja da će se i izricanjem novčane kazne u potpunosti postići svrha kažnjavanja iz člana 48. KZ BiH, te da je novčana kazna od 800,00 KM (osamstotinakonvertibilnihmaraka) adekvatna kako počinjenom djelu tako i stepenu krivične odgovornosti počinioaca.

Na osnovu člana 47. KZ BiH u slučaju nenaplativosti novčana kazna će se zamijeniti kaznom zatvora, na način da će se za svakih započetih 50 (pedeset) KM odrediti jedan dan zatvora.

Na osnovu člana 243. stav 6. KZ BiH, od optuženog je trajno oduzeto 1.188 komada formata CD, 16 komada formata DVD sa snimljenim filmovima, ukupno 1.204 komada, kao predmeti koji su bili upotrijebljeni za učinjenje krivičnog djela.

Na osnovu člana 188. stav 1. ZKP-a BiH, optuženi je obavezan naknaditi troškove krivičnog postupka i platiti sudu paušal u iznosu od 50,00 KM.

ZAPISNIČAR

T. Đ.

S U D I J A

ZA PRETHODNO SASLUŠANJE

N.P.

PRAVNA POUKA: Protiv ove presude dozvoljena je žalba Apelacionom vijeću Suda Bosne i Hercegovine u roku od 8 (osam) dana od dana prijema presude."

4. 4. Presuda pravnom licu

Glavom XIV Krivičnog zakona B i H propisana je krivična odgovornost pravnih osoba (u članovima od 122. do 144), a odredbama iz glave XXVII Zakona o krivičnom postupku BiH, postupak protiv pravnih osoba (u članovima od 375. do 387), i ova novina u našem krivičnom zakonodavstvu izraz je implementiranja međunarodnih pravnih akata koji regulišu ovo pitanje, a prema kojima se transformiše uređenje kažnjivosti pravnih osoba iz unutrašnjeg kriminalno političkog pitanja pojedinih država u vanjsko kriminalno političko pitanje ispunjenja međunarodnopravnih obaveza, te kao odgovor na niz preporuka Vijeća Evrope u kojima se predlaže kažnjivost pravnih osoba.¹⁰

10 Vidjeti: Komentari zakona o krivičnom/kaznenom postupku u Bosni i Hercegovini; Zajednički projekat Vijeća Evrope i Evropske unije, Sarajevo 2005, str. 924-935.

Relevantne zakonske odredbe: član 385. ZKP BiH; član 406. ZK PFBiH; član 391. ZKP RS; član 385. ZKP BDBiH

" Član 385. Presuda pravnoj osobi"

Pored sadržaja propisanog u članu 285. ovog zakona, pisana presuda pravnoj osobi mora sadržavati:

- a) u uvodu presude - naziv pod kojim pravna osoba u skladu s propisima nastupa u pravnom prometu i sjedište pravne osobe, kao i ime i prezime zastupnika pravne osobe koji je bio prisutan na glavnom pretresu;*
- b) u izreci presude - naziv pod kojim pravna osoba u skladu s propisima nastupa u pravnom prometu i sjedište pravne osobe, kao i zakonski propis po kojem je optužena, po kojem se oslobađa od optužbe ili po kojem se optužba odbija."*

I za ovu vrstu presude Zakon predviđa primjenu opšte odredbe o obaveznim elementima presude iz člana 285, ali i dodatni sadržaj koji mora biti zastupljen u presudi pravnoj osobi. Poseban sadržaj očito je posljedica specifičnosti postupka protiv pravnih osoba, u logičkoj je vezi sa sadržajem optužnice protiv pravne osobe. Ta specifičnost je zapravo obaveza unošenja podataka u presudu, a koji se odnose na naziv pravne osobe pod kojim djeluje u pravnom prometu i sjedište pravne osobe, ime i prezime zastupnika pravne osobe koji je bio na glavnom pretresu (u uvodu presude), zakonski propis po kojem je pravna osoba optužena, po kojem se oslobađa od optužbe ili po kojem se optužba odbijena.

Vještine u izradi ove vrste presude tek se razvijaju, s obzirom na kratak period primjene ovih odredaba, a kao posljedica nepostojanja bilo kakve prakse, institut je veoma malo u primjeni i još uvijek nije zaživio u našoj krivično-pravnoj praksi.

Iz sudske prakse:

"SUD BOSNE I HERCEGOVINE

Broj: KPV-05/06

Sarajevo, 08.06.2006. godine

U IME BOSNE I HERCEGOVINE!

Sud Bosne i Hercegovine, u vijeću sastavljenom od sudija Dr M. S., kao predsjednika vijeća, Š. M. i I. T. kao članova vijeća, uz sudjelovanje pravnog saradnika S. B., kao zapisničara, u krivičnom predmetu protiv optuženog V. B., zbog krivičnog djela Udruživanje radi činjenja krivičnih djela iz člana 249. stav 2. i krivičnog djela Pranje novca iz člana 209. stav 2. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, a u vezi sa članom 53. KZ BiH - sticaj krivičnih djela i prvih osoba A. d.o.o., B., sa sjedištem u B., i I. d.o.o. B. iz B., zbog krivičnog djela - Pranje novca iz člana 209. stav 2. KZ BiH, koje je zastupao optuženi V.B. u smislu člana 379. stav 2. ZKPBiH, po optužnici Tužilaštva Bosne i Hercegovine broj KT-42/04 od 18.04.2005. godine, nakon održanog ročišta za razmatranje sporazuma o priznanju krivnje i pretresa za izricanje krivično-pravne sankcije, u prisutnosti tužiteljice Tužilaštva Bosne i Hercegovine B.S., optuženog V.B. i njegovog branioca advokata G.N., dana 08.06.2006. godine donio je istog dana i javno objavio sljedeću:

"P R E S U D U

I

OPTUŽENI V.B., sin P. i majke D., rodene Ž., rođen 19.10.1963. godine u B., nastanjen u B., ul. _____ i u D. kod B. ul. _____ - BiH, Srbin, državljanin

BiH i SCG, po zanimanju ekonomista sa završenom višom ekonomskom školom, oženjen otac dvoje djece, osuđivan.

KRIV JE

što je:

1. U periodu od januara do oktobra 2003. godine u Brčkom, optuženi je zajedno sa drugim licima iz optužnice postao član organizovane grupe ljudi, te dogovorio da kao vlasnik i odgovorno lice preduzeća A. d.o.o. B. i I. d.o.o. B., stavi istima na raspolaganje ovjerenu registracijsku dokumentaciju, dokumentaciju transakcijskih računa, bjanko potpisane i ovjerene narudžbenice sa izjavama da je roba namijenjena za dalju prodaju i virmanske naloge, što su isti prihvatili za ugovorenu proviziju, znajući da će ista biti upotrijebljena u nelegalnom privrednom poslovanju;
2. za dogovorenu proviziju, stavio preduzeću P. O. d.o.o. B. na raspolaganje ovjerenu registracijsku dokumentaciju svojih preduzeća, ovjerenu dokumentaciju o otvorenim transakcijskim računima, bjanko potpisane i ovjerene narudžbenice sa izjavama i virmanske naloge, koji su sukcesivno popunjavani od strane ostalih lica iz optužnice, da bi nakon gotovinske prodaje nafte i naftnih derivata taj novac u najvećem broju slučajeva bio polagan na transakcione račune njegovih preduzeća kao njihov ostvareni prihod i istovremeno vršeno plaćanje preduzeću P. O. d.o.o. B., na koji način je kod banaka u B. transferisan novac i to preko:

- preduzeća I. d.o.o. B. iznos od 1,151.021,00 KM, preko ... banke 737.635,00 KM i Nove banke Brčko 413.326,00 KM,

- preduzeća A. d.o.o. B. iznos od 1,334.941,00 KM, preko ... banke,

na koji način su navedeni iznosi legalizovani i ubačeni u redovne tokove novca i poslovanje preduzeća P. O. d.o.o. B., ugrožavajući tako zajednički ekonomski prostor BiH i prikriveno izbjegnuto plaćanje poreza,

dakle, postao član organizovane grupe ljudi radi vršenja krivičnih djela i stavio na raspolaganje dokumentaciju preduzeća i novac veće vrijednosti pribavljen krivičnim djelom u iznosu većem od 50.000,00 KM prikrivši,

čime je, pod tačkom 1. počinio krivično djelo udruživanja radi činjenja krivičnih djela iz člana 249. stav 2. KZ BiH, a pod tačkom 2. krivično djelo Pranje novca iz člana 209. stav 2. KZ BiH, sve u vezi sa članom 53. KZ BiH.

Na osnovu citiranih zakonskih propisa, te uz primjenu članova 39, 42, 48. i 53. KZ BiH optuženom V.B. se za krivično djelo iz člana 249. stav 2. KZ BiH **utvrđuje kazna zatvora u trajanju od 6 (šest) mjeseci**, a za krivično djelo iz člana 209. stav 2. KZ BiH **utvrđuje se kazna zatvora u trajanju od 1 (jedne) godine i 8 (osam) mjeseci**, a na osnovu člana 55. citiranog Zakona, **kao već utvrđena, uzima mu se kazna zatvora u trajanju od 4 (četiri) godine i 6 (šest) mjeseci** izrečena pravosnažnom presudom ovoga Suda broj: K-79/04 od 19.01.2005. godine.

Pa se na osnovu citiranih zakonskih propisa optuženi

O S U Đ U J E

Na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 6 (šest) godina i 6 (šest) mjeseci.

Na osnovu člana 56. KZ BiH u izrečenu zatvorsku kaznu optuženom V.B. uračunava se vrijeme koje je proveo u pritvoru i na izdržavanju kazne po presudi ovog Suda broj K-79/04

od 19.01.2005. godine, kao i vrijeme koje je proveo u ekstradicionom pritvoru u Republici Hrvatskoj od 26.10.2005. godine do 03.02.2006. godine.

Na osnovu člana 188. stav 4. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, optuženi se oslobađa dužnosti plaćanja troškova krivičnog postupka.

II

PRAVNA OSOBA A. d.o.o. B.

O d g o v o r n a j e

što je:

kao pravna osoba raspolagala protivpravno ostvarenom imovinskom koristi koju je u ime, za račun i u korist iste ostvario optuženi V.B., kao direktor i vlasnik na osnovu ličnog odobrenja a u iznosu i na način opisan pod tačkom I pod 2. izreke presude,

čime je odgovorna za krivično djelo Pranje novca iz člana 209. stav 2. KZ BiH,

pa joj sud, na osnovu navedenih zakonskih propisa, te članova 131. i 134. Krivičnog zakona BiH,

IZRIČE

KAZNU PRESTANKA PRAVNE OSOBE

Na osnovu člana 134. stav 3. Krivičnog zakona BiH, sud će predložiti otvaranje postupka likvidacije pravne osobe A. d.o.o. B.

III

PRAVNA OSOBA I. d.o.o. B.

O d g o v o r n a j e

što je:

Kao pravna osoba raspolagala protivpravno ostvarenom imovinskom koristi koju je u ime, za račun i u korist iste ostvario optuženi V. B., kao direktor i vlasnik na osnovu ličnog odobrenja a u iznosu i na način opisan pod tačkom I pod 2. izreke presude,

čime je odgovorna za krivično djelo Pranje novca iz člana 209. stav 2. KZ BiH,

pa joj Sud, na osnovu navedenih zakonskih propisa, te članova 131. i 134. Krivičnog zakona BiH,

IZRIČE

KAZNU PRESTANKA PRAVNE OSOBE

Na osnovu člana 134. stav 3. Krivičnog zakona BiH, sud će predložiti otvaranje postupka likvidacije pravne osobe I. d.o.o. B.

O b r a z l o ž e n j e

Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, optužnicom KT-42/04 od 18.04.2005. godine, koja je potvrđena 04.05.2005. godine optužilo je V. B. za krivično djelo iz člana 249. stav 2. KZ BiH - Udruživanje radi činjenja krivičnih djela i krivično djelo iz člana 209. stav 2. - Pranje novca, a sve u vezi sa članom 53. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine - sticaj krivičnih djela.

U krivičnom predmetu protiv V.B., Sud je dana 14.03.2006. godine zaprimio Sporazum o priznanju krivnje zaključen istoga dana između Tužioca i optuženog V. B., kojeg zastupa advokat G.N. Ovim Sporazumom optuženi je izjavio da priznaje krivnju za djela koja mu se stavljaju na teret po optužnici KT-42/04 od 18.04.2005. godine.

Tužilac i optuženi su se saglasili da se optuženom za krivično djelo iz člana 249. stav 2. KZ BiH utvrdi kazna zatvora u rasponu od 4 (četiri) mjeseca do 6 (šest) mjeseci, a za krivično djelo iz člana 209. stav 2. KZ BiH kazna zatvora u rasponu od 1 (jedne) godine i 4 (četiri) mjeseca do 1 (jedne) godine i 8 (osam) mjeseci, te da mu se u skladu sa članom 53. izrekne jedinstvena kazna zatvora.

Na ročištu za razmatranje sporazuma o priznanju krivnje, održanom dana 08.06.2006. godine, Sud je provjerio da li je optuženi razumio Sporazum i da li ga je dobrovoljno i svjesno zaključio. Sud je upoznao optuženog i njegovog branioca o posljedicama ovog sporazuma. Također, Sud je provjerio da li je optuženi razumio da se na osnovu ovog Sporazuma odriče prava na suđenje i da ne može uložiti žalbu na krivično-pravnu sankciju koja će mu biti izrečena.

Optuženi i njegov branilac su potvrdili da su u cijelosti razumjeli izrečenu pouku.

Nakon vijećanja i glasanja Sud je ovaj Sporazum prihvatio, smatrajući da je Tužilac pružio dovoljno dokaza o krivnji optuženog.

Istog dana održan je i pretres za izricanje krivično-pravne sankcije, na kojem su strane iznijele dokaze koji se odnose na odluku o sankciji, olakšavajuće i otežavajuće okolnosti koje su od utjecaja na visinu predloženih kazni.

U pogledu odluke o visini kazne, Sud je cijenio sve okolnosti konkretnog predmeta, a posebno činjenicu priznanja krivice za počinjena krivična djela, smatrajući da su krivične sankcije, kazna zatvora od 6 (šest) mjeseci za krivično djelo iz člana 249. stav 2. KZ BiH i kazna zatvora u trajanju od 1 (jedne) godine i 8 (osam) mjeseci za krivično djelo iz člana 209. stav 2. KZ BiH srazmjerne stepenu krivične odgovornosti optuženog. Sud smatra da će se izrečenom kaznom postići ciljevi kako opšte, tako i specijalne prevencije, odnosno da će ista vaspitno utjecati na optuženog da ubuduće ne čini krivična djela, a da će se istovremeno uticati i na svijest građana o opasnosti i štetnosti krivičnih djela i opravdanosti kažnjavanja počinioca.

Prilikom utvrđivanja visine kazne za optuženog, Sud je kao olakšavajuće okolnosti cijenio da je optuženi teškog zdravstvenog stanja, a koje stanje je potkrijepljeno i valjanom medicinskom dokumentacijom, da je otac dvoje djece, od kojih je jedno maloljetno, da trenutno nema nikakvih prihoda, te okolnost da je optuženi u ranoj fazi postupka zaključio Sporazum o priznanju krivice, čime je znatno smanjio troškove krivičnog postupka.

Sa druge strane, Sud je kao otežavajuću okolnost uzeo u obzir da je optuženi V.B. ranije već osuđen presudom ovog Suda broj K-79/04 od 19.01.2005. godine na kaznu zatvora u trajanju od 4 (četiri) godine i 6 (šest) mjeseci, a za krivično djelo Neovlaštenog prometa opojnom drogama iz člana 195. stav 3. KZ BiH i krivično djelo Falsifikovanje isprave iz člana 377. stav 1. KZ RS;

pa mu je u sklad sa članovima 53. i 55. KZ BiH izrekao jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 6 (šest) godina i 6 (šest) mjeseci.

Na osnovu člana 56. KZ BiH u izrečenu zatvorsku kaznu optuženom V.B., uračunava se vrijeme koje je proveo u pritvoru i na izdržavanju kazne po presudi ovog Suda broj K-79/04 od 19.01.2005. godine, kao i vrijeme koje je po ovom predmetu proveo u ekstradicionom pritvoru u Republici Hrvatskoj od 26.10.2005. godine do 03.02.2006. godine.

Na osnovu člana 188. stav 4. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, Sud je optuženog V.B. oslobodio plaćanja troškova krivičnog postupka koji padaju na teret budžetskih sredstava. Prilikom donošenja odluke o troškovima, Sud je imao u vidu loše imovno stanje optuženog, tako da bi plaćanjem troškova postupka bilo dovedeno u pitanje izdržavanje optuženog i članova njegove porodice, koju je dužan izdržavati, s obzirom da se isti već nalazi na izdržavanju zatvorske kazne.

Odredbama prihvaćenog predmetnog Sporazuma o priznanju krivnje regulisan je i status pravnih osoba I. d.o.o. B. i A. d.o.o. B., čiji je osnivač, vlasnik i lice ovlašteno za zastupanje optuženi V.B.

Sudu je na ročištu za prihvatanje sporazuma o priznanju krivnje također predočeno dovoljno dokaza o krivičnoj odgovornosti ovih pravnih osoba, tj. da su kao pravne osobe raspolagale protivpravno ostvarenom imovinskom koristi koju je u ime, za račun i u korist istih, učinjenjem krivičnog djela Pranje novca iz člana 209. stav 2. KZ BiH, ostvario optuženi V.B., kao osnivač i lice ovlašteno za zastupanje, te da je djelatnost istih u pretežnoj mjeri korištena za učinjenje krivičnih djela. Shodno tome, Sud je pravnim osobama I. d.o.o. B. i A. d.o.o. B. i izrekao kazne kao u dispozitivu ove presude.

ZAPISNIČAR

PREDSJEDNIK VIJEĆA

SUDIJA S.B.

Dr M.S.

4. 5. Presuda u predmetima ratnih zločina

Kada govorimo o presudi u predmetima za krivična djela koja uobičajeno zovemo predmeti "ratnih zločina" (obuhvaćeni Glavom XVII KZ BiH - Krivična djela protiv čovječnosti i vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom), potrebno je naglasiti da naše zakonodavstvo ne predviđa odstupanja u načinu donošenja, izricanja ili pismene izrade ovakvih presuda u odnosu na presude u drugim krivičnim predmetima.

Međutim, imajući u vidu specifičnost ovih postupaka, činjenicu da domaće zakonodavstvo nema bogatu praksu u suđenjima za ovu vrstu krivičnih djela, te da će se sudovi u BiH, pred kojima se procesuiraju krivična djela "ratnih zločina", sve više oslanjati na međunarodno krivično pravo i međunarodnu krivičnu praksu, posebno praksu Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju u Hagu (MKSJ), i da je uočena zbunjenost u vezi sa mogućnošću primjene tih iskustava, pa i modela izrade presuda u našoj krivično-pravnoj praksi, u ovom modulu će se iznijeti neka razmatranja vezana za prirodu postupka donošenja presude pred MKSJ, kao i neke specifičnosti odnosa tih suđenja sa suđenjima pred domaćim sudovima, posebno sa aspekta primjene Zakona o ustupanju predmeta od strane MKSJ Tužilaštvu BiH i korištenju dokaza pribavljenih od strane MKSJ u postupcima pred sudovima BiH (Zakon o ustupanju).

Pravila postupka MKSJ u Hagu ne sadrže odredbu o izgledu presude niti o tome šta sve treba ulaziti u razloge (obrazloženje) presude. U pravilu 1998.¹¹ određeno je da presuda treba biti javno objavljena, a da odluka treba biti donijeta većinom glasova. Izdvojeno mišljenje može biti dodato pismenom otpravku presude.

Ako pogledamo presude MKSJ u Hagu, odmah je uočljiv jak uticaj anglo-američkog prava na postupak pred MKSJ, ali izrada odluke je i pod uticajem kontinentalnog prava.

Prvo, odluku o krivnji donosi raspravno vijeće (a ne porota), i, drugo, raspravno vijeće može naložiti strankama izvođenje dodatnih dokaza ili sam odrediti izvođenje novih dokaza.

S obzirom na to, obrazloženje presude, a kako se presuda temelji na utvrđenom činjeničnom stanju, mora sadržavati utvrđeno činjenično stanje, razloge za takvo utvrđenje, supsumaciju tako utvrđenih činjenica pod pravo, te subjektivni odnos optuženog prema djelu (odluku o krivnji).

11 Rules of procedure and evidence, po kojima postupka MKSJ u Hagu, usvojena su 11.2.1994. Do sada su pretrpjela 26 izmjena, a posljednje 17.07.2003.

Pregledom presuda MKSJ u Hagu odmah se uočava da je to veoma obiman akt i nosi naziv " Mišljenje i presuda", a sastoji se od više dijelova koji su izdvojeni i istaknuti kao posebni odjeljci. Uvod uvijek sadrži napomene o osnivanju i djelovanju MKSJ, te konkretni proceduralni kontekst i optužnicu. Drugi odjeljak sadrži preliminarno utvrđene činjenice (kontekst u kojima se odvijao sukob, lokalitet, te ličnost optuženog). Treći odjeljak sadrži utvrđene činjenice za svaku tačku optužnice, a potom se analizira odbrana optuženog, pa odluka suda vezana za pitanja o izvođenju dokaza. Poseban odjeljak sadrži obrazloženje razloga o primjeni mjerodavnog prava, a zatim se izlažu utvrđene pravne činjenice. Posljednji odjeljak sadrži sudsku odluku za svaku tačku ("kriv" ili "nije kriv").

"Presuda o kazni" poseban je akt koji slijedi nakon "mišljenja i presude" o krivnji, a nakon održane rasprave gdje stranke, po raspravnom principu, predlažu izvođenje dokaza o okolnostima odlučujućim za vrstu i visinu kazne. U uvodu te presude iznosi se ukratko presuda o krivnji, te rezultati rasprave koja je prethodila izricanju kazne. Sud se zatim bavi smjernicama za odmjeraivanje kazne. Najopsežniji dio ove presude posvećen je utvrđenim okolnostima za odmjeraivanje kazne za svaku tačku optužnice. U četvrtom dijelu presude Sud navodi dodatne okolnosti koje su razmatrane kod odmjeraivanja kazne i osobne prilike optuženog, a u petom se navode izrečene kazne za svako djelo za koje je optuženi oglašen krivim.

Međutim, ono što je novina u našem krivičnom zakonodavstvu, a vezano je usko za procesuiranje samo ovih krivičnih djela, **jeste mogućnost korištenja određenih dokaza i činjenica izvedenih, odnosno utvrđenih u pravnosnažnim presudama u predmetima koji su vođeni pred MKSJ u Hagu.**

Pravila korištenja dokaza i utvrđenih činjenica kao dokaza u domaćem krivičnom zakonodavstvu propisana su pomenutim specijalnim zakonom, te zbog važnosti istog, iznijet ćemo razmatranja i način primjene ovog zakona prema dosadašnjoj praksi Suda BiH.

4.5.1. Korištenje dokaza pribavljenih od strane MKSJ u postupku pred sudovima u Bosni i Hercegovini

U predmetima ratnih zločina u postupcima pred Sudom BiH i ostalim sudovima u BiH postoji značajna povezanost između ovih postupaka sa postupcima koji su vođeni ili se vode u Međunarodnom sudu za ratne zločine počinjene na području bivše Jugoslavije (MKSJ). Ova povezanost se ogleda u određenoj istovjetnosti činjenica koje se utvrđuju i dokaza kojima se dokazuju te činjenice u krivičnim postupcima. Dodatno je ova povezanost izražena usvajanjem pravila 11bis Statuta MKSJ i mogućnosti ustupanja predmeta Sudu BiH. To je dovelo i do posebnog regulisanja ove materije u vidu **Zakona o ustupanju predmeta od strane MKSJ Tužilaštvu BiH i korištenju dokaza pribavljenih od strane MKSJ u postupcima pred sudovima BiH (Zakon o ustupanju).**

Regulativa korištenja dokaza prikupljenih od strane MKSJ u dokaznim postupcima pred Sudom BiH je prikazana dolje, uz podsjećanje na odredbe domaćeg zakona, radi lakše komparacije:

Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine (ZKP BiH) - Opšta pravila dokazivanja

ZKP BiH je osnovni zakon koji reguliše krivično-pravnu proceduru pred Sudom BiH kao cjelinu, a unutar toga posebno dokazni postupak. ZKP BiH dakle, sadrži osnovna načela krivičnog, opšta pravila dokazivanja te posebno reguliše pojedine radnje dokazivanja.

Dva načela krivičnog postupka su dominantna kada je u pitanju dokazivanje: načelo slobodne ocjene dokaza i načelo neposrednosti.

Član 15. **Slobodna ocjena dokaza**

Pravo Suda, Tužitelja i drugih organa koji učestvuju u krivičnom postupku da ocjenjuju postojanje ili nepostojanje činjenica nije vezano ni ograničeno posebnim formalnim dokaznim pravilima.

Član 273. **Izuzeci od neposrednog sprovođenja dokaza**

- (1) Iskazi dati u istrazi dopušteni su kao dokaz na glavnom pretresu i mogu biti korišteni prilikom unakrsnog ispitivanja ili pobijanja iznesenih navoda ili u odgovoru na pobijanje. U ovom slučaju, osobi se može dati mogućnost da objasni ili pobije svoj prethodni iskaz.*
- (2) Izuzetno od stava 1. ovog člana, zapisnici o iskazima datim u istrazi mogu se po odluci sudije, odnosno vijeća pročitati i koristiti kao dokaz na glavnom pretresu samo u slučaju ako su ispitane osobe umrle, duševno oboljele, ili se ne mogu pronaći, ili je njihov dolazak pred Sud nemoguć, ili je znatno otežan iz važnih uzroka.*

Član 281. **Dokazi na kojima se zasniva presuda**

- (1) Sud zasniva presudu samo na činjenicama i dokazima koji su izneseni na glavnom pretresu.*
- (2) Sud je dužan savjesno ocijeniti svaki dokaz pojedinačno i u vezi s ostalim dokazima i na osnovu takve ocjene izvesti zaključak je li neka činjenica dokazana.*

U odnosu na ZKP BiH koji sadrži opšta pravila o dokazima u krivičnom postupku Zakon o ustupanju sa javlja kao *lex specialis*, jer sadrži posebna pravila o korištenju određene vrste dokaza.

U skladu sa članom 9. Zakona o ustupanju Vijeće ministara može sklopiti posebni sporazum sa MKSJ u vezi sa određenim pitanjima tehničke pomoći, koja su od značaja za ustupanje predmeta od starane MKSJ domaćim organima. Međutim, do sada Vijeće ministara nije zaključilo ovakav sporazum.

Zakon o ustupanju predmeta od strane MKSJ Tužilaštvu BiH i korištenju dokaza pribavljenih od strane MKSJ u postupcima pred sudovima BiH (Zakon o ustupanju)

Član 3. **Opšte načelo**

- (1) Dokazi pribavljeni u skladu sa Statutom i Pravilnikom o postupku i dokazima MKSJ mogu se koristiti u postupcima pred sudovima u BiH.*
- (2) Sudovi ne mogu zasnivati osuđujuću presudu isključivo ili u odlučujućoj mjeri na prethodnim iskazima svjedoka koji nisu dali usmeni iskaz na glavnom pretresu.*

Prema članu 3. Zakona o ustupanju, dokazi pribavljeni u skladu sa Statutom i Pravilnikom o postupku i dokazima MKSJ mogu se koristiti u postupcima pred sudovima BiH. Međutim u stavu 2. je predviđeno ograničenje da sudovi ne mogu zasnivati osuđujuću presudu isključivo ili u odlučujućoj mjeri na prethodnim iskazima svjedoka koji nisu dali usmeni iskaz na glavnom pretresu.

Normiranje mogućnosti korištenja dokaza pribavljenih od MKSJ je prije svega motivisano zahtjevom za većom efikasnosti u krivičnim postupcima u predmetima ratnih zločina. Kroz ovaj zakon, koji predstavlja određeni ustupak načelu efikasnosti, uspostavljen je poseban režim korištenja dokaza koji su pribavljeni u postupcima pred MKSJ.

Član 3. Zakona o ustupanju sadrži načelno pravilo da se dokazi prikupljeni od MKSJ mogu koristiti u postupku pred sudovima u BiH. Pitanje se ovdje može otvoriti u vezi s formulacijom dokazi pribavljeni u skladu sa Statutom i Pravilnikom o postupku i dokazima MKSJ. S obzirom na izvor takvih dokaza (MKSJ), pretpostavka je da su oni svi prikupljeni u skladu sa propisima. Međutim, moguća je situacija da jedna od strana prigovori da dokazi nisu prikupljeni u skladu sa Statutom i Pravilnikom. Sud bi tada mogao doći u situaciju da cijeni da li su dokazi prikupljeni u skladu sa ovim propisima MKSJ. Naravno, ukoliko je na prvi pogled jasno da nedostaci kojima strana prigovara nisu utemeljeni, sud neće imati problema da odbije takav prigovor. Međutim, moguća je i situacija da takav prigovor zahtijeva veću pažnju, ali će sud tada ipak imati na raspolaganju princip tereta dokaza i na onome ko osporava takve dokaze je da to i dokaže.

U drugom stavu je sadržano ograničenje za sud da ne može zasnovati osuđujuću presudu isključivo ili u pretežitom djelu na ovim dokazima. Ovo ograničenje je dosta slično ograničenju iz člana 23. Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka. Oba ova ograničenja u pogledu korištenja dokaza imaju zajednički korijen i proizilaze iz ograničenja načela neposrednosti u krivičnom postupku. Naime, ovi instituti ograničavaju neposredno izvođenje dokaza na glavnom pretresu i davanje mogućnosti drugoj strani da ih kao takve osporava, u mjeri u kojoj to omogućavaju drugi dokazi. Posljedica toga je i njihova "manja vrijednost" u odnosu na ostale dokaze. Međutim, ne treba zaboraviti značaj načela slobodne ocjene dokaza i obaveze suda da cijeni svaki dokaz zasebno i njihovoj međusobnoj vezi, ali je neophodno uvijek imati na umu i njegovo ograničenje koje proilazi iz prirode ovih dokaza.

Član 4.

Činjenice ustanovljene pravosnažnom odlukama MKSJ

Nakon saslušanja stranaka, sud može, na vlastitu inicijativu ili na prijedlog jedne od stranaka, odlučiti da prihvati kao dokazane činjenice koje su utvrđene pravosnažnom odlukom u drugom postupku pred MKSJ-om, ili da prihvati pismeni dokazni materijal iz postupaka pred MKSJ-om ako se odnosi na pitanja od značaja u tekućem postupku.

Ovaj član Zakona o ustupanju je specifičan zato što u našu krivičnu proceduru uvodi jednu novu radnja dokazivanja - prihvatanje kao dokazanih činjenica utvrđenih u odlukama MKSJ.

Kao što je poznato, krivična djela ratnih zločina (grupa krivičnih djela protiv čovječnosti i međunarodnog humanitarnog prava) podrazumijevaju dokazivanje šireg konteksta događaja radnje izvršenja ovih djela koji su normirani kao elementi bića krivičnog djela - počev od "širokog i sistematičnog napada", "okupacije", "ratnog stanja", "statusa zaštićenih osoba" i sl. U svakom konkretnom predmetu je neophodno dokazati postojanje svih elemenata bića krivičnog djela radnjama dokazivanja predviđenim u ZKP BiH. S ciljem olakšanja dokazivanja u ovim predmetima, odnosno kako se ove više uopštene činjenice šireg konteksta ratnog događanja ne bi svaki put nanovo dokazivale, Zakon o ustupanju je regulisao ovaj institut.¹²

Član 4. Zakona o ustupanju je veoma sličan pravilu **94 (B) Pravilnika o postupku i dokazima MSKJ:**

¹² Do sada je u postupcima pred Sudom BiH podneseno više prijedloga za priznanje činjenica kao utvrđenih: npr. u predmetu X-KR-05/70 Stanković Radovan - prijedlog Tužilaštva BiH od 28.03.2006. godine, X-KR-05/16 Paunović Dragoje - prijedlog Tužilaštva BiH od 22.02.2006. godine, X-KRO-05/161 Janković Gojko - prijedlog Tužilaštva BiH od 28.04.2006. godine i X-KR-05/49 Samardžić Nedo - prijedlog Tužilaštva BiH stavljen u toku glavnog pretresa.

Pravilo 94. **Formalno primanje na znanje**

- (A) *Pretnesno vijeće neće tražiti dokazivanje opštepoznatih činjenica nego će ih formalno primiti na znanje.*
- (B) *Na zahtjev jedne od strana ili proprio motu pretnesno vijeće može, nakon što sasluša strane, odlučiti da formalno primi na znanje činjenice o kojima je presuđeno ili pismeni dokazni materijal iz drugih postupaka pred Međunarodnim sudom koji se odnosi na pitanja koja su sporna u tekućem suđenju.*

U MKSJ mnoge odluke su donesene u vezi sa Zahtjevima za formalno primanje na znanje činjenica presuđenih u drugim predmetima. U jurisprudenciji MKSJ izgrađeni su određeni kriteriji koji moraju biti zadovoljeni da bi se jedna činjenica smatrala "presuđenom". Te kriterije jasno je definisalo vijeće u predmetu Tužilac protiv Krajišnika u svojoj odluci od 28.02.2003.¹³ godine, riječima:

"... da bi neka činjenica bila prihvatljiva na osnovu pravila 94(B), Vijeće zaključuje da o njoj mora biti istinski presuđeno u ranijim presudama u smislu da:

- i. je jasna, konkretna i da se može identifikovati;
- ii. je ograničena na zaključke o činjenicama i ne uključuje pravne karakterizacije;
- iii. je pobijana na suđenju i spada u dio presude koji nije bio predmet žalbe ili je o njemu konačno presuđeno u žalbenom postupku; ili
- iv. je pobijana na suđenju a sada spada u dio presude koji je predmet žalbe, ali spada u pitanja koja u žalbenom postupku nisu sporna;
- v. ne potvrđuje krivičnu odgovornost optuženog;
- vi. nije predmet (razumnog) spora između strana u ovom predmetu;
- vii. ne zasniva se na sporazumima o priznanju krivnje u ranijim predmetima; i
- viii. ne utječe na pravo optuženog na pravično suđenje.

Na gore navedene kriterije sud se pozivao u brojnim odlukama MKSJ-a¹⁴.

U odluci pretnesnog vijeća u predmetu Tužilac protiv Momčila Krajišnika¹⁵, na što se pozivalo i žalbeno vijeće u predmetu Tužilac protiv Slobodana Miloševića¹⁶ navodi se:

-
- 13 Predmet Tužilac protiv Momčila Krajišnika: "Odluka po zahtjevima optužbe za formalno primanje na znanje činjenica o kojima je presuđeno, te za prihvatanje pismenih izjava svjedoka na osnovu pravila 92bis", 28.02.2003. stav 15.
- 14 npr: Tužilac protiv Vidoja Blagojevića i Dragana Nikolića, predmet br. IT-02-60-T: "Odluka po zahtjevu optužbe za formalno primanje na znanje činjenica o kojima je već presuđeno i dokumentarnih dokaza", od 18.12.2003, stav 16; Tužilac protiv Momčila Krajišnika: "Odluka po trećem i četvrtom zahtjevu Tužilaštva za formalno primanje na znanje činjenica o kojima je već presuđeno", od 24.03.2005. godine, stav 14.; Tužilac protiv Kupreškića i drugih, predmet br. IT-95-16-A, "Odluka o prijedlozima Drage Josipovića, Zorana Kupreškića i Vlatka Kupreškića da se prihvate dodatni dokazi u skladu s pravilom 115 i o formalnom primanju na znanje činjenica o kojima je već presuđeno u skladu sa pravilom 94(B)" od 8.05.2001, stav 6.
- 15 "Odluka po zahtjevima optužbe za formalno primanje na znanje činjenica o kojima je presuđeno, te za prihvatanje pismenih izjava svjedoka na osnovu pravila 92bis", od 28.02.2003, stav 16.
- 16 "Odluka po interlokutornoj žalbi optužbe na odluku pretnesnog vijeća po prijedlogu optužbe za formalno primanje na znanje činjenica o kojima je već presuđeno od 10. aprila 2003", od 23.02.2003. str. 4.

"Osvrćući se na drugo pitanje, koje se tiče pravnih posljedica formalnog uzimanja na znanje određenih činjenica, Vijeće napominje da pravilo 94 samo po sebi ne određuje proceduralne pravne implikacije formalnog uzimanja na znanje takvih činjenica. (...) Vijeće formalnim uzimanjem na znanje neke činjenice o kojoj je presuđeno formira čvrsto utemeljenu pretpostavku o tačnosti te činjenice, koju stoga nije potrebno ponovo dokazivati na suđenju - osim ukoliko bi druga strana iznijela nove dokaze, te takvu činjenicu uspješno pobila i opovrgnula na suđenju.¹⁷ Drugim riječima, proceduralni pravni učinak formalnog uzimanja na znanje neke činjenice o kojoj je presuđeno ne znači da se ta činjenica ne može pobijati ili opovrgnuti na suđenju, već prije to da je teret dokazivanja kod opovrgavanja te činjenice prebačen na stranu koja je osporava. Opšti princip krivičnog prava, koji nalaže da tužilac uvijek mora biti taj koji dokazuje krivičnu odgovornost optuženog, svakako nije narušen ovom, na konkretnom pravilu utemeljenom, iznimkom u pogledu formalnog uzimanja na znanje činjenica o kojima je presuđeno; te su činjenice već bile podvrgnute formalnom uzimanju na znanje, i obje strane u postupku još uvijek smiju - da bi zagarantovale pravičnost suđenja - pobijati činjenicu na suđenju, podastirući dokaze koji dovode u pitanje istinitost činjenica o kojima je presuđeno.

Ako u toku suđenja strana u postupku želi opovrgnuti činjenicu o kojoj je presuđeno, a koju je Pretresno vijeće formalno uzelo na znanje, tada ta strana mora podastrijeti dokaze koji potvrđuju njeno opovrgavanje i od Vijeća zatražiti da ga razmotri. Ako Vijeće prihvati opovrgavanje, drugoj strani bit će data mogućnost da odgovori u kratkom roku koji će odrediti Vijeće koje će zatim presuditi o tom pitanju."

Navedeni kriteriji i obrazloženje iz prakse MKSJ, *mutatis mutandis*, mogu biti prihvatljivi i primjenjivi i za sudove u BiH, prvenstveno Sud BiH.

Tome u prilog, kao prvo, govori sličnost odredbi člana 4. Zakona o ustupanju i pravila 94(B) Pravilnika o postupku i dokazima MSKJ, koje uspostavljaju istovjetan režim za prihvatanje određenih činjenica kao dokazanih, a koje su utvrđene u drugom postupku pred MKSJ. Iz tog razloga su i za domaće sudove prihvatljivi kriteriji koje je izgradila praksa MKSJ za prihvatanje činjenica kao dokazanih, s obzirom na to da mi nemamo nikakvih daljnjih kriterija, izuzev opštih pravila o dokazivanju ZKP BiH, a sudska praksa u tom pogledu se tek gradi. Također treba imati u vidu da se u primjeni ovog člana sudovi u BiH stavljaju u gotovo izjednačen položaj sa MKSJ kada se primjenjuje pravilo 94(B) Pravilnika. Razlika se ogleda jedino u tome što MKSJ primjenjuje svoja pravila postupka, a sudovi u BiH - ZKP. Pravna praznina koju je ostavio član 4. Zakona o ustupanju, a koju je MKSJ popunio kriterijima uspostavljenim u svojoj praksi, analogijom se može upotpuniti primjenom navedenih kriterija iz prakse MKSJ, u duhu načela i pravila ZKP BiH. S obzirom na to da se prihvataju činjenice utvrđene odlukama MKSJ, domaći sud ne bi trebao biti vezan utvrđenim činjenicama iz njihovih ranijih odluka u većoj mjeri nego sam MKSJ.

U pogledu primjene kriterija MKSJ interesantan je kriterij pod vi - da nije predmet (razumnog) spora između strana u ovom predmetu, koji u stvari uspostavlja granicu između mogućeg prihvatanja kao dokazanih činjenica i odbijanja ovog prijedloga. Naime, prema ovom kriteriju činjenice koje nisu predmet razumnog spora mogu biti prihvaćene. Naprotiv, činjenice koje su predmet razumnog spora ne mogu biti prihvaćene, pri čemu se kao glavno pitanje ovdje postavlja tumačenje razumnog spora. Moglo bi se prihvatiti shvatanje da će činjenice čije se priznanje traži biti predmet razumnog spora ako ih suprotna strana ospori i podnese dokaze ili

17 Tužilac protiv Paška Lubičića, "Odluka po zahtjevu optužbe za formalno uzimanje na znanje činjenica o kojima je presuđeno", predmet br. IT-00-41-PT, 23.01.2003.

ukaže na takve nedostatke koji razumno (ili možda je za našu terminologiju prihvatljivije reći osnovano) izazivaju sumnju u dokazanost date činjenice. U tom slučaju bi pretpostavka o utvrđenosti takve činjenice bila razumno osporena i ne bi zadovoljavala navedeni kriterij vi MKSJ, te se ne bi mogla prihvatiti kao dokazana. To suštinski znači da sud ne bi prihvatio prijedlog za prihvatanje kao dokazanih činjenica, nego bi one dalje bile predmet dokazivanja redovnim dokaznim sredstvima.

Ovdje se, međutim, može postaviti pitanje da li se nezadovoljenje ovog kriterija može prevazići slobodnom ocjenom dokaza u presudi, povezivanjem u odluci MKSJ utvrđene, a osporene činjenice sa drugim činjenicama i dokazima te, na osnovu toga, izvođenja zaključka o dokazanosti činjenice. Ovo bi u stvari značilo svodenje prijedloga za priznanje kao dokazane činjenice u ranijoj odluci MKSJ na dokaz isprave, koji se inače može podnositi u krivičnom postupku, a koji bi se ogledao u presudi MKSJ koja bi bila podnesena kao dokaz. Njen značaj bi, s obzirom na sadržinu, bio znatno manji nego kroz primjenu dokaznog sredstva iz člana 4. Zakona o ustupanju.

Prema tome, zaključak koji bi se mogao izvući vezano za primjenu člana 4. Zakona o ustupanju - prihvatanju činjenica utvrđenih u postupku pred MKSJ je sljedeći:

- a) u toku glavnog pretresa stranke daju prijedlog ili sam sud inicira prihvatanje činjenica kao dokazanih, uzima izjave stranaka i prihvata dokazni materijal (npr. presudu MKSJ);
- b) ukoliko stranke ne ospore činjenice koje se trebaju prihvatiti kao utvrđene, onda sud može prihvatiti ove činjenice kao dokazane. S obzirom na neprotivljenje stranka sud bi mogao, u sklopu upravljanja glavnim pretresom i dokaznim postupkom, objaviti da će ove činjenice prihvatiti kao dokazane i da u tom pravcu više neće izvoditi dokaze, s tim da ne lišava stranke prava da do okončanja glavnog pretresa ospore ove činjenice. U pogledu obrazloženja koje mora dati u presudi sud može postupiti dvojako:
 - konstatovati da stranke nisu osporile činjenice i isključivo na osnovu toga prihvatiti ih kao dokazane u sklopu ocjene svih dokaza zajedno¹⁸,
 - konstatovati da stranke **nisu osporile činjenice**, primijeniti na njih kriterije MKSJ i onda ih prihvatiti kao dokazane u sklopu cjelokupne ocjene dokaza, ukoliko zadovolje navedene kriterije i ocjenu dokaza;
- c) ukoliko je protivna strana **osporila činjenice** za koje se predlaže da budu prihvaćene kao dokazane, situacija je unekoliko drugačija. Kao **prvo bi sud morao ocijeniti da li je osporavanje razumno (osnovano), i ako ocijeni da nije**, može postupiti kao pod a) gore, s tim da svoju odluku da i obrazloži tek u presudi, a samo izuzetno u sklopu upravljanja postupkom bi mogao odlučiti da odbije prijedloge za izvođenje takvih dokaza vezano za osporavanje činjenica čije se prihvatanje traži, ukoliko je osporavanje, prima facie, neosnovano. Naravno to je uvijek stvar procjene suda u konkretnom slučaju. Može se reći da je ovo situacija kada utvrđene činjenice zadovoljavaju kriterije MKSJ po ocjeni suda i procesno pravni učinak toga se ogleda u prebacivanju tereta dokaza na protivnu stranu.

Ako sud ocijeni da je osporavanje razumno, tada bi o tome morao voditi računa u toku dokaznog postupka kako bi se izveli dokazi u tom pravcu, a svoju konačnu odluku dati u presudi. U ovom slučaju nisu zadovoljeni kriteriji MKSJ i nema prihvatanja, a samim tim ni pre-

bacivanja tereta dokaza na suprotnu stranu. U suštini se dokaz svodi na običnu ispravu predatu kao dokazni materijal.

Što se tiče tereta dokaza može se prihvatiti da prijedlog za utvrđivanje činjenica u skladu sa članom 4. Zakona o ustupanju, koji zadovoljava kriterije MKSJ, ima procesnopravno djelovanje prebacivanja tereta dokaza na onog ko osporava te činjenice. Konačnu ocjenu sud treba da da u presudi, dok je na strani koja predlaže prihvatanje činjenica kao dokazanih da ocijeni rizik eventualnog neprihvatanja i u tom smislu da eventualno izvodi dokaze na te okolnosti.

Član 5.

Iskazi koje je MKSJ-u dao svjedok

- (1) *Zapisnik o iskazu svjedoka dat pred MKSJ, kao i zapisnik o vanpretresnom iskazu svjedoka sačinjen pred MKSJ-om u skladu s Pravilom 71. Statuta i Pravilnika o postupku i dokazima MKSJ, može se koristiti pred sudom pod uslovom da je iskaz ili vanpretresni iskaz od značaja za pitanje o kojem se raspravlja.*
- (2) *Sud može isključiti iskaz koji je dat od strane zaštićenog svjedoka ako je šteta koja može nastati veća od dokazne vrijednosti tog iskaza.*
- (3) *Odredbama ovog člana ne utiče se na pravo optuženog da zahtijeva prisustvo svjedoka iz stava 1. ovog člana u svrhu unakrsnog ispitivanja. Odluku o ovom zahtjevu donosi sud.*

Ovaj član reguliše **korištenje iskaza svjedoka pred MKSJ**. Značajan je stav 2. koji daje sudu mogućnost da iskaz zaštićenog svjedoka isključi ako je šteta koja može nastati veća od dokazne vrijednosti tog iskaza. Ovu odluku donosi vijeće na glavnom pretresu i, s obzirom na to da se radi o procesnom rješenju, nije dozvoljena posebna žalba.

Stav 3. propisuje da ove odredbe ne utiču na pravo optuženog da zahtijeva prisustvo svjedoka u svrhu unakrsnog ispitivanja, međutim ograničava ga pravom suda da o tome donese konačnu odluku. Suštinski, ovaj član nastoji da pomiri mogućnost korištenja iskaza svjedoka datih pred MKSJ i načelo neposrednosti. Međutim, iako stav 3. daje sudu načelnu mogućnost da odbije ovakav zahtjev optuženog - ta odluka se ipak mora zasnovati na odredbama ZKP BiH o izuzecima od neposrednog izvođenja dokaza (čl. 273. ZKP BiH), što umanjuje značaj odredbi ovog zakona kao *lex specialis*.

Član 6.

Iskazi vještaka dati pred MKSJ

- (1) *Iskaz vještaka koji je uvršten u dokazni materijal u postupku pred Raspravnim vijećem MKSJ-a može se koristiti kao dokaz u domaćem krivičnom postupku bez obzira da li davalac iskaza daje usmeni iskaz u tom postupku.*
- (2) *Kada se prihvati iskaz vještaka iz stava 1. ovog člana, taj iskaz postaje dokaz o bilo kojoj činjenici ili mišljenju o kojem je davalac iskaza mogao dati i usmeni iskaz.*
- (3) *U skladu sa članom 3. ovog zakona, sudovi prihvataju svjedočenje vještaka tako što koriste zapisnik o iskazu koji je on dao pred Raspravnim vijećem u drugom predmetu, pod uslovom da je prethodno bio upoznat o pravima i obavezama vezano za svjedočenje, te ako se iskaz odnosi na utvrđivanje postojanja ili nepostojanja činjenica u predmetu u kojem se postupa.*

- (4) *Odredbama ovog člana ne utiče se na pravo optuženog da zahtijeva prisustvo vještaka iz stava 1. ovog člana u svrhu unakrsnog ispitivanja, ili da pozove svog vještaka kako bi osporio iskaz vještaka koji je dat pred MKSJ. Odluku o ovom zahtjevu donosi sud.*

Iako ovaj član daje mogućnost prihvatanja iskaza vještaka načelno bez njegovog prisustva na glavnom pretresu, ipak u stavu 4. je ova mogućnost gotovo u potpunosti derogirana. Ukoliko jedna od strana ospori iskaz vještaka **ima pravo** da zahtijeva njegovo unakrsno ispitivanje. Ovakav zahtjev bi, naravno, trebao biti potkrijepljen dokazima ili ukazano na takve nedostatke u osporavanom iskazu koji bi izazvali sumnju u njega, što bi bilo dovoljno da se ovo dokazno sredstvo diskredituje od protivne strane.

Svakako da korištenje zapisnika iz stava 3. može dati dodatnu argumentaciju iskazu vještaka i pomoći da se održi kredibilitet dokaza.

Zakonski termin "iskaz vještaka" vjerovatno podrazumijeva "nalaz i mišljenje vještaka" zajedno sa iznošenjem i odbranom istog pred pretresnim vijećem.

Očito je da i odredbe ovog člana imaju procesno pravno djejestvo koje se ogleda u prebacivanju tereta dokaza na onoga ko osporava iskaz vještaka. Međutim, velika je razlika u odnosu na situaciju kod prihvatanja kao utvrđenih činjenica u tome što strana koja osporava može, pozivanjem na svoje pravo da unakrsno ispita vještaka, mnogo lakše anulirati procesno pravno djejestvo prebacivanja tereta dokaza na stranu koja osporava iskaz vještaka, nego u slučaju prihvatanja činjenica kao utvrđenih. Razlog za to leži u mnogo jačoj formulaciji člana 4. u odnosu na član 6. a posebno vezano za njegov stav 4. u kojem potcrtava značaj prava na unakrsno ispitivanje vještaka čiji je iskaz osporen.

Član 7.

Iskazi dati službenicima MKSJ

Pored čitanja zapisnika o iskazu datom u istrazi u skladu s članom 273. stav 2. ZKPBiH, odnosno odgovarajućim odredbama zakona o krivičnom postupku Republike Srpske, Federacije BiH i Brčko Distrikta BiH, nadležni istražilac MKSJ može biti ispitan o okolnostima pod kojima su provedene istražne radnje i pribavljene informacije u toku istrage. Ispitivanje istražioca izričito podliježe odredbama Konvencije Ujedinjenih nacija o povlasticama i imunitetu, kojima se propisuje da osoblje Ujedinjenih naroda ne može biti podvrgnuto postupku pred sudom osim ako se generalni sekretar Ujedinjenih naroda ne odrekne imuniteta garantovanog Konvencijom.

Član 8.

Dokumentacija i forenzički dokazi pribavljeni od strane MKSJ

1. Originalna dokumentacija, ovjerene kopije, kao i kopije koje su potvrđene kao neizmijenjene u odnosu na original i forenzički dokazi pribavljeni od strane MKSJ koriste se u postupku pred sudovima i smatraju se kao da su pribavljeni od strane nadležnih domaćih organa.
2. Potvrđivanje, odnosno ovjeravanje elektronskih kopija, u smislu stava (1) ovog člana, može biti obavljeno i zajednički za više dokumenata ili za više stranica jednog dokumenta i može biti obavljeno u elektronskoj formi.
3. Ovjeravanje i potvrđivanje u smislu stavova (1) i (2) ovog člana vrši MKSJ.

Ovaj član reguliše mogućnost korištenje isprava, forenzičkih dokaza i drugih materijalnih dokaza pribavljenih od strane MKSJ u postupcima pred sudovima BiH.

Uvođenje u zakon mogućnost korištenja dokumenata u elektronskoj formi na način iz stava (2) i (3) je da se omogući lakša predaja dokaznog materijala iz ustupljenih predmeta, između ostalog predviđanjem mogućnosti ovjere u elektronskoj formi, da riješi pitanje potvrđivanja istovjetnosti u odnosu na original, te ovlaštenje za takvo potvrđivanje, kako bi se takve isprave mogle koristiti kao dokazi u krivičnom postupku.

Kada su u pitanju predmeti koje MKSJ ustupa Sudu BiH na suđenje, ovaj član je veoma značajan, jer omogućava neposredno korištenje materijalnih dokaza prikupljenih u istrazi pred MKSJ.

S obzirom na to da do sada nije zaključen sporazum između Vijeća ministara i MKSJ o tehničkoj pomoći kod ustupanja predmeta, a zbog obimnosti dokumentacije pri predaji predmeta koji se ustupaju, učinjene su izmjene u odnosu na prvobitni tekst na način kako je to sada koncipirano.

Jurisprudencija Evropskog suda za ljudska prava

U sudskoj praksi Evropskog suda za ljudska prava nisam pronašla ništa direktno povezano sa konkretnim pitanjem korištenja dokaza iz drugih postupaka. Čini se da to pitanje nije u okvirima Evropske konvencije o ljudskim pravima. Međutim, mogu se izvući tri stavke koje, možda, mogu poslužiti kao neke smjernice.

1. Prihvatljivost i ocjena dokaza su u nadležnosti nacionalnih sudova

Prema ustaljenoj i utemeljenoj sudskoj praksi Evropskog suda za ljudska prava, **dopuštenost i ocjena dokaza su uglavnom pitanja o kojima trebaju odlučiti domaći sudovi, i opšte je pravilo da nacionalni sudovi ocjenjuju dokaze koji se pred njima izvode**¹⁹. Vidi opšti princip izrečen od strane Velikog vijeća u predmetu *Pelissier i Sassi*:

Sud primjećuje kako **Konvencija ne propisuje pravila o dokazima kao takvim. On stoga ne može isključiti, kao načelno pitanje i u apstraktnom smislu, da mogu biti prihvaćeni dokazi pribavljeni kršenjem odredaba domaćeg prava. Ocjena dokaza koje su pribavili, te mjerodavnost svakog dokaza za koji stranka želi da bude izveden, je na nacionalnim sudovima**. Sud unatoč tome treba utvrditi je li postupak gledan u cjelini, uključujući i način uzimanja dokaza, bio pravičan kako zahtijeva član 6. stav 1.²⁰

2. Evropski sud za ljudska prava priznaje MKSJ kao nezavisni i nepristrasni tribunal

Vidi predmet *Naletilić v. Croatia*. Hrvatska je podnosioca žalbe predala MKSJ-u radi suđenja, a on se žalio da MKSJ nije nepristrasan i nezavisan sud uspostavljen zakonom, čime je, kako je žalilac naveo, došlo do povrede člana 6. stav 1. Konvencije. Evropski sud je donio odluku da je žalba u tom pogledu neosnovana iz sljedećih razloga:

19 ECHR, *Schenk v. Switzerland*, presuda od 12.6.1988. godine, paragraf 46; ECHR, *Barbera, Messegue and Jabardo*, presuda od 6.12.1988. godine, paragraf 68; ECHR, *Kostovski v. the Netherlands*, presuda od 20.11.1989. godine, paragraf 39. ECHR, *Atlan v. the UK*, presuda od 19.06.2001. godine, paragraf 41; ECHR, *Asch v. Austria*, presuda od 26.04.1991. godine, paragraf 26; ECHR, *Ludi v. Switzerland*, presuda od 15.06.1992. godine, paragraf 43; ECHR, *Luca v. Italy*, presuda od 22.01.2001. godine, paragraf 38.

20 ECHR, *Pelissier and Sassi v. France*, Veliko vijeće, presuda od 25.03.1999. godine, paragraf 45.

Sud navodi da se u izuzetnim slučajevima može pokrenuti pitanje prema članu 6. Konvencije prilikom donošenja odluke o izručenju u okolnostima kada postoji opasnost flagrantnog uskraćivanja pravičnog suđenja podnosiocu žalbe. Međutim, ovdje nije riječ o pitanju izručenja, kao što to očigledno smatra žalilac. Ovdje se radi o predaji **međunarodnom sudu koji, s obzirom na sadržaj Statuta i Pravilnika o postupku, pruža sve potrebne garancije, uključujući i one koje se tiču nepristrasnosti i nezavisnosti.**²¹

Shodno tome, po mišljenju Evropskog suda za ljudska prava, MKSJ predstavlja sud koji je zasnovan na zakonu i nadležan, sa svim neophodnim garancijama, uključujući i one koje se tiču nepristrasnosti i nezavisnosti. Isto tako, dokaze pribavljene od strane MKSJ-a, u skladu sa relevantnim odredbama, treba smatrati neospornim dokazima koje Sud BiH može koristiti.

3. Jedino ograničenje je da se poštuju uslovi za pravično suđenje u skladu sa članom 6.

Kao što je već navedeno, iako je na nacionalnim sudovima da ocjenjuju dokaze, postupak u cjelini, uključujući i način na koji su dokazi pribavljeni, mora biti pravičan u skladu sa članom 6, stav 1. Konvencije (presuda u gore navedenom predmetu Pelissier i Sassi).

U tom smislu, najveći problemi će se pojaviti kada se pred Sudom BiH budu izvodili iskazi i vanraspravne izjave korišteni u drugim postupcima u situacijama kada svjedoci više nisu dostupni, naročito za unakrsno ispitivanje.

U tom smislu, Evropski sud za ljudska prava je utvrdio nekoliko principa:²²

- načelno, svi dokazi se moraju izvesti u prisustvu optuženog na javnom ročištu u cilju kontraargumentacije; ipak, korištenje izjava pribavljenih u pretpretresnoj fazi samo po sebi nije u suprotnosti sa članom 6. stav 1. i 3(d) Konvencije;
- ipak, to korištenje mora biti u skladu sa pravima odbrane, što implicira da se optuženom mora dati odgovarajuća prilika da ospori i ispita svjedoka koji svjedoči protiv njega, bilo tokom svjedočenja tog svjedoka ili u kasnijoj fazi postupka;
- u slučajevima kada optuženi nije imao priliku da osporava dokaze koje su iznosili svjedoci, nacionalni sud ne može zasnovati osuđujuću presudu isključivo ili u odlučujućoj mjeri na takvim dokazima.

U vezi sa dokazima MKSJ-a, i s obzirom na garancije iz Pravila 71. Pravilnika o postupku i dokazima i člana 5. Zakona o ustupanju, njihovo korištenje pred Sudom BiH ne bi trebalo da bude upitno sve dok se poštuju ove odredbe.

4. ZAKLJUČCI

- Dokazi pribavljeni od strane MKSJ mogu se koristiti u postupcima pred domaćim sudovima.

21 ECHR, *Naletilić v. Croatia*, odluka od 04.05.2000. godine.

22 ECHR, *Barbera, Messegue and Jabardo*, presuda od 6.12.1988. godine, paragraf 78; ECHR, *Kostovski v. the Netherlands*, presuda od 20.11.1989. godine, paragraf 41-45; ECHR, *Asch v. Austria*, presuda od 26.04.1991. godine, paragraf 26-31; ECHR, *Unterpertinger v. Austria*, presuda od 24.11.1991. godine, ECHR, *Ludi v. Switzerland*, presuda od 15.06.1992. godine, paragraf 43-50; ECHR, *Luca v. Italy*, presuda od 22.01.2001. godine, paragraf 39-45.

- Iskazi svjedoka i vještaka dati u postupcima pred MKSJ se mogu koristiti kao dokazi u postupcima pred domaćim sudovima, ali suprotna strana, koja osporava ove iskaze, može zahtijevati njihovo prisustvo radi unakrsnog ispitivanja. Iako odluku o tome donosi sud, ovi dokazi se u krajnjem izjednačavaju sa iskazima svjedoka i vještaka datih u drugim postupcima pred domaćim sudovima.
- Dokumentacija i forenzički dokazi pribavljeni od strane MKSJ imaju značaj dokaza pribavljenih od strane nadležnih domaćih organa.
- Prihvatanje kao dokazanih činjenica utvrđenih pravomoćnom odlukom u drugom postupku pred MKSJ predstavlja posebnu radnju dokazivanja.
- Korištenje dokaza pribavljenih od strane MKSJ i prihvatanje kao dokazanih činjenica utvrđenih u postupcima pred MKSJ nisu u suprotnosti sa Evropskom konvencijom uz ograničenje da korištenje navedenih dokaza ne smije da dovede u pitanje pravičnost postupka kao cjeline.

U prilogu je **presuda Suda BiH** (odabrana i zbog relativne kratkoće teksta), a koja sadrži i obrazloženje vezano za prihvatanje činjenica utvrđenih pred MKSJ, kao dokazanih, te stav ovog suda u pogledu primjenjivog zakona.

"Broj: X-KR-05/16

Sarajevo, 26.05.2006.

U IME BOSNE I HERCEGOVINE!

Sud Bosne i Hercegovine, u vijeću sastavljenom od sudija D. J., kao predsjednika vijeća, L. F. B. N.-a i A. R.-a, kao članova vijeća, uz sudjelovanje pravne saradnice E. B., kao zapisničara, u krivičnom predmetu protiv optuženog D.P., zbog krivičnog djela Zločin protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h), u vezi sa tačkom a) i k) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (KZ BiH), povodom optužnice Tužilaštva Bosne i Hercegovine broj KT-RZ-9/05 od 09.09.2005. godine potvrđene dana 14.09.2005. godine, nakon održanog glavnog pretresa sa kojeg je dijelom bila isključena javnost, u prisutnosti optuženog, njegovih branilaca R. D. i J. Đ., advokata iz P., te tužioca Tužilaštva Bosne i Hercegovine Mirsada Strike, donio je i dana 26.05.2006. javno objavio sljedeću:

P R E S U D U

OPTUŽENI: D. P., zvani Š., sin B. i majke V., rodene S., rođen 19.06.1954. godine u M., Crna Gora, JMBG: _____, po nacionalnosti Crnogorac, državljanin Srbije i Crne Gore i Bosne i Hercegovine, po zanimanju službenik, nezaposlen, nastanjen u P., ul... nalazi se u pritvoru od 18.03.2005. godine,

K R I V I J E

ŠTO JE:

U vrijeme širokog i sistematičnog napada vojske i policije tzv. Srpske Republike Bosne i Hercegovine i paravojnih formacija pod vodstvom SDS-a, usmjerenog protiv civilnog bošnjačkog stanovništva na području općine R. i regije Istočna Bosna, u periodu od maja do septembra 1992. godine, naređivao i činio progon civilnog bošnjačkog stanovništva na političkoj, nacionalnoj, etničkoj, kulturnoj, vjerskoj osnovi i to ubistvima i drugim nečovječnim djelima učinjenim u namjeri nanošenja velike patnje, ozbiljne fizičke i psihičke povrede, tako što je:

1. Dana 15.08.1992. godine, nakon što je, u okolini sela D., općina R., L.R., zvani P. dovezao 27 civila Bošnjaka koji su bili nezakonito zatvoreni u logoru R. u R., u svojstvu starješine manje vojne formacije rogatičkog bataljona, usmeno naredio vojnicima da kanapama vežu ruke na ledima i da vode u "živi štit" civile: E. Č., M. Č., mldb. M. Č. 1, mldb. V. Č., mldb. E. Č. 1, S. K., N. K., F. K., A. K., B. K., M. P., M. P. 1, D. P., F. I., Š. O., F. Š., O. S., Z. S., H. J., H. J. 1, S. J., D. M., M. T., H. H., A. K. 1, mldb. A. B. i osobu pod pseudonimom "A", te su ih tako vezane na koti J., općina R. isturali ispred vojnih snaga rogatičkog bataljona Vojske Srpske Republike BiH prema vojnim položajima Armije BiH, kojom prilikom je došlo do ranjavanja civila J. H. i M. T.;

2. Istoga dana, nakon odvođenja navedenih 27 civila u "živi štit", naredio vojnicima da pobiju civile koje je prethodno postrojio u vrstu, te pucajući iz puške lično učesvovao u ubijanju, pa su tako lišeni života civili: E. Č., M. Č., mldb. M. Č. 1, mldb. V. Č., mldb. E. Č. 1, S. K., N. K., F. K., A. K., B. K., M. P., M. P. 1, D. P., F. I., Š. O., F. Š., O. S., Z. S., H. J., H. J. 1, S. J., D. M., M. T., H. H., dok su A. K. 1, mldb. A. B. i osoba pod pseudonimom "A", preživjeli strijeljanje,

dakle, kao dio širokog i sistematičnog napada usmjerenog protiv civilnog stanovništva, znajući za takav napad, izvršio progon civilnog bošnjačkog stanovništva na političkoj, nacionalnoj, etničkoj, kulturnoj i vjerskoj osnovi, i to tako što je naredio i učesvovao u ubistvima civila i naredio činjenje drugih nečovječnih djela učinjenih u namjeri nanošenja velike patnje, ozbiljne fizičke i pshičke povrede ("živi štit"),

čime je počinio krivično djelo - Zločin protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkom a) i k) KZ BiH,

pa ga sud na osnovu primjene navedenih zakonskih propisa i člana 42. stav 2. KZ BiH i člana 48. KZ BiH

O S U Đ U J E NA KAZNU DUGOTRAJNOG ZATVORA U TRAJANJU OD 20 /DVADESET/ GODINA

Na osnovu primjene zakonskog propisa iz člana 56. KZ BiH, vrijeme koje je optuženi proveo u pritvoru počev od 18.03.2005. godine pa nadalje ima se uračunati u izrečenu kaznu zatvora.

Na osnovu člana 188. stav 4. ZKP BiH optuženi se oslobađa dužnosti da naknadi troškove krivičnog postupka.

Na osnovu člana 198. stav 2. ZKP BiH, oštećeni zaštićeni svjedok "A", A. K. 1, A. B., J. D., D. Š., B. B., B. P., A. K. 2, A. I., N. I., N. H., A. S., M. K., E. Č. 1, M. Č. 2, S. T., Š. P. i M. P.-Z. sa imovinsko-pravnim zahtjevom upućuju se na parnicu.

O b r a z l o ž e n j e

Optužnicom Tužilaštva Bosne i Hercegovine broj: KT-RZ-9/05 od 09.09.2005. godine, potvrđenom 14.09.2005. godine, D.P., zvani Š., optužen je da je, radnjama opisanim u tačkama 1. i 2. optužnice, počinio krivično djelo Zločin protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka a), h) i k) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, a koje je Tužilac u toku glavnog pretresa precizirao kao krivično djelo Zločin protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkom a) i k) KZ BiH.

Optuženi D.P. se izjasnio da nije kriv za krivično djelo koje mu se optužnicom stavlja na teret.

U toku cijelog postupka, Sud je vodio računa o zaštiti identiteta svjedoka, a posebno zaštićenog svjedoka, tako što se u presudi ne spominje puno ime i prezime svjedoka, nego samo pseudonim, dok se potpuni podaci o navedenom svjedoku nalaze u spisu, koji je također pod posebnom zaštitom. U cilju adekvatne zaštite identiteta svjedoka Sud je isključio javnost sa dijela glavnog pretresa održanog dana 06.12.2005, o čemu će u daljem tekstu biti riječi.

Tužilac je proveo sljedeće dokaze:

Po prijedlogu Tužilaštva BiH, u svojstvu svjedoka saslušani su: A. K. 1, A. B., J. D., D. Š., E. K., B. B., Z. Č., B. P., A. K. 2, Š. H., A. I., N. I., N. H., A. S., M. K., E. Č. 1, M. Č. 2, S. T., Š. P., M. P.-Z., kao i zaštićeni svjedok pod pseudonimom "A". Sud je također, u svojstvu vještaka sudsko-medicinske struke, na glavnom pretresu saslušao Dr H. Ž., te saslušao A. M., predsjednika Federalne komisije za nestale osobe.

Nadalje je, u toku glavnog pretresa, Sud izvršio uvid u sljedeće dokaze koje je Tužilaštvo BiH dostavilo: zapisnik o saslušanju svjedoka A. K. 1, broj KT-RZ-9/05 od 12.08.2005. godine; zapisnik o saslušanju svjedoka A. K. 1, broj Ki-188/99 od 15.03.2000. godine; zapisnik MUP-a, CSB Sarajevo, od 18.02.1993. godine; izjava-Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava, broj 212-VIII/93 od 03.08.1993. godine; zapisnik o prepoznavanju lica sa fotografijama, svjedok A. B., KT-12/99-RZ od 19.05.2005. godine (sa 5 fotografija); fotodokumentacija- prepoznavanje KT-12/99-RZ od 19.05.2005.godine; službena zabilješka, Agencija za istraživanje i dokumentaciju-sektor AID od 28.10.1998. godine, zapisnik o saslušanju svjedoka, H. Ž., broj KRI 165/98 od 01.10.1998. godine, (nalaz vještaka); fotografija osumnjičenog P.D.; karton lične karte za lice P.D.; molba za zaposlenje podnosioca P.D.; kopija lične karte na ime P.D. broj 8064/86 izdata u Z. 29.10.1986. i "zamjena" od 30.01.1997. godine; fotografija lica Z. S. pod rednim brojem 1; fotografija lica M. P. pod rednim brojem 2; fotografija lica M. T. pod rednim brojem 3; fotografija lica osumnjičenog P.D. pod rednim brojem 4; fotografija lica M. K. pod rednim brojem 5; fotografija na kojoj se pored NN lica nalazi i osumnjičeni P.D.; zapisnik o prepoznavanju lica sa fotografijama Kantonalnog tužilaštva broj KT-12/99-RZ od 19.05.2005. godine; fotodokumentacija-prepoznavanje MUP, Kanton S., broj: 02/2-6-04-09-10-2883 od 19.05.2005. godine; službena zabilješka Kantonalnog tužilaštva Sarajevo broj KT12/99-RZ od 19.05.2005. godine; službena zabilješka Kantonalnog tužilaštva Sarajevo KT-12/99-RZ od 19.05.2005. godine; službena zabilješka Kantonalnog tužilaštva Sarajevo KT-12/99-RZ od 18.03.2005. godine; službena zabilješka Kantonalnog tužilaštva Sarajevo KT-12/99-RZ od 18.03.2005. godine; službena zabilješka, MUP Kantona S., broj 01/2.5-1-ć/98 od 08.10.1998. godine; službena zabilješka AID-a u vezi prepoznavanja lica sa fotografije, od 28.10.1998. godine; službena zabilješka AID-a u vezi prepoznavanja lica sa fotografije od 29.10.1998. godine; službena zabilješka, AID-a u vezi prepoznavanja lica sa fotografije broj 02-47/98 od 11.11.1998. godine; zahtjev za izdavanje naredbe za ekshumaciju Državne komisije za traženje nestalih osoba broj 06/5-628/98 od 05.08.1998. godine; rješenje kantonalnog suda u Sarajevu broj Kri-165/98 od 25.08.1998. godine o provođenju ekshumacije, obdukcije i identifikacije; zapisnik o ekshumaciji Kantonalnog suda u Sarajevu Kri-165/98 od 31.08.-04.09.1998. godine; fotodokumentacija sa ekshumacije, obdukcije i identifikacije 24 leša iz mjesta D., R., broj K.U.BR.2071/98 od 02.10.1998. godine; crtež lica mjesta Odjeljenja kriminalističke tehnike S. broj 2071/8 od 17.09.1998. godine; video kasete sa ekshumacije R. lokalitet D. od 17.04.1998. godine (CD); zapisnik o uzimanju uzoraka DNA za analizu Kantonalnog suda u Sarajevu broj Kri 165/98 od 08.10.1998. godine; rješenje Kantonalnog suda u Sarajevu broj Kri 165 i 168/98 od 15.10.1998. o isplati troškova vještaku sudsko-medicinske struke dr. H. Ž.; troškovnik za isplatu

troškova vještaku sudsko-medicinske struke dr. H. Ž. od 14.10.1998. godine; Izvještaj o kriminalističko-tehničkoj pretrazi lica mjesta Odjeljenja za kriminalističku tehniku broj 2071/98 od 16.09.1998. godine; službena zabilješka MUP-a S. broj 01/2.5-A-C/98 od 08.10.1998. godine o izvršenoj ekshumaciji, obdukciji i identifikaciji leševa sa područja opštine R.; službena zabilješka Kantonalnog suda u Sarajevu, broj Kri -165/98 od 09.10.1998. godine; akt MUP-a S., broj 03-858/98 od 28.10.1998. godine (informacija o izvršenoj ekshumaciji u selu D.); zapisnik o utvrđivanju identiteta leša M. P. 1 MUP-a S. broj 01/2.5-/98 od 29.09.1998. godine; zapisnik o utvrđivanju identiteta leša M. P. MUP-a S. broj 01/2.5-/98 od 02.10.1998. godine; zapisnik o utvrđivanju identiteta leša A. K. MUP-a S. broj 01/2.5-/98 od 02.10.1998. godine; zapisnik o utvrđivanju identiteta leša E. Č. 1 MUP-a S. broj 01/2.5-/98 od 28.09.1998. godine; zapisnik o utvrđivanju identiteta leša S. K. MUP-a S. broj 01/2.5-/98 od 02.10.1998. godine; zapisnik o utvrđivanju identiteta leša E. Č. MUP-a S. broj 01/2.5-/98 od 28.09.1998. godine; zapisnik o utvrđivanju identiteta leša Š. O. MUP-a S. broj 01/2.5-/98 od 28.09.1998. godine; zapisnik o utvrđivanju identiteta leša F. I. MUP-a S. broj 01/2.5-/98 od 29.09.1998. godine; zapisnik o utvrđivanju identiteta leša M. Č. 1 MUP-a S. broj 01/2.5-/98 od 29.09.1998. godine; zapisnik o utvrđivanju identiteta leša D. M. MUP-a S. 01/2.5-/98 od 02.10.1998. godine; zapisnik o utvrđivanju identiteta leša V. Č. MUP-a S. 01/2.5-/98 od 29.09.1998. godine; zapisnik o utvrđivanju identiteta leša H. J. 1 MUP-a S. 01/2.5-/98 od 28.09.1998. godine; zapisnik o utvrđivanju identiteta leša M. Č. MUP-a S. broj 01/2.5-/98 od 28.09.1998. godine; zapisnik o utvrđivanju identiteta leša J. H. MUP-a S. broj 01/2.5-/98 od 28.09.1998. godine; zapisnik o utvrđivanju identiteta leša N. K. MUP-a S. broj 01/2.5-/98 od 28.09.1998. godine; zapisnik o utvrđivanju identiteta leša F. Š. MUP-a S. broj 01/2.5-/98 od 28.09.1998. godine; zapisnik o utvrđivanju identiteta leša D. P. MUP-a S. broj 01/2.5-/98 od 30.09.1998. godine; zapisnik o utvrđivanju identiteta leša Z. S. MUP-a S. 01/2.5-/98 od 28.09.1998. godine; zapisnik o utvrđivanju identiteta leša H. H. MUP-a S. broj 01/2.5-/98 od 02.10.1998. godine; zapisnik o utvrđivanju identiteta leša B. K. MUP-a S. broj 01/2.5-/98 od 28.09.1998. godine; zapisnik o utvrđivanju identiteta leša F. K. MUP-a S. broj 01/2.5-/98 od 28.09.1998. godine; zapisnik o utvrđivanju identiteta leša O. S. MUP-a S. broj 01/2.5-/98 od 28.09.1998. godine; zapisnik o utvrđivanju identiteta leša S. J. MUP-a S. broj 01/2.5-/98 od 28.09.1998. godine; zapisnik o utvrđivanju identiteta leša M. T. MUP-a S. 01/2.5-/98 od 02.10.1998. godine; sprovodnica za prenošenje umrlog lica F. Š. broj 113/98 od 12.10.1998. godine; sprovodnica za prenošenje umrlog lica Z. S. broj 126/98 od 12.10.1998. godine; izdatnica JKP Gradskog groblja V. za umrlog Z. S. broj 169/98; dozvola za sahranu umrlog Z. S. broj 231/98; prijava krivičnog djela ratnog zločina i počinioaca od 12.04.2005. godine - podnisi lac prijave A. B.; medicinska dokumentacija A. B. sa nalazima i mišljenjima specijalista sa 19 priloga; potvrda Komisije za prikupljanje činjenica o ratnim zločinima na području BiH broj I-III/93 od 12.03.1993. godine; potvrda Crvenog križa RBiH broj 512/93 od 21.03.1994. godine; rješenje Općine ... Službe za rad, socijalnu politiku, zdravstvo, izbjegla i raseljena lica broj 10-560-90 od 01.09.1998. godine kojim se A. (M.) B. priznaje svojstvo civilne žrtve rata sa tjelesnim invaliditetom od 60% trajno; akt Ureda tužitelja MKSJ broj: Ref: 993366/GB/DFG/RR383 od 23.06.1999. godine (na engleskom i bosanskom jeziku); Popis troškova, akt Tužilaštva BiH, broj KT-RZ-9/05 od 08.09.2005. godine; Uputstvo o organizovanju i djelovanju organa Srpskog naroda u BiH u vanrednim okolnostima, SDS BiH-Glavni odbor strogo pov. 101-3 od 19.12.1991. godine; Odluka Predsjedništva RBiH o proglašenju neposredne ratne opasnosti ("Službeni list BiH" broj 1/92); Odluka Predsjedništva RBiH o proglašenju ratnog stanja ("Službeni list BiH" broj 7/92); Ustav Republike Srpske ("Službeni list RS", broj 21/1992); Odluka Ustavnog suda BiH od 18. i 19. februara 2000. godine; Odluka Ustavnog suda BiH od 18. i 19. augusta 2000. godine; Odluka Ustavnog suda BiH U-5/98-III od 30. juna i 1. jula 2000. godine; Odluka Ustavnog suda BiH U-5/98-IV od 28, 29. i 30. januara 2000. godine; Odluke Ustavnog suda BiH u predmetu broj U-44/01 od 27.02.2004. i od 22.09.2004. objavljene u "Službenom glas-

niku BiH" broj 18/2004 i broj 46/04; Odluka o povratku iseljenih lica na teritoriju Srpske Republike BiH ("Službeni glasnik RS" broj 8/92); Deklaracija o državnom i političkom uređenju države ("Službeni glasnik RS" broj 14/92), Zakon o državljanstvu srpskom ("Službeni glasnik RS" broj 19/92); Zakon o izbjeglicama ("Službeni glasnik RS" broj 5/93); Odluka o strateškim ciljevima srpskog naroda u BiH ("Službeni glasnik RS" broj 22/93); Rezolucija o zbrinjavanju i planskom razmeštanju prebeglog srpskog stanovništva ("Službeni glasnik RS" broj 5/94); izvod iz Izvještaja o devastaciji kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa BiH Zavoda za zaštitu kulturnog, historijskog i prirodnog naslijeđa BiH broj: M.H.4.01. od 11.11.1996. godine; karta opštine R.; podaci o popisu stanovništva za opštinu R. iz 1991. godine; spiskovi ubijenih Bošnjaka civila na području opštine R.; novinski članak iz rubrike "Iz zemlje" pod naslovom "Zapaljeno hiljadu kuća"; kopija fotografije Srednješkolskog centra V. V.; kopija fotografije logora R. S.; kopija fotografije džamije A. CD: presuda MKSJ (IT-94-1-T) protiv Duška Tadića, presuda MKSJ (IT-98-32-A) protiv Mitra Vasiljevića, presuda MKSJ (IT-94-2-A) protiv Dragana Nikolića, presuda MKSJ (IT-95-10-T) protiv Gorana Jelisića, presuda MKSJ (IT-95-10/1-S) protiv Ranka Česića, presuda MKSJ (IT-02-61) protiv Deronjić Miroslava, presuda MKSJ (IT-95-9) protiv Zarić Sime, presuda MKSJ (IT-97/24) protiv Stakić Milomira, presuda MKSJ (IT-98-33) protiv Krstić Radislava, presuda MKSJ (IT-02-60) protiv Blagojević Vidoja, optužnica MKSJ (IT-00-38&40-PT) protiv Biljane Plavšić, presuda MKSJ (IT-00-39&40/1-S) protiv Biljane Plavšić; zapisnik o saslušanju svjedoka M. S. broj Ki-286/94 od 15.03.2000. godine; zapisnik o saslušanju svjedoka M. J. broj Ki-188/99 od 20.03.2000. godine; dopis SIPA-e broj 17-04/1-541-2/05 od 04.01.2006. godine; Dopis broj 06-618/95 od 28.09.1995. (spisak ranjenih pripadnika); Vještačenje tragova vatrenog oružja, nalaz i mišljenje od 23.11.1998. godine.

Sud je, uz saglasnost stranaka, izvršio uvid u iskaze svjedoka optužbe M. S. i M. J. u smislu odredbi iz člana 273. ZKP BiH, jer kako proizilazi iz izvještaja SIPA-e br. 17-04/1-541-2/05 od 04.01.2006. g., navedeni svjedoci nisu dostupni i ne mogu se pronaći, jer se M. J. nalazi u Americi na nepoznatoj adresi, a za M. S. nije poznato gdje se nalazi od 2002. godine.

Odbrana optuženog je izvela sljedeće dokaze:

U svojstvu svjedoka saslušani su: A. B., zaštićeni svjedok pod pseudonimom "A", U. M., G. K., Z. B., M. O., D. Š. i V. B.

Sud je izvršio uvid u isprave koje je odbrana optuženog P. D. predala kao dokaze u toku glavnog pretresa i to: zapisnik o saslušanju A. B. od 20.02.1993. godine; zapisnik o saslušanju svjedoka A. B. od 13.04.2005. godine; zapisnik o dodatnom saslušanju svjedoka A. B. od 15.04.2005. godine; zapisnik o dodatnom saslušanju svjedoka A. B. od 15.02.1994. godine; zapisnik o dodatnom saslušanju svjedoka A. B. od 07.07.2005. godine; zapisnik o saslušanju svjedoka "A" od 12.01.1994. godine; zapisnik o saslušanju svjedoka "A" od 20.03.2000. godine; zapisnik o saslušanju svjedoka "A" od 18.10.2004. godine; zapisnik o saslušanju svjedoka "A" od 07.07.2005. godine; Informacija o načinu privođenja; Potvrda SDS-a od 30.11.2005. godine; rješenje Narodna stranka radom za boljitak; Uvjerenje od 05.03.2003. godine; Ugovor o davanju kuće na korištenje između H. H. i optuženog P. D.; izjava M. J. od 12.10.1994.

Na osnovu člana 235. ZKP-a BiH Sud je dana 06.12.2005. godine, nakon saslušanja stranaka, **isključio javnost** sa dijela glavnog pretresa radi razmatranja Prijedloga Tužilaštva BiH za zaštitu svjedoka, jer je to po ocjeni vijeća bilo potrebno radi zaštite interesa svjedoka, imajući u vidu da je zahtjev za zaštitne mjere podnesen i od svjedoka lično, i to iz straha da bi lična sigurnost svjedoka i sigurnost porodice bila dovedena u opasnost zbog svjedočenja u postupku. U smislu Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka, Sud je dana 08.12.2005.g. donio odluku o određivanju mjera zaštite svih ličnih podataka svjedoka,

određujući pseudonim pod kojim će svjedok svjedočiti ("A"). U toku postupka svjedoku "A" omogućeno je svjedočenje uz korištenje elektronskog uređaja za promjenu glasa i slike.

Dana 21.04.2006.g. izvršena je djelomična rekonstrukcija događaja u selu D., općina R., u cilju provjeravanja izvedenih dokaza i utvrđivanja činjenica od značaja za predmet, a u skladu sa članom 93. ZKP BiH. Sud je u dokazni materijal uveo kao dokaze Suda fotodokumentaciju o izvršenoj rekonstrukciji broj 17-13/1-7-14/06 od 04.05.2006. godine i crtež lica mjesta broj 17-13/1-7-14/06 koje je izradila Državna agencija za istrage i zaštitu, kao i zapisnik o obavljenoj rekonstrukciji događaja sačinjen dana 21.04.2006. godine, te audio-video zapis o obavljenoj rekonstrukciji. Nakon obavljene rekonstrukcije, Sud je proveo dokaz dodatnim saslušanjem svjedoka A. B. koji je učestvovao u rekonstrukciji događaja.

Nakon završetka dokaznog postupka, Tužilac je u okviru završnih riječi iznio da je bitno obilježje krivičnog djela Zločin protiv čovječnosti postojanje širokog i sistematičnog napada, a prema stavu optužbe, svi provedeni dokazi ukazuju da iz radnji koje je počinio P. D. proizilazi da je počinio upravo ovo krivično djelo. Pravomoćnim presudama MKSJ je utvrđeno da se u vrijeme kada je počinjen zločin provodio progon bošnjačkog stanovništva, a činjenice koje se odnose na sistematičan napad u istočnoj BiH su bez svake sumnje utvrđene navedenim presudama. Zatim, iz iskaza svjedoka proizilazi da se desio progon civila, formiranje logora i ubijanje logoraša, silovanje Bošnjakinja i druga teška kršenja Ženevskih konvencija iz 1949. Uputstvo o organizovanju i djelovanju organa Srpskog naroda u BiH u vanrednim okolnostima je bilo osnov odlukama i naredbama ne samo kriznog štaba, već i vojnih snaga, a SDS R. je stvarala uslove za progon bošnjačkog stanovništva. U toku progona bošnjačkog stanovništva vojne i paravojne formacije su uništile imovinu bošnjačkog stanovništva. Krivično djelo koje je počinio P. D. nije bio izolovan slučaj. Prema Tužiocu, P. D. je u kritičnom događaju odlučivao o odvođenju 27 civila u živi štit kao i o njihovom strijeljanju, dok su ostali vojnici samo izvršavali naredbe. Uz riječi "ubijaj ovo", pucao je zajedno sa drugim vojnicima. On je bio starješina, kao i neposredan izvršilac ubistva. Posjedovanje motorole, putem koje je najvjerojatnije komunicirao sa R. K., žuta traka oko glave, izdavanje naredbi vojnicima, sve to ukazuje na to da je on bio pretpostavljeni ovim vojnicima. U vezi sa svjedočenjima svjedoka "A", A. K. 1 i A. B., Tužilac ističe da su svi oni saglasni oko bitnih dijelova, a njihove izjave se razlikuju oko sitnica, što ide u prilog činjenici da se svjedoci nisu dogovarali. A. B. je dobro upamtio lice čovjeka koji ga je htio strijeljati i na sudu je potvrdio da je optuženi to lice. Svjedok "A" je prilikom saslušanja pod zaštitnim mjerama prepoznao optuženog kao izvršioca vođenja u živi štit, a nakon toga po naređenju optuženog dovedeni su na livadu gdje je optuženi naredio i lično učestvovao u strijeljanju. Svjedok A. K. 1 nije prepoznao optuženog, međutim tokom istrage, on je dao opis Š. i rekao da se radi o visokom, korpulentnom čovjeku, plave kose, sa visokim zaliscima. Zatim, svi svjedoci govore o licu pod nadimkom Š. kao licu koje je počinilo zločin. I svi svjedoci odbrane su identifikovali optuženog pod nadimkom Š. Svjedoci oštećeni su u ljeto 1992. godine stanovali u različitim dijelovima R. i svi su svjedočili o okolnostima pod kojima su bili prisiljeni da napuste svoje domove. Nesporna je činjenica da su na području općine R. pronađene masovne grobnice, o čemu je svjedočio i A. M., koji je svjedočio i kako su uz pomoć svjedoka "A" našli masovnu grobnicu na području D. Svi pronađeni posmrtni ostaci žrtava su, uz pomoć porodica, identifikovani klasičnom metodom, odnosno prepoznavanjem, uz napomenu Tužioca da u to vrijeme u BiH nije bilo moguće vršiti DNK analizu. Tužilac dalje navodi da svi materijalni dokazi potvrđuju svjedočenja, a rekonstrukcija događaja izvršena po nalogu suda potvrđuje navode optužnice P.D. je naredio i učestvovao u odvođenju civila u živi štit i njihovo strijeljanje, samo zato što su ti civili Bošnjaci. Svjedoci odbrane su izjavili da je optuženi bio naoružan puškom M-48 te da je i on učestvovao s njima u akciji zauzimanja kote J., što predstavlja neuspjeh pokušaj svjedoka odbrane da daju alibi

optuženom, kao pokušaj da se izbjegne odgovornost optuženog. Međutim, iz spiska ranjenih vojnika vidi se da su svjedoci Š. i B. ranjeni 16.08.1992, a izjavili su da su samo taj dan kada su ranjeni učestvovali u akciji zauzimanja kote J. Iz njihovih iskaza se vidi da je akcija zauzimanja kote Jačen trajala više dana. Jedino je svjedok Mile Ujić rekao da je čuo za zločin istog ili sljedećeg dana, te da su to učinili neki ekstremisti. Prema mišljenju Tužilaštva, materijalni dokazi odbrane nisu relevantni za ovaj predmet. Smatrajući da je P.D. odgovoran za počinjenje ovog krivičnog djela, Tužilac je predložio Vijeću da optuženog oglasi krivim po svim tačkama optužnice, te mu shodno tome, izrekne kaznu dugotrajnog zatvora, s obzirom na način izvršenja djela, okolnosti pod kojima je djelo počinjeno, te težinu i posljedice koje su proizašle iz djela.

Branilac optuženog advokat R. D. je, iznoseći odbranu optuženog u završnim riječima, prije svega istakao sljedeće prigovore odbrane vezano za sam krivični postupak protiv optuženog D. P.: iskazi svjedoka-oštećenih prema stajalištu odbrane nisu relevantni za ovaj postupak, zatim ekshumacija, kao ni identifikacija žrtava nisu provedeni prema pravilima struke, odnosno nije izvršena DNK analiza posmrtnih ostataka. Branilac D. dalje je prigovorio da između iskaza svjedoka-očevidaca, tj. preživjelih žrtava postoje razlike, te stavio prigovor vezano za status zaštićenog svjedoka. Dalje, odbrana optuženog prigovorila je i načinu identifikacije i prepoznavanja optuženog od strane svjedoka, ističući da ista nije provedena u skladu sa članom 85. ZKP BiH. Naime, vezano za ranija prepoznavanja optuženog, branilac ističe da identifikacija koju je vršio svjedok A. B. nije zakonita, s obzirom da je na raspolaganju prilikom identifikacije imao tri ponudene fotografije, a prepoznavanje izvršeno od strane svjedoka "A" je izvršeno na način da mu je ponudena na uvid fotografija, odnosno lična karta D.P., s njegovim ličnim podacima-imenom i prezimenom. Vezano za identifikaciju izvršenu od strane svjedoka u toku glavnog pretresa, branilac D. smatra da ista nije relevantna, s obzirom na to da je na osnovu rasporeda sjedenja u sudnici lako izvući zaključak ko je optuženi u postupku. Odbrana je dalje u završnim riječima istakla prigovor vezano za izvršenu rekonstrukciju, a koji se odnosi na činjenicu da je na mjestu rekonstrukcije zatečeno mjesto označeno žutom trakom na kojoj je pisalo "mjesto zločina", što čitavoj rekonstrukciji daje upitan karakter, s obzirom na to da se svjedok koji je rekonstrukciji prisustvovao, A. B., mogao orijentirati prema označenom mjestu, te uz pomoć tog orijentira sudu pružiti tražene informacije. Konačno, u vezi sa presudama MKSJ koje je Tužilac uveo u dokazni materijal radi prihvatanja utvrđenih činjenica u smislu Zakona o ustupanju predmeta od strane MKSJ Tužilaštvu BiH i korištenju dokaza pribavljenih od strane MKSJ u postupcima pred sudovima u BiH, branilac D. je iznio da prihvatanje istih predstavlja kršenje EKLJP, člana 6, pravo na pravično suđenje, te da ove presude u svakom slučaju ne sadrže činjenice bitne za ovaj predmet. U vezi sa provedenim dokazima, branilac D. je naveo stav odbrane da su svjedočenja svjedoka-očevidaca subjektivne prirode, nelogična (nelogično je da se svjedoku A. B. u tako dobro "urezao" u sjećanje lik Š., ali ne i drugog vojnika), te da su njegovi raniji iskazi kontradiktorni onim datim na pretresu. Konačno, branilac D. zaključuje da "nema govora" o komandnoj ulozi Š., naročito uzimajući u obzir činjenicu da je Š. bio "stranac" na području R., tvrdeći da je napad vodio Lj., a da je Š. bio ranjen na samom početku akcije.

Dodatni branilac optuženog, advokat J. Đ. je u svom izlaganju odbrane optuženog u okviru završnih riječi prigovorio zaštitnim mjerama svjedoka "A" u smislu da su mjere zaštite uslijedile nakon što je optužnica postala javna, a u kojoj su navedeni lični podaci svih svjedoka, te se osvrnuo na iskaze svjedoka oštećenih, navodeći da su oni nekonzistentni, pa i kontradiktorni, pominjući svjedoka A. K. kao "neiskrenog". Branilac Đ. također je naveo da, prema podacima Komisije za razmjenu ratnih zarobljenika (dokaz optužbe) proizilazi da je svjedok napustio selo 03.06.1992. godine. Oba branioca su na kraju izlaganja završnih riječi predložila da se optuženi oslobodi u nedostatku dokaza da je počinio bilo koju radnju koja mu se optužnicom stavlja na teret.

Optuženi je, slijedeći završne riječi svojih branilaca, u okviru završnih riječi na glavnom pretresu naveo da se u inkriminisanom periodu našao na području R., odnosno iz razloga što je u općinu R., selo K. došao radi zbrinjavanja svog sina, koji se iz zdravstvenih razloga našao kod tamnošnje rodbine, tj. tazbine optuženog P., da se u Z., inače mjesto njegovog prebivališta, nije mogao vratiti zbog dešavanja na području R., te da u svakom slučaju ne posjeduje kvalifikacije niti karakterne osobine čovjeka koji bi mogao počinuti ovakvo djelo kakvo se njemu optužnicom stavlja na teret. Optuženi dalje u vezi sa dokazima provedenim na glavnom pretresu cijeni da su iskazi svjedoka-očevidaca kontradiktorni u poređenju sa ranije datim izjavama. Optuženi dalje, vezano za svjedoke-oštećene navodi da su isti svoje iskaze dali na osnovu informacija dobijenih od svjedoka-očevidaca, kao i da iz iskaza nekih od svjedoka-oštećenih (J. D, E. K.a i M. Z.-P.) proizilazi, inter alia, da je svjedok "A" u stvari bio pripadnik Armije BiH u U., te da se na koti J. eventualno mogao naći upravo kao pripadnik Armije BiH. U odbrani dalje navodi da se među dokazima optužbe nalazi potvrda iz koje je, prema navodima optuženog, evidentno da je svjedok A. B. evidentiran kao izbjeglica dana 03.06.1992. godine, pa se postavlja pitanje kako je to moguće, s obzirom na činjenicu da se kritični događaj desio 15.08.1992. godine. Optuženi tvrdi da on nije čovjek kojeg svjedoci navode kao počinitelja radnji iz optužnice, jer ne posjeduje predispozicije neophodne za izvršenje ovakvog djela, tj. ne posjeduje potrebne kvalifikacije i ne poznaje teren i područje općine R. u mjeri potrebnoj da bi mu se povjerila komandna uloga, a navode iz svih tačaka optužnice kategorički negira navodeći da se radi o grešci i da nije počinio niti jednu inkriminisanu radnju iz optužnice, pa je predložio da ga sud oslobodi od optužbe.

Ocjenom svih provedenih dokaza pojedinačno i u njihovoj međusobnoj povezanosti, sud je na pouzdan i nesumnjiv način utvrdio da je optuženi u inkriminisanom periodu boravio na području R., te da je u okviru širokog i sistematičnog napada vojske i policije Srpske Republike Bosne i Hercegovine i paravojnih formacija pod vodstvom SDS-a, usmjerenog protiv civilnog bošnjačkog stanovništva na području općine R. i regije Istočna Bosna, u svojstvu starješine manje vojne formacije rogatičkog batljona počinio krivično-pravne radnje pbljiže opisane u tačkama 1. i 2. presude.

Jedina činjenica koju Sud nije utvrdio je činjenica da je R. K. izdao naređenje da se ovaj zločin poćini iz kojih razloga je sud, ne dirajući u identitet optužnice, dio koji se odnosi na R. K. izostavio. S druge strane, sve ostale činjenice su na nesumnjiv način utvrđene.

Kako proizilazi iz optužnice, optuženom P.D . stavlja se na teret da je izvršio krivično djelo Zločin protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h), u vezi sa tačkom a) i k) KZ BiH, te je na Tužilaštvu bio teret dokazivanja svih bitnih elemenata tog djela, tj.: postojanje širokog ili sistematičnog napada usmjerenog bilo protiv kojeg civilnog stanovništva, znanje poćinioca za takav napad i da je djelo poćinioca dio napada, odnosno da postoji neksus između djela optuženog i napada na civilno stanovništvo

Nesporno je da se u vrijeme inkriminisanog događaja na prostoru općine R. i regije Istočna Bosna odvijao široki i sistematičan napad na nesrpsko civilno stanovništvo, što je utvrđeno presudama MKSJ i to prije svega pravomoćnom presudom MKSJ (IT-98-32-A) protiv Mitra Vasiljevića, kojom je utvrđeno da je u inkriminisanom periodu postojao rasprostranjeni i sistematski napad na nesrpsko civilno stanovništvo općine V. Općina V. susjedna je općina općini R.. Sud je sveukupnom ocjenom dokaza, imajući u vidu blizinu općine V. i općine R., tj. činjenicu da obje općine prostorno pripadaju istoj geografskoj regiji, te imajući u vidu kazivanja svjedoka-oštećenih koji su u to vrijeme živjeli na području općine R., odnosno su protjerani sa tog područja, utvrdio da se elementi pojma "napad" u smislu člana 172. stav 1. KZ BiH (da se radi o ponašanju koje uključuje "višestruko činjenje", da je usmjeren "protiv bilo kojeg civilnog stanovništva" i da je "na osnovi ili u cilju državne politike ili politike neke organizacije

da se učini takav napad"), odnose i na područje općine R., odnosno da se aktivnosti i politika SDS R., Kriznog Štaba SDS R. i Vojske Srpske Republike BiH podudaraju sa aktivnostima Vojske Srpske Republike BiH i ulogom SDS-a i kriznih štabova na području drugih općina u BiH u tom periodu, a što je utvrđeno također presudama MKSJ, prije svega pravomoćnom presudom MKSJ (IT-02-61) protiv Deronjić Miroslava, presudom MKSJ (IT-95-9) protiv Zarić Sime i pravomoćnom presudom MKSJ (IT-97/24) u predmetu protiv Stakić Milomira. Ulogu JNA i njenu transformaciju, odnosno ulogu VRS u Bosni i Hercegovini sud je našao utvrđenom u pravomoćnoj presudi MKSJ (IT-94-1-T) u predmetu protiv Duška Tadića. U pravomoćnoj presudi MKSJ (IT-00-39&40/1-S), Biljana Plavšić priznala je krivicu za sve zločine koji su joj se stavljali na teret, uključujući i strijeljanje civila iz logora Rasadnik u R. koje se desilo 15. augusta 1992. godine.

Ove činjenice Sud je prihvatio utvrđenim, usvajajući prijedlog tužioca utemeljen na članu 4. Zakona o ustupanju predmeta od strane MKSJ Tužilaštvu BiH i korištenju dokaza pribavljenih od strane MKSJ u postupcima pred sudovima u BiH. Sud nije prihvatio prigovor odbrane koji se odnosi na prihvatanje utvrđenih činjenica, iz razloga što odbrana nije uspjela osnovano osporiti prijedlog tužioca u vezi sa prihvatanjem ovih činjenica, odnosno navode odbrane da se u predmetnim presudama MKSJ ne pominje izričito optuženi D.P., te da iste nisu relevantne za ovaj krivični predmet, Sud smatra nedovoljnim i isuviše uopštenim da bi odbio prijedlog za prihvatanje utvrđenih činjenica. Isto tako, sud nalazi da član 6. EKLJP nije povrijeđen prihvatanjem utvrđenih činjenica koje nisu u direktnoj vezi sa odgovornošću optuženog, kako to navodi odbrana, s obzirom na činjenicu da je ovakvo prihvatanje već utvrđenih činjenica u skladu sa *lex specialis* Zakonom, a da korištenje dokaza pribavljenih od strane MKSJ i prihvatanje kao dokazanih činjenica utvrđenih u postupcima pred MKSJ nisu u suprotnosti sa Evropskom konvencijom uz ograničenje da korištenje navedenih dokaza ne smije da dovede u pitanje pravičnost postupka kao cjeline i odgovornost optuženog. Pružajući drugoj strani u postupku, tj. odbrani, mogućnost da se izjasni u vezi sa prijedlogom za prihvatanje utvrđenih činjenica i da ospori ovakav prijedlog, sud je vodio računa o pravičnosti ovog krivičnog postupka. S druge strane, u skladu sa navedenom zakonskom odredbom člana 4. Zakona o ustupanju predmeta od strane MKSJ Tužilaštvu BiH i korištenju dokaza pribavljenih od strane MKSJ u postupcima pred sudovima u BiH, sud može, na vlastitu inicijativu ili na prijedlog stranaka, kao dokazane prihvatiti one činjenice koje su utvrđene pravomoćnom odlukom u drugom postupku pred MKSJ, a kako su u prijedlogu navedene upravo one odluke MKSJ koje se odnose na postojanje elementa širokog i sistematičnog napada i ulogu JNA, VRS u BiH i kriznih štabova, isti prijedlog je sud, nakon saslušanja stranka, prihvatio.

Ovakvom zaključku suda svakako doprinose i iskazi saslušanih svjedoka optužbe: A. K. 1, A. B., J. D., D. Š., E. K., B. B., Z. Č., B. P., A. K. 2, Š. H., A. I., N. I., N. H., A. S., M. K., E. Č. 1, M. Č. 2, S. T., Š. P., M. P.-Z. i svjedok "A" koji svjedoče o tome kako su i pod kojim okolnostima oni lično, odnosno članovi njihovih porodica prognani sa područja općine R.. Svjedoci J. D., D. Š., E. K., N. H., A. S., M. K., E. Č. 2, Š. H., M. Z.-P., A. I. i N. I. kazuju o granatiranju i napadima srpske vojske na grad R., dok ostali svjedoci optužbe svjedoče o napadima na okolna sela sa područja općine R. (selo B., S., V., K., M., K.), a u kojima su oni lično ili njihova rodbina (dakle bošnjačko stanovništvo) živjeli 1992. godine, te o progonu iz njihovih domova, o njihovim zatočenjima i boravku u sabirnim centrima i logorima Srednjoškolski centar V. V., objekat S. i Poljoprivredno dobro R. S druge strane, kako je već pomenuto, osporavajući prijedlog Tužilaštva da se kao utvrđenim prihvati postojanje širokog i sistematičnog napada usmjerenog protiv civilnog bošnjačkog stanovništva na području općine R., odbrana nije pružila dokaze koji bi ovaj sud uvjerali da napad nije bio usmjeren na nesrpsko stanovništvo na ovom području.

Utvrđenom se, dakle, smatra činjenica da je na području općine R. u periodu na koji se odnosi optužnica (maj-septembar 1992. godine) postojao rasprostranjeni i sistematski napad na nesrpsko civilno stanovništvo općine R.. Sud pri tome primjećuje da napad u kontekstu zločina protiv čovječnosti, prema međunarodnom običajnom pravu, nije ograničen isključivo na postojanje "oružanog sukoba", odnosno napad ne mora nužno biti dio sukoba.

U vezi sa preostalim neophodnim bitnim elementima zločina protiv čovječnosti, nesporno je da je optuženi P. D. došao na područje općine R. u proljeće 1992. godine, da je u vrijeme počinjenja zločina bio pripadnik srpske vojske i bio prisutan u rejonu D., općina R. i učestvovao u borbama na koti J., a što ne spori ni optuženi, a potvrđuju i mnogobrojni svjedoci odbrane. Prema tome, optuženi je nesumnjivo znao za postojanje napada na bošnjačko civilno stanovništvo u tom periodu, a prema prirodi i posljedicama počinjenog djela, sud zaključuje da je optuženi ne samo bio svjestan ovog napada i pristao da njegove radnje budu dio tog napada, nego je upravo i htio da njegove radnje to budu, a što proizilazi iz iskaza svjedoka, posebno iz iskaza svjedoka "A", prema kojem je optuženi P. rekao: "ja za ovo odlučujem" misleći pri tome na grupu zarobljenih civila doveženih na područje D. u svrhu korištenja kao živi štit. Sud je dakle utvrdio da je optuženi znao za široki i sistematični napad koji se vodio protiv civilnog bošnjačkog stanovništva, a njegove radnje predstavljale su dio tog napada, čime su **ispunjeni svi bitni elementi zločina protiv čovječnosti**.

Dalje, nije sporno da je dana 15.08.1992. godine na području općine R. u mjestu D. ubijeno 24 civila. Odbrana ne osporava ovu činjenicu, a potvrđuju je mnogi dokazi kako subjektivne, tako i objektivne prirode, a posebno nalaz i mišljenje vještaka specijaliste sudske medicine Dr. H. Ž., čiji nalaz i mišljenje od 01.10.1998. je Sud svestrano analizirao i u cijelosti mu poklonio vjeru kao objektivnom i zasnovanom na pravilima medicinske struke. Prema navedenom nalazu, koji je vještak iznio i pri kojem je u cijelosti ostao na glavnom pretresu, medicinska obrada leševa pronađenih u masovnoj grobnici D. je pokazala da se radi od 24 leša, te da je kod većine tijela vještak našao povrede u predjelu glave, većinom sljepoočnog i čeonog dijela i baze lobanje, a kod nekih tijela u predjelu karlice i butne kosti. Vještak je dalje našao da su povrede nanešene djelovanjem projektila iz ispaljenog vatrenog oružja. Na glavnom pretresu vještak je pojasnio da na nalazu i mišljenju nedostaju redni brojevi 18. i 21, jer je prvobitno, prilikom obilježavanja tijela postavljeno 26 zastavica, a nakon medicinske obrade se ispostavilo da se radi o 24 tijela, zbog čega su ova dva broja na nalazu izostavljena. Dalje, u vezi sa tijelima za koje se vještak na nalazu nije mogao izjasniti o uzroku smrti i mehanizmu povređivanja, dr. Ž. je na glavnom pretresu pojasnio da je to iz razloga što se radilo o skeletiranim tijelima, pa se ukoliko nije našao povredu na kostima skeleta nije ni mogao izjasniti na ove okolnosti, ne isključujući da su povrede mogle biti nanešene na organima koji su u međuvremenu iščezli. Konačno, vještak se nije mogao pouzdano izjasniti u vezi sa DNA analizom, ali je iznio da identifikacija, koja je izvršena klasičnom metodom, nije ostavljala sumnje u utvrđeni identitet žrtava. Ostali materijalni dokazi iz spisa koji se odnose na ekshumaciju izvršenu dana 16. i 17.09.1998. godine, obdukciju i identifikaciju 24 leša pronađena u masovnoj grobnici D. i prateća fotodokumentacija i iskaz svjedoka A. M. dat na okolnost pronalaska i ekshumacije masovne grobnice D., također ukazuju na činjenicu da je dana 15.08.1992. godine u D. ubijeno 24 civila.

Nesporna je i činjenica da je optuženi u to vrijeme imao nadimak "Š".

Sporno je bilo da li je optuženi uzeo učešća u strijeljanju civila na način kako to prezentira optužnica. Rješavajući ovu spornu i najznačajniju okolnost, sud je pošao od nesporno utvrđene činjenice da je optuženi u vrijeme događaja bio u rejonu D., da je bio naoružan, da je učestvovao u borbama na koti J. i da je u to vrijeme imao nadimak Š. To potvrđuju u svojim iskazima svjedoci: A. B., A. K. I i svjedok "A", a da je u inkriminisano vrijeme bio na

području D. i uzeo učešća u akciji na koti J. ne spori ni sam optuženi. Svjedoci odbrane Z. B., M. O. i D. Š. također svjedoče o učešću u akciji na koti J., zajedno sa "Š.", navodeći pri tome da ih je iz sela I. krenulo 4-5, među kojima i Š.. Ovi svjedoci odbrane svjedoče kako su u inkriminirano vrijeme poznavali, a i tokom svjedočenja na glavnom pretresu optuženog D. P. oslovljavali sa nadimkom "Š."

Svjedoci očevici, a posebno A. B. i zaštićeni svjedok "A" su kategorični u tvrdnji da je upravo P. D. zvani Š. osoba koja je naredila i učestvovala u strijeljanju. Tako je svjedok A. B., pokazujući sudu na optuženog, izjavio da je to čovjek koji je naredio da civili, nakon živog štita, budu odvedeni u obližnju livadu, koja se nalazi pokraj puta, naredio vojniku koji se nalazio ispred civila da stane, pitao civile koliko ih ima ranjenih, te nakon dobijenog odgovora, naredio strijeljenje civila riječima: □Ubijaj ovo!□, misleći pri tome na civile koji su stajali ispred njega, nakon čega je i sam počeo da puca po civilima. Svjedok također navodi da je optuženi imao i koristio se radio-stanicom, preko koje je, nakon strijeljanja, na upit R. K.: "Ko to puca?", D.P. odgovorio, koristeći se nadimkom: □Š., Š. puca!□. Svjedok je dalje izjavio da je optuženi u to vrijeme na sebi imao košulju SMB boje, čija kragna je bila krvava sa lijeve strane, a lijevo uho zaflastereno do pola. Svjedok B. je dalje kategorično izjavio da je optuženi P. stajao tačno ispred njega u vrijeme strijeljanja, na udaljenosti od pet do sedam metara. Zaštićeni svjedok "A" tokom svjedočenja potvrđuje da je, nakon što je zajedno sa ostalim civilima dovezen u rejon D., među vojnicima koji su se nalazili sa lijeve strane bio i jedan kojeg su ostali oslovljavali sa "Š.", a koji je žutu traku imao oko glave, za razliku od ostalih koji su žute trake imali na epoletama, te da je imao motorolu preko koje je razgovorao. Prema svjedočenju ovog svjedoka, Š. je, po iskrcavanju civila iz minibusa, rekao da "on za ovo odlučuje", kao komentar na izjavu drugog vojnika koji je rekao da: "ovo sve treba poklati", pri tome i jedan i drugi misleći na dovedene civile. Nakon korištenja živog štita i pošto se stižala pucnjava, vojnik koji je imao žutu traku oko glave i koristio se motorolom, naredio je civilima da idu jedan po jedan, a srpskim vojnicima da jedan ide ispred, a drugi iza kolone, pri čemu je sam optuženi išao sa desne strane kolone. Svjedok "A" također dalje povrđuje da je upravo taj kojeg su ostali oslovljavali sa "Š." nakon što je naredio da kolona pređe desno, u jednu livadu, te nakon što je pitao koliko ima ranjenih, kometarišući kako "kod mene ima daleko više", misleći pri tome na ranjene srpske vojnike, naredio vojniku koji je bio sa njegove lijeve strane da civile poubija. Svjedok "A" je izjavio kako je vidio da su sva trojica (vojnika) koja su bila ispred njih, uključujući Š., "rafalali" po civilima. Svjedok "A", mada je svjedočio iz odvojene prostorije, uz korištenje tehničkih sredstava za prenos slike, prepoznao je optuženog u sudnici.

Saslušani svjedoci-oštećeni J. D., D. Š., E. K., Z. Č., B. P., A. K. 2, A. I., N. I., N. H., A. S., M. K., E. Č. 1, S. T., Š. P. i M. P.-Z. posredno su potvrdili Š. naredenje i učešće u strijeljanju civila. Oni su saglasni u svojim izjavama kako su čuli, lično ili preko članova porodice, od svjedoka-očevidaca, da je Š. taj koji je naredio i lično učestvovao u strijeljanju civila. Većina ovih svjedoka se izjasnila da je prava informacija o počiniocu zločina bila upravo da se radi o izvjesnom Š., pri čemu neki dodaju da je to osoba inače iz Z., te da je "zet iz K.", a nekoliko svjedoka (D. Š., N. H. i Š. P.) pominju u svojim svjedočenjima i ime P. D.

Svjedoci-očevici su i ranije svjedočili i njihova svjedočenja i njihovi iskazi su konzistentni i što je vrlo važno u svojim prvim iskazima ovi svjedoci spominju i Š. i kao naredbodavca i izvršioca zločina. I svjedok A. K. 1 u svom prvom iskazu spominje Š., ali ga istina ne prepoznaje u sudnici. Međutim i sud se uvjerio prilikom saslušanja da je ovaj svjedok u podmakloj dobi i narušenog zdravlja, pa nije ni za očekivati da s obzirom na svoje stanje pamti likove koje je posljednji put vidio prije 15 godina. Svjedok se ipak u toku davanja iskaza pred sudom prisjeća da je Š. upravo riječima: Š., Š. oslovljavao drugi vojnik, da je Š. imao žutu traku oko glave i radio-stanicu, te da se radi o visokom, plavom čovjeku sa zaliscima.

Dakle, sud je u cijelosti poklonio vjeru svjedocima A. B. i svjedoku "A" koji su svjedočeci pod zakletvom pred sudom prepoznali optuženog u sudnici i kategorički potvrdili da je optuženi osoba koja je naredila i učestvovala u strijeljanju civila. Ova dva svjedoka su preživjela to strijeljanje.

Preživjeli svjedoci su dali izjave na okolnost preživljavanja strijeljanja i o načinu na koji su se spasili nakon izvršenog strijeljanja. Iskazi koje su ovi svjedoci dali u vezi sa okolnostima neposredno nakon izvršenog strijeljanja, poput odvezivanja, bježanja sa mjesta zločina i konačnog dolaska na teritorij pod kontrolom Armije BiH, konzistentni su utoliko što sva tri svjedoka svjedoče o tome da su se neposredno nakon strijeljanja prvo primirili iz straha da njihovo preživljavanje ne bude otkriveno, nakon čega su sami sebi (A. K. 1), odnosno jedan drugome odvezali ruke, te su se udaljavali sa lica mjesta prebjegavši u obližnji šumarak. Sva tri preživjela svjedoka prisjećaju se i pominju izvjesnog dečka, koji je u toku strijeljanja ranjen, a za kojeg se ispostavilo da se radi o mladb. M. Č. 1 koji je preživio strijeljanje, ali je, nakon što je od strane srpskih vojnika otkriven kao preživjeli, ubijen. Posebno je upečatljivo svjedočenje preživjelog A. B., koji je u vrijeme strijeljanja imao 15 godina, koji je pred sudom iznio pojedinosti o tome kako je, iako ranjen u obje ruke u činu strijeljanja, uspio da se udalji sa mjesta zločina, prebjegne preko livade u obližnju šumicu u kojoj je, prema njegovom kazivanju, najvjerovatnije usljed krvarenja i bolova izgubio svijest, da bi po dolasku k svijesti nastavio lutanje da bi sutradan konačno uspio doći na područje sela B., odnosno teritorij pod kontrolom Armije BiH. Ranjavanje A. B. potvrđuje medicinska dokumenacija u spisu iz koje je vidljivo da je A. B. ranjen i da ima ožiljke od prostrijelnih rana na obje nadlaktice.

Svjedok A. B. je i na obavljenoj rekonstrukciji bez dileme pokazao lice mjesta. Istina, mjesto egzekucije je na licu mjesta bilo obilježeno, što je odbrana opavdano prigovorila, međutim ovaj svjedok bez dileme pokazao je i ostale važne pozicije na licu mjesta, kao što je mjesto gdje se on nalazio sa grupom zarobljenika, mjesto dolaska minibusa i iskrcavanja, mjesto vezivanja itd. Istina je također da su svjedoci očevici u više navrata davali svoje izjave i da u tim izjavama ima i određenih razlika i odstupanja, ali te razlike nisu uticale na uvjerenje suda u pogledu utvrđivanja odlučne činjenice u pogledu identiteta optuženog. Razlike na koje i odbrana opravdano upućuje su očigledni rezultat okolnosti pod kojima su te izjave uzimane, ili uopšteno, uobičajenim psihološkim faktorima prisutnim prilikom prisjećanja.

Da je kritičnog dana optuženi imao svojstvo starješine manje vojne formacije koja je učestvovala u akciji zauzimanja kote J. i bio odgovoran za civile koji su dovedeni u svrhu korištenja kao "živi štit", te da je kasnije naredio njihovo strijeljanje, Sud je utvrdio na osnovu svjedočenja svjedoka-očevidaca, koji svjedoče o naredbodavnoj ulozi Š., tj. D. P. Taj zaključak proizilazi iz činjenice da je Š. imao žutu traku oko glave (za razliku od drugih vojnika, koji su imali žutu traku povezanu oko naramenice), da je posjedovao i razgovaralo na motorolu, te njegovim izricanjem riječi: "ja za ovo odlučujem" i "pobijte ovo".

Sud je prilikom ocjene dokaza imao u vidu i druge dokaze provedene na glavnom pretresu. Međutim, tim dokazima nije pridavao poseban značaj, a niti je našao potrebnim da vrši njihovu detaljnu analizu, jer nisu bitno uticali na konačno utvrđeno činjenično stanje i zaključke do kojih je sud došao temeljem dokaza čiju ocjenu je dao u presudi.

Primjena materijalnog zakona:

U pogledu pitanja materijalnog zakona koji treba primijeniti, s obzirom na vrijeme izvršenja krivičnog djela, Sud je prihvatio pravnu kvalifikaciju optužbe, te optuženog osudio zbog krivičnog djela zločin protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkom a) i k) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine.

S obzirom na vrijeme izvršenja krivičnog djela i materijalnog zakona na snazi u to vrijeme, Sud smatra relevantnim dva zakonska načela: načelo zakonitosti i načelo vremenskog važenja krivičnog zakona:

Član 3. Krivičnog zakona BiH propisuje načelo zakonitosti, prema kojem nikome ne može biti izrečena kazna ili druga krivično-pravna sankcija za djelo koje, prije nego što je učinjeno, nije bilo zakonom ili međunarodnim pravom propisano kao krivično djelo i za koje zakonom nije bila propisana kazna. Član 4. Krivičnog zakona BiH (vremensko važenje krivičnog zakona) propisuje da se na učinioca krivičnog djela primjenjuje zakon koji je bio na snazi u vrijeme učinjenja krivičnog djela, a ako se poslije učinjenja krivičnog djela jednom ili više puta izmijeni zakon, primijenit će se zakon koji je blaži za učinioca.

Načelo zakonitosti propisano je članom 7. stav 1. Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama (u daljem tekstu: EKLJP) koja ima prioritet nad svim ostalim zakonima u BiH (član 2.2. Ustava BiH). Prema navedenom članu EKLJP "Niko ne može biti proglašen krivim za krivično djelo počinjeno činom ili propustom koji, u času počinjenja, po domaćem ili po međunarodnom pravu nisu bili predviđeni kao krivično djelo. Isto se tako ne može odrediti teža kazna od one koja je bila primjenjiva u času kad je kazneno djelo počinjeno." Dakle, **zabranjeno je izricanje teže kazne od one koja je bila primjenjiva u vrijeme izvršenja krivičnog djela.** Ova odredba prema tome, propisuje zabranu izricanja teže kazne, neutvrđujući obaveznu primjenu blažeg zakona za učinioca, u odnosu na kaznu koja se primjenjivala u vrijeme izvršenja krivičnog djela. Stavom 2. člana 7. EKLJP određeno je da "Ovaj član ne sprečava suđenje ili kažnjavanje bilo koje osobe za neki čin ili propust koji je u času počinjenja **predstavljao krivično djelo u skladu s općim načelima prava priznatim od civiliziranih naroda**".

Član 15. stav 1. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima (u daljem tekstu: MPGPP) propisuje: "Niko se neće smatrati krivim za krivično djelo počinjeno činom ili propustom, koji, u vrijeme počinjenja, nisu predstavljali krivično djelo prema domaćem ili međunarodnom pravu. Isto tako, neće se izreći teža kazna od one koja je bila primjenjiva u času kada je krivično djelo bilo izvršeno. Ako se, nakon što je djelo počinjeno, zakonskom odredbom predvidi izricanje blaže kazne, to će ići na korist počinioca".

Stavom 2. člana 15. MPGPP određeno je da "ništa u ovom članu ne sprečava suđenje i kažnjavanje bilo koje osobe za neki čin ili propust koji je u vrijeme počinjenja predstavljao krivično djelo prema općim pravnim načelima koja priznaje međunarodna zajednica".

Konačno, članom 4a) KZ BiH propisano je da članovi 3. i 4. KZ BiH ne sprečavaju suđenje i kažnjavanje bilo kojeg lica za bilo koje činj enje ili nečinjenje koje je u vrijeme kada je počinjeno predstavljalo krivično djelo u skladu sa općim načelima međunarodnog prava, čime je faktički preuzeta odredba člana 7. stava 2. EKLJP i čime je omogućeno izuzetno odstupanje od principa iz člana 4. KZBiH, kao i odstupanje od obavezne primjene blažeg zakona u postupcima koji predstavljaju krivična djela prema međunarodnom pravu, kakav jeste i postupak protiv optuženog, jer se upravo radi o inkriminaciji koja uključuje kršenje pravila međunarodnog prava. Ovakav stav zauzet je presudom Odjela I Apelacionog odjeljenja Suda BiH u presudi izrečenoj protiv Abduladhima Maktoufa, broj KPŽ 32/05 od 04.04.2006. godine.

Članom 172. KZ BiH propisan je Zločin protiv čovječnosti, kako je to propisano i članom 5. Statuta MKSJ. Zločin protiv čovječnosti definiran je kao određena posebna djela, "kada su ona počinjena u oružanom sukobu, bilo međunarodnog, bilo unutarnjeg kakraktera i usmjeren na protiv bilo kojeg civilnog stanovništva"). U inkriminisanom periodu, Zločin protiv čovječnosti nije eksplicitno bio predviđen krivičnim zakonima u Bosni i Hercegovini.

Običajni status kažnjivosti zločina protiv čovječnosti i pripisivanje individualne krivične odgovornosti za njegovo počinjenje u periodu 1992. godine, potvrđen je, od Generalnog sekretara UN²³, Komisije za međunarodno pravo²⁴, kao i jurisprudencijom MKSJ i Međunarodnog krivičnog suda za Ruandu (MKSR)²⁵. Ove institucije ocijenile su da kažnjivost zločina protiv čovječnosti predstavlja imperativnu normu međunarodnog prava ili **jus cogens**²⁶, pa se čini nepornim da je u 1992. godini zločin protiv čovječnosti bio dio običajnog međunarodnog prava.

Član 4a) ZKP BiH govori o "općim načelima međunarodnog prava". Kako međunarodno pravo, kao ni EKLJP ne poznaje identičan pojam, to ovaj termin predstavlja u stvari kombinaciju, s jedne strane, "principa međunarodnog prava" kakav poznaje Generalna skupština UN i Komisija za međunarodno pravo i "općih principa prava priznatih od strane zajednice naroda" kakve poznaje Statut Međunarodnog suda pravde i član 7. stav 2. EKLJP.

Principi međunarodnog prava kako ih poznaje Rezolucija Generalne skupštine 95(I) (1946) i Komisija za međunarodno pravo (1950) odnose se na "Nirnberšku povelju i presudu tribunala", dakle i na zločine protiv čovječnosti. "Principima međunarodnog prava priznatim u Povelji Nirnberškog tribunala i u presudi tribunala", koje je Komisija za međunarodno pravo usvojila 1950. godine i podnijela Generalnoj skupštini, Principom VI.c. predviđen je Zločin protiv čovječnosti kažnjiv kao zločin po međunarodnom pravu. Principom I određeno je da: "Svaka osoba koja počinji djelo koje predstavlja krivično djelo po međunarodnom pravu, odgovorna je, prema tome i podliježe kažnjavanju". Principom II određeno je da: "Činjenica da domaći zakon ne predviđa kaznu za djelo koje je kažnjivo po međunarodnom pravu, ne oslobađa osobu koja je počinila to djelo odgovornosti prema međunarodnom pravu".

Praksom Evropskog suda za ljudska prava **naglašena je primjena odredbe stava 2. člana 7. u odnosu na primjenu stava 1. člana 7. EKLJP** u nekoliko sličnih predmeta²⁷ u kojima je predmet rasprave upravo bilo postojanje i kažnjivost Zločina protiv čovječnosti kao krivičnog djela. Štaviše, u predmetu Kolk i Kislyiy protiv Estonije, Evropski sud "se prisjeća da tumačenje i primjena domaćeg zakona u načelu spada u nadležnost domaćih sudova...²⁸ Ovo se primjenjuje i kada se domaći zakon odnosi na pravila općeg međunarodnog prava ili međunarodnih sporazuma.

Prema tome, krivično djelo zločina protiv čovječnosti može se u svakom slučaju podvesti pod "opća načela međunarodnog prava" iz člana 4a) KZ BiH. Dakle, bez obzira da li promatrano sa stanovišta međunarodnog običajnog prava ili stanovišta "principa međunarodnog prava", nedvojbeno je da je Zločin protiv čovječnosti predstavljao krivično djelo u inkriminiranom periodu, odnosno da je zadovoljen princip legaliteta.

Činjenica da se krivično-pravne radnje nabrojane u članu 172. KZ BiH mogu pronaći i u zakonu koji je bio na snazi u relevantom vremenskom period - u vrijeme izvršenja djela, i to u članovima 134, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 154, 155. i 186. KZ SFRJ, odnosno da su

23 Izvještaj GS UN-a u vezi sa stavom 2. Rezolucije Vijeća sigurnosti br. 808, 03.03.1993. paragraf 34-35 i 47-48.

24 Komisija za međunarodno pravo, Komentar na Nacrt zakona o zločinima protiv mira i sigurnosti čovječanstva (1996), član 18.

25 MKSJ, Apelaciono vijeće, Tadic, Odluka o prijedlogu odbrane za interlokutorni prigovor na nadležnost, 2. oktobar 1995. paragraf 141; MKSJ, Pretresno vijeće, presuda Tadić od 7. maja 1997. paragraf 618-623; MKSR, Pretresno vijeće, Akayesu, 2.septembar 1998., paragraf 563-577.

26 Komisija za međunarodno pravo, Komentar na nacrt teksta članova o odgovornosti država za međunarodno protupravna djela (2001), član 26.

27 Vidjeti npr. presudu ESLJP u predmetu Naletilić v. Hrvatska, 51891/99 i presudu

28 Vidjeti Papon protiv Francuske br. 54210/00, ESLJP 2001-XII i Touvier protiv Francuske, br. 29420/95, odluka Komisije od 13.01.1997. godine.

radnje optuženja bile kažnjive i po tada važećem krivičnom zakonu također dodatno doprinosi zaključku suda u vezi sa načelom zakonitosti. Konačno, u vezi sa članom 7. stav 1. EKLJP, sud zapaža da je primjenu člana 4a) dodatno opravdava činjenica da je izrečena kazna u svakom slučaju blaža od smrtne kazne koja je bila u primjeni u vrijeme izvršenja djela, čime je zadovoljena i primjena principa vremenskog važenja krivičnog zakona, odnosno primjena "zakona koji je blaži za počinitelja".

Sud je našao da su se u krivično-pravnim radnjama optuženog stekli elementi neophodni za postojanje **krivičnog djela progona kao zločina protiv čovječnosti**:

1. da je počinalac počinio diskriminatorno djelo ili propust;
2. da je tim djelom ili propustom uskraćeno ili narušeno neko osnovno pravo definirano međunarodnim običajnim ili ugovornim pravom;
3. da je počinilac djelo ili propust počinio sa namjerom diskriminacije na rasnoj, vjerskoj ili političkoj osnovi;
4. da su ispunjeni opći uslovi za zločin protiv čovječnosti iz člana 172. ZKP BiH.

Navedeno krivično djelo optuženi je počinio sa direktnim umišljajem, jer iz dokaza provedenih u postupku, proizilazi da je optuženi u momentu izvršenja krivičnog djela bio svjestan da svojim postupcima krši pravila međunarodnog prava i očigledno je svojim radnjama želio prouzrokovati zabranjenu posljedicu, pa bez obzira što je optuženi počinio više raznovrsnih radnji (ubistvo, progon i druga nečovječna djela slične prirode), kao i više istovrsnih radnji (ubistvo više lica), sud nalazi da se u konkretnom slučaju radi samo o jednom krivičnom djelu, **Zločinu protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) KZ BiH - Progon**, jer je u pitanju jedinstveno krivično djelo bez obzira na broj izvršenih radnji, odnosno da u konkretnom slučaju krivično-pravna radnja progona, sadrži u sebi elemente krivično-pravnih radnji ubistva i drugih nečovječnih djela (član 172. stav 1. tačke a) i k). Ovakovo tumačenje zauzeo je i MKSJ, prema čijoj jurisprudenciji, u slučaju da je krivično-pravna radnja progona počinjena u vezi sa radnjom ubistva i nečovječnim djelima, elementi krivično-pravne radnje ubistva i drugih nečovječnih djela sadržani su u krivično-pravnoj radnji progona²⁹.

S obzirom na utvrđeno činjenično stanje i nastalu posljedicu, te uzročnu vezu između istih, sud je optuženog oglasio krivim za krivično djelo **Zločin protiv čovječnosti iz člana 172. stav 1. tačka h) u vezi sa tačkom a) i k) Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine**, te ga za navedenu krivično-pravnu radnju osudio na kaznu dugotrajnog zatvora u trajanju od 20 /dvadeset/ godina, smatrajući pri tome da je izrečena vrsta i visina krivične sankcije srazmjerna stepenu društvene opasnosti djela, težini djela i učešću u ulozi optuženog, te da će se sa istom postići opšta svrha izricanja krivičnih sankcija i svrha kažnjavanja u smislu odredaba iz člana 39. KZ BiH.

Prilikom odmjeravanja kazne, sud je optuženom od olakšavajućih okolnosti cijenio činjenicu da se optuženi korektno držao pred sudom, da do sada nije krivično odgovarao, te da je porodičan čovjek, a od otežavajućih okolnosti Sud je našao u činjenici broja zarobljenih civila koji su kritičnog dana dovezeni na mjesto zločina u svrhu korištenja u živom štiti i strijeljani (27 osoba), od kojih četvoro, u to vrijeme, malodobnih osoba.

Na osnovu člana 56. KZ BiH, optuženom će se u izrečenu kaznu zatvora uračunati vrijeme koje je od 18.03.2005. godine pa nadalje proveo u pritvoru, a na osnovu člana 188. stav 4. ZKP BiH optuženi je oslobođen dužnosti plaćanja troškova krivičnog postupka, jer je trenutno u

pritoru, a ujedno je i nezaposlen, pa po ocjeni suda optuženi nema sredstava iz kojih bi troškove namirio.

Odlučujući o imovinsko-pravnim zahtjevima oštećenih, Sud je na osnovu odredbe člana 198. stava 2. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, oštećene: zaštićeni svjedok "A", A. K. 1, A. B., J. D., D. Š., B. B., B. P., A. K. 2, A. I., N. I., N. H., A. S., M. K., E. Č. 1, M. Č. 2, S. T., Š. P. i M. P.-Z. sa imovinsko-pravnim zahtjevom, uputio na parnicu, s obzirom na to da bi utvrđivanje činjenica u pogledu visine imovinskopravnog zahtjeva iziskivalo duže vrijeme, što bi samim tim i produžilo i ovaj postupak, zbog čega je Sud iste i uputio na parnicu.

ZAPISNIČAR

E.B.

PREDSJEDNIK VIJEĆA

S U D I J A

D. J.

PRAVNA POUKA: Protiv ove presude može se podnijeti žalba Apelacionom vijeću Suda BiH u roku od 15 /petnaest/ dana od dana prijema pismenog opravka presude.

Kompozicija obrazloženja presude (str. 40. Modula):**Prilog 1.**

**"BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
TUZLANSKI KANTON
OPĆINSKI SUD U TUZLI
BROJ: Kp.100/05
Tuzla, 02.06.2005. godine**

U IME FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE!

Općinski sud u Tuzli po sudiji pojedincu S.M., uz sudjelovanje zapisničara M.K., u krivičnom predmetu protiv optuženog M.S., zbog krivičnog djela - Nasilje u porodici iz člana 222. stav 3. a u vezi sa stavom 2. KZ FBiH odlučujući po optužnici Kantonalnog tužilaštva TK kt.br. 2007/04 od 19.01.2005. godine, koja je potvrđena dana 25.01.2005. godine, nakon održanog usmenog, glavnog i javnog pretresa dana 02.06.2005. godine, u prisustvu tužioca Z. M. i optuženog, istog dana donio je i javno objavio

P R E S U D U**OPTUŽENI**

M. S. sin B. i majke F., rod. K., rođen 13.01.1964. godine u Zagorju, općina Lukavac, nastanjen u _____, općina Lukavac, pismen, sa završenih 8 razreda OŠ, po zanimanju NK radnik, bez zaposlenja, oženjen, otac 2 mldb. djece, vojsku služio 1984. godine u Nišu, vodi se u VE Lukavac, osuđivan presudom Opštinskog suda Smederevo br. K.789/86 od 14.04.1987.g. po čl. 165. st.1. KZ SR Srbije kazna zatvora 3 (tri) mjeseca uslovno 1 (jedna) godina, presudom Višeg suda Tuzla br. K.77/89 od 20.10.1989.g. po čl. 169. st. 1 KZ SR BiH, kazna zatvora 4 (četiri) mjeseca, presudom Osnovnog suda Lukavac br. K.99/91 od 08.01.1992.g. po čl. 148. st. 2. KZ BiH kazna zatvora 3 (tri) mjeseca, presudom Višeg suda Tuzla br. K.205/93 od 15.3.1994.g. po čl. 148. st. 2. KZ BiH a u vezi sa čl. 22. KZ SFRJ kazna zatvora 1 (jedna) godina, presudom Općinskog suda Lukavac br. K.82/93 od 02.11.1996.g. po čl. 147. st. 1. KZ BiH kazna zatvora 1(jedna) godina i 3 (tri) mjeseca, presudom Općinskog suda Lukavac br. K-15/02 od 06.03.2002.godine po čl. 283. st.2. KZ FBiH kazna zatvora 2 (dva) mjeseca uslovno 2 (dvije) godine, na slobodi.

K r i v j e**Što je**

Dana 05.09.2004. godine oko 00,30 sati u Huskićima općina Lukavac nakon što je došao kući u vidno pijanom stanju, u kući nastavio piti konjak sa K. A.i K. H., a svoju suprugu M. T. počeo zlostavljati tako što joj nije dao da spava nego joj naredivao da im pravi meze i kuha kafe, a onda u jednom momentu svoju suprugu uhvatio za ruku i oborio govoreći da će je zaklati držeći nož u rukama, te joj govorio da ima spolne odnose sa prisutnim H., a onda je nožem ubo u predjelu lijevog ramena i tom prilikom joj nanio lake tjelesne povrede i pri tome joj govorio da će je ubosti u srce nakon čega joj nije dozvolio da ustane pa je ona bila primorana da povrijeđena ostane u sobi da bi tek oko 02,30 sati isti iskoristivši priliku i govoreći da treba da uzme jednu majicu izašla iz kuće i od komšija zatražila pomoć policije,

dakle, nasiljem i bezobzirnim ponašanjem ugrozio mir i tjelesnu cjelovitost člana svoje porodice sa kojom živi u zajedničkom domaćinstvu,

čime je počinio krivično djelo - Nasilje u porodici iz čl. 222. st. 3 a u vezi sa st. 2. KZ FBiH,

pa mu sud primjenom navedene zakonske odredbe, te primjenom odredbi čl. 42. čl. 49. i čl. 62. KZ FBiH, i z r i č e

UVJETNU OSUDU

Kojom mu se utvrđuje kazna zatvora u trajanju od 4 (četiri) mjeseca, a koja kazna se neće izvršiti ako optuženi u roku od 3 (tri) godine ne počini novo krivično djelo.

Optuženi se oslobađa plaćanja troškova krivičnog postupka, shodno odredbi čl. 202. st. 4. ZKP FBiH.

O b r a z l o ž e n j e

Kantonalno tužilaštvo TK je podiglo optužnicu kt. br. 2007/04 od 19.01.2005. godine protiv M. S. i stavilo mu na teret izvršenje krivičnog djela - Nasilje u porodici iz čl. 222. st. 3. a u vezi sa st. 2. KZ FBiH.

Optužnica je potvrđena dana 25.01.2005. godine, nakon čega je M. S. dobio status optuženog i uručena mu je potvrđena optužnica.

Nakon održanog ročišta za utvrđivanje stanja predmeta zakazan je glavni pretres na koji su pozvane stranke i predloženi svjedoci.

Na prijedlog Kantonalnog tužilaštva TK u dokaznom postupku saslušani su: svjedokinja oštećena M. T., svjedoci A.K., H.K., izvršen uvid u medicinsku dokumentaciju na ime oštećene, nalaz i mišljenje JZU Klinike za ortopediju i traumatologiju od 05.09.2004. godine, rendgenološki nalaz i mišljenje JZU UKC Tuzla Hiruške klinike od 05.09.2004. godine i izvršen uvid u izvod iz kaznene evidencije na ime optuženog.

Optuženi nije predlagao dokaze u svoju odbranu.

U odbrani optuženi negira krivično djelo koje mu je stavljeno na teret, te negira navode optužnice navodeći da kritične prilike nije zlostavljao svoju suprugu kako ga to optužba tereti, te navodi da su te večeri sjedili u njegovoj kući A.K. i H.K., da su sva trojica konzumirali alkohol i da su već njegovoj kući došli u pripitom stanju gdje su nastavili piti, a njegova supruga M. T. ih je služila, te navodi da istu nije zlostavljao niti je ubo nožem u predjelu ramena, ali zna da je te večeri njegova supruga išla u Stanicu Hitne pomoći, jer je navodno on povrijedio nožem, a ujutro su i policajci došli njegovoj kući i od istog uzeli izjavu.

Svjedokinja oštećena M.T. je navela u iskazu da je kritične večeri njen suprug S. došao kući u pijanom stanju, zajedno sa A.K. i H.K., kao i brat okrivljenog koji je tu sjedio do 22,30 sati. Te večeri je služila svog muža i goste i negdje oko 24,00 sata je otišla na spavanje. Kada je zaspala optuženi je pozvao da im napravi kafu, što je ona i učinila, te dok je on izašao vani iz kuće na stolu je ostala prazna flaša koju je Adem bacio kroz prozor, nakon čega je optuženi ušao u kuću i ponovo nastavio sjediti i piti, u jednom momentu je uzeo pepeljaru i bacio je u ćošak sobe zatim je pobacao šoljice za kafu kao i šećernicu, i počeo je vikati tražeći flašu od konjaka, te mu je rekla da je nema pa je pitao ko je bacio tu flašu, i tada mu je A.K. rekao da je ona bacila tu flašu kroz prozor i tada je optuženi uzeo nož u ruke, uhvatio je za desnu ruku i počeo gurati prema krevetu te je bacio na krevet prijeteći joj nožem da će je zaklati, i da će je ubosti nožem. Za svo vrijeme je uspjela njegovu ruku u kojoj je držao nož da drži svojom rukom a onda je u jednom momentu bacio na krevet i tada je nožem ubo u predjelu ramena te joj nije dao ustati, govorila mu je da je pusti jer je krvarila, ali joj on to nije dozvoljavao te je tako u naredna 2 sata nije dao ustati iz kreveta dok je vrata sobe zaključao. U jednom momentu je otvorio vrata sobe kada je i ona uspjela izaći te je zvala komšije i policiju i otišla u stan-

icu Hitne pomoći. U iskazu navodi da ovako maltretiranje od strane optuženog traje već duže vrijeme i da je i ranije optuženi povređivao ali nije htjela prijavljivati policiji, jer sa istim i dalje živi u braku i imaju 2 zajedničke djece.

Svjedok A.K. je u iskazu naveo da je kritičnog dana boravio u kući optuženog, da je bio u pijanom stanju, ali da se događaja ne sjeća ali zna da je sjedio u kući optuženog i da su konzumirali konjak, i koliko se on sjeća supruga optuženog nije vrijedala optuženog te večeri, a da je o povredi oštećene čuo sutradan pred prodavnicom.

Svjedok H.K. u iskazu je naveo da je kritične večeri boravio u kući optuženog gdje su došli između 23 i 24 sata i konzumirali su konjak, a bio je prisutan i A.K. i da je te večeri došlo do konflikta između optuženog i oštećene zbog flaše koja je bila prazna a koju je neko bacio a zašto je optuženi optužio oštećenu, te istu provocirao i fizički napao. Navodi da je optuženi udario oštećenu šakom po vratu i da je to veče zaključao optuženi vrata sobe, te nije moga izaći napolje i da je on iz tog razloga legao na kauč i zaspao. Navodi da je primijetio krv na majici. I vidio je kada je optuženi držao nož u ruci, ali sam momenat kada je optuženi oštećenu ubo u predio ruke nije vidio.

Iz dostavljene medicinske dokumentacije na ime oštećene vidljivo je da je oštećena kritične prilike zadobila povrede u predjelu lijevog ramena dana 05.09.2004. godine.

Optuženi se tokom postupka brani na način što osporava krivično djelo koje mu je stavljeno na teret navodeći da kritične prilike nije zlostavljao svoju ženu niti je istoj nanio povrede ubodom nožem u predjelu lijevog ramena. Međutim, ovakvu odbanu optuženog sud ne prihvata cijeneći je neosnovanom suprotnom iskazu oštećene M. T. kojem iskazu je sud poklonio vjeru, cijeneći ga objektivnim, iskaz svjedokinje M. T. je djelimično potkrijepljen i iskazom saslušanog svjedoka H.K. i materijalnog dokaza u predmetu medicinskom dokumentacijom na ime oštećene, cijeneći odbranu optuženog usmjerenom ka izbjegavanju svoje krivične odgovornosti. Naime, i svjedok H.K. koji je bio prisutan kritične večeri, je djelimično potvrdio iskaz svjedokinje M. T. kada navodi u svom iskazu da je optuženi kritične večeri udario oštećenu šakom jednom po vratu, a da je primijetio na majici oštećene krv, te da je vidio i da optuženi drži nož u ruci, ali da sam momenat kada je optuženi ubo oštećenu u predio lijevog ramena nije vidio. Sud iskaz svjedoka H.K. prihvata cijeneći da je svjedok iskazao pred sudom o događaju objektivno i ono što je on vidio.

Sud nije posebno cijenio iskaz svjedoka A.K. koji u svom iskazu je naveo da se događaja ne može sjetiti, ali se sjeća da je kritične večeri bio u kući optuženog, a sutradan je čuo da je optuženi ubo oštećenu nožem u predio ramena.

Prihvatajući u cijelosti iskaz oštećene M. T. kao i iskaz svjedoka H.K., i materijalni dokaz u spisu, medicinska dokumentacija na ime oštećene, koji materijalni dokaz je sud u cijelosti prihvatio cijeneći ga vjerodostojnim, sud nije mogao prihvatiti odbranu optuženog, jer je ista suprotna ovim provedenim dokazima, a na kojim dokazima je sud i zasnovao svoju odluku zbog čega je sud zaključio da su se u radnjama optuženog ostvarila sva bitna obilježja bića krivičnog djela koje mu je optužnicom stavljeno na teret.

Optuženi je bio svjestan da ovakvim ponašanjem prema svojoj supruzi sa kojom živi u zajedničkom domaćinstvu i sa kojom ima 2 zajedničke malodobne djece i radnjama koje je poduzeo (naređujući joj da pravi mezu njemu, A.K. i H.K., ne dozvoljavajući joj da spava, te uzimajući u jednom momentu i nož u ruke i prijeteći joj tim nožem da će je zaklati, i na koncu kada joj nožem zadaje i ubod u predjelu lijevog ramena, kojom prilikom joj je nanio i lake tjelesne povrede ne dozvoljavajući joj da se udalji iz sobe, zbog čega je bila primorana da u istoj ostane sve do jutarnjih sati kada je iskoristivši priliku izašla iz kuće i obratila se za ljekarsku pomoć stanici Hitne pomoći), upotrebom fizičke sile, drskim i bezobzirnim ponašanjem ugroz-

iti mir, tjelesnu cjelovitost i psihičko zdravlje člana svoje porodice, što je i htio, pa budući da je optuženi krivično djelo počinio sa direktnim umišljajem, u njegovim radnjama su se ostvarila obilježja krivičnog djela koje mu je optužnicom stavljeno na teret, a kako tokom postupka nije bilo okolnosti koje bi dovele sud u sumnju u pogledu uračunljivosti optuženog u vrijeme izvršenja krivičnog djela sud ga je za navedeno krivično djelo i oglasio krivim.

Prilikom odlučivanja o vrsti i visini kazne optuženom sud je shodno odredbi čl. 49, KZ FBiH vodio računa o svim okolnostima koje utiču da kazna bude manja ili veća. Kao olakšavajuće okolnosti na strani optuženog sud je cijenio njegovu porodičnost, otac 2 mlđb. djece, oštećena nije postavila imovinsko-pravni zahtjev, niti se pridružila krivičnom progonu protiv optuženog, dok od otežavajućih okolnosti sud je cijenio njegovu raniju osuđivanost.

Sud smatra da je sankcija koju je izrekao optuženom adekvatna težini počinjenog krivičnog djela i ličnosti optuženog i da će se sa izrečenom kaznom u potpunosti postići svrha kažnjavanja, kako sa aspekta generalne, tako i sa aspekta specijalne prevencije, a u skladu sa čl. 42. Krivičnog Zakona FBiH, sud je prilikom odlučivanja o vrsti krivične sankcije koju će izreći optuženom imao u vidu i činjenicu da optuženi i oštećena i dalje žive u bračnoj zajednici, da imaju dvoje zajedničke malodobne djece i da je optuženi jedini hranilac porodice, pa je našao da će se i ovom krivičnom sankcijom kao u izreci ove presude ostvariti svrha kažnjavanja koja je predviđena Zakonom.

Sud je optuženog oslobodio plaćanja troškova krivičnog postupka, shodno odredbi čl. 202. st. 4. ZKP-a FBiH, s obzirom na to da optuženi povremeno radi pa bi po ocjeni suda obavezivanjem optuženog na plaćanje troškova krivičnog postupka bio doveden u pitanje njegov materijalni položaj, kao i materijalni položaj njegove porodice.

Oštećena nije postavila imovinsko-pravni zahtjev pa o istom sud nije ni odlučivao.

POUKA. Protiv ove presude dozvoljena je žalba Kantonalnom sudu u Tuzli, putem ovog suda, u roku od 15 dana od dana prijema iste, u dovoljnom broju primjeraka.

Zapisničar

M.K.

Sudija

S. M.

Prilog 2.

Presuda koja je dolje prikazana oslikava **preferirani model pisanja obrazloženja** osuđujuće presude, sa osam tematskih cjelina. Ova presuda je odabrana i zbog vrste krivičnog djela koje je predmet presude, a koje je novo krivično djelo u našem krivičnom zakonodavstvu, pa utvrđenja i zaključci iz ove pravnosnažne presude možda mogu biti od pomoći sudijama kod izrade sličnih presuda.

*"Bosna i Hercegovina
SUD BOSNE I HERCEGOVINE
SARAJEVO*

*Broj:K- 128/04
Sarajevo, 11.04.2005.godine.*

U IME BOSNE I HERCEGOVINE!

Sud Bosne i Hercegovine, u vijeću sastavljenom od sudija A. M., kao predsjednice vijeća, Dr B. M. i M. N., kao članova vijeća, uz sudjelovanje zapisničara I. P., u krivičnom predmetu

protiv optuženih B. Lj., R. D. i B. P., zbog krivičnog djela - Pranje novca - iz člana 209. stav 2. u vezi sa stavom 1. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, povodom optužnice Tužilaštva Bosne i Hercegovine broj Kt. 142/04 od 27.09.2004. godine, nakon održanog glavnog i javnog pretresa, u prisustvu optuženog B. Lj. i njegovog branioca advokata S. K., optuženog R.D. i njegovog branioca advokata B. Ž., i optuženog B.P. i njegovog branioca advokata T. M., te zamjenika Glavnog tužioca Bosne i Hercegovine, V. M., donio je, a dana 11.04.2005. godine javno objavio,

P R E S U D U

Optuženi: B.Lj. sin M.i majke D., rođene D., rođen 20.08.1968. godine u selu T., općina K. V., nastanjen u ul. _____, T., pismen sa završenom SSS, oženjen, otac jednog malodobnog djeteta, po narodnosti Srbin, državljanin BiH, neosuđivan, nalazio se u pritvoru od 29.09. do 29.11.2004.godine,

Optuženi: R. D., sin V. i majke N., rođene B., rođen 21.03.1971. godine u B. L., nastanjen u Č., općina L., po zanimanju mesar, pismen sa završenom SSS, oženjen, otac 2 mlđb. djece, Srbin, državljanin BiH, neosuđivan nalazio se u pritvoru od 29.9. do 29.11.2004.godine,

Optuženi: B. P. sin L. i majke B., rođene R., rođen 04.07.1936. godine u B., nastanjen u B. L., ul. _____, pismen sa završenom SSS, penzioner, razveden, otac 2 punoljetne djece, Srbin, državljanin BiH, neosuđivan, nalazio se u pritvoru od 29.9. do 29.11.2004. godine,

K R I V I S U

Š t o s u:

*U prvoj polovini juna 2003. godine, u B. L., B.M. predložio R. D. da mu, za naknadu, pronadje lice i pomogne tom licu da na ime tog lica registruje fiktivno preduzeće pod nazivom S. G. što je isti i prihvatio, nakon čega je **R. D. pronašao S.D.**, te mu **predložio da na njegovo ime registruje preduzeće tvrdeći mu da će preko tog preduzeća legalno prometovati robu u tranzitu, što je isti prihvatio, iako je R.D. znao da roba nikad neće biti prometovana preko tog preduzeća, a potom R. D. pripremio sve potrebne papire** za otvaranje preduzeća i S.D. S. pozvao samo kad bi trebalo potpisivati papire, pa su tako dana 24.06.2003. godine, u Osnovnom sudu u Banjoj Luci, izvršili registraciju pravnog lica S. G. d.o.o. L., na ime S.D. S., kojom prilikom je u sudski registar upisan kao osnivač i direktor preduzeća, nakon čega ga je **upoznao sa B.M. i B. Lj., saopštavajući mu da će ubuduće sve poslove** vezane za to preduzeće obavljati sa M.i B., da bi potom isti dan odveli D. u ... i ... banku gdje su na njegovo ime otvorili dva transakcijska računa i to u ... banci račun broj: 564100800064803, a u ... banci broj: 5620990001579848, sve u namjeri da preko tih računa vrše legalizaciju nezakonito stečenog novca, pa su tako, u periodu od 23.08. do 23.09.2003. godine, na oba računa izvršili 26 pologa gotovog novca u ukupnom iznosu od 8,633.842,00 KM, **koji novac su S.D., prilikom svakog polaganja, u torbi donosili B. Lj. i B., te ga vozilom dovozili pred banku, da bi on potom uzimao torbu s novcem, unosio u banku i predavao na blagajnu banke, a u fiktivnom knjigovodstvu firme, koje mu je vodio P. B., a kojeg je pronašao i angažovao B. Lj. s ciljem da mu pomogne vodjenje lažne knjigovodstvene dokumentacije, sačinjavali blagajničku dokumentaciju na iznos od 4,094.645,00 KM, koju je S.D. kao direktor preduzeća potpisivao, a ostatak do iznosa 8,633.847,00 KM nije evidentirano kroz blagajnu preduzeća, već su isti iznos direktno polagali na transakcijske račune, nakon čega su sa 362 virtmanska naloga, koje je popunjavao B.M. i ovjeravao pečatom S. G. koji je on i napravio, a potpisivao S.D., realizovali novac u navedenim bankama kao avansno plaćanje preko 124 navodna dobavljača sa cijelog područja Bosne i Hercegovine, i to:***

Naziv dobavljača	Ostvareni promet	Utajeni porez
01. B. C. d.o.o. Č.	67.690,00	4.410,16
02. AT K. d.o.o. Lj. (ispuštene pravne osobe od 03.-0123)	645.392,45	66.906,71
124. K. P. B. L. (dio izreke ispušten)	43.962,32	4.396,20

što je i realizovano, čime su uz narudžbenice i potvrde o prijemu robe B.M. i **B. Lj. obezbijedili sve zakonom propisane uslove za bezporeznu prodaju robe** - veleprodaju dobavljačima, koja od strane dobavljača u stvarnosti nikad nije izvršena, već je prodana za gotov novac u maloprodaji, izbjegavajući tako plaćanje poreskih obaveza u iznosu od 1,386.647,79 KM, a u cilju prikrivanja nezakonitog poslovanja dobavljača, **P. B. u fiktivnom knjigovodstvu preduzeća S. G., sačinjavao dokumentaciju o prijemu robe i navodnoj daljoj prodaji prema nepostojećem kupcu, preduzeću A. T., čije narudžbenice i izjave je u njegovom prisustvu potpisivao B. Lj. potpisom P. Z., kao direktor preduzeća, i ovjeravao lažnim pečatom preduzeća A. T., sve u namjeri da novac pribavljen krivičnim djelom stave u opticaj i upotrijebe u privrednom poslovanju,**

dakle, novac veće vrijednosti, za koje su znali da potiče od izvršenja krivičnog djela, primali i dalje raspolagali u privrednom poslovanju, a vrijednost novca prelazi iznos od 50.000,00 KM,

čime su, kao saizvršiooci, počinili krivično djelo - Pranje novca iz člana 209. stav 2. u vezi sa stavom 1. i članom 29. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine,

pa ih sud, na osnovu istog zakonskog propisa, te člana 39, 42. i 48. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine,

O S U Đ U J E

Optužene: B. LJ. i R. D.

NA KAZNE ZATVORA U TRAJANJU OD PO 3 (TRI) GODINE I 6 (ŠEST) MJESECI

Optuženog: B. P.

NA KAZNU ZATVORA U TRAJANJU OD 2 (DVIJE) GODINE

Na osnovu člana 56. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, optuženima se u izrečenu kaznu zatvora uračunava vrijeme koje su proveli u pritvoru počev od 29.04.2004. do 29.11.2004. godine.

Na osnovu člana 188. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, optuženi su dužni platiti troškove krivičnog postupka i to optuženi B.Lj. u iznosu od 1.852 KM, a optuženi R.D. i B.P. u iznosu od po 1.352 KM.

O b r a z l o ž e n j e

1. **Tužilaštvo Bosne i Hercegovine**, svojom optužnicom broj Kt. 142/04 od 27.09.2004. godine, preciziranom na glavnom pretresu održanom 31.03.2005. godine, stavilo je na teret optuženom B. Lj. **izvršenje** krivičnog djela - Pranje novca - iz člana 209. stav 2. u vezi stava 1 Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu KZ BiH), a optuženima R. D. i B. P., **pomaganje** u izvršenju krivičnog djela pranje novca iz člana 209. stav 2. u vezi stava 1, a u vezi sa članom 31. KZ BiH.

2. Izjašnjavajući se o krivnji optuženi B. Lj., R.D. i B.P. su se pred sudijom za prethodno saslušanje Suda Bosne i Hercegovine izjasnili da nisu krivi za krivična djela koja im se stavljaju na teret.

U uvodnoj riječi zastupnik optužbe je izjavio da u cijelosti ostaje kod optužnice, te da će dokazima koje će izvesti na glavnom pretresu dokazati da su optuženi počinili krivična djela na način i u vrijeme kako im se to optužnicom stavlja na teret.

Iznoseći navode odbrane u uvodnoj riječi, branilac optuženog B. Lj., u bitnom je osporio navode optužbe ističući da preduzimanje pojedinih radnji opisanih u dispozitivu optužnice, a koje se optuženom B. stavljaju na teret možda i nisu sporne, međutim, odbrana ističe da je optuženi sve radnje preuzeo iz prijateljstva prema B.M., ne znajući odakle potiče novac koji je donosio, niti kakva je svrha tih transakcija, pri čemu je bio obično fizičko obezbjeđenje B.M. i S.D. prilikom predaje novca u banke.

U uvodnoj riječi branilac optuženog R.D. osporio je navode optužbe, ističući da optuženi R. nije preduzimaao nikakve radnje izvršenja vezane za izvršenje krivičnog djela, te da je u principu samo S.D. uputio na osobu koja mu može izvršiti registraciju firme, a koje radnje se ne mogu tumačiti ni kao radnje pomaganja u izvršenju ovog krivičnog djela.

Branilac optuženog B.P. je u svojoj uvodnoj riječi u cijelosti osporio navode optužbe, ističući da tužilaštvo nije ponudilo nikakav dokaz da je ovaj optuženi umiješan u krivično djelo za koje se tereti, jer nema dokaza ni da je isti vodio knjigovodstvo za firmu "Sumrak Group", nego da je to radila druga osoba.

3. Na glavnom pretresu sud je izveo dokaze optužbe, saslušanjem svjedoka S.D., Z.M., A.Ć., M.S., O.T., S.S., S.K., vještaka grafologa Z.D., i nakon toga prihvatanjem njegovog pismenog nalaza i mišljenje i vještaka finansijske struke K.P., nakon čega je sud prihvatio i ovaj pismeni nalaz i mišljenje, te izvršio uvid u finansijsku dokumentaciju izuzetu od dobavljača na koju stranke nisu imale primjedbi, a koja je bila predmet finansijskog vještačenja i to finansijsku dokumentaciju 124 firme dobavljača i jedne firme kupca A. d.o.o. T., navedenih u izreci presude, na kojoj se temeljilo prihvaćeno finansijsko vještačenje, a zatim i dokaze odbrane optuženog B.Lj., saslušanjem svjedoka S.M. i S.H., te neposrednim saslušanjem optuženog B. Lj., pa je nakon ovakvo provedenog dokaznog postupka, te svestrane ocjene svih izvedenih dokaza pojedinačno i u međusobnoj povezanosti jednih s drugim, odlučio kao u izreci iz sljedećih razloga:

4. Nije sporno da je dana 24.06.2003.godine u Osnovnom sudu u Banjoj Luci izvršena registracija pravnog lica S. G. d.o.o. L. pod brojem U/I-1972/03 i brojem registarskog uložka 1-13075-00 i to na ime svjedoka S.D., kojom prilikom je isti u sudski registar upisan kao osnivač i direktor preduzeća. Prema navodima S.D. proizilazi da je ovoj registraciji prethodio dogovor između njega i R.D. kojeg je poznao od ranije, a koji mu je predložio da na svoje ime registruje preduzeće, navodeći mu da će se preko tog preduzeća legalno prometovati roba u tranzitu, što je D. i prihvatio. Registraciji preduzeća također je prethodio njihov zajednički odlazak kod roditelja R.D., koju zna po imenu Milkica, kojom prilikom je R.D. dao istoj iznos od 5.000,00 KM, a S.D. je potpisao potrebne formulare koje je ista prethodno otkucala kao pripremljenu i neophodnu dokumentaciju za otvaranje preduzeća. Ovaj svjedok dalje navodi da je nakon toga upoznao B.M. i optuženog B. Lj., te da ga je sa istim upoznao optuženi R.D., saopštavajući mu da će ubuduće sve poslove vezane za preduzeće obavljati sa B.M. i optuženim B.Lj.

Iz navoda pomenutog svjedoka također proizilazi da je firma imala svoje sjedište u prostoru iznajmljenom od svjedoka S.K. iz L., a radilo se o poslovnom prostoru čije iznajmljivanje je obavio i uredio također R. D., pri čemu je svjedok samo potpisao ugovor o zakupu poslovnog

prostora i ne vidjeviši poslovni prostor, niti je imao bilo kakve veze sa plaćanjem istog. Prema navodima svjedoka poslovni prostor je vidio kada je došlo do ponovnog potpisivanja ugovora prilikom proširenja poslovnog prostora na zahtjev komunalnog inspektora, ali u tom prostoru nikada nije boravio, niti radio. Ovakve tvrdnje svjedoka proizilaze i iz navoda svjedoka K., koji ističe da prostor koji je izdao kao poslovni, nije imao potrebnu opremu iz koje bi se moglo zaključiti da se u istom obavlja registrovana djelatnost. Svjedok S.D. je potpuno decidan da se njegovo vođenje firme kao direktora svodilo na sačekivanje B.M. i optuženog B. Lj., koji su dolazili autom, najčešće u prostor kafića H. na staroj autobuskoj stanici, te preuzimanje tog novca i predaje istog u banku, kao i na potpisivanje neophodnih finansijskih dokumenata, uz naknadu za koju svjedok ističe da je za čitavo vrijeme poslovanja mogla dostići iznos od 15.000,00 KM. Navode ovog svjedoka sud je u cijelosti prihvatio, jer su isti potvrđeni iskazima ostalih saslušanih svjedoka, prije svega radnika banaka koji su potvrdili da je upravo D. dolazio sa novcem donoseći isti u kesama koje su bile složene u torbi, a također i materijalnom dokumentacijom u spisu. Činjenica da je svjedok, kao optuženi, za ovo isto krivično djelo zaključio sporazum sa Tužilaštvom Bosne i Hercegovine, kojim je priznao krivicu za krivično djelo pranja novca, ne umanjuje, po nalaženju ovog suda, kredibilitet ovog svjedoka, jer je svjedok za isto djelo, ne samo oglasen krivim nego i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 3 (tri) godine, koja se ukazuje adekvatnom i koja ne predstavlja takvu kaznu da bi trebala biti motiv optuženom da saraduje sa tužilaštvom na način da neosnovano tereti saizvršioce pred sudom, jer je izvjesno da saradnja svjedoka sa tužilaštvom nije proizvela izrazito blago kažnjavanje.

Prihvatajući, dakle, navode svjedoka, sud je **našao dokazanim da je optuženi R. D.**, preduzimajući radnje na način da je pronašao S.D., istog nagovorio da preduzeće registruje na svoje ime, zatim organizovao sve oko izrade pismene dokumentacije i predaje te dokumentacije na Osnovni sud Banja Luka, radnje potrebne da se pronade poslovni prostor i zakluče potrebni ugovori oko iznajmljivanja poslovnog prostora bez kojeg sama registracija ne bi bila moguća, faktički izvršio sve radnje koje predstavljaju **bitne pretpostavke i stvaranje uslova** da se uopšte može pristupiti daljim radnjama izvršenja krivičnog djela pranja novca, na način kako je ono izvršeno u konkretnom slučaju.

Prema navodima pomenutog svjedoka, R. D. je, tražeći od S.D., a da na svoje ime registruje firmu, dao obrazloženje da on sam to ne može učiniti, jer već ima jednu firmu, što je apsolutno neutemeljen razlog, budući da je poslovanje mogao vršiti preko postojeće firme, istu po potrebi doregistrovati ili registrovati još jednu firmu, nadalje iz činjenice da je poznavao S.D., koji je uglavnom prodavao po pijaci, te da je time znao kakva znanja o privrednom poslovanju ima S.D., da je istog kao marionetu vodio svojoj rodaki radi potpisivanja dokumenata, a zatim i do nadležnih organa u slučajima kada je isti trebao također potpisati odgovarajuća dokumenta i ugovor o zakupu, što po pravilu nije ponašanje lica koje treba biti direktor firme, a da pri tome sam nije ulazio u nadležne službe, nedvosmisleno upućuje na zaključak da je optuženi R.D. znao da će preduzeće S. G. poslužiti kao firma preko koje nikada neće biti prometovana roba, nego jedino kao firma preko koje će biti transferisan novac radi vraćanje u normalne novčane tokove, a polazeći od gore iznijetih činjenica koje potvrđuju način njegovog djelovanja, sud je sa sigurnošću izveo zaključak da je znao i to da novac nema legalno porijeklo.

Nadalje, imajući u vidu navode svjedoka da ga je optuženi R.D., nakon što su obavili sve potrebne radnje oko otvaranja i registrovanja pravnog lica S. G., lično upoznao sa B.M. i optuženim B. Lj., očigledno je da je optuženi R.D. imao prethodan dogovor sa B.M. i optuženim B. Lj. da pronade lice na koje će firmu registrovati i sa istim licem odradi sve te poslove, svakako uz naknadu, koja je motiv za takve njegove radnje. Istina, svjedok S.D. ističe da u kasnijim susretima sa B.M. i optuženim B.Lj. nije bilo i optuženog R.D., što ovaj sud i prihvata, nalazeći da su radnje izvršenja, u smislu podjele obaveza u izvršenja ovog krivičnog djela, koje je trebao preduzeti optuženi R.D., bile dogovorene u okviru pronalaženja lica i

pomaganja istom kako bi se registrovala potrebna firma i pronašao adekvatan poslovni prostor, kao nužan uslov registracije.

Nakon što je završena ta prva faza, registrovanja firme, prikupljanja potrebnih odobrenja, jedinstvenog identifikacionog broja i sl., svjedok se upoznaje sa M. i optuženim B.Lj. sa kojima je, zatim, otišao u ... i ... banku. , gdje su, na ime S.D., otvorili 2 transakcijska računa i to u ... banci" račun broj 564100800064803, a u ... banci račun broj 5620990001579848. Nadalje, prema navodima pomenutog svjedoka, a i materijalno-finansijskoj dokumentaciji u spisu, utvrđeno je da se poslovanje preko ovih računa odvijalo u periodu od 23.08. do 23.09.2003. godine, kojom prilikom su na oba računa izvršena 26 pologa gotovog novca u ukupnom iznosu od 8.633.842,00 KM i to na način da je sve pologe novca izvršio S.D., donoseći isti uredno složen sa popunjenom specifikacijom radnicima banke koji su očekivali njegov dolazak, a zatim istovremeno predavao i virmanske naloge, u navedenom periodu ukupno 362 virmanska naloga kojima je novac sa transakcijskih računa usmjeravao kao avansno plaćanje firmama dobavljačima sa cijelog područja Bosne i Hercegovine, poimenično navedenim u izreci presude.

Svjedok S.D. je i ovde decidan da je svakom pologu prethodio telefonski poziv od strane B. Lj. koji je s njim dogovarao mjesto gdje će sačekati njega i B.M., koji su obično dolazili vozilom B.Lj., a novac donosili u torbi, uredno složen, sa specifikacijom kako je to uobičajno prilikom predaje novca na blagajnu banke. U banku je ulazio sam, a optuženi B. Lj. ga je sa B.M. čekao u vozilu ispred banke. Optuženi B.Lj. u iznošenju svoje odbrane na glavnom pretresu, a i u uvodnoj riječi odbrane, ne osporava ove navode svjedoka S.D., ističući da je on sa B.M. dugogodišnji poznanik, te da je isti od njega tražio da mu pomogne u smislu fizičkog obezbjeđivanja, kako njega samog, tako i direktora firme S. G. S.D., u vrijeme kada on donosi novac i predaje S.D., a zatim i kada S.D. taj novac nosi u banku. Međutim, tvrdi da on uopšte ništa nije znao o samom porijeklu tog novca, niti koje su količine novca u pitanju, kao ni za šta je taj novac služio. Ukratko, njegova saznanja o svim ovim transakcijama se svode da je smatrao da B.M. ima poslovne odnose sa svjedokom S.D., kao direktorom firme, i da se radi o nekom prometu robe u tranzitu.

Međutim, po nahodanju suda, ovakva odbrana optuženog B.Lj. je potpuno neprihvatljiva i očigledno sračunata na izbjegavanje krivične odgovornosti. Naime, nije sporno da on poznaje B.M., od kojeg očigledno potiče čitava ova zamisao i dogovor oko pranja novca. Optuženi B.Lj. je osoba koji je u vrijeme izvršenja ovog krivičnog djela imao gotovo 35 godina, živi sa porodicom u kući njegove punice koja ima kafić, dakle, bavi se privatnim poslom u kojem neosporno i on učestvuje, pa imajući u vidu te činjenice kao i činjenicu u kakvom okruženju živi, aktuelno stanje u Bosni i Hercegovini, kao i konkretne okolnosti da je B.M. u periodu od samo mjesec dana za više od 10 dolazaka donio u torbama ogromne količine gotovog novca, koji nije morao ni brojati, a da ne može izvesti sasvim pouzdan zaključak da se radi o neuobičajeno velikoj količini novca, također je upoznao i S.D.; te spoznao da se njegove direktorske dužnosti svode na puko preuzimanje novca, polaganje istog u banku i potpisivanje potrebne dokumentacije, iz čega proizilazi da je optuženi B. Lj. znao da novac potiče iz nelegalnog posla i da S.D. ne obavlja niti jednu dužnost stvarnog direktora firme S. G., osim polaganja novca u banku i time, transferom tog novca, faktički pere novac, vraćajući isti u normalne novčane tokove.

Pored toga, iz iskaza svjedoka S.D. proizilazi da je optuženi B.Lj., pored fizičkog obezbjeđenja novca, vršio potpisivanje računa-otpremnica i narudžbenica - izjava koje su poticale od firme A. d.o.o. T., a iste je potpisivao potpisom P. Z.. Ovi navodi svjedoka potvrđeni su mišljenjem vještaka grafologa Z.D. koji je naveo da ukupno 210 spornih potpisa na pomenutim dokumentima su svojeručno potpisani od strane optuženog B. Lj., imenom P. Z.. Konačno, optuženi nije osporio ovakav nalaz vještaka, niti tvrdnje svjedoka S.D., također

navodeći da nije bio svjestan da to predstavlja krivično djelo, te da je i to uradio kao uslugu prijatelju B.M., što sud ne može prihvatiti kao argumentovanu odbranu, nego kao pokušaj izbjegavanja krivične odgovornosti. **Naime, pored gore iznijetih argumenata o zaključku suda u odnosu na subjektivni odnos optuženog B.Lj. prema preduzetim radnjama, činjenica da je optuženi B.Lj. potpisao čak 210 krivotvorenih dokumenata apsolutno negira njegovu odbranu.** Polazeći od tih činjenica, te da je prema nalazu finansijskog vještaka navodno poslovanje S. G. sa firmom A. d.o.o. T., kao jedinim kupcem, trajalo u periodu od 12.06. do 10.09.2003. godine, za koje vrijeme je na blagajnu S. G. položen iznos avansa za robu od 4,539.197,00 KM od kupca A., a da taj novac u blagajni nije proknjižen, niti ima dokaza o porijeklu tog novca, a niti je objektivno roba isporučena navodnom kupcu, to je dakle, nesporno da je optuženi B.Lj., preduzimajući radnje potpisivanja navedenih krivotvorenih dokumenata imenom direktora firme A., učinio jednu od neophodnih radnji u okviru radnji izvršenja dogovorenog pranja novca.

Navodima saslušanih svjedoka, radnika pomenutih banaka M.S. i A.Č. u bitnom su potvrđeni navodi svjedoka S.D. vezano za način donošenja i predaje novca u banke, te transfera tog novca, pri čemu su svjedoci istakli da su oni samo radili svoj posao, da su isti dan obavještavali nadležnu instituciju u smislu pozitivnih propisa vezano za polaganje gotovog novca u iznosu od 30.000,00 KM na način da se popunjavao obrazac O-1, dok je obrazac O-2 po rasporedu poslova popunjavao drugi službenik, a svjedok A.Č. je čak istakao da je o ovim radnjama upoznao i sebi nadređenu osobu, te da su ih i oni sami zvali "perači novca". Iz navoda svjedoka O.T., zaposlenog u Ministarstvu finansija ..., proizilazi da je Ministarstvo finansija uočilo ovu vrstu transakcija, te da je postojala obaveza banaka da dostavljaju obavijesti o svakoj transakciji koja prelazi iznos od 30.000,00 KM gotovog novca, te da "sumnjive transakcije" nisu nigdje regulisane Zakonom o sprečavanju pranja novca, a ni Internim pravilnikom u Ministarstvu finansija, međutim, pomenute banke niti jednu od transakcija koje je S. G. učinila u navedenom periodu nisu označile kao "sumnjivu transakciju", nego su samo podnosile izvještaj da je ista izvršena, pri čemu oni, u takvim okolnostima, nisu imali mogućnost da automatski izvrše blokadu računa, nego su to mogli uraditi tek nakon što bi izvršili određene provjere, a budući da su se računi istovremeno praznili, te da je saldo na računima uvijek iznosio 0, to se ta sredstva nikada nisu mogla blokirati na računima.

Sud je cijenio i iskaze svjedoka odbrane S.M. i S.H., nalazeći da su svjedoci pred sudom otvoreno i iskreno rekli svoje spoznaje vezano za radnje optuženog B. Lj., međutim, sud je iskaze ovih svjedoka ocijenio kao irelevantne, jer je očigledno da su kontakti svjedoka sa B.Lj., a povremeno i sa B.M. bile povremene i površne. Svjedoci su imali samo informaciju da B.M. kod B.Lj. dolazi kao poznanika i da isti dolazi zbog nekog posla vezano za robu u tranzitu, ali iskazima ovih svjedoka samo je potvrđeno utvrđenje suda da su B.M. i optuženi B.Lj. bili povezani i da su razlozi njihovog nalaženja bili vezani za poslovanje neke firme, pri čemu svjedoci nisu mogli pouzdano reći koliki je uticaj i učestće optuženog B.Lj. u konkretnim radnjama, jer i sami nisu imali dovoljno informacija.

Ocjenjujući rezultate dokaza optužbe o učešću optuženog B. P. u izvršenju konkretnog krivičnog djela, sud je našao da je optuženi B.P. bio angažovan kako bi vodio knjigovodstvo firme S. G.. Obaveza ovog optuženog je bila da izvrši sve poslove vezane za obezbjeđenje uslova kako bi poslovanje firme S. G. izgledalo kao zakonito poslovanje, a ovakvo utvrđenje suda proizilazi iz navoda svjedoka S.D., koji je izričit da se dokumentacija vezana za poslovanje firme nosila B. P., pri čemu svjedok navodi da je bio prisutan kada je isti potpisao jedan od virmana, a i razgovoru između optuženog B.P. i M. B., iz kojeg je zaključio da su isti saradivali i izvan posla vezano za poslovanje firme S. G., te da su spominjali firmu K. C., kojom prilikom je optuženi B.P. rekao "da će se lako dogovoriti", a poznato mu je da se za tu firmu radilo preko računa u istim bankama. Ovakve navode u cijelosti

potvrđuje i svjedok S.S, koja je pred sudom navela da ju je krajem avgusta i početom septembra 2003.godine optuženi B.P. angažovao kao knjigovođu za vođenje knjiga firme S. G., što je ona i prihvatila, budući da je bila slabog imovnog stanja. Radila je na način da je dolazila kod optuženog B.P. u njegov ured koji je imao u prostoru poznat po imenu U., te da joj je on davao svu dokumentaciju potrebnu za knjiženje, ona je dakle, prihvatila dokumenta od optuženog B.P., te nosila kući i proknjižavala, a zatim vraćala optuženom. S.D. uopšte nije poznavala i prvi puta ga je vidjela kada je optuženi B.P. poslao u Poresku upravu zajedno sa S.D.. Ističe da se pouzdano sjeća da je firma S. G. u svom poslovanju imala samo jednog kupca, a optuženi B.P. nije joj dozvoljavao kontakt ni sa jednim od klijenata, nije sačinjavala blagajničke izvještaje i ni jedan od blagajničkih dokumenata nije potpisivan u njenom prisustvu, te joj nisu poznate osobe koje su ih sačinili, zna da se radilo o velikim iznosima i da nije bio ispunjen jedan od osnovnih, zakonom propisanih uslova za bezporeznu prodaju, o čemu je upozorila optuženog B.P., ali je on uvijek odgovarao da ona o tome ne brine i da će obračun izvršiti Finansijska policija u slučaju kontrole. Kada je optuženi B.P. poslao u Poresku upravu ..., gdje je pristupila na osnovu ovlašćenja direktora firme, koje ovlašćenje joj je potpisao optuženi B.P. i prilikom razgovora u Upravi prihoda, bilo joj je jasno da je knjigovodstvo služilo za prikrivanje poreskih obaveza, nakon čega je prekinula saradnju sa optuženim B. P.

Prema navodima iz uvodne i završne riječi branioca optuženog B. P., a i B. P. lično, proizilazi da optuženi negira izvršenje krivičnog djela, negirajući bilo kakvu vezu sa poslovanjem firme S. G., te optuženima, prije svega B. Lj., a i svjedokom S.D., pri čemu nespornе kontakte s njima obrazlaže činjenicom da je on samo dijelio prostor, odnosno zaprimao dokumentaciju ove firme za koju je knjigovodstvo radila S.S. Ovakvu odbranu optuženog B. P. sud nije prihvatio, a negiranje izvršenja ovog krivičnog djela i bilo kakve veze sa optuženima B. Lj. i R.D., te B.M. i S.D., osim običnog poznanstva, ocijenio kao pokušaj izbjegavanja krivične odgovornosti, koristeći se činjenicom da je poslove vođenja knjiga zaista radila i S.S., ali sud nije imao nikakvog razloga da iskaz svjedoka S.S., da je sve radnje obavila po nalogu, i za optuženog B.P., te da uopšte ne poznaje optužene, ne prihvati potpuno tačnim i istinitim, a isti je u bitnom potkrijepljen i iskazom svjedoka S.D..

Na osnovu iskaza vještaka K.P., dip.ecc.i stalnog sudskog vještaka za finansijska vještačenja, a koja je nalaz i mišljenje dala na osnovu pregleda potpune finansijske dokumentacije svih 125 firmi sa kojima je "poslovala" firma S. G., utvrđeno je da knjigovodstvo preduzeća S. G. d.o.o. L. vođeno djelimično, kao i poslovne knjige, da nije vođena knjiga izdatih narudžbenica, a da izdate narudžbenice ne sadrže tačne adrese dobavljača i kupaca, nisu potpisane čitkim potpisom, nije data specifikacija naručene robe, iste su pisane različitim rukopisom i na različitim obrascima, ovjeravane sa više pečata. Blagajnički izvještaji radeni su formalno i nepotpuno i na istim nema podataka o specifikaciji novca koji je primljen u blagajnu. Preduzeće je imalo otvorene transakcijske račune kod ... banke AD broj 5620990001579848 i ... banke AD broj 5641008000648103, a ovlašteno odgovorno lice za rad preko navedenih banaka bio je direktor preduzeća S.D. Nadalje preko razvojne banke u periodu od 23.08. do 04.09.2003.godine kao polog pazara položeno je 3,656.810,00 KM i isti toliki iznos uplaćen dobavljačima. Preko ... banke u periodu od 22.08. do 23.09.2003.godine, kao polog pazara, je položeno 4,977.03200 KKM i isti taj iznos uplaćen dobavljačima. Broj naloga za polog pazara u obje banke je 26, a za uplatu dobavljačima sa obje banke je 362, te ukupno položena sredstva na račun obje banke iznosi 8,633.842,00 KM, a ukupno isplaćena sredstva za dobavljače za obje banke su 8,633.842,00 KM, pri čemu su sve transakcije obavljene u periodu od 22 radna dana, sa dnevnim polaganjima veće sume gotovine, ponekad i većim od pola miliona KM, a nalozi za plaćanje prema dobavljačima u rubrici "svrha uplate" imali su upisanu uopštenu naznaku "avans za robu" ili "avans" ili "za robu" .

5. Ovakva utvrđenja vještaka nisu osporile odbrane optuženih zastupajući **tezu da navedeni propusti ne čine biće nekog krivičnog djela, nego eventualno finansijski prekršaj**. Takav stav bi, i po mišljenju suda, bio prihvatljiv, u situaciji kada bi se radilo o firmi koja je zaista faktički poslovala, kada bi navedeni finansijski dokumenti u biti odražavali stvarno poslovanje, praćeno, donekle nepotpunom dokumentacijom, međutim, u konkretnom, kada je sud na pouzdan način utvrdio da je sva dokumentacija fiktivna, da promet robom nikada nije izvršen i da krivotvorenje dokumenata ima za cilj prikrivanje nezakonito dobivenog novca i njegovog daljeg plasiranja u regularne novčane tokove, na koji način se on "pere", od ilegalnog pretvara u legalni, onda je potpuno jasno da navedeno postupanje optuženih, vođenje knjigovodstvene dokumentacije na opisani način za cilj ima prikrivanje stvarnih novčanih tokova, a u funkciji konačne realizacije pranja novca.

Nadalje, **preduzeće nije imalo ustrojene poreske evidencije i nije dostavljalo poreske prijave Poreznoj upravi, a na osnovu izuzete dokumentacije od dobavljača S. G. d.o.o. L., pri tome za neutvrđenu robu koristeći najniže poreske stope u Federaciji BiH, Republici Srpskoj i Brčko Distriktu BiH, vještak je izvršila obračun poreza u iznosu od 1,386.647,79 KM, za robu koja nije mogla biti oslobođena plaćanja poreza, jer nisu ispunjeni zakonski uslovi za oslobođenje od poreske obaveze na osnovu postojeće dokumentacije (prodaju proizvoda bez plaćanja poreza na promet proizvoda i usluga mogu vršiti pravna lica pod uslovom da je kupac prije preuzimanja proizvoda, odnosno ispostavljene fakture dao prodavcu izjavu u koju svrhu će robu koristiti, da iskaže vrstu i količinu proizvoda koje nabavlja, pri čemu taj podatak može biti u samoj izjavi ili kao prilog uz izjavu - narudžbenica, otpremnica, specifikacija), a prije svega takva mogućnost ne postoji kod gotovinskog plaćanja, kakvo je u konkretnom isključivo korišteno.**

Navedeni iznos poreza, kao početnu tačku obračuna ima nesporno prometovani iznos novca od ukupno 8,633.842,00 KM preko računa S. G., a kako iz gore iznijetih utvrđenja proizilazi da je taj novac, gotov novac donešen od dobavljača (124 firme dobavljača iz izreke presude) koji su novac stekli plasirajući novac u maloprodaji, onda visina utvrđene poreske obaveze kroz, sada već utvrđeno navodno poslovanje S. G., nije stvarna poreska obaveza S. G., pa tako ni utajeni porez S. G., **nego najmanji iznos novca koji je nelegalno stečen, kao neizmirena poreska obaveza firmi dobavljača, a koju su, na opisani način, optuženi oprali, svaki u okviru svojih radnji izvršenja.**

Pranje novca označava svaku aktivnost usmjerenu na prikrivanje nepošteno ili nezakonito stečenih prihoda kroz dopuštene poslove, pretvaranje ilegalno (nezakonito, u pravilu kriminalno), ostvarene dobiti u prividno legalne i isto možemo podijeliti u 3 (tri) faze: fazu polaganja novca, fazu ležanja i fazu integriranja u kojoj perači integriraju sredstva u ekonomiju i finansijski sistem gdje se ista miješaju sa legalnim sredstvima i koriste za zakonito investiranje ili novu kriminalnu aktivnost. Odredbama člana 6. stava 1. i 2. Konvencije Vijeća Evrope o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju predmeta stečenih krivičnim djelom, predviđeno je, između ostalog, da nije važno potpada li osnovno krivično djelo pod krivično-pravnu nadležnost i da se znanje, namjera ili svrha, potrebni kao element nekog krivičnog djela, mogu izvoditi iz objektivnih, činjeničnih okolnosti. Prema stavu 1. člana 209. KZ BiH, pranje novca predstavlja poseban, specifičan vid krivičnog djela prikrivanja, a na šta ukazuje činjenica da radnja izvršenja djela može biti svaka radnja koja se sastoji u prikrivanju ili pokušaju prikrivanja "prljavog novca ili imovine". Za postojanje ovog krivičnog djela nije nužno da je sudskom presudom utvrđeno da su imovina ili novac pribavljeni krivičnim djelom i za tzv. osnovno krivično djelo ne mora biti ni pokrenut krivični postupak, dovoljno je da izvršilac zna da je djelo izvršeno, odnosno da su novac ili imovina stečeni krivičnim djelom, pri čemu zakonodavac ne pravi razliku između krivičnih djela, može se raditi o bilo kojem krivičnom djelu, a što je vidljivo i iz zakonskog određenja "ili na drugi način prikrije".

Polazeći od gore iznešenih rezultata dokaznog postupka, te ovako shvaćenih i prihvaćenih obilježja krivičnog djela pranja novca u našem krivičnom zakonodavstvu, proizilazi da su optuženi B. Lj., R. D. i B. P., zajedno sa B.M. i S.D., radnje pranja novca preduzimali na način kako je to opisano u izreci, naime da su isti znali da novac koji donosi B.M. potiče od utajenog poreza firmi označenih kao firme dobavljači u izreci ove presude, po modelu koji predstavlja kombinaciju osnovnog i složenog modela pranja novca, pri čemu su prethodno preduzeli pripremne radnje: osnivanje firme za pranje novca, registrovanje firme, u konkretnom na S.D. koji je tu obavezu preuzeo za određenu naknadu, zatim pribavljanjem potrebnih odobrenja, identifikacionog - poreznog broja, otvaranje transakcijskih računa i pribavljanjem odobrenja o minimalnim tehničkim uslovima, zakup kancelarija i slično, a u kojem učestvuju stvarne firme, firme osnovane za pranje novca "A", u konkretnom S. G. d.o.o. L., a ponekad i druga firma "B", u konkretnom A. d.o.o. T., banke, te knjigovode firme za pranje novca, u kojem stvarne firme prodaju robu za gotov novac, a zatim novac od gotovinske prodaje, različitim kanalima dostavljaju firmi za pranje, radi vraćanja u normalne novčane tokove. Od firme za pranje dobijaju narudžbenice o poreznom oslobađanju i po prispijeću novca na račun, fakturišu robu i vrše razduženje svojih skladišta, kao da je roba prodana u veleprodaji, u svom knjigovodstvu prodaju iskazuju kao bezporeznu i poreznu obavezu prevladavaju na firmu koja je osnovana za pranje novca, a radi stvaranja privida da je promet stvarno nastao, fakture dostavljaju firmi za pranje novca "A". Firma "A" osnovana za pranje prima novac, gotovinu od veleprodaje, te istu kroz blagajnu evidentira, polaže na svoj račun kao pazar, a sa pologom novca predaje virmanske naloge za uplate stvarnim firmama od kojih je dobivena gotovina, sa naznakom da se radi o plaćanju robe i njihovim veleprodajama dostavlja narudžbenice i izjave o poreznom oslobađanju, čime preuzima poreznu obavezu na sebe, a ponekad, primljenu gotovinu kroz svoju blagajnu evidentira kao naplatu robe od fiktivne firme "B", u konkretnom, dio novca je polagan na taj način, preko fiktivne firme "B", tj. A. d.o.o. T. i takav novac također polaže na svoj račun kao avansnu uplatu za robu, a istovremeno na svoj žiro-račun predaje virmanske naloge za uplate firmama od kojih je dobivena gotovina.

U okviru modela pranja novca svakako da značajnu ulogu igraju banke. Naime, iste otvaraju transakcijske račune firmama za pranje uz liberalnu kontrolu identiteta, primaju visoke iznose gotovine, često bez provjere identiteta računopolagača, primljenu gotovinu transferišu po prioritetu, po nalogu za plaćanje koji se primaju istovremeno po pologu gotovine, a po obavljenim transakcijama prijema gotovine i transfera iste sa računa, obavještavaju nadležne institucije, čime samo formalno izvršavaju svoju zakonsku obavezu, jer faktički je račun u tom momentu prazan.

U gore predstavljenom modelu pranja novca, sada se uvode i knjigovode, te se pojavljuje vođenje poslovnih knjiga za firme koje su osnovane kao sredstvo za pranje novca koji potiče iz poreznih utaja.

U konkretnom, jasno je da je primijenjena upravo gore iznešena šema, odnosno model pranja novca, gdje se kao stvarne firme pojavljuju 124 firme dobavljača, poimenično navedene u izreci ove presude, a predmetna firma S. G. kao fiktivna firma "A", dok je, dio novca opran i po složenijoj šemi u koju je uključena i firma "B", A. d.o.o. T., kao jedina firma kupac.

Iz nalaza i mišljenja vještaka finansijske struke sa sigurnošću proizilazi da su stvarne firme, dobavljači, novac stečen u maloprodajama dostavljali firmi S. G., kao firmi za pranje novca, na koji način su poreznu obavezu prevladavali na ovu firmu opravdavajući to dokumentacijom, narudžbenicama i izjavama o oslobađanju od poreza kao da je roba prodana u veleprodaji, a u suštini takav novac je samo djelimično legalno stečen, jer jednim svojim dijelom isti predstavlja iznos koji je trebao biti uplaćen na ime poreza na promet, čime gubi

naznaku legalno stečenog novca i postaje predmet izvršenja krivičnog djela porezne utaje za tu firmu, a u onom dijelu u kojem je usmjeren na fiktivnu firmu, predstavlja novac koji se pere polaganjem na tranzicijske račune i kasnijim vraćanjem stvarnim firmama kao opran novac. Da je firma S. G. upravo ta fiktivna firma preko koje se novac pere, upućuje niz pokazatelja. Naime, formalno pravno firma je legalna, registrovana kod nadležnog organa i istpunila je formalno pravne uslove za početak poslovanja. Međutim, već od momenta sklapanja prvog poslovnog aranžmana te firme, ta legalnost se dovodi u pitanje. Prva sumnja može biti izazvana pribavljanjem dokaza o netačnosti dokaza prilikom upisa, što bi povlačilo zakonom predviđenu proceduru preregistracije ili poništenja registracije. Nadalje, zaključak o fiktivnosti proizilazi iz činjenica da firma ima veliki obrt, veći od 8 miliona maraka za 22 radna dana, a pri tome nema stvarno sjedište, nema skladišta, transportnih sredstava, te je očigledno i da nije registrovana u cilju i namjeri registrovanog poslovanja. Osim toga i nalaz vještaka finansijske struke pravilno ukazuje da je fizički nemoguće izvršiti takav obim poslovanja kakav se vodi kroz papire firme u odnosu na poređenje kojim tehničkim kapacitetima, radnom snagom, poslovnim umijećem i osposobljenošću raspolaže ta firma.

Nadalje, da bi se radilo o ovom krivičnom djelu **potrebno je utvrditi da se radi o novcu ili imovini veće vrijednosti ili da je krivičnim djelom ugrožen zajednički privredni prostor BiH** ili da isto ima štetne posljedice za djelatnost ili finansiranje institucija BiH. Pojam veće vrijednosti je neodređeno vrijednosno obilježje koje predstavlja faktičko pitanje čije određenje ovisi od privrednih prilika, stabilnosti tržišta i privrede i opšteg ekonomskog stanja u društvu. Polazeći od činjenice da je u konkretnom vršena transakcija novca u iznosu većem od osam miliona KM i da je pri tome oprano više od milion KM nelegalno stečenog novca, što znatno premašuje i iznos od 50.000 KM, koji zakonodavac predviđa kao kvalifikatornu okolnost, to sud nalazi da se radi o pranju novca veće vrijednosti, sa firmama na području cijele Bosne i Hercegovine, što svakako ugrožava zajednički ekonomski prostor Bosne i Hercegovine i proizvodi štetne posljedice za djelatnost i finansiranje institucija Bosne i Hercegovine.

Sud nije prihvatio pravnu kvalifikaciju Tužilaštva BiH da se u radnjama optuženih R. D. i B. P., opisanim u činjeničnom supstratu optužnice, stiču obilježja pomaganja u izvršenju krivičnog djela pranja novca, a ovo polazeći od odredbe člana 29. Krivičnog Zakona BiH, koji propisuje "ako više osoba, učestvovanjem u učinjenju krivičnog djela ili preduzimajući što drugo čime se na odlučujući način doprinosi učinjenju krivičnog djela, zajednički učine krivično djelo, svako od njih kaznit će se kaznom propisano za to krivično djelo", nalazeći da su i optuženi R. D., i optuženi B. P. svojim radnjama na odlučujući način doprinijeli učinjenju krivičnog djela, i da preduzete radnje čine radnje izvršenja koje su bile neophodne za izvršenje predmetnog krivičnog djela i bez kojih to izvršenje ne bi bilo moguće u gore opisanoj šemi-modelu pranja novca.

Na osnovu svega izloženog, ovaj sud smatra da se u radnjama optuženih B. Lj., R. D. i B. P. stiču sva bitna obilježja krivičnog djela - Pranje novca iz člana 209. stav 2. u vezi sa stavom 1. i članom 29. Krivičnog Zakona BiH, da su opisane radnje izvršenja ovog krivičnog djela preduzeli postupajući sa direktnim umišljajem, potpuno svjesni svoga djela i posljedica preduzetih radnji čije učinjenje su htjeli, a imajući u vidu ličnosti optuženih, prirodu i okolnosti izvršenja djela, sud nalazi da su optuženi, u vrijeme izvršenja krivičnog djela, bili u takvom psihičkom stanju da su mogli shvatiti značaj djela koje su preduzeli i upravljati svojim postupcima, pri čemu uračunljivost niti jednog od optuženog ničim nije bila dovedena u pitanje, pa ih je sud, za navedeno krivično djelo, kao saizvršioce, i oglosio krivim.

6. Odlučujući o vrsti i visini krivičnih sankcija optuženima, sud je cijenio sve okolnosti predviđene članom 48. KZ BiH, kod čega je, od olakšavajućih okolnosti optuženim B. Lj. i R. D., cijenio da su isti neosuđivani, porodični, roditelji jednog odnosno dvoje mlđb. djece, a optuženom B. P. godine starosti i neosuđivanost, dok je od otežavajućih okolnosti sud cijenio

posebno jačinu ugrožavanja i značaj zaštićenog dobra, imajući u vidu da je predmet izvršenja djela velika količina novca koja znatno premašuje iznos koji predstavlja zakonsko obilježje ovog krivičnog djela, da je djelo učinjeno u veoma kratkom vremenskom intervalu, sa veoma velikim brojem pravnih osoba, što upućuje na zaključak o upornosti i pojačanoj društvenoj opasnosti optuženih kao izvršilaca.

Imajući u vidu sve navedene okolnosti sud je optužene B. Lj. i R. D. osudio na kazne zatvora u trajanju od po 3 (tri) godine i 6 (šest) mjeseci, a optuženog B. P. na kaznu zatvora u trajanju od 2 (dvije) godine, nalazeći da su ovakve kazne srazmjerne težini učinjenog krivičnog djela, te adekvatne ličnostima optuženih kao izvršilaca istog, kao i da će se ovakvim kaznama postići da se izrazi društvena osuda učinjenog krivičnog djela, uticati na optužene da ubuduće ne vrše ova i slična krivična djela i opšta prevencija, a posebno da će se uticati na svijest građana o nedopustivosti činjenja krivičnih djela i pravednosti kažnjavanja izvršilaca, predviđeno članom 39 KZ BiH.

7. Na osnovu člana 56. KZ BiH optuženima je u izrečenu kaznu zatvora uračunato vrijeme koje su proveli u pritvoru počev od 29.4 do 29.11.2004.godine.

Na osnovu člana 188. ZKP BiH optuženi su obavezani na naknadu troškova krivičnog postupka i to optuženi B. Lj. u iznosu od 1.852,00 KM, a optuženi R. D. i B. P. u iznosu od po 1.352,00 KM, koji troškovi se odnose na naknade vještacima i svjedocima, za B. Lj. uvećani za troškove grafološkog vještačenja koje je učinjeno isključivo vezano za njegove radnje izvršenja.

ZAPISNIČAR:

I.P.

PREDSJEDNICA VIJEĆA :

A.M.

PRAVNA POUKA: Protiv ove presude dozvoljena žalba Apelacionom vijeću Suda Bosne i Hercegovine u roku od 15 dana od dana prijema pismenog opravka.

LITERATURA

Prof. dr. Branko PETRIĆ: *Komentar Zakona o krivičnom postupku* (III izmijenjeno i dopunjeno izdanje) - "Sl. list SFRJ", Beograd, 1988.

Komentari Zakona o krivičnom postupku/kaznenom postupku u BiH - zajednički projekat Vijeća Evrope i Evropske komisije; Sarajevo, 2005.

Komentar Zakona o krivičnom postupku, dr. Hajrija Sijerčić-Čolić, Draško Vuleta i Malik Hadžiomerađić; OSCE - Ured za demokratizaciju, Sarajevo 1999.

Prof. dr. Hajrija SIJERČIĆ-ČOLIĆ: *Krivično procesno pravo*, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo 2005. godine

Davor KRAPAC: *Kazneno procesno pravo*, II izmijenjeno i dopunjeno izdanje Narodne novine, Zagreb;

Mr. sc. Marin MRČELA: *Obrazloženje presude suda prvog stupnja u kaznenom postupku*; Hrvatski ljetopis za krivično pravo i praksu (Zagreb) vol. 6 broj 2/1999.

Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine
Bosna i Hercegovina
Kraljice Jelene 88
71000 Sarajevo
Tel.: +387 33 707 500
Faks: +387 33 707 550
E-mail: press@hjpc.ba
Web: www.hjpc.ba

Sredstva za projekat obezbijedila
Evropska unija